

154. MAANANTAINA 4. JOULUKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

- 1) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 5106
 Hallituksen esitys HE 102/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 38/2000 vp
 Lakialoite LA 193/1999 vp, 5, 48, 50, 56, 66, 74, 75, 80, 92, 95, 102, 117, 129, 150, 163/2000 vp
 Toimenpidealoite TPA 54, 89, 149, 223, 236, 243/2000 vp
- 2) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi 5131
 Hallituksen esitys HE 101/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 35/2000 vp
 Lakialoite LA 165/2000 vp
- 3) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta 5131
 Hallituksen esitys HE 172/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 39/2000 vp
 Lakialoite LA 68, 172/2000 vp
- 4) Hallituksen esitys laiksi Valtion kiinteistölaitoksen nimen muuttamisesta nimeksi Senaatti-kiinteistöt 5134
 Hallituksen esitys HE 183/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 40/2000 vp

- 5) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja laista sopimuksen lainsäädäntöalaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi 5136
Hallituksen esitys HE 88/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 12/2000 vp
- 6) Hallituksen esitys laiksi rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain muuttamisesta..... 5136
Hallituksen esitys HE 179/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 19/2000 vp
- 7) Hallituksen esitys laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 5136
Hallituksen esitys HE 138/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 20/2000 vp
- 8) Hallituksen esitys laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta 5138
Hallituksen esitys HE 180/2000 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 12/2000 vp
- 9) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain muuttamisesta 5139
Hallituksen esitys HE 165/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 14/2000 vp
- 10) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi 5139
Hallituksen esitys HE 144/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2000 vp
- 11) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta 5150
Hallituksen esitys HE 199/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 38/2000 vp
Lakialoite LA 94/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 30, 112/2000 vp
- 12) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta..... 5157
Hallituksen esitys HE 160/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 12/2000 vp
Lakialoite LA 68/1999 vp, 134/2000 vp

- 13) Hallituksen esitys laiksi kuntoutuuttavasta työtoiminnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5178
 Hallituksen esitys HE 184/2000 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 38/2000 vp

Toinen käsittely

- 14) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 69 ja 71 §:n muuttamisesta.. 5190
 Hallituksen esitys HE 83/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 32/2000 vp
 Lakialoite LA 196/1999 vp, 44/2000 vp
 Toimenpidealoite TPA 31, 162/2000 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdevero-
 rosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta..... 5190
 Hallituksen esitys HE 106/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/2000 vp
- 16) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta..... 5190
 Hallituksen esitys HE 103/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 36/2000 vp
- 17) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttami-
 sesta..... 5190
 Hallituksen esitys HE 104/2000 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 37/2000 vp
 Lakialoite LA 69/1999 vp, 54, 96/2000 vp
 Toimenpidealoite TPA 4, 53, 140, 145, 194/2000 vp
- 18) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun
 lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttami-
 sesta; Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta an-
 netun lain muuttamisesta 5191
 Hallituksen esitys HE 171/2000 vp, 35/2000 vp
 Lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2000 vp
- 19) Hallituksen esitys laeiksi yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n sekä työntekijöiden eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta 5191
 Hallituksen esitys HE 194/2000 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/2000 vp
- 20) Hallituksen esitys laeiksi kansanterveyslain 14 ja 49 §:n, erikoissairaanhoitolain 59 §:n ja mielenterveyslain 34 §:n muuttamisesta 5191
 Hallituksen esitys HE 149/2000 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 33/2000 vp

- 21) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta 5191
Hallituksen esitys HE 155/2000 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 34/2000 vp
- 22) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-
sista annetun lain 6 a §:n muuttamisesta..... 5191
Hallituksen esitys HE 193/2000 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 52/2000 vp
- 23) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 lu-
vun 1 a §:n muuttamisesta 5191
Hallituksen esitys HE 186/2000 vp
Talousvaltiokunnan mietintö TaVM 37/2000 vp
- 24) Hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta ja eräksi siihen liitty-
viksi laeiksi 5191
Hallituksen esitys HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaltiokunnan mietintö TyVM 11/2000 vp

Lähetekeskustelu

- 25) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 2001 ja 2002
koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa 5191
Hallituksen esitys HE 196/2000 vp
- 26) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta 5191
Hallituksen esitys HE 197/2000 vp
- 27) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta an-
netun lain muuttamisesta 5192
Hallituksen esitys HE 198/2000 vp
- 28) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan tilisäännön muuttamises-
ta 5192
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 4/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 29) Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta
ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5192
Hallituksen esitys HE 136/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 13/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Eva Biaudet /r
Mikko Elo /sd
Jan-Erik Enestam /r
Nils-Anders Granvik /r
Leea Hiltunen /skl
Susanna Huovinen /sd
Liisa Jaakonsaari /sd
Bjarne Kallis /skl
Ilkka Kanerva /kok
Matti Kangas /vas
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Marja-Leena Kempainen /skl
Ossi Korteniemi /kesk
Kalevi Olin /sd
Mauri Pekkarinen /kesk
Maija Perho /kok
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Leena Rauhala /skl
Pekka Ravi /kok
Markku Rossi /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Arto Seppälä /sd
Suvi-Anne Siimes /vas
Jouko Skinnari /sd
Ilkka Taipale /sd
Erkki Tuomioja /sd
Marjatta Vehkaoja /sd
Anu Vehviläinen /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Pekka Ravi /kok
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Bjarne Kallis /skl
Jouko Skinnari /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

4.12. edustajat
Jan-Erik Enestam /r
Maija Perho /kok
Maija Rask /sd
Kimmo Sasi /kok
4. ja 5.12. edustajat
Liisa Jaakonsaari /sd
Ilkka Kanerva /kok
4.—8.12. edustaja
Erkki Tuomioja /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

4.12. edustaja
Susanna Huovinen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

4.12. edustajat
Mikko Elo /sd
Nils-Anders Granvik /r
Leea Hiltunen /skl
Bjarne Kallis /skl
Matti Kangas /vas
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Marja-Leena Kempainen /skl
Olli Nepponen /kok
Mauri Pekkarinen /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Leena Rauhala /skl
Pekka Ravi /kok
Markku Rossi /kesk
Arto Seppälä /sd
Suvi-Anne Siimes /vas
Jouko Skinnari /sd
4. ja 5.12. edustaja
Marjatta Vehkaoja /sd

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 30 päivänä marraskuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 70—73/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 70 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan,

asian n:o U 71 osalta talousvaliokunnan,

asian n:o U 72 osalta perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan sekä

asian n:o U 73 osalta ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Matti Vanhanen /kesk: Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että suuren valiokunnan kokous pidetään huomenna tiistaina 5.12. kello 13. Esityslistalla on muun muassa pääministerin selvitys Nizzan huippukokouksesta. Tämän esityslistan 3) kohdan osalta kokous on yhteinen ulkoasiainvaliokunnan kanssa.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 102/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 38/2000 vp
Lakialoite LA 193/1999 vp, 5, 48, 50, 56, 66, 74, 75, 80, 92, 95, 102, 117, 129, 150, 163/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 54, 89, 149, 223, 236, 243/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjäestyksen 2) asiasta.

Yleiskeskustelu:

1 Maria Kaisa Aula /kesk: Arvoisa puhemies! Esittelen valtiovarainvaliokunnan mietinnön veroasteikkoa sekä tuloverolain eräitä muutoksia koskevista hallituksen esityksistä. Ensin käsittelemme yleistä tuloveronalennusta ja lopuksi eräitä esityksen yksityiskohtia.

Yksityiskohdista merkittävin on työsuojeluoptioiden verotus ulkomaankomennuksella, jota valiokunta esittää myös hallituksen ... (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, ed. Aula! Kehotan edustajia rauhoittumaan.

Puhuja: Yksityiskohdista merkittävin on työsuojeluoptioiden verotus ulkomaankomennuksilla, jota valiokunta myös esittää muutettavaksi siitä, mitä hallitus esitti.

Muistissahan on, että kokonaisuudessaan hallitus ehdotti ensi vuodelle tuloverotuksen keventämistä 6,4 miljardilla markalla. Tästä inflaatiotarkistuksen osuus on noin 1,7 miljardia ja reaalin kevennys siis noin 4,7 miljardia. Valtaosa tästä eli 5,5 miljardia markkaa toteutetaan valtion tuloveroasteikkoon tehtävinä kevennyksinä. Veroasteikosta on kokonaan poistettu alin tuloluokka, muiden tuloluokkien tuloajoja on korotettu ja alennettu marginaaliveroprosenttia 1 prosenttiyksiköllä paitsi ylimmässä tuloluokassa vain 0,5 prosenttiyksiköllä. Tuloverolain puolelta alennukset on toteutettu korottamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä jo tuttuun tapaan. Uutena toimenpiteenä on korotettu tulohankkimisvähennystä valtionverotuksessa 2 700 markkaan ja ulotettu se täysimääräisenä myös pienituloisille tulonsaajille.

Veroasteikon osalta valiokunnan mietintö on yksimielinen. Veroasteikkoa koskevan mietinnön ainoa valiokunnan kannanotto on muistutus siitä, että varallisuusveroasteikkoa ei ole tarkistettu viimeiseen kymmeneen vuoteen. Sen seurauksena varallisuusveron tuotto kasvaa nopeaa

vauhtia. Käytännössä verotus on sitä kautta kiristynyt myös alhaisilla varallisuustasoilla. Valiokunnan mielestä tulisi harkita erityisesti asteikon vähimmäistason tarkistamista nykyoloja paremmin vastaavaksi.

Tuloverolain puolella mietintö ei ole yksimielinen, vaan siinä on mukana keskustan vastalause, jossa ehdotetaan kunnallisveron ansiotulovähennyksen korottamista esitettyä enemmän sekä muutoksia työmatkojen vähennysoikeuksiin, ylärajan korottamista ja työnteon kannalta välttämättömän toisen asunnon vähennysoikeutta sekä lisäksi erillistä etätyövähennystä tietoliikennekuiluista.

Hallituksen veronalennusesitys toteuttaa eräiltä osin valiokunnan enemmistön ja myöskin itse asiassa opposition viime joulun alla esittämiä toivomuksia. Valtiovarainvaliokunta kiinnitti vuosi sitten huomiota erityisesti veroratkaisujen tulonjakovaikutuksiin. Ongelmaksi tuolloin näimme sen, että esitetyt veronalennukset eivät lainkaan ulottuneet valtionverotuksessa alle 70 000 markkaa ansaitseville. Tällä oli kuluva vuoden osalta tulonjakoa kärjistävä vaikutus. Keskusta puolestaan esitti vuosi sitten ratkaisuksi ongelmaan tulonhankkimisvähennyksen ulottamista myös pienituloisille tulonsaajille. Nämä ongelmat on hallituksen tämänvuotisessa esityksessä siis korjattu ja käytetty itse asiassa opposition viime vuonna esittämää konstia eli tulonhankkimisvähennyksen kohentamista.

Tämänvuotinen veronalennusesitys onkin tulonjakovaikutuksiltaan paljon neutraalimpi kuin viimevuotinen malli. Nyt pienituloisten asema on huomioitu paremmin. Valiokunta pyysi tästä esityksestä lausunnon Stakesilta. Sen lausunnon mukaan tulonjakovaikutukset ovat suhteellisen maltilliset. Stakesin mukaan ne eivät katkaise jo muutamia vuosia käynnissä ollutta tuloerojen kasvukehitystä, mutta eivät sitä myöskään merkittävästi lisää.

Valiokunnan mietinnössä viime vuonna oli kuitenkin myös kaksi muuta ongelmakohtaa, joita tämä esitys ei vielä korjaa. Näihin on valiokunnan mietinnössä kiinnitetty huomiota. Nämä ongelmakohdat ovat pienituloisten työttömien, erityisesti pitkäaikaistyöttömien, kohtelu ja toisaalta pienituloisten yrittäjien tilanne. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ei tunnetusti ulotu työttömyysturvaan. Tiedossa ei myöskään ole, että peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea oltaisiin korottamassa. Tuporatkaisun yhteydessä

kuitenkin saatiin hallitukselta kannanotto ansiopäivärahan korottamiseen. Valiokunta muistuttaa myös kannanotossaan, että on nurinkurista, jos työn joutuu hakemaan toimeentulotukea samalla, kun hän maksaa päivärahaan veroa. Valiokunta on selvittänyt sitä, että pitkäaikaistyöttömien asemaa on aika vaikeaa loppujen lopuksi verotuksen avulla parantaakaan, vaan tarvittaisiin pienempien etuuksien korotuksia ja työllistymisen helpottumista.

Siksi valiokunta edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän, millä keinoin voidaan tehokkaimmin vaikuttaa pitkäaikaistyöttömien parempaan työllistämiseen sekä millä toimenpiteillä voidaan tehokkaimmin parantaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolella olevien pitkäaikaistyöttömien asemaa, ja ryhtyvän vuoden 2002 talousarvion yhteydessä tarvittaviin toimenpiteisiin kohtuullisen tulotason turvaamiseksi heille.

Toinen mietinnössä tulevaisuuteen esitetty toive ja korjattava ongelma on pääoma- ja ansiotulojen eriytetty verotusjärjestelmä matalilla tulotasoilla. Esimerkiksi tässä esitetyt veronalennukset eivät käytännössä kohtaanu pienituloisille yrittäjille ja maatalouden harjoittajille, koska heitä verotetaan pääomatuloveroprosentin eli 29 prosentin mukaan. Valiokunta punnitsee mietinnössään erilaisia ratkaisumalleja tähän niin sanotun pakkopääomatuloverotuksen ongelmaan. Yksi esitetty mahdollisuus on lieventää tilannetta niin, että yrittäjä ja maatalouden harjoittaja voisivat valita yritystulon pääomatulo-osuudeksi vaihtoehtoisesti joko 18 tai 10 prosentin osuuden nettovarallisuudesta. Tästä valiokunta esittää lausuman, jossa edellytetään hallituksen pikaisesti saattavan loppuun selvitykset, joiden pohjalta voidaan ratkaista eriytetyn verojärjestelmän aiheuttamat ongelmat matalilla tulotasoilla oleville yrittäjille ja maatalouden harjoittajille, ja vielä edellytetään, että asia saatetaan eduskunnan käsittelyyn kevättalvella 2001. Keskustan vastalauseessa esitetään tähän niin sanottuun pakkopääomaverokohtaan pykälämuutosta, jolla asia halutaan korjata.

Valiokunnan mietinnössä on, arvoisa puhe mies, eräitä muitakin kannanottoja. Asuntopoliitiikkaan liittyy kiinteistöjen verovapaata luovutusta kunnalle koskeva verolaki, joka oli voimassa tämän vuoden kesäkuun loppuun saakka. Valiokunta esittää, että tämän lain vaikutukset tulee selvittää, ja mikäli vaikutukset ovat olleet myön-

teisiä kuntien maanhankinnan kannalta, lakia tulisi jatkaa. Keskustan vastalauseessa esitetään tähän kohtaan myös konkreettista muutosta eli jatkoa kiinteistöjen verovapaalle luovutukselle kunnalle.

Valiokunta on selvittellyt myös perheiden verokohtelua. Mietinnössä kiinnitetään huomiota yhden tulonsaajan perheiden verotuksen ankaruuteen verrattuna saman verotettavan tulon saavaan kahden tulonsaajan perheeseen. Tästä ei valiokunnassa löytynyt konkreettisia yhteisiä johtopäätöksiä, mutta asiaa toivotaan selvitettäväksi. Keskustan vastalauseessa on tähän liittyvä konkreettinen ponsiesitys.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ansiotulovähennyksen korottaminen vaikuttaa kuntien verotuloja vähentävästi. Verotulojen menetys saattaa olla keskimääräistä suurempi niissä kunnissa, joissa tulotaso on muutoinkin keskimääräistä alhaisempi. Tällä voi tietysti olla vaikutuksia palveluiden rahoitukseen. Valiokunta toivoo, että jatkossa vaikutukset kuntien verotuloihin otetaan huomioon. Tähänhän on hallitus tuporatkaisun yhteydessä ottanutkin jo alustavasti kantaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä työsuhdeoptioiden verokohtelusta ulkomaankomennusten aikana.

Tuloverolakia koskevassa esityksessä oli tästä hallituksen esitys, joka perustui siihen, että valtiovarainministeriö oli arvioinut, että joissakin tapauksissa ulkomaankomennuksille lähteneiden työntekijöiden työsuhdeoptiot olivat jääneet kokonaan verottamatta eli niitä ei oltu verotettu sen paremmin kotimaassa kuin työntekomaassakaan. Tämä on voinut aiheutua muun muassa eri maiden erilaisista kirjavista verotuskäytännöistä sekä myös erilaisista verotusajan kohdista.

Hallitus esitti tähän muutosta, jonka mukaan niin sanottua kuuden kuukauden sääntöä ei enää sovellettaisi työsuhdeoptioihin. Tämä olisi tarkoittanut sitä, että työsuhdeoptiot olisivat olleet aina poikkeuksetta veronalaisia Suomessa. Niitä ei olisi niin sanotun kuuden kuukauden säännön mukaan vapautettu kotimaan verosta. Kuuden kuukauden sääntöhän tarkoittaa, että kuutta kuukautta pidempien ulkomaankomennusten palkat ovat tietysti edellytyksin Suomessa verovapaita. Se edellyttää muun muassa verosopimuksen voimassaoloa kyseessä olevan maan kanssa.

Asiantuntijakuulemisessa esityksessä kuitenkin ilmeni hyvin monia ongelmia ja epäkohtia. Se olisi voinut eräissä tilanteissa johtaa työsuhdeoption saajien kahdenkertaiseen verotukseen ja hyvin pitkällisiin verotuksen selvittelyprosesseihin. Sekin vaara olisi ollut, että optionsaajille olisi tullut houkutus siirtyä kokonaan ulkomaille, siis täysin pois Suomen verotuksen piiristä.

Valiokunta katsoi tässä yhteydessä, että lypsävää lehmää ei kannata tappaa, ja siitä syystä esitystä on muutettu niin, että työsuhdeoptiot ovat Suomessa verollisia ulkomaankomennuksilla olevien osalta, mutta poikkeuksena ovat ne tapaukset, joissa optionsaaja voi osoittaa, että optiota on työntekomaassa asianmukaisesti verotettu ja että kyseisen maan kanssa on voimassa oleva verosopimus. Itse asiassa valiokunta on jossakin määrin lieventänyt esitystä siitä, mikä hallituksen esitys oli, koska se olisi johtanut epätarkoituksenmukaiseen lopputulokseen. Samantapainen käytäntö työsuhdeoptioitten verotuksesta ulkomaantyötuloina on voimassa myös Ruotsissa, siis samantapainen kuin valiokunta nyt ehdottaa.

2 Kari Uotila /vas: Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunta ja sen verojaosto verolakeja käsitellessään on ottanut tänä vuonna tällaisen tulonjakokehitykseen ja tuloerojen kasvuun puuttuvan linjan. Verojaostossa on jonkin verran keskusteltu, kuuluuko verojaoston rooliin miettiä sosiaalipoliittisia ulottuvuuksia, sitä, millä tavalla tuloerot ja tulotasot kehittyvät. Olemme kuitenkin päätyneet siihen, että tämä on aivan oikein, koska verotus ei ole pelkästään tekniikkaa. Veroratkaisut, verotuksen rakenne, veromuutokset ja ennen kaikkea vähennysjärjestelmät ja niissä tehtävät muutokset ovat erittäin merkittäviä tekijöitä muuttamaan kansalaisten ja kansalaisryhmien välistä tulokehitystä.

Kun viime keväänä käsitelimme vähän myöhemmin tämän vuoden verolakeja, niin kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, asiantuntijana oli Stakesista Uusitalo. Silloin havahduimme siihen, että tuloeroissa ja tulokehityksessä on todella huolestuttavia piirteitä. Euroopan unionin lailla mitattuna suhteellinen köyhyys on Suomessa lamavuosien jälkeen lisääntynyt. Se ei välttämättä tarkoita absoluuttista köyhtymistä, mutta koska ylemmissä tulonsaajakymmenyksissä tulot ovat erityisesti pääomatulojen voimakkaan kasvun vuoksi lisääntyneet, suhteellisesti mitattuna köyhien määrä on kasvanut.

Tämän vuoden veroratkaisuja arvioi edessämme tältä pohjalta totesimme, että on kaksi ongelmaryhmää. Sellaiset palkkatuloja saavat, joiden palkkatulo vuositulos on jäänyt muutama kymmeniä tuhanteen, esimerkiksi 70 000:n vuositulolle, eivät hyötynneet tämän vuoden veronkevennyksistä juuri lainkaan. Sen vuoksi he olivat eräänlainen väliinputoajaryhmä jo tämän vuoden veroratkaisuissa. Toinen ryhmä olivat pitkäaikaistyöttömät, tulonsiirtojen varassa elävät, erityisesti työmarkkinatuen varassa olevat ja työttömyysturvan peruspäivärahan varassa olevat. Nythän tilanne ei ole siitä muuttunut, vaan päinvastoin kaksi kolmasosaa työmarkkinatuen saajista joutuu turvautumaan myöskin toimeentulotukeen. Tilanne on erityisen paha sellaisilla työmarkkinatuella olevilla, joilla on lapsia.

Hallituksen ehdotuksessa ensi vuoden verotukseen kiistatta korjattiin näiden pienten palkkatulojen saavien tilannetta. Se tapahtui sekä nostamalla verotettavan tulon alarajaa että tekemällä muutoksia ansiotulovähennyksen rakenteessa ja tulonhankkimisvähennyksen rakenteessa. Tässä mielessä myös ne työttömät, joilla on osa vuotta palkkatuloa, ja muutkin tulonsiirtojen varassa elävät, joilla on myös palkkatuloja vuoden mittaan, hivenen hyöttyvät myös näistä rakenteellisista muutoksista, mutta ongelma jää erittäin pahaksi koko vuoden työttömyysturvan peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella olevien osalta. Veronmaksajien Keskusliitto arvioi jopa niin, että kun otetaan huomioon indeksitarkistuksien kautta elinkustannusten nousua korvaamaan tuleva indeksikorotus ja keskimääräinen kunnalliseron taso, niin työmarkkinatuella ja peruspäivärahalla koko vuoden olevien veroaste kiristyy mahdollisesti kaksi kymmenystä ensi vuonna. Tämä on kyllä kohtuutonta sellaisessa tilanteessa, jossa kaikille muille ryhmille jaetaan kuitenkin yhteismitallisesti miljardien ja miljardien veronkevennyksiä.

Sen vuoksi oli erittäin välttämätöntä, että tilanteeseen jälleen valtiovarainvaliokunnassa verojaostossa puututtiin. Kun viime kevään mietinnössä saimme niin sanottuun leipätekstiin elikkä mietinnön sisältöön varsin vahvaa tekstiä siitä, mikä tilanne on, nyt olemme päässeet askelta pitemmälle: mietintöön sisältyy ponsi, joka lähtee siitä, että vuoden 2002 budjetin valmistelussa on hallituksen ryhdyttävä korjaamaan kyseisten ryhmien asemaa.

Kysymys ei ole pelkästään siitä, että tulostulomukseen liittyen työmarkkinaosapuolet ovat tehneet sen, mikä heidän käsissään on, ansiosidonnaisen työttömyysturvan korjaamisen kesken vuotta 2002. Kysymys ei ole tämän eron korjaamisesta, vaan kyllä hallituksen on vuoden 2002 budjettia valmistellessaan otettava huomioon koko se kehitys, mikä laman aikana on tapahtunut nimenomaan näiden ryhmien osalta. Tätä kielteistä kehitystä on varsinkin edellinen hallitus vauhdittanut työttömien osalta sillä, että vuonna 97 ansiotulovähennyksen ulkopuolelle jätettiin muun muassa työttömyysturvatulot. Mikäli se ansiotulovähennysmalli, joka oli vielä ennen 97:ää, olisi nyt voimassa, se merkitsisi ensi vuoden osalta valtiovarainministeriön laskelman mukaan 770 miljoonan markan tulonsiirtoa työttömyysturvaa saaville. (Ed. Stenius-Kaukonen: Muille päivärahasaajille!) — Kysymys esitettiin vain työttömyysturvan osalta, ja tämän osalta tuli vastaus. — Elikkä aika merkittävä oli se muutos silloin 97, kun työttömyysturva jätettiin ansiotulovähennyksen ulkopuolelle. Jälkeenjääneisyyttä on todella tullut veroratkaisujen kautta.

Asiantuntijat kyllä myöskin, kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, korostivat sitä, että verotuksellisin keinoin vähennysjärjestelmiäkään muuttamalla ei ole kovin helppo kohdentaa auttamistoimenpiteitä esimerkiksi tässä tapauksessa juuri niille, jotka ovat peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella. Osittain tietenkin vähennykset auttavat myös heitä, mutta kyllä asiantuntijat lähtevät siitä, että paras tapa on tehdä perusturvan tasokorotus.

Jos vielä hieman vertaa pitkäaikaistyöttömien ja työmarkkinatuella olevien asemaa suhteessa eläkeläisiin ensi vuoden osalta, niin kiitos niiden neuvottelujen, joita eduskuntaryhmien kesken on käyty, ollaan parannuksia saamassa. Kun ne kohdistuvat aivan oikein, niin kuin vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on painottanut, kansaneläkkeen tasokorotuksen edelleen parantamiseen, se tuo apua kaikkein pienituloisimmille eläkeläisille ja tulee merkitsemään heidän tulotasonsa kohonamista. Kun nyt vielä ensi vuoden osalta emme päässeet sopuun valiokunnassa, että olisimme palauttaneet ansiotulovähennyksen työttömille tai tehneet sellaisen ansiotulovähennysmallin, että olisi pienennetty palkansaajille tulevaa osuutta ja laitettu vastaava siivu työttömille neutraaliratkaisuna, jätimme ponnin varaan. Uskon, että ponsi tulee yksimielisesti hyväksytyksi ja

koko eduskunta edellyttää, että tämän mukaan myöskin toimitaan ja tuntuvat korjaukset sekä työttömyysturvan peruspäivärahaan että työmarkkinatukeen viimeistään vuoden 2002 alusta saadaan.

3 Esko-Juhani Tennilä /vas (vastauspuheen-vuoro): Rouva puhemies! Täällä on epäselvyys valtiovarainministeriön linjasta. Ed. Aula sanoi, että työttömiä ei voida auttaa verohelpotuksilla. Nyt ed. Uotila sanoi toisin. Onko keskustan kanta tämä, vai onko nyt epäselvyyttä, mikä on valiokunnan yleinen linjaus? Minusta kaikkein nopein ja paras tapa yleensä auttaa työttömiä ja muita kaikkein pienituloisimpia on ottaa verot heiltä kokonaan pois. Ei ole mitään järkeä ensin verottaa ja sitten ajaa toimeentuloluukulle. Vede-tään veron alaraja sen verran ylös, että pienim-mät tulot ovat verosta vapaita.

Valtiovarainvaliokunnan ponsikaan ei minua erikoisemmin häikäytä eikä ilahdutakaan, ennen kuin kuulen, mikä on valtiovarainministerin tul-kinta. Tuleeko verohelpotusta, tuleeko korotusta edes ensi vuonna, se minun kantani ratkaisee, koska minulla on aloite siitä, että nyt ruvetaan toimii heti. Mutta jos valtiovarainministeri il-moittaa, että korotus tulee köyhimmillekin eli pienituloisimmille työttömille, saatampa harkita.

4 Olavi Ala-Nissilä /kesk (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa rouva puhemies! Jos maailma voi-taisiin laittaa ponsilla kuntoon, tämä olisi aika hyvä maailma. Valitettavasti näin ei ole. Tämä-kään ongelma ei ponnella korjaannu. Tämä on laajempi ongelma, mistä myöskin ed. Uotila pu-hui. Kun ihminen sairastuu, hänen verotuksensa kiristyy, koska sairauspäivärahasta ei saa ansio-tulovähennystä. Tämä koskee myöskin äitiyspäi-värahaa. Silloinkin verotus kiristyy, kun äitiysloma alkaa.

Minusta tässä on aivan oikein kyllä kyse sekä verotuksesta että sosiaalipolitiikasta. Otan vielä yhden ongelman, mikä tähän liittyy. Yhden tu-lonsaajan perheen tilanne on osin näihin rinnas-tettava. Näitä pitää katsoa yhdessä, verotusta ja sosiaaliturvaa, ja pyrkiä todella lakia muutta-maan sillä tavalla, että voisimme pienituloisim-pia ihmisiä auttaa.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti hallituksen verolinja kuitenkin, kun katsomme markkamää-räisesti erityisesti verokevennyksiä, on epäoli-

daarinen ja jättää tiettyjä ryhmiä ulkopuolelle. Tässä on hallituksella paljon parannettavaa.

5 Valtiovarainministeri Sauli Niinistö: Arvoi-sa puhemies! Minusta on varsin ilahduttavaa, että valtiovarainvaliokunta on tällä tavoin myöntei-sesti suhtautunut hallituksen esittämään vero-alennukseen, jopa niin, että oppositionkin linja näyttää olevan hyvin lähellä sitä. Erityisesti näyt-tävät kokonaan unohtuneen ne puheet, joita ke-sällä vielä pidettiin, että jollain tavalla epätasa-arvoisesti suosittaisiin eri tulonsaajaryhmiä. Ehkä tätä hiljentynyttä kritiikkiä aika lailla aut-taa se, että me näemme myöskin, miten tupopöy-dässä tehtiin veroalennus. Minusta se oli vielä parempi, mutta sehän on puhdas tasaprosentti-alennus.

Yksi kysymys tässä herää, kun lueskelee kes-kustaryhmän vastalauseita. Varmaan on niin, että vanhoja puheita on turha muistella, mutta kyllä minä aika lailla jopa uskoin siihen kunnallis-vaaliteemaan, että lisää rahaa, lisää rahaa, ja sitä tulee sillä tavalla, että säästetään vähän veroke-vennyksistä. Olen odotellut, missä kohdassa te kiristätte nyt hallituksen veroesitystä, mutta yllä-tys onkin melkoinen, kun se näyttää vain löysen-tyvän keskustan esityksessä. Tulkitsen tämän sil-lä tavalla, että keskustan täysi tuki on tuloveron alennusten takana. Mutta kai se vähän siltä vai-kuttaa kumminkin, että kun vanhan sanonnan mukaan politiikassa puhutaan toista ja tehdään toista, nyt kyllä keskusta on tehnyt siitä suoras-taan taiteellisen suorituksen. (Eduskunnasta: Kunnallisvaalit on käyty!) — Kunnallisvaalit on käyty, näin on asian laita. Luulen, että enemmistö suomalaisista hyväksyy teidän kelkankään-nöksenne, koska veroalennus todella on mitoitet-tu hyvin tasapuolisesti.

Täällä välillä käydään optiokeskustelua vä-hän kärjekkäästi ja hallitusta moittien. Te olette nyt parantaneet optioesitystä. Minusta se on hyvä asia. Se olikin liian ankara sellaisena kuin se lähti hallituksesta ja olisi varmasti aiheuttanut hai-tallisia seuraamuksia. Koko optiokeskustelussa ehkä kannattaisi muistaa tämä elementti, jonka puheenjohtaja Aula totesi, että lypsävää lehmää ei kannattaisi hylätä. Joskus varmasti siinä kes-kustelussa, jota eduskunnassakin on, on sellaisia sävyjä, että lypsävät lehmät saattavat hyvinkin — miten siinä käy, kun maidontuotanto ehtyy, mutta kumminkin ottaa nokkiinsa.

Me elämme sellaisessa maailmassa, jossa suomalaisen kilpailukyky on kovaa luokkaa. Ilmeisesti sen vuoksi myöskin optiojärjestelyt ovat kovaa luokkaa. Ellei niitä täällä saa hyväkseen, ne mennään hakemaan jonnekin muualle maailmalle. Olemme pahasti verotuksessa siinä asemassa, ettei juurikaan voi kilpailukykyistä puhua tuloverotuksen kohdalla nimenomaan.

Ed. Uotila otti esille työttömyysturvan. Kun nyt ei olisi esimerkiksi sitä listaa hetken päästä avoimena valtiovarojen eri jaostojen kanssa, jossa haetaan satoja miljoonia, (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä rikkailta voi ottaa!) olisi minustakin paljon paljon helpompi lähestyä kaikkein hankalimmassa asemassa olevien ihmisten asiaa. Tässä suhteessa olisi äärimmäisen tervetullut ilmoitus esimerkiksi se, edellytetäänkö, että ansiosidonnaiselle tulee tavallaan tuplakorotukset, ne, jotka on tupon yhteydessä tehty plus vielä peruspäivärahan korotus. Jos oltaisiin sitä mieltä, että autetaan niitten asemaa, jotka ovat vain peruspäivärahan tai työmarkkinatuen varassa, niin en voi hallituksen puolesta sitoutua, mutta kyllä minä parhaalla tahdollani haen siihen mahdollisuuksia, jos niitä löytyy. Lähdenkin tästä hallituksen pieneen huoneeseen raivaamaan niitä mahdollisuuksia.

6 Ben Zyskiewicz /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tennilän mielestä paras tapa auttaa työttömiä on poistaa heidän korvauksiltaan verotus. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei tietenkään, työtä, mutta kun te ette anna työtä!) Minun mielestäni paras tapa auttaa työttömiä on se, että heille tarjotaan työtä. Tässä on ehkä ero vasemmistoliiton linjan ja kokoomuksen linjan välillä. Me pyrimme siihen talouspolitiikalla, veropolitiikalla, yleensä yhteiskuntapolitiikalla, että työllisyyttä tässä maassa parannetaan, ja me olemme onnistuneet siinä hyvin yhdessä vasemmistoliiton ja muiden hallituspuolueiden kanssa. Työllisyys tässä maassa on huikasti parantunut ja tulee edelleenkin paranemaan. Sen lisäksi työttömiä on pyritty aktiivisen sosiaalipolitiikan keinoin myös tukemaan, mistä esimerkkinä on tänäänkin käsittelyssä oleva laki, joka koskee kuntouttavaa työtoimintaa. Tämä on keskeistä. Se, mitä sitten heidän kohdallaan, jotka kuitenkin kaikista ponnistuksista huolimatta ovat työttömiä, tehdään peruspäivärahojen ja työmarkkinatuen osalta, on kuitenkin tähän pe-

ruspyrkimykseen nähden toissijaista. Peruspyrkimyksen pitää olla kaikessa, että tarjotaan työtä.

Mitä sitten työmarkkinatukeen ja sen tasoon tulee, niin ed. Uotila sanoi, että työmarkkinaosapuolet ovat tupopöydässä tehneet sen, mitä heidän tehtävissään on, eli korottaneet ansiosidonnaisia työttömyysturvaa. Ed. Uotila, tämä on väärä todistus. Jos tupo-osapuolet tupopöydässä olisivat halunneet, että se sama satsaus, joka nyt satsattiin ansiosidonnaisen työttömyysturvan korottamiseen, olisi satsattu nimenomaan peruspäivärahan korottamiseen, niin se olisi voitu tehdä. En usko, että tuossa pöydässä hallitusta edustaneella Raimo Sailaksella tai muuten hallituksella olisi ollut mitään sitä vastaan, että se voimavara, joka nyt satsataan ansiosidonnaiseen, olisi satsattu peruspäivärahan korottamiseen ja vastaava rahasumma, 250 miljoonaa, olisi työnantaja- ja työntekijäosapuolilta tähän tarkoitukseen kerätty.

Puhemies: Haluan huomauttaa, että vastauspuheenvuoron mitta on minuutti, mitä en ollut ilmoittanut. Nyt minä olen sen ilmoittanut.

7 Kari Kantalainen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tähän keskusteluun, mikä liittyy peruspäivärahalla olevien, työmarkkinatuella olevien ja ansiosidonnaisen osalta tulevaan muutokseen, mitä tupossa on otettu esiin. Kun jaostossa tästä asiasta keskusteltiin, voitiin todeta, että tietysti ongelma pitää havaita. Tässä mielessä tupo tietyllä tavalla toimi eriarvoistavalla tavalla. Se malli, jonka ed. Uotila nosti esiin, että työttömille, nimenomaan peruspäivärahalaistilanteelle, olisi järjestetty paluu 97:n malliin eli ansiotulovähennyksen piiriin, niin sille hintalappu, aivan kuten ed. Uotila varsin hyvin tietää, on 770 miljoonaa ja se on aika merkittävä kaiken kaikkiaan, että sekin kannattaa muistaa, kun tästä asiasta keskustellaan.

8 Maria Kaisa Aula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Tennilälle täsmentää, että minusta meillä ei ole ed. Uotilan kanssa tästä erimielisyyttä. Minä sanon, että työttömien asemaa ei ole kovin helppo verotuksen avulla parantaa, vaan vaikuttaa siltä, että tehokkaampaa olisi päivärahan tason korottaminen ja sitten tietysti työllistymisen helpottaminen, johon yksi keino on esimerkiksi työnantajamaksujen alentaminen sieltä pienipalkkaiselta puolelta.

Minä en sulje pois verotuksen keventämistä, mutta näyttää, että se on joiltakin osin pään lyömistä seinään, että se ei mene läpi tässä systeemissä.

Mitä tulee ministeri Niinistön puheenvuoroon, niin kyllä keskustan käsitys veronalennusvarasta on koko ajan ollut hyvin lähellä hallituksen varaa. Me sanoimme jo kesällä, että se on reaalisesti 4—5 miljardia, eli inflaatiotarkistuksen kera 6 miljardia. Jos olisimme saaneet sen alun perin enemmän omaehtoisesti muotoilla, niin olisimme ottaneet mukaan myös polttoaineveron kevennyksen ja myös miettineet enemmän työnantajamaksujen alentamispuolta. Tässä vaiheessa olemme tyytyneet tähän veroasteikkoon, kun tupokin on sen pohjalta tehty, niin ajattelimme, että ollaan nyt tässä, koska sen tulonjakovaikutukset olivat varsin kohtuulliset, täytyy myöntää. (Ed. Zyskowitz: Olipa epäuskottava selitys!)

⁹ **Jouko Jääskeläinen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme tietysti iloisia, että valtiovarainministeri kehuu myös oppositiotia. Olemme silti edelleen sitä mieltä, että osa verovähennyksistä olisi voitu kohdistaa ruoan arvonlisäveron kevennykseen. Valiokunnan mietinnössähän varsin pitkään mietitään juuri niitten henkilöryhmien tilannetta, jotka eivät veronalennuksista nykymallilla kevenny, mutta kaikkea ei näköjään pystytä yhdellä kertaa hoitamaan kuntoon. On myös hyvä, että verotusta kevennetään, koska veromoraali tietysti joutuu varsin tiukille niissä tilanteissa, joissa noin ylisummaan verotus on maassa liian korkea. Kolmanneksi, olen iloinen siitä, että mietinnössä mainitaan myös yhden tulonsaajan perheiden verotustilanne, eliikkä otamme osan valtiovarainministerin kehusta myönteisesti vastaan, mutta muistutamme, että kyllä meillä mielipiteitä edelleen löytyy.

¹⁰ **Matti Huutola /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan nyt minun mielestäni menee vellit ja puurot sekaisin. Siis kannattaa muistaa, mikä on ansiosidonnainen työttömyysturva. Se on keskimäärin 220—240 markkaa. Kahta köyhää on turha kyykyttää ja kuvitella, että ansiosidonnaista muuttamalla voitaisiin peruspäivärahan tasoa korottaa. Tämä on mielestäni syytä muistaa.

Ed. Zyskowitzille: Mitä tulee tuponeuvotteeluihin ja siellä tehtyihin sopimuksiin, niin totta kai tupopöydässä sovitaan niistä asioista, missä

ovat myös osapuolet maksajina. On muistettava, että sovittiin ansio-osan noususta eikä perusosan noususta. Maksajana tässä ovat työttömyysvakuutusmaksun kautta niin työnantaja kuin työntekijä. Kovin vähän meidän kannattaa miettiä täällä sitä, että jos kumppanit, partit, ovat valmiita maksamaan vakuutusmaksuja, ja siitä kattaa ansiosidonnaisen osuuden nousun. Se on näin.

¹¹ **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan selvää, kuten ed. Zyskowitz totesi, että kaikkein parhaitenhan työttömiä autetaan sillä, että heille saadaan työtä ja he työllistyvät. Samoin tietenkin on hyvä, että on uusia keinoja, kuten kuntouttava työtoiminta. Kaikkia laman jälkeisiä pitkäaikaistyöttömiä me emme kuitenkaan ainakaan nopeasti pysty auttamaan, ja työmarkkinatuki, peruspäiväraha pitkäaikaisena elämisen muotona on järkyttävän alhainen. Sen takia minunkin mielestäni on pakko miettiä myös työttömyyspäivärahalla, peruspäivärahalla olevia ja varsinkin vuonna 2002, jolloin ansiosidonnainen päiväraha nousee. Siinä suhteessa pidän parempana keinona nimenomaan päivärahan korottamiseen tähtääviä toimenpiteitä kuin verotuksellisia. Verotukselliset keinot tulevat huomattavasti kalliimmaksi. Ed. Huutola totesikin jo miksi. Minäkin ymmärrän, että tupossa on sovittu ainoastaan ansiosidonnaisesta päivärahasta.

¹² **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietenkin erinomaisen hyvä asia, jos ministeri Niinistö on todella valtiovarainvaliokunnan ponnen takana, että valmistelu lähtee käyntiin ja työttömille, kaikkein pienituloisimmillekin myös tulonlisäystä tulee.

Ed. Zyskowitz puhui siitä, että työn saanti on paras työttömyysturva. Se on aivan totta. Me emme ole sitä koskaan kiistäneet. Päinvastoin me olemme vaatineet enemmän työllisyysmäärärahoja jnp., että ihmiset saisivat työtä. Mutta kun tosiasia on se, että nytkin yli 70 000 ihmistä on ollut yli vuoden työttömänä, niin he eivät tule saamaan minkäänlaisia verohelpotuksia, tulonlisäyksiä. Päinvastoin, heidän verotuksensa kiristyy. Mielestäni ainut oikea tapa on se, että verotuksen ansiotulovähennys palautetaan. Työttömien kannustus tällä tavalla ei ole onnistunut. Tässä on ilmestynyt tutkimuksiakin aivan hiljakkoin, siis tämä ei ole onnistunut kannustamaan

työttömiä työllistymiseen, koska ei ole työpaikkoja. Sehän tässä on se ongelma.

¹³ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Aula totesi, keskustan linja veronkevennysvarasta on ollut koko ajan johdonmukainen. Jo ennen eduskunta-vaaleja me puhuimme tämän suuruusluokan mahdollisuudesta keventää verotusta. Nythän vielä esimerkiksi tänä vuonna tiedämme, verutuloja on tullut kuten suokuokalla vetäen, yli 3 miljardia nytkin tuli lisätalousarviossa lisää, että kyllä liikkumavaraa on olemassa.

Me olisimme todella halunneet, että veronkevennysvaran sisällä olisivat työnantajamaksut ja myöskin polttoaineveroasia esillä. Se voidaan vieläkin tehdä, jos halutaan polttoaineveroa palauttaa määrättyille yrittäjryhmille, mikä olisi aivan minimi. Toisaalta meidän vastalauseessamme on esityksiä, jotka edistävät työllistymistä ja yrittäjyyttä useilta kohdin. Jos ne toteutetaan, niillä on positiivisia vaikutuksia itse verotulokeremykseen.

¹⁴ **Reijo Laitinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huutola täällä hyvin seikkaperäisesti kertoi sen, mitä asioita tupossa sovitaan ja mitkä asiat sinne kuuluvat. Se on juuri, ed. Zyskiewicz, näin. Meidän tehtävämme on eduskunnan kautta huolehtia siitä, että peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella olevat ihmiset, jotka joutuvat sillä alhaisella korvauksella toimeen tulemaan — että se taso on riittävän korkea. Minäkin kuulun niihin epäilijöihin, jotka epäilevät, ettei verotuksellisin keinoin tätä asiaa pystytä korjaamaan. Kyllä se edellyttää selkeätä tasokorotusta.

Tasokorotus ei ole millään tavalla ristiriidassa ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahajärjestelmän kanssa, se on tekniikkaa, miten asiat hoidetaan. Hyvin tiedätte sen, että huomattava osa niistä ihmisistä, jotka työmarkkinatuella ja peruspäivärahalla ovat, joutuvat käymään toimeentuloa hakemassa kuntien toimeentuloluukulta. Sitä kautta kuntien menot kasvavat.

¹⁵ **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minä vähän yllätyin ed. Zyskiewiczin reaktiosta. Kannattaa nyt lukea mietintö rauhassa ja valiokunnan perustelut ja ponsi. Sillä on vankat perusteet ja, totta kai, työllistyminen ja työpaikkojen löytäminen on pa-

rasta lääkettä. Mutta mitä paremmin siinä onnistutaan, sitä vähemmän tarvitsee maksaa perusturvaa. Ne, jotka joutuvat perusturvan varassa olemaan, kyllä he ansaitsevat kohtuullisen tulon myöskin. He ovat kiistatta jääneet jälkeen nyt koko laman jälkeiset vuodet muun muassa verotarkaisujen takia. Kyllä tämä korjausta vaatii, ja uskon, että siinä on kaikkien hallitusryhmien oltava yhdessä rintamassa sitä toteuttamassa, viimeistään vuoden 2002 budjetissa.

En antanut väärää todistusta, mielessäni minäkin aluksi vähän säikähdin tätä tuposta syntyneitä ratkaisua, mutta kuulin sitten, mitkä ohjeet ja valtuudet Sailaksella oli. Ne olivat juuri sen suuntaiset, että tehkää työttömyysturvassa sitä, jossa olette maksajinakin, ja valtiovalta hoitaa muut.

Puhemies: Muistutan tässä yhteydessä, että annoin nyt näiden kahden asian käsittelyn tässä vaiheessa puheenvuorot kaikille, jotka olivat pyytäneet vastauspuheenvuoroa. Mutta muistettakoon, että meillä ei ole niin sanottua subjektiivista oikeutta kaikkiin vastauspuheenvuoroihin, vaan puhemies voi mitä mainioimmin antaa ainoastaan eri ryhmien jollekulle edustajalle tai valiokunnan keskeiselle puheenjohtajalle, tai niin pois päin, puheenvuoron. Jotta me selviämme debatissa eteenpäin, me viemme sitä näin. Katsoin, että tässä alussa oli tämä paikallaan käydä näin laajasti.

Ministeri pyytää anteeksi sitä, että hän joutui poistumaan, mutta hän lukekoon joka rivin pöytäkirjoista.

Seuraavaksi viimeinen vastauspuheenvuoro, ed. Zyskiewicz.

¹⁶ **Ben Zyskiewicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huutolalle ja muille vastaan, että jos työmarkkinaosapuolet tupopöydässä olisivat hyvin voimakkaasti ja selvästi ilmaisseet halunsa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen nostamiseen ja valmiutensa osallistua sen kustantamiseen samalla tavoin, kuin ne nyt noin 260 miljoonalla markalla muistaakseni vuositason osallistuvat lisäansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan kustannuksiin, siis siihen korotukseen, joka tupossa sovittiin, niin en epäile hetkeäkään, etteikö valtiovalle tällainen ratkaisu olisi sopinut. Itse asiassa tässäkin tarjoan vielä yhteistyötä veljille vasemmalla, jos voidaan sopia, että tämä vuoden 2002 korotus sen sijaan,

että se käytetään ansiosidonnaisen korottamiseen, käytetäänkin peruspäivärahan korottamiseen ja vastaavasti kerätään kuitenkin sama summa työmarkkinaosapuolilta, niin kokoomus on ainakin siihen valmis.

Mitä tulee keskustalaisten puheenvuoroihin, otan sitaatin puheenjohtaja Jätteenmäen haastattelusta elokuussa Keskisuomalaisessa. Silloin Anneli Jätteenmäki sanoi, että hän "tinkisi hallituksen esittämistä veroalennuksista, jotta kansalaisille tärkeitä palveluja kyettäisiin vihdoin parantamaan". Jään odottamaan, milloin te teette näitä veroalennuksista tinkimistä merkitseviä ehdotuksia. Ei ole vielä näkynyt.

Puhemies: Ministeri Johannes Koskinen, jonka jälkeen siirrymme puhujalistaan.

¹⁷ **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vas-
tauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulin, että vastauspuheenvuorot oli tarkoitus lopettaa, mutta ed. Zyskiewicz ikään kuin hallituspuolueen eduskuntaryhmän vastaavana otti esille asian, josta hallitus ei lainkaan ole keskustellut tässä hengessä, vaan nimenomaan on keskusteltu siitä, että työttömyysturvan perusturvaosa, eli työmarkkinatuki ja peruspäivärahat, niiden taso otetaan valmisteluun samassa yhteydessä kun valmistellaan työvoimapolitiikan aktivoimista merkitseviä toimia ja siinä yhteydessä myös työttömyysturvan rakenteita laveammin. Kyllä näissä pitää valmistelutyössä tähdätä siihen, että muutokset olisivat saatettavissa voimaan samaan aikaan, kuin ansioturvaan sovitut muutokset, 1.3.2002, tulevat voimaan. Tässä pitäisi ihan asiallisesti näitä valmistella eteenpäin ja hakea sellaista ratkaisua, joka tuo oikeutta työttömille, ja samaan aikaan pyrkii siihen yhteiseen päämäärään, että ensisijaista on työllistäminen, työttömi-
en määrän vähentäminen.

¹⁸ **Marjatta Stenius-Kaukonen** /vas: Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ja vasemmistoliiton ministeriryhmä ovat kaikissa vaiheissa, kun ensi vuoden budjettia on valmisteltu, esittäneet, vaatineet, että myöskin pelkän päivärahan perusteella, eli koko vuoden pelkällä päivärahalta eläville, pitää myöskin saada verohelpotus, niille, joiden päiväraha on alle 4 000 markkaa kuukaudessa. Miksi? Siksi, että he ovat nyt ainoa ryhmä, joka ei saa mitään tässä yleisessä verohelpotusjakelussa.

Kun nyt ministeri Niinistön vastauksen kuulimme, ehkä pitää kuitenkin jonkinlaista tyytyväisyyttä osoittaa, ottaen huomioon sen, mikä on ministeri Niinistön ilmaisutapa. Hän sentään sanoi tämän asian myönteisesti, että hän on valmis tätä asiaa tutkimaan, mutta vasta vuoden 2002 budjettia valmisteltaessa.

Eli meidän päätavoitteemme kohdalla, että olisimme saaneet ensin hallituksessa ja sitten eduskunnassa aikaan sellaisen muutoksen, että myös koko vuoden pienillä päivärahoilla elävät olisivat saaneet verohelpotuksen, niin tässä meidän on tietysti tunnustettava, että tätä tavoitetta emme ole saavuttaneet. Tässä muuten oppositio ei ole kyllä yhtään auttanut. Mutta valitettavasti eivät hallitusryhmistä meitä lähimpänä olevat sosialidemokraatitkaan — olisimme toivoneet teiltä tietysti tähän tukea. Ei sen puoleen, kyllä vihreiltäkin olisi odotettu tukea tähän.

Mutta se, mitä nyt on saatu, on nyt yksi ponsi ja aikaisemmin keväällä, kun kehyksistä on päätetty, ja oliko se erään lisäbudjetin yhteydessä, valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteluihin ihan hyvät kannanotot. Ilmeisesti tätä tukio-
petusta pitää muille hallitusryhmille vielä antaa vähän enemmän, että pääsette toiselle luokalle. (Välihuuto) — Aivan, sanotaan sitten niin, että kolmannelle. Mutta nimenomaan me olisimme halunneet nyt tässä vaiheessa, kun mennään toiselle luokalle eli tämä eduskunta valmistelee toista budjettia, että tämä asia olisi korjattu.

Me olemme totta kai sitä mieltä, ed. Zyskiewicz, että työ on ensisijainen niille, joilla on työkykyä, työtä heille. Mutta me tiedämme aivan yhtä hyvin täällä vasemmalla kuin te siellä oikealla toivon mukaan tiedätte, että työtä ei vain kyetä järjestämään kaikille, ikävä kyllä ei kyetä järjestämään niin, että edes osan vuotta voisi olla työssä, vaan monelle työttömyys jatkuu koko vuoden.

Sen verran on tässä yhteydessä todettava, että tulonhankkimisvähennyksen nostaminen ja kunnallisveron ansiotulovähennyksen rakenteen muuttaminen ovat nyt ensimmäisen kerran nimenomaan hallituksen budjettiriihen tuloksena sellaisessa muodossa, että ne suosivat pienipalkkaisia suhteellisesti enemmän kuin vähän suurempipalkkaisia. Eihän itse asiassa ole mitään perustetta sille, että kunnallisveron ansiotulovähennyksen saa 300 000 markan vuosituloilla. Mutta tämä malli nyt suosii pienituloisia. Me olisimme tietysti halunneet, että sitä olisi vielä

enemmän väännetty siihen suuntaan eli prosenttia nostettu, kun se nyt nostettiin 35 prosenttiin, että sitä olisi nostettu vielä enemmän.

Mutta joka tapauksessa tämä auttaa niitä, jotka ovat osan vuodesta työttömänä, osan vuodesta sairauspäivärahalla, osan vuodesta äitiyspäivärahalla jne. Mutta ne, jotka ovat koko vuoden päivärahalla, jos päiväraha on siis alle 4 000 markkaa, koska he eivät ole tänä vuonnakaan maksaneet valtionveroa, eivät hyödy näistä verohelpotuksista lainkaan, eikä tietysti heitä auta sekään, että valtionveron alaraja nousee 5 500 markkaan, mikä tietysti sinänsä on hyvä.

Kun hallitus on nyt ymmärtänyt, että pienistä tuloista ei yksinkertaisesti kannata kerätä veroja, tässä olen useimpien puhujien kanssa eri mieltä siitä, voidaanko verohelpotuksilla helpottaa pienituloisten asemaa. Nimenomaan voidaan, ja mielestäni ensisijainen keino on se, että ei peritä veroja lainkaan pienistä tuloista. Ed. Uotila toi tämän esille, mutta monet muut puhujat sanoivat, että ei työttömien asemaa voi helpottaa verohelpotuksilla. Totta kai pienituloisten asemaa voidaan helpottaa verohelpotuksilla, kun ei peritä pienistä päivärahoista lainkaan veroa. Miksi se on kaikkein järkevin tapa? Totta kai siksi, että sitten heille ei tarvitsisi maksaa toimeentulotukea ja asumistukea jne. monelta luukulta.

Mutta onneksi tässä on nyt luettavissa se, että valtiosihteeri Sailas on tämän kesällä jo havainnut, että on oikeastaan aika järjetöntä siirtää rahaa taskusta toiseen. Sosiaali- ja terveystalouden työssä 25 vuotta mukana olleena voin sanoa, että olen tämän aika päiviä sitten havainnut. Meidän järjestelmämme on aivan liian mutkallinen, meillä on aivan liian monella eri syyllä maksettavia erilaisia etuuksia.

Kun aina sanotaan, että se Stenius-Kaukonen menee yksityiskohtiin, ja paikallinen lehtikin taas antoi tunnustuksen, että lillukanvarsiin se sekoilee, mitä se tarkoittaa? Se tarkoittaa mielestäni juuri sitä, että kun tuntee yksityiskohdat, joista sitten sanotaan, että se menee ja sekoilee niihin ja sekoilee lillukanvarsiin, juuri siitä, että tuntee yksityiskohdat, voi nähdä sen, mikä tässä järjestelmässä on todella vikana.

Sosiaaliturvajärjestelmässämme ja verotusjärjestelmässämme on vikana juuri se, että se on sellainen verkko, että sieltä ei kukaan omin voimin selviä ylös. Yksinkertaisin tapa koko tätä verkkoa purkaa on se, että nostetaan verotettavan tulon alaraja ei vain valtionverotuksessa, ed. Zys-

kowicz — jo totesin kerran sen, se on aivan oikea liike, olen sen aikaisemminkin täältä todennut — vaan myöskin kunnallisverotuksessa ja korvataan kunnille ne verotulojen menetykset. Miksi siinä ei ole päästy eteenpäin, johtuu siitä, että jos kunnallisveron alaraja nostetaan, kunnat menettävät verotuloja. Mutta jokaisen laskutaitoisen pitäisi tietysti ymmärtää, että tämä ongelmanahan voidaan ratkaista sillä, että valtio korvaa nämä kuntien menetykset niin, että kunnat pystyvät huolehtimaan niistä tehtävistä, mitkä niille kuuluvat lakien mukaan, eli huolehtimaan peruspalveluista ja myös kuntalaisten viimesijaisesta toimeentulosta eli toimeentulotuesta. Tässä olisi nyt lopultakin päästävä eteenpäin.

Jos ajatellaan sitten, mitä se merkitsee, että pienituloisten veroja helpotetaan, kenen asemaa se helpottaa, se helpottaisi kaikkien niiden asemaa ja se olisi välttämätöntä kaikkien niiden pienituloisten aseman helpottamiseksi, joiden päiväraha on alle 4 000 markkaa koko vuoden, siis se on brutto, koska he eivät näillä veromuutoksilla, mitä hallitus on tehnyt, eivätkä myöskään niillä, mitä se on esittänyt jatkolle, tule saamaan minkäänlaisia helpotuksia.

Olisin toivonut, että ed. Zyskowitz olisi vielä tämän minuutin täällä kestänyt, mutta miksi, niin kuin uskoisin, kokoomuksestakin voisimme saada kumppanin tästä asiasta? Ymmärrän sen, että työttömien toimeentulo ei kokoomuslaisia kiinnosta. Toinen ryhmä, merkittävin ryhmä, joka on koko vuoden päivärahan varassa työttömien lisäksi — siis työmarkkinatuella on noin 70 000 ihmistä, jotka ovat koko vuoden sillä — ovat kotihoidon tuella lastaan, pientä lastaan kotona äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen hoitavat. Luulisi, että tämä ryhmä sitten kiinnostaa, koska tässä tulee tavallaan juuri myöskin se, mistä kaikki keskustalaiset puhuvat, yhden vanhemman, yhden tulonsaajan ongelma. Näin ollen uskoisin, että me kaikki, jotka kannamme huolta vasemmalla enemmän työttömistä, sairaista, vammaisista, mitä oikeammalle menemme, sitä parempituloisista, kun kotihoidon tuki on juuri sellainen tuki, jota tosin sitäkin käytetään eniten pienituloisissa perheissä mutta myöskin suurempituloisissa, kaikkien näiden ryhmien tilan helpottamiseksi tekisimme todella nyt sen ratkaisun, että nostetaan verotettavan tulon alarajaa ja korvataan kunnille sitten ne menetykset. Tämä olisi yhteinen hyvä niin näille edunsaajille kuin koko yhteiskunnalle.

¹⁹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustalla, oppositiolla on vastalause tuloverolakiesitykseen. Tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään useita muutosesityksiä. Maailmaahan ei ponsilla saada kuntoon, on meilläkin vastalauseessa yksi ponsiesitys, joka koskee yhden tulonsaajan perheen ongelmia. Tämä, mistä vasemmisto keskenään puhuu, on todella jälleen kerran ponsi, ja se ei markkaakaan kenellekään tuo, ellei hallitus todella asiaa lähde hoitamaan. Se on ongelma, että ansiotulovähennystä ei voida tehdä muusta kuin ansiotuloista ja yrittäjätuloista, ja niin kuin sanoin, kun ihminen sairastuu, hänen verotuksensa kiristyy. Se ei ole oikein johdonmukaista, koska sairauspäiväraha ei ymmärtääkseni tätä vähennystä voi tehdä. Tähän ongelmaan, mistä on keskusteltu, pitää yhdessä vero- ja sosiaalipolitiikan keinoin puuttua.

Sama koskee yhden tulonsaajan perheen ongelmaa. Nythän yhden tulonsaajan perheessä vero on progression takia ankarampaa kuin kahden tulonsaajan perheessä. Mutta ei tämä ole ainoa ongelma, kun tiedämme myöskin, että eräät sosiaalietuudet, kuten työmarkkinatuki, ovat tulosidonnaisia ja täällä tulee toinen vaikutus. Yhden tulonsaajan perheellä voi olla monta kertaa se tilanne, että omin toimenpitein ei juurikaan voi perheen toimeentuloa parantaa. Tätä ongelmaa voitaisiin myöskin sosiaalipolitiikan keinoin taikka verovähennystekniikan avulla hoitaa. Se on ollut pitkään puheena aiheena. Ministeri Sasi täällä aikanaan esitti omia mallejaankin, kun hän oli verojaoston puheenjohtaja, mutta mitään tälle ongelmalle ei ole tehty. Keskusta tulee tästä tekemään omat lakialoitteensa, jotta kevätaikana voimme todella keskustella yhden tulonsaajan perheen ongelmasta.

Mitä veropolitiikkaan yleensä tulee, hallituksen veropolitiikka kaikinensa on ollut passiivista. Työmarkkinapöydässä on sitten sovittu tuloveronkevennykset, jotka nyt on tehty jo useallekin vuodelle. Se merkitsee, että erittäin korkea kokonaisveroaste, joka Suomessa on noussut Lipposen hallituksen aikana ennätyskorkealle tasolle, jossain määrin lähtee laskemaan, ja sen pitääkin maltillisesti laskea.

Rakenteisiin meneviä uudistuksia taikka ihmisten elämänolosuhteisiin vaikuttavia muutoksia verotukseen ei ole lainkaan oltu halukkaita tekemään. Täällähän käytiin laaja keskustelu polttoaineverotuksesta. Verotuksen keinoin olisi voi-

tu mennä esimerkiksi vaikka vain kuorma-autoyrittäjiä taikka viljelijöitä vastaan palauttamalla esimerkiksi dieselvero tai kevyen polttoaineen vero. Tätäkään ei ole haluttu tehdä, puhumattaan siitä, että olisi voitu laajemmin polttoaineverotus ottaa mukaan veronkevennysvaraan.

Paljon on myöskin keskusteltu siitä, että elintarvikkeiden arvonnlisävero tulisi, kuten Ahon hallitus aikanaan sopi, asteittain laskea 12 prosenttiin. Kristillinen liitto on mielestäni pitänyt tätä hyvin ansiokkaasti esillä verokeskustelussa, ja tämäkin on asia, joka pitäisi lähivuosina veronkevennysvarassa huomioida.

Me olemme tehneet muutamia korjausesityksiä tuloverolakiin, joista hallitus on hyväksynyt ponnen toisesta ja mietintöön tekstiä, mutta ei mitään uudistuksia. Ehkä kiireellisin yksittäinen asia, missä hallituksellakin olisi aika pitkälle valmius olemassa ymmärtääkseni, on valinnan mahdollisuus ansio- ja pääomaverotuksen välillä. Tähänkään ei tarvittaisi enää mitään selvityksiä vaan tämä voitaisiin tehdä. Nythän on tilanne se, että yrittäjää tai viljelijää, jonka vuositulot ovat alle 140 000 markkaa, verotetaan kireämmin kuin vastaavaa tuloa saavaa palkansaajaa. Varsinkin eläkeläisillä, joilla ei välttämättä ole juuri muita tuloja kuin pääomatuloja pikkaisen, verotus on hyvin kireää. Tämä merkitsee myöskin sitä, että sosiaaliturva on yrittäjän ja viljelijän kannalta huonompi tätä kautta, ja on myöskin merkinnyt sitä, että maaseutukuntien verotulot ovat vähentyneet. Yritykset maksavat yhteisöverotulon kunnille, mutta viljelijöiden pääomatulo menee valtiolle, jolloin ansiotulovähennyksen nousu syö muun verotulon, joten maaseutukuntien verotulokertymä on vähempi. Jos tämä muutos tehtäisiin, tällä olisi ymmärtääkseni myöskin maaseutukuntien tilannetta jossain määrin helpottava vaikutus. Tämä on nyt esillä myöskin viljelijöiden ja hallituksen välisissä tulopoliittisissa neuvotteluissa ja eräs malli tästä. Nyt tämä voitaisiin toteuttaa, jo ensi vuoden osalta se pitäisi tehdä.

Olemme esittäneet toistuvasti myöskin työmatkakustannusten parantamista, tällä eduskuntakaudella ja edellisellä eduskuntakaudella. Pikkujalalla hallitus on tässä liikkunut ja ylärajaa on korotettu, kuitenkin riittämättömästi, kun tiedämme polttoaineverokustannusten nousun. Nyt esitämme, että yläraja nostettaisiin 35 000 markkaan saakka. Samalla työmatkavähennyksiin liittyvää omavastuuta tulisi työttömyyskuukausien

osalta alentaa. Työmatkakustannusten lisäksi tulisi voida vähentää niin sanotusta kakkosasunnosta aiheutuvat kulut silloin, kun työpaikka on niin kaukana vakituudesta asuinpaikasta, ettei sieltä käsin voida päivittäin matkustaa töihin.

Tässä on puhuttu ansiotulovähennyksestä. Me olemme kannattaneet sitä, että ansiotulovähennystä parannetaan. Toki vähennys tai sosiaalipolitiikka pitäisi ulottaa pienempiinkin etuisuuksiin. Nyt esitämme tuntuvampaa korotusta ansiotulovähennykseen kuin hallitus esittää, jotta voitaisiin mennä todella pienituloisia ihmisiä vastaan.

Paljon on puhuttu siitä, että pitäisi suosia aluekehityksessä sitä, että osaavat ihmiset asuisivat muuallakin kuin ruuhkakeskuksissa. Yksi tapa olisi se, että etätyöstä aiheutuvia kustannuksia voitaisiin vähentää. Tehtyjen arvioiden mukaan maassamme työskentelee yli 300 000 henkilöä niin sanotun etätyön piirissä ja kiinnostus siihen on kasvamassa erityisesti nuorten työntekijöiden keskuudessa. Tätä pitääkin suosia, sillä se mahdollistaa työnteon myös maaseudulta ja pienemiltä paikkakunnilta käsin sekä hillitsee muutto liikettä kasvukeskuksiin. Näin ollen voitaisiin sallia erityinen tietoliikenne-, tietokoneohjelmisto- ja liittymäkustannusten vähennysoikeus 5 000 markkaan saakka verotuksessa silloin, kun on kyse tällaisesta etätyöstä tekevästä ihmisestä.

Arvoisa puhemies! Keskusta esittää myöskin, että tonttitarjontaa tehostetaan määräaikaisella myyntivoittoverovapaudella. Tämähän on jatkunut, mutta se olisi loppumassa ensi vuonna, ellei sitä jatketa. Aloitteen perusteella esitämme, että verovapautta vielä jatkettaisiin vuonna 2001. Kunnat saavat tässä tietyn etuuden, mutta sitä ei voi pitää kohtuuttomana, kun tavoitteena on asuntorakentamisen edistäminen, mikä on erityisen tärkeä tavoite kaikkialla Suomessa.

Kuten kerroin, esitämme myöskin lausumaehdotusta lakiesityksen toisessa käsittelyssä koskien yhden tulonsaajan perheiden ongelmaa. Esitämme, että eduskunta edellyttäisi, että "perheiden verotuksen ongelmat pikaisesti selvitetään ja että yhden tulonsaajan lapsiperheiden verotuksen ongelmat korjataan esimerkiksi verovähennysten avulla tai sosiaalipolitiikan keinoin". Olsi korkea aika tämä asia hoitaa. Kokoomus on ollut tässä asiassa hyvin passiivinen. Emme ole saaneet, ed. Kantalainen, oikein tukea tälle asialle. Muutama vuosi sitten vielä kokoomuksessa

oli tähän harrastusta, suosia perheiden tilannetta, mutta nyt tilanne on ollut huono.

Muutoinkin, arvoisa puhemies, meillä verotus on kehittynyt siihen suuntaan, kun verovähennyksiä on vähennetty laajalti, että verotus ei enää ota huomioon ihmisten erilaisia elämäntilanteita. Tämä on yksi syy loukkuilmiöihin, joita verotuksessa on ollut, ja niitä on aivan liian vähän korjattu.

Toivon todella, että keskustan tekemät muutosesitykset voitaisiin hyväksyä huomenna, kun äänestämme lakiesitysten yhteydessä. Silloin voitaisiin yrittäjyyttä ja työllistymistä edistää ja saada todella yhden tulonsaajan perheiden verotusongelmien korjaamiseen vauhtia.

20 Pentti Tiisanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että tässä eduskunnassa joku kansanedustaja tuntee sosiaali- ja terveyslainsäädännön detajit ja yksityiskohdat ja hallitsee ne, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen, niin että täältäkin löytyy tasavertainen keskustelukumppani muuttaman ministeriön puolella asiaa hallitsevan virkamiehen kanssa. Todellakin koko tukirakenne, johon ed. Stenius-Kaukonen hyvin kiinnitti huomiota, on liian mutkikas. Olsi löydettävä todellakin yksituumaisuus tuon läpikäymättömän tukijärjestelmän raivaamiseen. Se olisi saatava ihmisille käsitettäväksi ja läpinäkyväksi myös niin, että turha byrokratia poistuisi ja ihmisten todellinen tuki tarpeen tullessa myös näin vahvistuisi eli ne, jotka tarvitsevat, saisivat sitten todellakin tukea. Uskoisin, että myös ministeri Niinistö voisi hyväksyä yhden luokun idean.

Ministeri Niinistö kyllä varovasti totesi myönteisesti pienten työmarkkinatukien ja työttömyyspäivärahojen parantamisen. Tässä olisi tietysti nyt mahdollisuutta yhdessä edetä. Tämä vaatii kaikilta hallituspuolueilta yhteen hiileen puhaltamista ja yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin yhteen asiaan kiinnittää huomiota, nimittäin eläkeläisten verotukseen. Nyt tyypillistä on se, että kun eläkeläisiä on viime vuosina piiskattu niin kovasti, esimerkiksi tämän vuoden ja kesän aikana, usko yleensäkin tuloveroasteikkojen pudottamiseen ja siis verotuksen helpottamiseen myös eläkeläisiltä ei ole ollut eläkeläisten keskuudessa yhtään itsestäänselvää. Pidän tätä ymmärrettävänä johtuen juuri huonoista kokemuksista, raippaverosta ja muusta viime vuosien ajalta. Nyt kuitenkin tapahtuu muutoksia, ja siitä olisi syytä selvästi pu-

hua, myöskin selvästi positiivisia muutoksia: hallituksen esitys ylimääräisen sairausvakuutusmaksun pienestä alennuksesta, täällä neuvotellusta, vieläkin edelleen kohtuullisen pienestä 0,6 prosenttiyksikön alenemasta. Edelleenkin kansaneläkkeen tasokorotus on tärkeä asia, ja sen nousu eduskuntaryhmissä hallituspuolueiden yhteistyöllä on myöskin positiivinen, eläkeläisten elämään vaikuttava eduskunnan työn tulos.

Totean, että kaikkein pienimmät eläkkeet nousivat nyt niin, että käteenjäävä lisäys ensi kesäkuun jälkeen on 172 markkaa kuukaudessa. Se on kohtuullisen hyvä tulos ottaen huomioon, miten oli aikaisemmin. 3 000 markan työeläkkeellä kansaneläkettä asianomainen saa noin 1 170 markkaa. Kokonaisnettoeläkkeen ollessa 3 794 markkaa lisäys on 242 markkaa. Näin ollen on jälleen kyse kohtuullisen selkeästä noususta. Kun työeläke tänä vuonna on noin 5 000 markkaa ja kansaneläke vastaavasti 170 markkaa, niin tästä kokonaiseläkkeestä, joka tänä vuonna on nettona 4 277 markkaa kuukaudessa, jää kuukaudessa ensi vuoden kesäkuun alun jälkeen käteen 338 markkaa enemmän eläketuloa. Näin ollen, arvoisa puhemies, ei ole kysymys pienestä asiasta. Suomessa on 1 195 000 eläkeläistä, ja keskieläke on todellakin alle 5 000 markan.

Täällä ovat useat kansanedustajat, muun muassa edustajat Stenius-Kaukonen ja ed. Uotila, kiinnittäneet huomiota työttömien huonoon asemaan. Se on edelleenkin häpeä, ettei vuoden 2001 budjettiesityksessä ole pystytty esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien tilannetta helpottamaan. Mielestäni olisi syytä valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti paneutua pitkäaikaistyöttömien ongelmaan ja myös tutkia Jouko Martikaisen esittämiä ajatuksia ja paneutua niihin laajemmin.

Ed. Ravi merkitään läsnä olevaksi.

²¹ **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Ed. Zyskowiczin kanssa käytyyn keskusteluun vielä hieman lisää.

On itsestäänselvyys, että perusasia ja päätavoite täytyy olla työttömien työllistämisen, mutta kyllä meillä tässäkin on selvä eromme, mitä todellisuudessa ollaan tekemässä ja mitä kukin ha-

luaa tehdä. Sen vaikeimmin työllistyvän porukan eli pitkäaikaistyöttömien osalta kehitys on huono. Valtion työllisyysrahoja leikataan. Eihän tämä edistä työttömien työllistymistä missään tapauksessa. Esimerkiksi Lapissa palkkaperusteisten työllistettyjen määrä uhkaa pudota ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna 750. Mitä työllistämistä tämä tämmöinen on?

Ed. Zyskowicz on keskittynyt käyttämään sosiaalietuuksien väärinkäytöksiä. Semmoisia varmaan löytyy, kun valtavista määristä erilaisten etujen jakamisia on kysymys. Mutta ei se ole pääongelma. Pääongelma on se, että meillä on liian paljon aivan liian pieniä etuuksia ja näihin kuuluu ehdottomasti työttömyysajan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Se on, ed. Zyskowicz, 123 markkaa päivälle viideltä päivältä viikossa. Miten sillä peruspäivärahalla elää? Se on täysin mahdotonta. Täytyy mennä toimeentulotukea hakemaan. Tässä tuleekin kysymys siitä, miksi näitä pieniä tuloja ei ensinnäkään koroteta, ja toiseksi, miksi niitä vielä verotetaan. Mitä järkeä on siinä, että kohtuuttoman pieniä etuuksiakin verotetaan, jonka jälkeen verotus johtaa siihen, että on pakko mennä kysymään toimeentulotukea, joka on aina ensinnäkin turha kiemura, silloin kun kuitenkin on pakko saada se raha, ja se on kuitenkin aina alentavaa ja nöyryyttävää?

Mitä tässä pitäisi tehdä näiden pienimpien etujen, kuten työttömyysajan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen, osalta? Pitää saada tasokorotus. Mutta kyllä tässä maassa pitää ottaa harkintaan kaikkein pienimpien tulojen verovapaus, niiden verottomuus. Se edistäisi myös työllistämiskynnystä kaikkein joutuisammin. Tämä on minun varma käsitykseni.

Tupopöydässä saatiin sovituksi se, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan osalta voimassa ollut leikkaus poistetaan vuoden 2002 alusta. Tämä on myönteinen saavutus. Mutta sopimatta on jäänyt se, mitä tehdään työttömyysajan peruspäivärahalle ja työmarkkinatuella eli näille pienille päivärahoille. Olen aika tyytyväinen valtiovarainministerin lausuntoon. Valtiovarainministerin lausunnoksi hän nimittäin lupasi hyvin selvästi, että myös peruspäivärahan työmarkkinatuen korotus vuonna 2002 tulee eteen. Valtiovarainvaliokunta edellyttää, että se nostetaan kohtuulliseksi. Arvaan, että täällä tullaan käymään vielä paljonkin kädenvääntöä siitä, mikä on kohtuullinen. Näen kuitenkin, että tässä ollaan ymmärtämässä laajemminkin, ed. Zyskowiczia

lukuunottamatta, se, että köyhimmätkin tarvitsevat tulonlisäystä, ja tässä uskossa lähdän keskusteluun siitä, mikä kohtuullinen taso edes vuoden 2002 alusta työttömien osalta on.

²² **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä olevat lait eli tuloverolaki esitys sekä -asteikot ovat hyvin mielenkiintoisia kaiken kaikkiaan, ja niistä on nyt tietysti hyvä puhua, kun tilanne on sen suuntainen, että hallitus on selkeästi linjannut omat näkemyksensä niin, että verotusta ollaan keventämässä ja sitä kautta pyritään vaikuttamaan siihen, että työllisyys kehittyisi edelleenkin suotuisasti. Se on hyvin tärkeä ja keskeinen linjaus.

Meidän pitää muistaa se, että Suomi on edelleen Oecd:n yksi ankarimmin verottava maa, ja ne keskusteluissa esille nousseet painotukset, mitä esimerkiksi ed. Ala-Nissilä otti esiin, ja ajatus siitä, että meidän tulisi tuloverotuksen keventämisen ohella lähteä myös miettimään vaihtoehtoja ja painotuksia uudelleen, niin että keskustellaan sekä polttoaineiden verotuksen keventämisestä että myös arvonlisäverotuksen keventämisestä, ovat tietysti ymmärrettäviä, mutta toisaalta pitää nähdä se, että hallitus on omassa linjauksessaan ja myöskin valiokunta omien selvitystensä puitteissa voinut todeta, että työllisyyteen voidaan parhaiten vaikuttaa niin, että olemme nimenomaan keventämässä työn verotusta ja siihen liittyviä toimintoja. On voitu nähdä, että työn verotuksen kautta verotuksen keventyminen kohdentuu parhaalla mahdollisella tavalla. Näin ollen tätä linjausta tulee mielestäni todellakin viedä eteenpäin.

Tässä esityksessä on todellakin aika mittavasta veronkevennyksestä puhe. Jos otetaan huomioon vielä se, mikä liittyy tulevan tupon yhteydessä käytyyn keskusteluun, todella puhutaan siitä, että tätä kautta olemme pikkuhiljaa lähestymässä EU-maiden keskimääräistä tasoa. Se on mielestäni äärimmäisen tärkeää, koska tänä päivänä, kun elämme yhteisössä, missä kansainvälistyminen ja globalisaatio ovat voimakkaasti esillä, voidaan todeta, että niin työvoima, työt kuin myöskin rahat liikkuvat hyvin nopeasti. Tässä mielessä meidän täytyy säilyttää meidän kilpailukykyämme myöskin työn hinnan osalta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin muutamaa asiaan tässä puuttua. Jos lähdän veroasteikoista, niin siinä on toteutettu sitä linjausta, missä asteikkoja kevennetään kautta linjan, kuitenkin

niin että painotus on selvästikin pienituloisten hyväksi ja ylimmässä luokassa kevennys on ainoastaan puoli prosenttia. Tämä on tietysti yksi kysymys, joka on selkeä linjavalinta. Mutta meidän tulee mielestäni aina myöskin muistaa se, että silloin kun verotusta on kiristetty, sitä on kiristetty kautta linjan tasaisesti ja tiedetään, min-kälaisella progressiotasolla liikutaan.

Haluan muutamaa tilastomerkinnän tämän asian osalta tuoda. Vuoden 98 verotilastojen mukaan Suomessa yli 150 000 ansaitsevia tuloverovelvollisista on 17,3 prosenttia, ja näiden kautta tuloverokertymästä katetaan noin 53 prosenttia. Tämä mielestäni osoittaa sen, että kyllä meillä progressio erinomaisen hyvin toimii. Kun tiedetään, että lapsilisiä lukuun ottamatta tähän tulo- luokkaan kuuluvilla ihmisillä ei juurikaan ole toimeentulosiirtoja, tässäkin mielessä meidän tulisi nähdä, että huomioidaan kaikkien palkansaajien asiat niin, että kannustavuutta voidaan myöskin jatkossa pitää yllä.

Yhtä lailla haluan tuoda esiin veroasteikoista yhden kysymyksen. Suomi on hyvin mielenkiintoisessa seurassa. Meillä on tilanne se, että meillä edelleenkin on vallitsevana ja käytössä varallisuusverolaki. Voidaan todeta, että Euroopassa varallisuusvero on enää kahdeksassa valtiossa: Suomen lisäksi Ruotsissa, Norjassa, Islannissa, Ranskassa, Luxemburgissa, Hollannissa ja Espanjassa. Tämä on asia. Muun muassa Saksassa on ajautettu siihen tilanteeseen, että varallisuusverotuksen osalta voitiin todeta tiettyjä perustustaillisia ongelmia, mistä syystä liittopäivät joutuivat kokonaan lopettamaan varallisuusverokäytännön. Meillä varallisuusverotilanne on sen suuntainen, niin kuin meidän mietinnössämme todetaan, että tätä asteikkoa on viimeksi korjattu vuonna 91. Näin ollen, aivan niin kuin valiokunnan mietinnössä sanotaan, esitämme vakavasti huomion kiinnittämistä siihen, että näitä korjauksia tulisi tarkistaa ja miettiä, miten kyseinen asteikko tänä päivänä soveltuu tähän hetkeen ja siihen tilanteeseen, missä nyt elämme. Tämä on kysymys, joka mielestäni tulee todellakin nostaa esille.

Arvoisa puhemies! Pienituloisten asemaan liittyvässä keskustelussa on todellakin hyvin runsaasti käytetty puheenvuoroja. En siinä mielessä halua lähteä niitä syvemmälle pohdiskelemaan. Totean vain sen, että mielestäni tuo linjaus, min-kä meidän ponteemme rakensimme, perustuu juuri siihen, että eriarvoistava käytäntö tupon

kanssa olisi selvästi johtamassa siihen, että ansiosidonnaisen päivärahan ulkopuolella olevien elikkä peruspäivärahalla olevien suhteellinen asema heikentyisi. Tässä mielessä on hyvä, jos tätä asiaa vakavasti tarkastetaan.

Toinen keskeinen kysymys ja meidän lausumamme toinen osa liittyy pienten pääomatulojen ja ansiotulojen verotuksen valinnaisuusproblematiikkaan. Sen osalta meidän vuosi sitten tekemässämme mietinnössä on edellytetty tämän asian selvittämistä. Nyt sitä selvitystyötä on tehty valtiovarainministeriössä ja ymmärtääkseni myöskin hallituksen piirissä asiaa on käyty läpi. Tässä on myöskin kyse aika isosta eriarvoistavasta tekijästä. Kun ansiotulojen veronkevennyksiä rakennetaan, niin kohdentumisen osalta pienten pääomatulojen piirissä olevat jäävät suhteellisesti ottaen heikompaan asemaan, koska heillä ei ole mahdollisuutta tässä liikkuu. Voidaan todeta, että kun pääomaverotusta kiristettiin vuosi sitten, niin semmoisen ryhmän, joka käsittää noin 70 000 ammatinharjoittajaa ja pienyrittäjää, verotus kiristyi, kun muilla verovelvollisilla verotus on keventynyt. Nyt kun ansiotulovähennys tässä myös helpottuu, niin omalta osaltaan tämä entisestään eriarvoistumista lisää. Näin ollen halusimme uudistaa tässä mietinnössä meidän lausumamme, jossa edellyttämme, että pikaisesti saadaan ratkaisu, minkä vaihtoehdon puitteissa edetään. Me tiedämme, että alle 140 000 ansaitsevien osalta on tilanne menossa siihen, että pääomaveron kireämpää kuin ansiotulojen verotus. Tässä mielessä on hyvä, että nyt haetaan ratkaisua näistä kolmesta esillä olleesta mallista. Siellä on puhuttu Ruotsin-mallista ja siellä on puhuttu muutamasta muusta. Nämä on varmasti syytä hakea niin, että tällä voidaan tukea pienten pääomatulojen kanssa ongelmiin joutuvia tahoja. Todetaan todella, että ne ovat näitä pieniä ammatinharjoittajayrittäjiä, joiden osalta tämä asia on syytä korjata.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä esityksessämme on ulkomaan työtulojen eli niin sanottujen työsuhteoptioiden verotukseen liittyvät kysymykset. Niiden osalta halusimme tehdä korjauksen esitykseen uuden 2 momentin puitteissa. On selvää, että verovelvollisten yhdenmukaisen kohtelun täytyy toimia, jotta oikeudenmukaisuus etenee. Näin ollen olemme halunneet lähteä siitä, että emme hyväksy nollaverotusta, mutta emme hyväksy myöskään kaksinkertaista verotusta. Kun näitä ongelmia selvästi asiantuntija-

kuulemisen yhteydessä saatettiin nähdä, on hyvä, että tässä esityksessä korjataan se ongelma, jolla voidaan myöskin varmistaa se, että esimerkiksi USA:ssa toimivat tietotekniikkatyön ammattilaiset voivat pysyä Suomen verotuksen piirissä eikä heillä välttämättä ole hinkua siirtyä toisen verojärjestelmän piiriin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni esitys on tasapainoinen ja kannatettava.

²³ **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelemme tässä asiaa, joka mietintöön liittyy, eli pääomatuloveron problematiikkaa, jota ed. Kantalainenkin käsittelee puheensa loppuosassa. Pienten pääomatulojen verotusongelma on ollut jo parisen vuotta eduskunnassa esillä. Siitä on tehty lakialoitteita ja lukuisiakin kirjallisia kysymyksiä, mutta valtiovarainministeriön taholta on määrätietoisesti tämän ongelman korjausmahdollisuudet torjuttu ja nähty myös, että ongelma ei ole sen tasoinen, että siihen olisi puututtava.

90-luvun alussa, kun pääomatuloverojärjestelmä tuli voimaan, sen yhtenä lähtökohtana oli se, että kenenkään verovelvollisen verotus ei tämän pääomatuloveron myötä saa kiristyä. Kun näin on käynyt, ongelma on noussut yhä enemmän esille pienyrittäjien ja maanviljelijöitten keskuudessa.

On todella valitettavaa, että tähän on suhtauduttu näin nihkeästi. Niin kuin mietinnöstäkin käy esille, jo vuosi sitten eduskunta edellytti, että pääomatuloveroproblematiikka hoidetaan kuntoon, mutta valtiovarainministeriön taholta ei kuitenkaan mitään tämän asian hyväksi ole tehty. Tähän liittyy myös sosiaaliturvaan liittyvä ongelma eli ne yrittäjät ja viljelijät, joille ei ansiotuloa kerry vaan tulo verotetaan yksistään pääomatulon kautta, sairaustapauksissa ja ennen kaikkea, kun vielä suurempi ongelma on äitiyspäivärahalla, jäävät nollapäivärahalle. Siis ongelma on myös sillä puolen erittäin merkittävä. Siinä on tuotu ratkaisumallina esille, että päivärahat tulisi säätää ei ansiotulon vaan työtulon mukaan. Se olisi tietysti yksi ratkaisu tälle ongelmalle.

Arvoisa puhemies! Hyvä kuitenkin, että tähän asiaan mietinnössäkkin paneudutaan. Opposition vastalauseessa asia tuodaan esille niin kuin pitääkin, ihan oikealla tavalla, jos halutaan jo nyt tämä ongelma ratkaista, mutta kun hallitus ei ole tähän valmis, se ei todennäköisesti äänestyksissä läpi mene.

On ollut monenlaisia näkemyksiä, millä tavalla pääomatulovalinta nettovarallisuudesta tulisi toteuttaa. Tässäkin mietinnössä tuodaan esille, että yksi malli olisi se, että pääomatulo nettovarallisuudesta ei olisi 18 prosenttia, niin kuin se nyt on, vaan se pudotettaisiin esimerkiksi 15 prosenttiin. Minusta tämä ei ole mikään ratkaisu ongelmaan, vaan paras ratkaisukeino olisi se, että verovelvolliselle, yrittäjälle, annetaan mahdollisuus itse ratkaista, millä tavalla, millä osuudella, hän pääomatulon haluaa verotettavan. Yksinkertaisesti lakimuutokseen tulisi yksi sana lisää eli pääomatulo nettovarallisuudesta on "enintään" 18 prosenttia, mikä antaisi verovelvolliselle mahdollisuuden itse tämä valinta tehdä.

Kun tästä asiasta tein kirjallisen kysymyksen, viittasin myös tähän mahdollisuuteen. Ministeriön taholta tuotiin kyllä esiin se, että verovelvolliselle ei voida antaa tämmöistä valinnaisuutta. Siitä sai sen kuvan, ettei verovelvollinen itse pysty tätä ongelmaa ratkaisemaan, vaan tässäkin on viranomaisen säädeltävä tarkkaan, millä tavalla vähennys voitaisiin tehdä.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että tähän on taas otettu tämä lausuma mukaan. Toivottavasti eduskunta hyväksyy tämän yksimielisesti. Toivon, että hallitus tekee myös, niin kuin eduskunta edellyttää. Vuosi sitten tämä asia oli samalla tavalla esillä, mutta hallitus ei todellakaan sitä tämän vuoden aikana ole ottanut millään tavalla esille. Toivottavasti ensi vuosi on tämän asian osalta parempi.

24 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä sinänsä todella hyviä ehdotuksia ovat tulonhankkimisvähennyksen muuttaminen, samalla ylärajan kasvattaminen ja toisaalta myös ansiotulovähennyksen nostaminen, ja samalla tässä puututaan ansiotulovähennyksen rakenteeseen. Kuitenkin ongelmallista, niin kuin monissa puheenvuoroissa on tullut jo esille, on se, että molemmat vaikuttavat kuntien verotuloihin ja sitä enemmän — mietinnössä minua ihmetyttää sana "saattaa" keskimääräistä enemmän vaikuttaa niissä kunnissa, joissa tulotaso on alhainen. Itse vahvasti olen siinä käsityksessä, että se todella vaikuttaa enemmän niissä kunnissa, joissa tulotaso on alhainen.

Mitä tulee kompensointiin kunnille, niin en muista ainakaan itse, että meillä olisi mitään selkeää päätöstä. Esimerkiksi tälle vuodellehan ansiotulovähennystä kasvatettiin. Käsittääkseni sitä

ei ole kunnille millään tavalla kompensoitu. On toki myönnettävä, että erittäin monissa kunnissa taloudellinen tilanne on todella merkittävästi vahvistunut. Mutta niissä kunnissa, joissa työttömyysaste on edelleen korkea ja siitä johtuen, totta kai, myös muuttotappio on erittäin suurta, tätä kautta kun verotulot edelleen vähenevät, tavaltaan vaikeudet lisääntyvät.

Hallituksen kannanotossa, joka on kirjattu 17.11., liittyen tulopoliittiseen sopimukseen, edelleen verotuksen puolella esitetään ansiotulovähennyksen korottamista varsin merkittävästi. Siinä todetaan, että menetykset kuntien osalta olisivat lähes 900 miljoonaa. Edelleen siinä todetaan, että vuoden 2002 alusta alennetaan 0,5 prosenttiyksiköllä kuntatyönantajan ja seurakuntien kansaneläkemaksua. Hyvä näin. Mutta jos tätä osaisi oikein lukea, niin tässäkin jälleen jää tietyllä tavalla kuntien tappioksi useampi sata miljoonaa markkaa. Samoin tämä ja ensi vuosi ovat tietyllä tavalla avoimet. Tietysti toivoisi, että löytyisi muitakin keinoja, joilla juuri näitten henkilöitten, joitten tulotaso on alhaisin, verotusta voitaisiin keventää.

Edelleen, valiokunnan lausumaehdotuksista on käytetty paljon puheenvuoroja, ja todella on toivottavaa, että pitkäaikaistyöttömien asemaa voitaisiin tuntuvasti ja mitä pikimmin korjata. Viimeksi ed. Lämsä käytti puheenvuoron koskien yritystulon jakamista ansio- ja pääomatuloon. Tästäkin on tehty erittäin monia esityksiä. Myös allekirjoittanut on tehnyt oman lakialoitteen. Todella koko ajan tilanne yrittäjillä ja maatalouden harjoittajilla tietyllä tavalla pahenee. Tämä asia on kai tuponeuvotteluissa myös ollut esillä. Toivotaan nyt, että tämä lausuma toteutuu ja ensi keväänä eduskunta saa käsittelyyn esityksen, jolla tämä epäkohta poistetaan.

Arvoisa puhemies! Ihan viimeiseksi, keskustan vastalauseeseen liittyen haluan yhteen kohtaan kiinnittää huomiota, joka koskee tulonhankkimisvähennystä ja ennen kaikkea asumiskustannuksia, niin sanottua kakkosasuntoa. Muun muassa omassa maakunnassani erittäin monet joutuvat työskentelemään muilla paikkakunnilla, varsin kaukana kotipaikkakunnaltaan. Sieltä päivittäin liikkuminen on täysin mahdotonta omalle kotiseudulle. Toivoisin, että tämä asia jollakin tavalla voitaisiin ratkaista ja voitaisiin tulonhankkimiskuluissa huomioida toisen asunnon vuokramenot. Totta kai tähän sisältyy myös ongelmia. Tällä hetkellähan kakkosasuntoon

kohdistuvat kulut huomioidaan vain siinä tapauksessa, että verovelvollinen tekee työtä kahdella paikkakunnalla. Vielä kerran, juuri näillä pahimmilla työttömyysalueilla on varsin yleistä, että muuta vaihtoehtoa ei ole kuin mennä toiselle paikkakunnalle töihin.

²⁵ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan muutama sana täältä edestä. Voisi jatkaa siitä, mitä edustajatoveri Lauri Kähkönen totesi. Ehdottomasti meidän pitäisi saada hoitoon se asia, jotta jos joutuu olosuhteiden pakosta olemaan toisella paikkakunnalla pysyvästi taikka tilapäisesti vuokra-asunnossa, kummin vain, mutta jos siellä joutuu maksamaan vuokraa asunnosta, niin se pitäisi kyllä saada tulonhankkimisvähennyksen piiriin. Siitä on oma tekemäni lakialoite näköjään tässä mietinnön etusivulla, tosin ei aihetta sanota, mutta se on laki tuloverolain muuttamisesta. Se on yksi juttu.

Sen lisäksi minusta pitäisi työmatkavähennyksiin suhtautua sillä tavalla, jotta siitä poistettaisiin kokonaan katto. Jos ihminen käy jossakin töissä ja syntyy työmatkakuluja, niin miksi siinä pitää olla sillä tavalla rajoitteet, että on katto olemassa? Ihmiselle tulee joka tapauksessa kustannukset siitä. Miksi sitä ei verottaja hyväksyisi? Se nimittäin joissakin tapauksissa asettaa rajoituksia myös työn vastaanottamiselle. Joku voisi sanoa, että kuluu vähemmän polttoainetta ja saastuu vähemmän, mutta kuitenkin, kun tiedetään tämä nykymaailma.

Yksi esimerkki on rakentajien osalta: välttämättä omalla paikkakunnalla ei ole enää tehtävää niin paljon ja joudutaan ainakin tuolla Itä-Suomessa matkaamaan hyvinkin pitkiä matkoja. Siinä katto tulee aika nopeasti vastaan. Sen takia en tähän lähde tekemään erillistä esitystä, mutta toivoisi hallitukselle viestin, että jatkossa vähän reippaammissa tahdissa nostettaisiin matkakulujen vähennysoikeutta. Sehän tiedetään, että yhtenä vuonna ei kaikkea hyvää saa aikaan, ja pienten askelten politiikka lienee tässä hyväksi, ei tehdä isoja radikaaleja muutoksia. Sen takia tässä kaiken kaikkiaan hallitus aika ison radikaalin muutoksen teki, kun koko tätä kevenystä, 6,4:ä miljardia, olisi voinut jo aikaisemmin katsoa, voisiko sitä toisella tavalla painottaa. Nyt on sitten huonot housussa, ja tässä vaiheessa ei enää näköjään hirveän isoja muutoksia pystytäkään tekemään. Sen me tiedämme jokainen. Jatkoa ajatellen viestit ilmeisesti jotakin kautta kulkeutuvat

tuonne hallituksen korvillekin, vaikka monta ministeriä ei täällä tällä hetkellä satu istumaan.

Sitten pääomatuloproblematiikka — me kuuntelemme puheita tuolta työhuoneista käsin ja osin paikallaan. On ihan totta, että pienten pääomatulojen, pienten yritystulojen osuus pitäisi mahdollisesti saada valinnaiseksi. Verovelvollinen itse sen tekee tai sitten verottaja tekee sen suoraan viranomaistyönä, kuitenkin sillä tavalla, että se ei voisi nousta korkeammaksi kuin työtulon verotus.

Tähän kytkeytyy se toinen puoli, että isoihin pääomatuloihin, kun mennään yli 140 000 markan vuodessa, minusta pitäisi katsoa niin, että nostetaan niiden verotusta. Sen pitäisi tulla lähemmäksi työtulon verotusta. Silloin päästäisiin siitä ongelmasta eroon, jotta ei verokalentereista tai mitä nyt lehdistäkin saataisi aina lukea, että jotkut maksavat itselleen palkkaa pääomatuloina. He ovat pudottaneet oman palkkansa kovin pieneksi, kun ovat siinä asemassa firmassa, mutta omistajina voivat maksaa itselleen pääomatuloa, jolloin prosentti on kovin pieni. Sellainen veronkierto, tai se ei ole kiertoa vaan laillista tänä päivänä, mutta lainausmerkeissä veronkierto, pitäisi saada estettyä. Se estetään sillä tavalla, että molemmat päät, niin pienten pääomatulojen kuin suurten osalta, yhdenmukaistetaan tähän työtulo-verotukseen, palkkatuloverotukseen. Silloin ei enää kenenkään kannata tehdä niitä temppejuja.

Monta kertaa täältä puhujakorokkeelta ja paikalta olen puhunut siitä, että jos hiellä, käsien työllä hankkii tuloja, eikä pitäisi olla niin päin, että se on kepposemmin verotettua kuin jos se tulee vaikka osakkeista tai noin jalat pöydällä olen? Eikö näin pitäisi olla? Eli mitä kovemmalla työllä tulo on saatu, niin sitä vähemmän pitäisi verottaa.

Muuten tässä on monia hyviä elementtejä. Siinällään ollaan oikeaan suuntaan menossa. Painotuksia olisi vähän toisella tavalla toivonut, kuten totesin. Emmeköhän me tämä tälleen ratkaytetä läpi, ja ensi vuonna tehdään vielä paremmin.

²⁶ **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu siitä, että pelkän peruspäivärahan varassa olevien työttömien asia on jäänyt hoitamatta tuponeuvotteluissa ja tupopöydissä. Sanotaan, että asia ei sinne kuulu. Koska ja jos näin on, niin minusta se ei oikeuta kuitenkaan siihen, että asiaan ei puututa täälläkään. Kyllä tämä asia ainakin tänne kuuluu.

On täysin väärin, että täällä asetetaan vastakain peruspäivärahalla olevat työttömät ja ansiosidonnaista päivärahaa saavat työttömät. Tämä näyttää olevan sävel eräissä puheenvuoroissa. Näin hyvässä taloudellisessa tilanteessa vastakkainasettelua ei tarvita. Pelkän peruspäivärahan varassa oleville työttömille ja muillekin vastaaville pienituloisille ryhmille voidaan tehdä oikeutta, jos niin halutaan. Kysymys on puhtaasti jälleen kerran arvovalinnoista.

Keinoja on monenlaisia. Peruspäivärahan tasokorotus on yksi mahdollisuus. Toinen mahdollisuus on kunnallisverotuksen alentaminen pelkkää peruspäivärahaa saavilta, samoin kuin muiltakin vastaavilta ryhmiltä. Kunnallisveron alentaminen aiheuttaa kuitenkin niille kunnille verotulojen menetyksiä, joissa on paljon työttömiä. Tällaisten kuntien taloudellinen tilanne on tällä hetkellä hyvin vaikea. Tiedän omassakin läänissä tällaisia kuntia olevan useita. Jos tähän kunnallisveron alennukseen päädytään, valtion on mielestäni korvattava näille kunnille verotulojen menetykset täysimääräisesti. Muuten nämä kunnat eivät kerta kaikkiaan selviä velvoitteistaan. Kaikkien pienituloisimpien ryhmien verovapaus on tavoiteltava asia, niin kuin täällä on monissa puheenvuoroissa tullut esille. Verovapaus vähentää varmasti byrokratiaa näiden ihmisten kohdalla ja helpottaa heidän toimeentuloaan. Suurituloisten verohelpotusten sijaan meidän tulee ottaa täällä enemmän huomioon kaikkein pienituloisimmat. Viime vuosien kehitys on ollut todella huolestuttavaa. Tuloerot ovat aivan liiaksi kasvaneet, ja näyttää, että tämä kehitys vain edelleen jatkuu. Tällaisesta kehityksestähän on varoitellut meitä jo muun muassa valtionkirkkomme.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Nii-nistö ei yleensä paljon mitään lupaa. Tänään ministeri kuitenkin lupasi lähteä etsimään keinoja, joilla pelkän peruspäivärahan varassa oleville työttömille ja vastaaville muillekin ryhmille saadaan parannuksia aikaan. Tämä on hyvä asia. Olen myös huomannut, että ministeri saa usein tahtonsa läpi. Toivottavasti tässä asiassa käy näin.

²⁷ **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeri täällä hetken piipahtaessaan antoi ymmärtää, että oppositio olisi jo niin tyytyväinen, että kaikki tuntuu aivan erinomaisen hyvältä. Tietenkin oppositio on tyytyväinen silloin, kun kansalaisten verorasitus keve-

nee. Näin toki on aina ollut, ja näin varmaan tänäkin päivänä on. On selvää, että veromoraaliin vaikuttaa hyvin paljon myös se, tuntevatko ihmiset sillä tavalla, että verotus on kohtuullista, että maksamillaan verotuloilla saa ne palvelut, ne edut, jotka tuleekin saada. Samalla on kuitenkin muistutettava siitä tilanteesta, joka meidän yhteiskunnassamme on, että varsin monet palvelut ovat kuitenkin juuri verotulojen varassa ja, niin kuin monissa tämänkin syksyn keskusteluissa on havaittu, varmaan palvelujen puolella on sekä parantamisen että tehostamisen varaa.

Ministerin arvioon saattoi liittyä kuitenkin sellainen näkökulma, että ikään kuin oppositiossa olisimme unohtaneet sen, mitä vielä syyskuussa puhuimme, mitä kunnallisvaalien alla puhuimme ja mitä tähän asti olemme puhuneet. Varmaan voimme ministerille vakuuttaa, vaikka hän ei ole paikalla, että toki olemme muistamassa sen, mitä on puhuttu ja mitä on linjattu, vaikkeivät ne nyt kaikki tässä tietenkään päätöksiksi tule ja vaikkei ihan kaikkiin yksityiskohtiin välttämättä vastalauseessakaan tässä yhteydessä puututa.

Tässä keskustelussa on useaankin kertaan mainittu kaikkein pienituloisimpien ihmisten ongelma. On selvää, että kaikkiin heihin veronkevennysmallit eivät todellakaan yllä. On todellakin niin, että jos veroa maksaa hyvin vähän tai ei ollenkaan, silloin ollaan tämän kaltaisten mallien ulkopuolella. Jos haluttaisiin hyvin ehjästi toteuttaa sitä ajatusta ja ajattelutapaa, joka valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on, jossa ikään kuin jatkon kannalta kiinnitetään huomiota yhteiskunnallisiin köyhyys- ja syrjäytymisongelmiin, samoin pienimpiin työttömyysturvan peruspäivärahoihin ja jossa viitataan aikaisemman vuoden mietintöön ja alle 70 000 markan tulotasoisiin, silloisiin ratkaisuihin jne., jos tätä kaikkea lähdetäisiin hyvin määrätietoisesti toteuttamaan, voitaisiin ehkä joutua valitsemaan vähän erilaisia malleja.

Siksi haluan vielä kerran muistuttaa siitä mallista, jonka hallituspuolueille tarjosimme, kun tähän budjettisyksyn työhön lähdettiin, ruoan arvonlisäveron selkeästä alentamismallista. Tuo mallihan olisi merkinnyt sitä, että kaikki, jotka syövät ja siten hankkivat myös elintarvikkeita, olisivat tulleet veronkevennyksistä osallisiksi. Luulen, että silloin sinnekin, missä veroa ei juuri makseta tai sitä maksetaan hyvin vähän, tuo kevennys olisi kohdentunut. Samoin polttoainekus-

tannusten verotuksesta ja nimenomaan arvonnäisäveron kertautumisesta aiheutuva kustannus on tällä hetkellä osin epätasaisesti jakautunut ja kaikkien osin kovin kohtuuton.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä yhteen asiaan kuitenkin kiinnittää huomiota, mikä kuuluu myöskin sekä valtiovarainvaliokunnan mietintöön että sen vastalauseeseen että myös tähän keskusteluun kaikkein pienimmän tulon saajista. Kaikkien pienimmän äitiyspäivärahan tasohan on siellä 60 markan korkeudella. Sanoisin, että sekin on tilanne, joka monella tavalla kertautuu. On monta äitiä, jotka kertautuvalla tavalla ovat ensin pois työelämästä, ovat kuitenkin työn ääressä lapsia hoitamassa, lapsia kasvattamassa, tulevaa sukupolvea rakentamassa.

Tämä veroratkaisu ei myöskään riittävästi auta sellaisia perheitä, joissa käytännössä vain yksi on ansiotyössä, toinen työn ääressä lasta tai kenties vanhusta tai vammaista hoitamassa. Siihen ongelmaan ei mietinnössä todellakaan löydetä eikä ihan kunnolla etsitäkään ratkaisua. Iloitseen silti siitä, että täällä tämä asia on mainittu.

Kun on hieman lueskellut niitä papereita, joita valiokunnalle on eräissä yhteyksissä lausuntoina tästä kysymyksestä annettu, ja havainnoitsee sitä ajattelutapaa, mikä meillä yhteiskunnassa on, niin ajattelumallihan on kovin sen kaltainen, että käytännössä molempien puolisoitten, molempien huoltajien, pitäisikin käydä työssä. Palkkataso, kaikki järjestelmät ovat sopeutuneet tähän ajattelumalliin. Me haluaisimme kristillisessä liitossa kuitenkin vahvistaa perheiden asemaa, sillä osin kuin se verotuksen kautta on mahdollista, myös verotuksen kautta. Silloin jos perhe voi hyvin, silloin yhteiskunta voi hyvin, demokratia voi hyvin, veronmaksaja voi hyvin ja se järjestelmä, jossa veronmaksajan varoja käytetään, voi hyvin. Uskoisin, että tulevissa budjeteissa tähän asiaan joudutaan vakavasti palaamaan.

²⁸ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan tarttua muutama asiaan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä, jossa tarkastellaan tuloverolain muuttamista, senkin vuoksi, että käsittelyn osana on kaksi tekemääni lakialoitetta, jotka koskettavat nimenomaan käsiteltävää asiakokonaisuutta.

Ensimmäisenä asiana haluan antaa tunnustuksen valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä, koska siellä on nyt vihdoinkin viimein tunnustettu ja tiedostettu yhden tulonsaajan perheiden asema ja

kirjoitettu auki se, että tällä hetkellä yhden tulonsaajan perheet ovat verotuksellisesti heikommassa asemassa kuin kahden tulonsaajan perheet. Tämä on tosiasia, joka toki on ollut nähtävissä jo usean vuoden ajan, ja toivon, että tulevan vuoden aikana löydetään ihan käytännön ratkaisu, millä tavalla tämä epäkohta korjataan. Tähän liittyy osittain näkökohta, mitä ed. Jääskeläinen käsittelee, että yhden tulonsaajan perheissä ei vain riitä verotuksellinen epäoikeudenmukaisuus mutta esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kotityötä tekevät äidit ovat äitiyspäivärahan saajina, heidän äitiyspäivärahaosuutensa jää huomattavasti alhaisemmaksi kuin niillä perheenäideillä, jotka osallistuvat palkkatyöhön. Minusta tulevassa uudistuksessa ja tämän tilanteen korjaamisessa pitäisi tarkastella myös tätä kysymystä, millä tavalla päivärahaetus voisi nousta esimerkiksi sillä tavalla, että toisen tulonsaajan ansiotulo-osuus voitaisiin jollakin tavalla ottaa huomioon kotona työtä tekevän vanhemman päivärahaosuutta määritettäessä.

Toisena asiana, arvoisa puhemies, tartun kysymykseen, joka vain vuodesta toiseen pyörii ratkaisemattomana. Se on nimenomaan pienyrittäjiä ja maatiloja koskeva ansio- ja pääomatulon verotuksen välinen suhde. Jollakin tavalla on muodostunut käsitys, kun tämä ensimmäisen kerran vuonna 97 oli lakialoitteen muodossa esillä ja edelleen vain tätä asiaa selvitetään, että jostain syystä tätä ongelmaa ei edes haluta ratkaista. Kuitenkin jos ajatellaan, että tällä hetkellä, kun pääomaveroprosenttia korotettiin 29:een, se tulo-raja nousee jo lähelle 140 000 markkaa, jolloin pääomatuloverotus muodostuu selvästi korkeammaksi kuin jos kyseinen yrittäjä voisi olla osallisena ansiotuloverotuksen piirissä, on hämmästyttävää, että tätä asiaa ei pystytty sopimaan kestäväällä tavalla. Kaikkein yksinkertaisinta olisi se, että verovelvollinen voisi valita verotusmuodon, haluaako tulla ansiotuloverotuksen vai pääomatuloverotuksen piiriin.

Minusta tässä keskustelussa on hyvin tärkeää huomata myös se, että pääomaverotuksen alhaisuus kaikkineen on johtamassa siihen, että yhä useampi, hieman korkeampi tuloinen kansalainen hakeutuu nimenomaan pääomaverotuksen piiriin. Epäedullisempi asema tulee kaikesta huolimatta kohdistumaan niille kansalaisille, joilla on alhaisempi tulotaso myös pääomaverotuksen osalta, koska voidaan puhua tietyn tyyppisestä pakkopääomaverotuksesta.

Kolmantena asiana tartun etätyövähennykseen, joka sisältyy keskustan vastalauseeseen. Koko tietoyhteiskuntakehityksen kannalta on onneksi viime aikoina päästy keskustelemaan myös siitä, millä tavalla kodit ja kotitaloudet pääsevät paremmin osalliseksi tietoyhteiskuntakehityksestä. Eräs tapa on se, että todella jo runsas joukko suomalaisia osallistuu tavalla taikka toisella etätyön kautta työelämään. Nyt kuitenkin työtekijälle muodostuvat kustannukset, ei vain kakko-sasunnon, vaan monien muiden tekijöiden kautta ovat liian monta kertaa vaikeuttamassa etäämmällä tapahtuvan työn ja etätyön vastaanottamista, ja etätyövähennys, joka koskisi lähinnä tietoliikenne-, tietokone-, ohjelmisto- ja liittymämaksuja, olisi erinomainen tapa tasapainottaa kustannuksia. Sen vuoksi toivonkin, että keskustan vastalauseessa esiin nostama asia tulisi viimeistään ensi vuoden aikana ihan asianmukaiseen arviointiin.

Neljäntenä asiana vielä tartun työmatkakulujen vähennysoikeuteen. Tämähän on asia, johon myös keskustan vastalauseessa tartutaan. Ennen kaikkea haluan tässä yhteydessä ottaa esille sen näkökulman, joka liittyy verohallinnon ja veroviranomaisten tulkintoihin. Minusta ei riitä yksinomaan se, että saadaan verovähennyksen markkamäärää korotettua, jos meillä verohallintoon tavallaan vakiintuu käytäntö, että ne kansalaiset, joille tulisi verovähennysmahdollisuus, kuitenkin eliminoidaan vähennyksen käyttämisen piiristä. Tässä olen ymmärtämässä, että verotoimistoilla on hyvin erilaisia käytäntöjä, mitkä matkakulut, mitkä ansiokuluvähennykset otetaan loppujen lopuksi huomioon. Jos ajatellaan sitä, että tämä hyvin tärkeä nimenomaan asumista hajauttava verovähennys hyödynnetään, se edellyttäisi sitä, että käytännöt olisivat nykyistä yhteneväisemmät maan eri osissa verohallinnon piirissä.

²⁹ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Verotus kevenee nyt tehtävillä päätöksillä näennäisesti, mutta tosiasia on kuitenkin se, että verotuksen tarve ensi vuoden osalta kasvaa edelleen 5 miljardia markkaa. Inflaatio, joka tänä päivänä etenee, aiheuttaa myönteisiä kassavirtauksia valtiontalouteen arvonlisäverokertymän kasvun myötä. Näin ollen me olemme kasvavan ja kiihtyvän inflaation kanssa kohta ongelmissa.

Valtiovarainministeriöllä on selkeä halu jatkaa tiukkaa verotuslinjaa. Keskusta on useaan kertaan kuluvan vuoden aikana vaatinut hallitus-

ta toimiin elintarvikkeiden arvonlisäveron ja polttonesteiden valmisteveron alentamiseksi nimenomaan sillä lausumalla, että tällä kohdennettaisiin kustannuksia oikeammin ja toisaalta tällä olisi merkittävä vaikutus inflaation hillinnässä. Tuloveron alennus, joka kohdistuu tietenkin työn verotukseen, on tässä tilanteessa, kun muuta vaihtoehtoa ei haluta käyttää, perusteltu. Kuitenkin on jatkossa edelleen mietittävä juuri niitä verotuksen alentamisen keinoja, jotka kohdistuvat suoraan kulutukseen, ihmisten välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, että ne olisivat mahdollisimman vähän verotettuja. Silloin tietenkin rahalla olisi parempi ostovoima.

Vasemmistoliiton puolelta on nostettu monta kertaa esiin työttömyyspäiväraha ja se, että työttömyyspäiväraha ei pääse ansiotuloverotuksen alennuksen piiriin. Se on totta. Päiväraha, se mikä peruspäiväraha on, on hyvin vaatimaton. Sillä toimeentulo ei ole tietenkään kovin hyvä, mutta toisaalta pelkkien päivärahajonon noston sijasta tai siinä rinnalla olisi syytä kuitenkin jatkuvasti vaatia uusia työllistäviä toimenpiteitä. Ed. Stenius-Kaukonen omassa puheenvuorossaan sanoi: työtä työttömille, työkykyisille työttömille. Elikkä nyt pitäisi seuloa työttömät niin, että ne, jotka ovat työttömyyskortistossa, ovat todella työkykyisiä, ja ne, jotka eivät enää ole työkykyisiä, olisivat sitten jonkin muun eläkkeen piirissä. Sanon tämän yrittäjän näkökulmasta siksi, että on varsin turhauttavaa, jos työvoimatoimistosta marssitetaan työkunnottomia työnhakijoita. Näin ollen koko työvoimatoimistojärjestelmä kärsii tästä ja menettää entisestään arvostustaan, elikkä tietynlainen uudistus siellä, rakenteellisia uudistuksia työttömienkin kohdalla tarvitaan, jotta siellä työllistymisprosentti saadaan entistä paremmaksi. Työttömyyshän maksaa yli 20 miljardia joka tapauksessa. Se on yksi mahdollisuus tässä yhteiskunnassa käyttää niitä rahoja tuotannonllisen toiminnan kehittämiseen ja asianmukaisten investointien tekemiseen, niin että todellinen täyden työllisyyden tavoite saavutetaan.

Ed. Karjula omassa puheenvuorossaan pohti syvällisesti pienten pääomatulojen problematiikkaa. Se on keskustan huolenaiheena ollut jo pidemmän aikaa. On toivottavaa, että hallitus hyvin nopeasti ryhtyy tositoimiin sen epäkohdan poistamiseksi, joka tänä päivänä on, elikkä nyt pienet pääomatulot ovat korkeammin verotettuja kuin tuloverotuksen piirissä. Verotettavan kannalta on epäedullista se, että pienet pääomatulot

eivät kartuta sosiaaliturvaa. Kun kuitenkin nämä ihmiset, jotka yritystoimintaansa harjoittavat, saattavat sairastua, vaikka sitkeitä ovatkin, sairastuessaan he jäävät kokonaan sosiaaliturvan ulkopuolelle taikka aivan olemattomalle, minkä myötä koko yritystoiminta vaarantuu.

Keskusta esittää vastalauseessaan työstä aiheutuvien matka- ja asumiskustannusten vähenysoikeuden korotusta. Se on ihan perusteltua, koska on aivan oikein, että kun kotipaikkakunnalla ei ole töitä, voi sitten mennä työhön muualle, mutta ei tarvitse kuitenkaan vaihtaa asuinpaikkaa. Samoin tulonhankkimisvähenyksen koston nosto on edelleen perusteltua. Kuitenkin näitä ratkaisuja toivottavasti tehdään ja tehdään esityksen mukaisessa muodossa. On hyvä muistaa, että henkilöt, jotka käyvät esimerkiksi etäällä toisessa kunnassa töissä jossain yhtiössä, joka maksaa kunnalle yhteisöverotuotto-osuuksina, niin kunta, jossa työntekijät ovat kirjoilla, ei hyödy yhteisöverotuotosta laisinkaan, joten valtionosuusjärjestelmällä pitäisi hyvittää kuntia, jotka ovat työntekijöitä luovuttavia ja jotka pitävät kuitenkin yllä kouluja, perusturvaa ja kaiken muun, mitä kuntalaiset tarvitsevatkin.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaaliturva myös kotona tehtävälle työlle on aikaa myöten aikaansaattava. Meillähan on paljon kotona työtä tekeviä, omaisia ja lapsia hoitavia, jotka ovat kokonaan sosiaaliturvan ulkopuolella. Lipposen hallituksen aikana heiltä vietiin viimeinenkin pieni sairauspäiväraha. Se on voitava palauttaa, jotta myös tietynlainen oikeudenmukaisuus siltä osin toteutuu.

Eläkeläisten verotuksesta ja eläkeläisten toimeentuloedellytyksistä on puhuttu. Perjantaina illalla kävimme varsin värikkään keskustelun eläkeläisten asemasta, ja kun omassa puheenvuorossani totesin, että on häpeä, että meillä on suuri joukko noin 2 500 markkaa käteen saavia eläkeläisiä, niin oikealta kuului välihuuto, että ovathan meillä eläkeläisten asiat kuitenkin paremmin kuin Venäjällä. Tällaista mittausta tai vertailua ei ole perusteltua järjestää missään, vaan meidän on luotava kaikille suomalaisille keskivertoa huomattavasti parempi toimintaympäristö. Silloin vasta voimme olla ylpeitä omista aikaansaannoksistamme.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

³⁰ **Mirja Ryytänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä vain lyhyesti tukea keskustan vastalauseessa esitettyjä verovähennysmalleja, joita edellisissä puheenvuoroissakin on jo perusteltu. Hallitushan on syksyn mittaan ollut sinänsä aktiivinen aluepoliittisesti tuottaessaan erilaisia selvityksiä ja periaatepäätöksiä. Näitten kaikkien viesti on ollut se, että alueelliseen epätasapainoon on puututtava nopeasti. Konkreettisia toimia odotellessa jo tämän lain yhteydessä voisi ottaa pieniä askelia oikeaan suuntaan tukemalla etätyön tekemistä ja työssäkäyntialueen laajentamista verovähennyksin, kuten keskustan vastalauseessa esitetään, esimerkiksi tulonhankkimisvähenysten ulottamista etätyön kustannuksiin 5 000 markan edestä ja työmatkavähennysten ylärajan korottamista tai kakkosasuntovähennystä. Kaikki nämä olisivat niitä pieniä askelia, jotka osaltaan tukisivat kasvavaa kiinnostusta etätyöhön ja sitä kautta olisivat ainakin signaali siitä, että halutaan muuttoliikettä kasvukeskuksiin hillitä, kuten hallitus periaatepäätöksissään on esittänyt.

³¹ **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota vain ongelmiin, jotka syntyvät matalilla tulotasoilla pääoma- ja ansiotulojen eriyttävästä verotusjärjestelmästä, ja peräänkuulutan sitä, että hallitus mahdollisimman pian tuo esityksen, miten nimenomaan voidaan tämä ongelma poistaa. Senhän koskee erityisesti maatalousyrittäjiä ja on liittynyt myös maatalouden tulopoliittisiin ratkaisuihin, jotka odottavat vielä päätöstään.

³² **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Tuloveron alentaminen sinällään on tärkeää. Keskustakin pitää sitä tässä talouden tilanteessa keskeisenä asiana. On vain huomattava, että tuloveron alentaminen on tärkeää painottaen pieni- ja keskituloisille ja lisätä tätä kautta kansalaisten oikeudenmukaista kohtelua ja myös ostovoimaa sinne, missä se parhaiten tukee työllisyyttä. Mielestäni verotuksen käyttö sekä työllisyyden, oikeudenmukaisuuden, yrittäjyyden että alueelli-

sen kehittämisen osana pitäisi nykyistä vahvemmin ottaa huomioon.

Hallituksen toimenpiteet ovat kohdistuneet ja kohdistuvat pääosin kaikille annettavaan tuloveron kevennykseen, ja sellaiset muutokset, joita yhteiskunnassa on tapahtunut ja tapahtumassa sekä alueellisen kehityksen että eri väestöryhmiin eriarvoistuvan kehityksen osalta, ovat jääneet vähälle huomiolle.

Edellä on nostettu esille elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen. Tämä kysymys on ollut esillä jo vuosia. Mielestäni nyt siihen olisi pitänyt tarttua. Kansallinen elintarviketuotanto on meille entistä tärkeämpi eikä vähiten elintarviketurvallisuuden näkökulmasta. Polttonesteiden hintojen nousu ja sitä kautta epäoikeudenmukaisesti kohdentuneet kustannukset ovat tämän päivän todellisuutta. Myös tapahtuneet kustannusnousut tulisi hallituksessa nykyistä paremmin noteerata ja hyvittää verotuksenkin kautta niitä työllisyyttä ja oikeudenmukaista alueellista kehitystä tukevalla tavalla. Työmatkavähennyksen lisääminen, ylärajan korottaminen sinällään on tässä suhteessa oikea toimenpide. Se ei vielä yksin riitä eikä tuo helpotusta niille, joilla ei ole työmatkavähennysoikeutta verotuksessa, kuten eläkeläiset, työttömät tai muut työelämän ulkopuolella olevat.

Etätyön tukemisesta keskusta on tehnyt oman vähäisen liikkeellelähetoaloitteen tietoliikennevähennyksen muodossa. Mielestämme tällainen linja pitäisi nyt ripeästi laajemminkin omaksua eli hakea sellaisia ratkaisuja, joilla arvostetaan ja kannustetaan työhön ja yrittäjyyteen omalla kotiseudulla. Tätäkin kautta kyettäisiin hillitsemään liian nopeaa hallitsematonta muuttoliikettä, joka yhteiskunnan kokonaiskustannuksina kuitenkin koituu ennemmin tai myöhemmin maksettavaksi.

Edellä on mielestäni ansiokkaasti jo tuotu esille ne ongelmat, jotka liittyvät pakkopääomatuloverotukseen. Tämäkin ratkaisu on ollut esillä jo useita vuosia. Me olemme nähneet, että ratkaisu ei voi olla teknisesti niin vaikea, ettei siihen löydy mallia, jos vain tahtoa on. Ainakin sen tyyppinen malli, jossa jo automaattisesti yrittäjien ja maatalousyrittäjien verotuksessa edullisin vaihtoehto otettaisiin atk-käsittelyssä huomioon, toimisi ainakin oikeudenmukaisesti. On myös huomattava, että tähän liittyy kysymys sosiaaliturvasta. Sehän pohjautuu ansiotuloihin, ja pääomatulo-osuus jää kokonaan tämän ulkopuolelle.

Kun kyse on kuitenkin pienituloisista ihmisistä — yrittäjistä, viljelijöistä — heille olisi hyvin tärkeää saada oikeudenmukainen taso myös sosiaaliturvaan. Useimpien kohdallahan on kyse kuitenkin pääosaltaan työtulosta, ei sananmukaisesti pääomatulosta.

Arvoisa puhemies! Korostan vielä alueellisen kehittämisen näkökulmaa ja siihen räätälöityjä verotuksellisia ratkaisuja. Mielestäni Suomessa ollaan liian hitaasti lähtemässä liikkeelle niissä toimenpiteissä, jotka vaikuttaisivat maaseudun ja maakuntien kehitykseen, ja toteuttamassa siellä tarvittavia verotuksellisia ratkaisuja. Uskon niin, että viime viikolla jätetty maaseutupoliittinen ohjelma pitää sisällään myös monia sellaisia toteuttamiskelpoisia verotuksellisiakin ratkaisuja, joita kannattaisi panna pikaisesti valmisteluun ja toteutukseen.

Arvoisa puhemies! Verotuksen linjassa on siis suuri linja kohtuullisen oikea, mutta sen rinnalle ja sisälle tarvittaisiin paljon tarkemmin kohdennettuja verotuksellisia ratkaisuja, joilla tuettaisiin myös kokonaisuuden kehitystä oikeampaan ja parempaan suuntaan ja myös niin, että perheidenkin osalta tuloverotus voisi toimia nykyistä oikeudenmukaisemmin erityisesti tilanteissa, joissa on kyse lapsiperheistä, joissa on vain yksi tulonsaaja. Nämä perheethän maksavat kohtuuttoman korkeaa veroa progressiivisen verotuksen vuoksi ja usein ovat menettämässä toisaalla myös sosiaalisia etuja.

33 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ennen kaikkea ed. Karjulan puheenvuoron johdosta ja siinä etätyön ja siihen liittyvän verovähennyksen vuoksi, joka sisältyy keskustan vastalauseeseen.

Käsittäakseni tälläkään hetkellä ei ole mitään esteitä antaa tietokoneohjelmiin jne. liittyvistä tulonhankkimiskuluista asianomaista vähennystä eikä mielestäni siellä ole mitään 5 000 markan kattoakaan. Totta kai myönnän, että eri verotointoissa on erilainen käytäntö. Jos ja kun tämä jossakin vaiheessa tämän nimisenä toteutuisi, varmasti se ohjaisi ja yhtenäistäisi eri verotointimistojen käytäntöjä.

Äsken varsinaisessa puheenvuorossa jäivät käsittelemättä matkakustannukset. Yhdyn niihin puhujiin, joiden mukaan tässä tilanteessa, kun polttoaineen hinta on niin korkea, niin kuin on todettu, niillä alueilla, missä työttömyysluvut ovat suuret, usein työpaikka on toisella paikkakunnal-

la. Toivottavasti hallitus ensi vuonna antaa niin kuin tänäkin vuonna antoi lakiesityksen ja taan-
nehtivasti nostettiin hyväksyttävien matkakulu-
jen kattoa. Toisaalta tietysti olisi toivottavaa, että
omavastuuosuudesta päästäisiin kokonaan
eroon.

³⁴ **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa rouva puhe-
mies! Pidän tärkeänä vastalauseen lausumaehdo-
tusta, jossa kiinnitetään huomiota perheiden ve-
rotuksen ongelmiin ja ehdotetaan selvitettäväksi
yhden tulonsaajan lapsiperheiden kireä verotus.
On mielestäni epäoikeudenmukaista, että per-
heen saman suuruisia tuloja verotetaan hyvin eri
tavoin riippuen siitä, onko tulonsaajia kaksi vai
yksi.

Kun sama idea ja huoli löytyy myös valiokun-
nan mietinnöstä, ihmettelen sitä, miksei tällaista
pontta voitu yksimielisesti hyväksyä. Viitataan
myös siihen, että kristillisen liiton vaihtoehto-
budjetissa tämä ongelma on huomioitu kahdella
toisilleen vaihtoehtoisella mallilla joko niin, että
kotihoiton tukea vahvistettaisiin, tai niin, että
kotona tehtävä hoivatyö otettaisiin huomioon
perheen tulonsaajan verovähennyksenä.

³⁵ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva pu-
hemies! Käsitellyssä on hallituksen esityksiä toi-
menpiteiksi vuoden 2001 ansiotuloverotuksen
keventämiseksi. On käyty laaja ja pitkäkö kes-
kustelu näistä asioista, mutta ihan muutama asia
hallituksen esitysten ja valtiovarainvaliokunnan
kannanottojen johdosta.

Ensinnäkin kiinnittäisin huomiota siihen, että
meillä on tämän päivän päiväjärjestyksessä käsit-
telyssä myöskin kuntien valtionosuusjärjestel-
män muutokseen liittyviä kysymyksiä. Myöskin
tässä asiassa kuntataloutta sivutaan hyvin vah-
vasti sillä, että hallitus esityksessään on lähtenyt
siitä ja myöskin valiokunta sitä puoltaa, että os-
tovoiman lisäys, mikä ansiotuloverokevennyk-
sillä tehdään, tapahtuu myöskin kunnallisvero-
tuksen ansiotulovähennyksen kautta vähennystä
korottamalla.

Minusta valiokunnan kannanotto on varsin
lievä sen suhteen, miten hallituksen tulisi mene-
tellä kuntien suhteen verotuloissa tapahtuvan
menetyksen johdosta. Valiokunta vain toteaa,
että hallituksen tulee tulevaisuudessa ratkaisui-
nsaan ottaa huomioon kunnille mahdollisesti aiheutuvat
menetykset. Menetykset ovat todellisia, ja mie-
lestäni ne tulee ottaa huomioon jatkossa, koska

mehän tiedämme, että 90-luvulla kaikkiaankin
on kuntien valtionosuuksia leikattu hyvinkin voi-
makkaasti, kaikkiaan yli 25 miljoonaa markkaa
eli noin 5 000 markkaa asukasta kohden. Nuo
leikkaukset ovat kohdentuneet pääasiassa kun-
tiin, joissa valtionosuuksien tarve on ollut suu-
rempi. Rinnalla on ollut myöskin muita veron-
leikkauksia kuten yhteisöveron jako-osuuksien
uudistus. Se on kohdentunut hyvin voimakkaasti
pääosin samoihin kuntiin, jotka ovat joutuneet
valtionosuuksien leikkauksien kohteiksi.

Siinä mielessä, kun hallituksen yhteinen tahto
on ollut se, että kuntatalous saatetaan kuntoon, ja
sitä varten on asetettu myöskin selvitysmies te-
kemään ehdotustaan, vähintäänkin tässä yhtey-
dessä, kun ansiotulovähennyksiä käsitellään ja
niistä päätetään, tulisi huolehtia myöskin siitä,
että kuntataloutta ei nyt vaaranneta uusilla kun-
nallisverotuksen ansiotulovähennyksillä vaan ne
kompensoidaan.

Toinen kysymys, mihin ajattelin puuttua, jo-
hon useat ovat myös puuttuneet, on pakkopää-
omaverokohtelu. Siinä on vähintään, mitä tietysti
voidaan odottaa, niin kuin valiokuntakin lausu-
maehdotuksessaan toteaa, että eduskunta edellyt-
tää hallituksen pikaisesti saattavan loppuun sel-
vitykset, joiden pohjalta voidaan ratkaista eriyte-
tyyn verojärjestelmän aiheuttamat ongelmat matali-
lla tulotasoilla olevilla yrittäjillä ja maatala-
talouden harjoittajilla, ja että tämä selvitys tulee
saattaa eduskunnan käsittelyyn keväällä 2001.
Tämä on todella ollut hyvin kauan vireillä,
ja kun ansiotuloverokevennykset kohdentuvat
palkansaajaryhmiin ja on kohtuullista, että yhtä
lailla kaikkia tulonsaajaryhmiä kohdellaan, ei ole
kohtuullista, että yrittäjät, erityisesti maatalous-
yrittäjät, ovat joutuneet ankaramman verokohte-
lun kohteiksi kuin muut verovelvolliset. Siinä
mielessä asia tulee saada pikaisesti ratkaistua.
Viitataan myöskin maatalouden tupokysymyk-
siin. Tämä on myöskin keskustaryhmän vakaa
tahto, ja tulemme kiinnittämään siihen erityistä
huomiota.

Kolmas kysymys oli etätyövähennys. On hy-
vä, että keskustan vastalauseessa tämä asia on
nostettu esille. Pitää saada tässä asiassa pää auki
ja päästä tukemaan sitä työtä, mitä voidaan nyky-
aikaisessa tietoliikenneyhteiskunnassa tehdä
myöskin maaseudulla. Vastalauseessa esitetty
ajatus on kannatettava, ja toivon, että siihen saa-
daan ratkaisu myönteisessä mielessä ja sillä
päästään tukemaan myöskin maaseudun asumis-

ta ja tietoyhteiskunnan elinkeinopolitiikkaa maaseutu-Suomessa.

Ed. Ranta-Muotio merkitään läsnä olevaksi.

³⁶ **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Viimeisenä lyhyestä virsi kaunis. Hallituksen tämän vuoden veronalennusten kohdentuminen ei ollut hullumpi. Ne painoutuivat pienituloisiin. Siinä mielessä — haha, en ollutkaan viimeinen — niitä voidaan pitää oikeudenmukaisina. Haluaisin mainita valiokunnan mietinnössä olevan ensimmäisen ponnin, joka on ehkä, kun katsotaan tulevaisuuteen päin, poliittisesti kaikkein tärkein ja mielenkiintoisin asia, eli mikä on peruspäivärahan ja työmarkkinatuen taso. Keskustelussa on mainittu, että 90-luvun taloudellisen kasvun vuosina tuloerot ovat kasvaneet ja kaikkein huonoiten ansaitseva kymmenes on menettänyt ostovoimaansa. Sen takia on ehdottoman tärkeää, että hallitus seuraavissa ratkaisuissaan valmistelisi työmarkkinatuen ja peruspäivärahan korotusta. On käyty keskustelua siitä, miten paljon ponsiin pitää uskoa, mutta no, olen nyt positiivinen ja katson, että hallitus on sen verran järkevä, että tässä asiassa liikutaan, kun tehdään vuoden kuluttua budjetti.

³⁷ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Halusin vielä lopuksi kommentoida edustajien Kähkönen ja Nousiainen puheenvuoroja. He moittivat, että valiokunnan arviot ansiotulovähennyksen korottamisen vaikutuksista kuntien verotuloihin ovat varsin lievästi ja ylimalkaisesti kirjoitettu. Minusta tähän kritiikkiin voi hyvin yhtyä. Jossakin määrin verojaoston käsitelystä oli vaikeuksia saada hallituspuolueitten arvoisia edustajakollegoita ymmärtämään ja tunnustamaan se, että kunnallisen verotuksen ansiotulovähennyksen korottamisella on vääjäämättä kielteisiä vaikutuksia kuntien verotuloihin. Itse ajattelen niin, että jos jostakin kohtaa veroalennukset heikentävät palveluiden tarjoamisen mahdollisuuksia, se on juuri tämä kohta. Sen takia minusta tämä aukko pitäisi paikata ja tulevina vuosina kompensoida kunnille täysimääräisesti ansiotulovähennyksen korottaminen. Vähennyksen korottaminen on sinänsä hyvin tärke-

ää, että pienituloisten työllistymismahdollisuudet paranevat. Olisin itsekkin toivonut tähän napakampaa muotoilua.

³⁸ **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On puhuttu pakkopääomaverosta. Se on todella sitä. Kukaan ei ole puhunut, että sosialismin ensimmäisissä johtajatuksissa on semmoinen sanonta, että omistamisesta täytyy tehdä rasite. Tässä nyt toteutetaan sitä. Ihmetyttää vain, että toinen päähallituspuolue myötäilee sitä ja pitää huolen siitä, että omistaminen on rasite.

On puhuttu myös työttömien peruspäivärahasta, sen pienuudesta. Se on pieni ajatellen, että se on noin 120 markkaa. Ainakin noin maalta katsoen sekään ei näytä olevan liian pieni. Nivalassa oli keväällä 616 työtöntä. Yksikään ei ollut niin työtön, että olisi minun maatilaltani työtä kysynyt normaaleilla maatalouden palkoilla. Latvias-
ta olivat lähimmät työn kysyjät, ja he saivat työn. Ne, jotka eivät ole työtä hakemassakaan, pitäisi perata pois, etteivät ole turhauttamassa yrittäjiä sillä, että työvoimatoimisto heitä lähettää sinne jalkoihin pyörimään, jos heillä ei ole haluakaan tehdä työtä.

Myös perhepoliittista verotusta täytyisi muuttaa ehdottomasti siihen suuntaan, että lastenhoidon tulisi asiallisemmin hoidettua, että vanhemmilla olisi veropoliittisesti hyvät mahdollisuudet jäädä itse hoitamaan tai palkata kotiin hoitaja. Koti on kuitenkin lapsen paras kasvupaikka. Sen pitäisi olla perhetaloudellisesti täysin yhtä hyvä vaihtoehto, jääkö itse hoitamaan, palkkaako hoitajan vai viekö lapsen kunnalliseen päivähoitoon.

³⁹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Onko omistaminen rasite vai ei? Tässä pitää eriyttää pääomaverosta puhuminen ja se, jotta kiinteästä omaisuudesta verotetaan. Eikö se ole omaisuusvero, ja sehän on kovin kevyt? Kun katsoo muutaman päivän takaista Ilta-Sanomien omaisuusluetteloita, mitä kansanedustajapuolikin omistaa, niin hyvin harva omistamisen puolesta pääsi verotettavien piiriin. Mutta sitten on pääomaverotus, jos se omistus tuottaa tuloa; minusta sen kuuluukin olla sillä tavalla, että siitä pitää verottaa.

Aikaisemmin puhujakorokkeelta kävin puhumassa siitä, jotta nimenomaan ne pitäisi tehdä samanlaisiksi, että työtulosta ja pääomatulosta vero olisi sama. Silloin ei näitä keplotteluita eikä kiertokonsteja käytettäisi. Eikö se olisi oikein hy-

vä? Sen takia en kannata sitäkään ajatusta, josta aikaisemmin on puhuttu, jotta vaikka metsämaista käydään verottamaan. Sehän tarkoittaa, jotta ei pelkästään kivistä tai pohjasta voi verottaa, vaan tulosta verotetaan, joka on pääomatuloa, eikö niin? Aina, kun joku lisäarvo syntyy ja siitä saadaan tuloa, niin siitä pitää ottaa. Minusta pääomaveroa voitaisiin jopa nostaa isommissa tuloiissa. Jos on pienet pääomatulot, alle 140 000, kuten on todettu, niistä otettaisiin edullisempi vaihtoehto: verotus on edullisempaa työtulon puolelta verotettuna.

⁴⁰ **Juha Korkeaaja /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun kuluessa on moneen kertaan puhuttu pienten pääomatulojen verotuksesta. Tietenkin tässä ollaan sen, sanotaanko, perusfilosofian kanssa jonkin verran tekemisissä, mihin ed. Lahtela viittasi. Vielä on hyvä muistuttaa, että silloin, kun pääomaliikkeet eivät olleet vaipaita Euroopassa eikä Suomessa, niin lähtökohta oli se, että pääomatuloa katsottiin niin, että sitä sopii verottaa vähän enemmän kuin työtuloa. Tätä pidettiin oikeudenmukaisena lähtökohtana.

Jos omaa perusajattelua tässä haluan tuoda julki, niin olen edelleenkin sitä mieltä, että jos asiat voitaisiin ilman erinäisiä reunaehtoja toteuttaa, varmaankin pääomatuloa verotettaisiin enemmän kuin työtuloa. Mutta kun olemme kansainvälisten pääomaliikkeitten armoilla ja pääomat pakenevat, jos verotus meillä on korkeampi kuin muualla, niin tähän ei ole mahdollisuutta ollut mennä.

Pienten pääomatulojen kohdalla tilanne on tietysti monella tavalla ongelmallinen. On selvää, että silloin, kun tulot ovat kovin pienet, on vaikea sanoa, onko kysymys pääomatulosta vai ansiotulosta. Maatiloilla, pienyrityksissä sidottu pääoma on usein melkoisen suuri, mutta tulos on sellainen, että jos siitä ensin vähennetään edes jonkinlainen palkka yrittäjälle, niin pääomatuloa ei jää ollenkaan. Tämä on se järjestys, jossa tuloa ajatellaan syntyväksi: Ensin tulee työntekijän palkka, yrittäjän palkka ja sen jälkeen vasta ...

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Korkeaaja, haluatteko jatkaa puhujakorokkeelta, se on täysin mahdollista?

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Teoreettisestikin ajatellen pienten pääomatulojen verotus ei kohdistu oikein, koska, niin kuin täällä

aiemmin totesin, tällainen pieni tulo pitäisi jakaa pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Normaalkäytännö on se jo tuloslaskelmaakin tehtäessä, että ensin vähennetään yrittäjän palkka ja sitten viimeisen rivin alle jää kate sijoitetulle pääomalle.

Tällaisessa tilanteessa kun ollaan sillä tasolla tulossa, josta tässä puhutaan, viivan alle ei jää mitään. Itse asiassa useissa tapauksissa, jos työtulo tai työkustannus veloitettaisiin täysimääräisenä, jäisi miinusmerkkinen tulos. Tällä tavalla ei ole perusteltua edellyttää, että jotain osaa tällaisesta tulosta verotettaisiin pääomatulon verotuksen mukaisesti, vaan se tulisi verottaa kokonaisuudessaan ansiotulona. Tiedän, että tähän sisältyy monia teknisiä ongelmia, mutta ne eivät varmaankaan ole ylivoimaisia, että tällainen pienten yritysten kannalta oikeudenmukainen järjestelmä voitaisiin toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Kun tulinkin tänne korokkeelle, niin ehkä sanon muutamana sanan myöskin sen johdosta, mitä valtiovarainministeri Niinistö täällä aluksi totesi, ja myös edustaja Zyskowiec puhuessaan keskustan verolinjasta, josta hän totesi, että nyt on odotettu niitä veronkorotuksia tai veronkevennysten pienentämisä, mistä keskustasta on puhunut kesällä ja syksyn kuluessa.

On tietenkin niin, että kun ollaan tässä vaiheessa tulopoliittista ratkaisua ja tässä vaiheessa budjetin tekoa, joudutaan pääsääntöisesti operoimaan budjetin yksityiskohtien kanssa eikä voida sillä tavalla käsitellä kokonaisuutta, mikä hallituksen mahdollisuus on. Jos keskusta olisi voinut muodostaa budjettikokonaisuuden ja verotuskokonaisuuden, se olisi rakennettu ilman muuta sillä tavalla, että siinä olisi oma osansa polttoaineveron alennuksilla ja muu verotus olisi sopeutettu osaksi tällaista kokonaisuutta. Ilman muuta edelleenkin meidän tavoitteemme ovat tuon peruslähtökohdan mukaisia, mutta tässä budjettintekovaiheessa on tietenkin syytä ja mahdollista ainoastaan kiinnittää huomiota yksityiskohtiin, joissa esityksiä on tehty sen mukaisesti kuin täällä salissa on useamman kerran otettu jo esille.

⁴¹ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Työhuoneessani kun kuuntelin ed. Esa Lahtelan puheenvuoroa, hänen puheenvuorostaan ei oikein käynyt ilmi, erottaako hän pääomaveron ja omaisuusveron toisistaan. Omaisuusverohan on se, jota määrätään muistaakseni yli 1,2 miljoonan omaisuudesta, ja se voi olla omaisuutta, joka

ei tuota mitään, mutta sillä on omaisuusarvo. Siitä joudutaan vuodesta toiseen maksamaan omaisuusveroa, eli se on juuri vero, jota ed. Viikuna ansiokkaasti omassa puheenvuorossaan käsitteli.

Pienet pääomatulot yrittäjällä, jonka yritykseen on verotettavaa varallisuutta, johtavat siihen, että kun yrityksessä on pienet tulot ja yrityksessä on, olkoon vaikka maatilayritys, verotettavaa varallisuutta, se verotetaan pääomatulona. Jos ja kun se on kuitenkin ensisijaisesti tullut työtulona, siinä verotettava jää epäedulliseen asemaan, koska hänelle ei katu sosiaaliturvaa, joka kuitenkin jokaiselle ihmiselle on hyvin tärkeä. Siksi tämä valinnaisuus ennen kaikkea, mutta erityisesti se, että aina voisi verotettava niin halutessaan saada verotuksen suoritetuksi omaksi edukseen, olkoon se johtoajatus jatkossa.

⁴² **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mauri Salolle voisi sanoa, että erotan hyvin verolajit. Voin todeta tässä, että se vero, joka menee omaisuusverona, on todella matala. Sillä ei ole merkitystä, ei ed. Mauri Salonkaan omaisuudella, joka on tietysti kunnioitettava saavutus; tässä salissa on useampi paikalla, jotka ovat eduskunnankin sakista yltäneet verotettavan omaisuuden piiriin. Minä en pitäisi sitä hirveänä ongelmana, ja jostakin on se verokin kannettava, jos se poistetaan.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 101/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 165/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovaliokunnan mietintö n:o 35. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

3) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä maatalouden tuloverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 172/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 39/2000 vp
Lakialoite LA 68, 172/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitus on tehnyt hyvän esityksen, jonka mukaan elinkeinonharjoittajat ja maatalousyrittäjät voisivat jatkossa vähentää työmatkoista aiheutuvat kustannukset verotuksessa saman tasoisina kuin työnantajalla on oikeus korvata ne verovapaasti palkansaajille. Yrittäjien keskuudessa on pitkään koettukin epäoikeudenmukaisena se, että heidän matkakorvauksensa, oli kyse sitten oman auton käytöstä tai lisääntyneistä elantokuluista työmatkoilla eli päivärahoista, ovat olleet palkansaajia matalampia. Esimerkiksi tänä vuonna, vuonna 2000, liikkeen- ja ammatinharjoittajien kokopäiväraha on 106 markkaa ja palkansaajien vastaavasti 157 markkaa. Elinkeinonharjoittajien niin sanottu verovapaa kilometrikorvaus on noin 1 markka 10 penniä kilometriltä, kun se palkansaajilla on vastaavista työmatkoista 2 markkaa 11 penniä kilometriltä. Tässä nyt korvataan yksi hyvin pitkäaikaisia, voisi sanoa, eräänlaisia ikuisuusongelmia yrittäjien verotuksen kannalta.

Tältä kohtaa valiokunta puoltaa tätä esitystä yksimielisesti ja esittää sitä hyväksyttäväksi. Myös Verohallitus on puoltanut ja itse asiassa toivonutkin tällaista yksinkertaistamista. Se helpottaa verotuksen toimittamista. Vielä mitä tulee siihen, mitä matkoja tällä tarkoitetaan korvattavaksi, on varmaan syytä täsmentää, että esimerkiksi maataloudenharjoittajien kohdalla tässä ei ole kyse kodin ja maatilan tai tilusten välisistä matkoista, vaan nimenomaan työmatkoista eli niistä matkoista, joilla tehdään markkinointia, myyntiä, koulutusta, tarvikkeiden hankintaa tai muuta vastaavaa toimintaa, eli ihan saman tyyppisistä matkoista, joille työnantaja voi määrätä oman työntekijänsä ja maksaa vastaavat kilometrikorvaukset.

Esitykseen liittyy keskustan ja kristillisen liiton vastalause. Siinä puolletaan hallituksen esityksen hyväksymistä sinällään, mutta halutaan tehdä siihen lisäys, koska eräitä yrittäjäryhmiä jää edelleen hallituksen esityksen jälkeenkin nykyisen alemman matkakorvauksen piiriin. Nämä ovat metsätalousyrittäjät ja freelancetyötä tekevät, yrittäjätyyppisissä tehtävissä olevat työntekijät. Keskusta esittää vastalauseessaan lakiehdotusta, jolla vastaava matkakorvausperiaate ulottuisi myös freelancetyöntekijöille ja metsätalousyrittäjille.

Valiokunnan mietinnössä myös otetaan kyllä tämä puute esille ja toivotaan, että hallitus valmistelisi jatkossa ratkaisua, jolla kaikki yrittäjäryhmät saadaan tulonhankkimiskulujen vähentämisen suhteen tasavertaiseen asemaan. Valiokunnan mietinnössä selkeytetään myös metsätalousyrittäjien ja freelancetyöntekijöiden osalta sitä, että esitys ei heikennä näiden yrittäjäryhmien asemaa. Tällaisiakin pelkoja asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että metsätalousyrittäjät ja freelancetyöntekijät eivät enää jatkossa tehdä edes yrittäjien nykyistä alempaa kaavamaisista vähennystä eli esimerkiksi kilometrikorvauksena 1 marka 10 penniä. Valtiovarainministeriön antaman selvityksen mukaan näin ei käy, vaan he pysyisivät edelleen alemman matkakorvauksen piirissä. Kuten valiokuntakin huomauttaa, tässä edelleenkin jää verohallinnolle monimuotoista työtä, että joudutaan erittelemään yrittäjiä erilaisiin kategorioihin, jolloin Verohallituskin itse asiassa piti asiantuntijakuulemisessa hyvänä, että jatkossa löydettäisiin kaikki kattava, tasapuolinen ratkaisu.

Mietinnössä huomautetaan myös siitä, että hallituksen valitsema tekninen lainsäädäntötoetus on varsin monimutkainen. Se poikkeaa siitä, mitä käytetään palkansaajien matkakorvausten kohdalla. Tämä vähennys tehtäisiin uutena niin sanottuna lisävähennyksenä, josta säädetäisiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 55 §:ssä, eikä tätä vähennystä sisällytettäisi lain 8 §:ään, jossa muutoin on lueteltu vähennyskelpoisia menoja. Hallituksen perustelu tälle monimutkaiselle menettelylle oli verovalvonnallinen. On syytä huomata, että tällaisen yksinkertaisemman lainsäädäntötekniikan malli itse asiassa on nähtävissä lakialoitteessa n:o 68/2000 vp.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että tulkinnanvaraisuutta voi aiheuttaa muun muassa se, miten näitä vähennyksiä huomioidaan yrittäjien kirjanpidossa. Tulkinnanvaraisuutta voi tulla myöskin siitä, miten matkalaskut tehdään tai miten yksityiskohtaisia selvityksiä vaaditaan. Siksi valiokunta edellyttääkin, että lain käytännön soveltamistilanteita seurataan ja verovelvollisia ohjeistetaan väärinymmärryksien ja niiden riskien vähentämiseksi. Mikäli näitä ongelmia ilmenee, korjattaisiin tämä lainsäädäntötekniinen ratkaisu niin, että se vastaisi paremmin palkansaajien vastaavaa lainsäädäntötekniikkaa.

2 Mauri Salo /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys on huomattava askel parempaan suuntaan, kun se vielä laajennettaisiin koskemaan kaikkia alv-yrittäjiä.

Kun ed. Aula puheenvuorossaan totesi arvionsa mahdollisista todentamisista ja matkalaskuista, on perusteltua edellyttää, että yrittäjät tekevät omaan kirjanpitoonsa yhtä täsmälliset matkalaskut kuin tänä päivänä joutuu kukin tekemään. 2 markkaa 11 penniä ei varmaan ole mikään houtingin väärin kirjauksiin, mutta on verovelvollisen edun mukaista asettaa säädökset riittävän tarkoin, jotta verottajalla ja varsinkin verotarkastajalla ei ole sitten niin paljon enää tulkinnanvaraa silloin, kun asiat on hoidettu asianmukaisella tavalla.

Tämä muutos, jota on kauan odotettu, on kiitollisuudella yrittäjäpiireissä varmasti vastaanotettava. Toivomme vain, että edelleen kaikki arvonlisäverovelvolliset pääsevät näiden nyt käsittelyssä olevien summien piiriin. Tällöin voidaan tarkastella vähennyksiä vanhan hyvän tavan mukaisesti liikkeen laajuuteen nähden, kun arvioidaan tarkoituksenmukaisuutta.

³ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! On yhdyttävä aikaisempiin puheenvuoroihin sikäli, että on tyydytyksellä todettava, että nyt yrittäjät pääsevät ainakin joltakin osin matkavähennyksen piiriin ja myöskin maatalouden harjoittajat. Pidän kyllä sitä aika omituisena, että metsätalouden harjoittajiin erityisesti ei tätä ulotettu, koska usein nykyaikana on sellaisia metsätalallisia, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa tiloista. Kun metsätilat saattavat olla suhteellisen kaukanakin eri kunnissa, useampia kymmeniä hehtaareja, niin tuntuu oudolta, että siihen tätä ei kuitenkaan varsinaisesti sovelleta, mutta täytyy nyt toivoa olevan totta, mitä valtiovarainministeriön edustajat ovat valiokunnalle kertoneet ja mitä mietintöön on nimenomaisesti merkitty, että ei pitäisi syntyä epäkohtia tai ratkaisemattomia ongelmia. Täytyy nyt luottaa siihen, että edes se sama vähennysjärjestelmä matkakulujen ja kustannusten osalta toimisi kuin tähänkin saakka, muuten tämä kohtelee nimenomaan metsätalouden harjoittajia epäoikeudenmukaisesti.

⁴ **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on hyvä parannus nykytilanteeseen verrattuna. Kannatan lämpimästi esitystä, sitä on odotettu pitkään kentällä. Tasa-arvo lisääntyy yrittäjien suuntaan. Tässä esille tulleita epäkohtia uskoakseni, niin kuin on tullut esiin, saattaa esiintyä. Minä uskon, että varmasti ne korjataan, jos niistä tulee isompia ongelmia.

⁵ **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja ed. Aula erinomaisella tavalla kävi läpi sen työn, mitä on tämän esityksen taustalla ja mietintöön on kirjattu, joten siinä mielessä ei ole kovin paljon lisäämistä. Haluaisin vain todeta myöskin sen, että tällä esityksellä selvästikin vihdoin ja viimein lähestytään sitä tilannetta, jossa erityisesti lähes palkansaaja-asemassa olevat yrittäjät pääsevät hiukan yhdenvertaisempaan käsittelyyn. Täytyy muistaa, että kun verovapaita kilometrikorvauksia on maksettu noin 2,5 miljoonalle palkansaajalle viime vuonna noin 4,3 miljardia, nyt tällä esityksellä tämän taloudellinen vaikutus on noin 80 miljoonaa, jolla pienet yrittäjät, pienet ammatinharjoittajat, pääsevät hiukan lähemmäksi yhdenvertaisuusperiaatetta, mikä eri tulonsaajaryhmien ja elinkeinotoiminnassa toimivien osalta on. Tässä mielessä pidän tätä erinomaisen hyvänä päänavauksena, ja aivan niin kuin valiokunta on

omalta osaltaan mietinnössä todennut, tätä seurataan. Edelleen pidämme tätäkin esitystä lakiteknisesti hyvin komplisoituna ja mutkikkaana, eli tässä mielessä seurannan jälkeen on tarkoitus ja toive siitä, että voisimme edelleen yksinkertaistaa käytännön menettelytapaa.

⁶ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Koska ed. Ala-Nissilä näytti olevan tästä välistä poissa, totean tässä yleiskeskustelun yhteydessä, että tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että valiokunnan mietintöön sisältyvät ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksytään mietinnön mukaisina ja sen lisäksi hyväksyttäisiin lakialoitteen n:o 172 mukainen lakiehdotus kolmantena lakiehdotuksena. Se koskee tuloverolain 31 §:n muuttamista, jossa laajennettaisiin vastaava matkakulujen vähennys oikeus myös metsätalouden harjoittajiin ja freelance-yrittäjiin.

Haluan vielä metsätalousyrittäjien kohdalla lisätä sen, että ilmeisesti hallituksen piirissä, silloin kun lakiesitystä on käsitelty, on ollut harhakäsitystä, että tämä tarkoittaisi niitä matkoja, jotka esimerkiksi metsätalallinen tekee kotoaan metsätilalleen, ikään kuin voisi kesämökilleen mennä verovähennyksen piikkiin. Näinhän ei ole, vaan tämä koskisi niitä matkoja, joita metsätalousyrittäjä tekee markkinointimielessä, koulutusmielessä, myyntimielessä tai joidenkin tarvikkeiden osto- tai hankintamielessä. Tämä ei tulisi koskemaan niitä matkoja, joita tehdään kotoa itse tilalle, kuten ei se sitä maatalouden harjoittajankaan kohdalla tarkoita.

⁷ **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa puhemies! Lakiesitys sen lisäksi, että sillä on taloudellisia vaikutuksia, on mielestäni erinomaisen tärkeä yrittäjän ja palkansaajan tasavertaisen kohtelun kannalta. Tasavertaisen kohtelun kohteita on aika paljon. Äsken käytiin keskustelua alle 140 000 markkaa vuodessa ansaitsevan ammatinharjoittajan palkansaajan verotuksen tasavertaisuudesta. Matkan aiheuttamien kustannusten tasavertaisuus on yksi asia. Toivon, että tämä uudistus, joka on erällä lailla päänavaus tässä mielessä, toteutuisi ja siihen myös kiinnitetäisiin huomiota, että valiokunnan lausumaehdotuksen mukaisesti seurattaisiin tilannetta, että tässä ei käytännössä tule sellaisia probleemeja toteuttamisessa, että se kariutuisi siihen.

⁸ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Periaatteessa 80-luvun lopulla otettiin käyttöön verotuksen neutraliteettiperiaate. Sen taakse on kätkeytynyt aika monia epäneutraalisuusiilmiöitä, joista yksi on suuryritysten ja pienyritysten keskinäinen verotuksellinen asema erityisesti elinkeinonharjoittajia koskevana. Tässä mielessä lakiesitys tekee aikamoisen harppauksen tuomalla elinkeinonharjoittajat myös samalla tavalla oman auton käytön osalta aiheutuneiden kulujen verotuksen vähenteisyyden piiriin, että rinnastus palkansaajiin ja suurempien yritysten käytäntöihin on yhtenevä. Tässä mielessä voin lämpimästi kannattaa esillä olevaa esitystä.

⁹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseen sisältämä ehdotus. On välttämätöntä, että kaikkia veronmaksajaryhmiä kohdellaan samalla tavalla. Ei voida ajatella, että metsätalouden harjoittajat, freelancetoimijat, lähinnä kai kyseeseen tulisivat toimittajat, valokuvaajat jne., jätetään huonommalle osalle kuin muut yrittäjät. Perustelut, joita valiokunnassa ja jaostoissa kuulumme sen suhteen, että nämä ryhmät oli jätetty pois, mielestäni eivät missään suhteessa vakuuttaneet. Näin ollen on välttämätöntä, että eduskunta nyt tässä ilmaisee oman tahtonsa eri veronmaksajaryhmien kohdalla samalla tavalla.

¹⁰ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta, että vastalauseen mukainen ehdotus otettaisiin käsittelyn pohjaksi, niin mennään kaikkien taiteen sääntöjen mukaan.

¹¹ **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on monella suulla todettu erittäin hyvästä esityksestä, jossa yrittäjät ollaan saattamassa nyt yhdenvertaiseen asemaan palkannauttijoiden kanssa matkakulujen verotuksessa. Lämpimästi puollan tätä, mutta kiinnitän huomiota siihen, mihin myöskin valiokunta lausunnossaan kiinnittää: Metsätaloudenharjoittajat ovat jäämässä tämän edun ulkopuolelle. Toivon, että tähän myöhemmin kiinnitettäisiin huomiota ja tuotaisiin sitten, kun kokemuksia syntyy, myöskin muilta osilta parannusesityksiä.

¹² **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Varmasti hyvin paljon on tottakin, mitä täällä to-

detaan näistä, ja aihetta korjatakin. Mutta semmoinen juttu, joka kannattaa vielä ottaa huomioon, kun vastalauseita heitellään, on, että eriarvoistava seikka, ainakin yksi, vielä verotuksessa on tällä hetkellä olemassa myyntimiesten osalta, tämän tyyppinen myyntitoiminta, myydään ilmalokuvia tai hiontatarvikkeita. Tiedän monta firmaa, jotka ovat Suomeen tulleet jopa ulkomailta, osa on suomalaisia firmoja. Siellä tehdään sillä tavalla, että kun provikalla myydään, työnantaja vähentää kokonaan matkakulut ja päivärahat siitä eikä välttämättä ihmisille jää palkkaa ollenkaan, jolloin siinä ei ole mitään ylärajaa olemassa. Sitä kautta ihmisten sosiaaliturva on onneton. Toivoisin, että ei ihan sille tielle mentäisi tässä. Siihen pitäisi löytää toppi tässä. Kun ed. Aula toimii puheenjohtajana, hän voisi johonkin mietinnön kolkkaan heittää semmoisenkin jutun, että pantaisiin ojennukseen se, että sinne tulisi jotkin rajat, ettei mentäisi mielivaltaisuuksiin. Juuri päivällä yksi tällainen myyntimies soitti ja sanoi, että hän hankkii semmoisen 130 000 markkaa vuodessa, mutta hänellä verotettavaa tuloa ei ole kuin vähän yli 10 000 markkaa, kaikki ovat matkakuluja ja päivärahoja.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Hallituksen esitys laiksi Valtion kiinteistölaitoksen nimen muuttamisesta nimeksi Senaatti-kiinteistöt

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 183/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 40/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämähän on hyvin yksinkertainen ja selkeä esitys. Valiokunta puoltaa yksimielisesti sitä, että

tämän kiinteistölaitoksen nimi muutettaisiin nimeksi Senaatti-kiinteistöt.

Tässä yhteydessä haluan todeta, että silloin kun tämä oli lähetekeskustelussa, ed. Antvuori käytti hyvin perusteellisen puheenvuoron kiinteistölaitoksen vuokrien määrittelystä ja yliopistojen asemasta. Tästä on ollut valiokunnan sisällä keskustelua, että valiokunta tulee tähän asiaan puuttumaan sitten tarkemmin budjettimietinnön yhteydessä. Lisäksihän tästä mietinnöstä käy ilmi, että ensi vuonna mahdollisesti annetaan uusi hallituksen esitys, jossa Valtion kiinteistölaitosta koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Näissä yhteyksissä sitten varmaan tarkemmin otetaan kantaa näihin muihin suunnitelmiin.

² **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ei nimi kiinteistölaitosta sinällään vielä paranna eikä pahenna. Tässä yhteydessä todella, kuten ed. Aula mainitsi, on käyty keskusteluja kiinteistölaitoksen toiminnasta yleensäkin ja myöskin talousarvion yhteydessä. Siksi mietinnössä nimenomaan todetaankin, että tässä ei oteta kantaa kiinteistölaitoksen toiminnan kehittämiseen yleensä. Mielestäni olisi tärkeätä pohtia sitä, että kiinteistölaitos vuokria määrittäessään voisi hivenen eri tavalla kohdella erilaisia kiinteistöjä ja myöskin eri paikkakunnilla olevia kiinteistöjä. Tässä suhteessa kiinteistölaitoksen sinänsä hyvin liikkeelle lähteneen toiminnan osalta on kehittämistä.

³ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys sinällään on hyvin neutraali. Voi olla, että kaikki eivät tuosta Senaatti-nimestä välttämättä ole ilahtuneet. Nimi on kuitenkin se, joka hyväksi on nyt nähty. Olenaista on toiminta. Valiokunnan puheenjohtaja ed. Aula totesi, että valiokunta tulee pyytämään tarkemmat selvitykset ja käsittelemään laitoksen toimintaa perusteellisemmin. Mielestäni siihen on aihetta monestakin syystä.

Jo silloin kun nykyistä laitosta muodostettiin, oli epäilyjä siitä, että vuokrataso monilla alueilla nousee kohtuuttomaksi. Erityisesti keskusteltiin myös korkeakoululaitoksen tilanteesta. Monet valtionhallinnon yksiköt ovat viime vuosina haakutuneet yksityisiltä markkinoilta vuokrattuihin tiloihin sen sijaan, että olisivat valtion tiloissa. Tämä ehkä osaltaan kertoo siitä, että Valtion kiinteistölaitos ei kaikilta osin ole onnistunut vuokratason määrittelyssä ja alueellisen, paikall-

lisen tilanteen huomioon ottamisessa. Mielestäni kokonaisuudessaan pitäisi arvioida, mikä on valtion kannalta kokonaisedun huomioon ottaen paras ratkaisu, eikä niin, että eri viranomaisille sälytetään kohtuuttomasti kustannusvaikutuksia vuokran kautta.

⁴ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Itse silloin aikanaan lähetekeskustelussa käytin puheenvuoron, joissa avasin pään sille, jotta onko tämä nimi oikea. Yhä edelleen olen sitä mieltä, että mitään häpeämistä ei olisi ollut, vaikka uudelle kiinteistölaitokselle, tai mikä tämä nyt onkin, laitettaisiin vaikka nimi Valtion kiinteistöt, koska senaatti-sana tietysti viittaa johonkin aika kaukaiseen menneisyyteen. Suomessa on joskus aikanaan ollut senaatti. Valtion kiinteistöt kuvaaisi hyvin sitä, kenen se on.

Toimintapolitiikasta ollaan samaa mieltä. Sitä pitää kehittää. Meillä on kyllä monilla alueilla semmoisia tilanteita, joissa valtionhallinnon viranomaiset ovat lähteneet pois omista kiinteistöistään, vuokrataneet yksityisiltä tilat. Siellä on Kela ja poliisia ja työnvälitystoimistoa ym., vaikka tuntuisi luonteelta, että ne olisivat niin sanotuissa omissa kiinteistöissään, mutta siellä ne töröttävät ikkunat tyhjillään ja muodostavat kustannuksia. Minusta tähän pitäisi kiinnittää huomiota ja katsoa paikkakunnan tason mukaan tilanne ja pyrkiä jatkossa siihen, että onpa tämän nimi Senaatti tai mikä hyvänsä, koska tämä näköjään menee näin läpi, Senaatti-kiinteistö tekee niin, jotta määrittää vuokratason ja pyrkii saamaan valtionhallinnon toiminnot takaisin virasotaloihin, jotka monissa tapauksissa ovat nyt vaakaikäytössä tai jopa tyhjillään.

⁵ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä ongelma on muuallakin kuin Senaatintorin ympäristössä, mihin uusi nimi viittaa. Esimerkiksi Kotkassa on aivan sama tilanne pienemässä mittakaavassa. Paikallinen Helsingin yliopiston filiaali joutuu maksamaan todella kovaa hintaa toimitiloistaan Valtion kiinteistölaitokselle. Tässä ei todellakaan nimenmuutos tilannetta paranna, mutta on hyvä, jos valiokunta on ed. Antvuoren pitkän ja perusteellisen puheenvuoron ottanut sillä tavalla onkeen, että asia etenee. Ikään kuin oman käden syöminen tässä tapauksessa valtionhallinnon sisällä, niin että esimerkiksi korkeamman opetuksen toimintaa vaikeutetaan, ei ole viisasta eikä järkevää.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelut-ta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

5) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansa-kuntien ja sen yhteydessä toimivan henki-lösten turvallisuutta koskevan yleissopi-muksen hyväksymisestä ja laista sopimuk-sen lainsäädäntöalaa kuuluvien määräys-ten voimaansaattamiseksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 88/2000 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 12/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn poh-jana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jäl-keen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen kä-sittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelut-ta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

6) Hallituksen esitys laiksi rakennerrahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista an-netun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 179/2000 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 19/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn poh-jana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 19. En-sin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jäl-keen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen kä-sittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Halli-tus esittää muutettavaksi rakennerrahastojen kan-sallisesta hallinnoinnista annettua lakia. Muutok-set pohjautuvat Agenda 2000 -uudistuksessa teh-tyihin muutoksiin yhteisöaloiteohjelmista. Meil-lähän on tällä rakennerrahastokaudella kaikkiaan neljä yhteisöaloitetta. Hallintovaliokunnassa kä-sittely on ollut yksimielinen. Olemme tehneet yhteisymmärryksessä joukon tarkistuksia halli-tuksen esitykseen. Keskeinen sisältöhän tässä on se, millä tavoin säännellään yhteisöaloiteohjel-mien hallinnointia, valvontaa ja tarkastusta. On huomattava, että monet näistä aloitteista ovat osin kansallisia yhteistyökuvioita, eritoten Inter-reg-aloitteet.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelut-ta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

7) Hallituksen esitys laeiksi kuntien valtion-osuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituk-sesta annetun lain sekä vapaasta sivistys-työstä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 138/2000 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 20/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn poh-jana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 20. En-sin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jäl-keen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen kä-sittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Lyhy-esti totean, että tämän hallituksen esityksen tar-koituksena on toteuttaa nelivuotistarkistus val-tionosuuksiin. Kysymyshän on siitä, että kuntien ja valtion välinen kustannusten jako lain mukaan

tulee aina nelivuositain tarkistaa ja pitää lain edellyttämänä.

Hallitus esittää, että kompensointi toteutettaisiin kolmen vuoden aikana, niin että ensi vuonna talousarviossa toteutuisi puolet ja kahtena seuraavana vuonna kumpanakin neljännes kustannusjaon nelivuotistarkistuksen toteutuksesta. Lisäksi tähän liittyy indeksitarkistusten toteuttamista.

Valiokunnan mietintöön sisältyy vastalause, jossa ehdotetaan, että kustannusten jaon tarkistus jaettaisiin kahdelle vuodelle, ja lisäksi ehdotetaan, että indeksitarkistus toteutettaisiin täysimääräisenä, ja edelleen, että harkinnanvaraisten avustusten taso säilytettäisiin tämän vuoden tasolla.

2 Pekka Nousiainen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tänä päivänäkin on hyvin paljon keskusteltu kuntataloudesta ja siitä, miten kunnat kykenevät turvaamaan peruspalvelujen tuoton.

Kuntien ja valtion välisessä kustannusten jaossa on pyritty vakaaseen tasapainoon, ja nyt ensi vuoden budjetissa olisi kunnille tullut taata täysimääräiset nelivuotistarkistukset ja indeksitarkistukset. Nyt hallitus on kuitenkin lähtenyt osittamaan nelivuotistasotarkistuksen siten, että ensi vuonna tulisi puolet ja sen jälkeen kahtena vuonna loput.

Keskusta on jättänyt valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa se ehdottaa, että puolet tasotarkistuksesta maksettaisiin ensi vuonna ja loput vuonna 2002. Samoin talousarvion yhteydessä keskusta tulee esittämään, että indeksitarkistukset tehtäisiin täysimääräisinä 2001 ja harkinnanvarainen rahoitusavustus pidettäisiin ennallaan. Eli ryhmän puolesta totean, että tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään mietintöön vastalauseessa esitetyt muutokset.

3 Antti Rantakangas /kesk: Arvoisa puhemies! Valtion ja kuntien kustannusten jaon tarkistus on tärkeä asia. Nyt tämä hallituksen esityshän merkitsisi viivettä tähän kustannusten jaon tarkistukseen. Siinä mielessä keskustan ja kristillisten esittämä vastalause on oikea, eli tarkistus pitäisi toteuttaa kahden seuraavan vuoden aikana. On myös tärkeää, että valtionosuuksien indeksitarkistukset toteutetaan täysimääräisinä ja harkinnanvaraisen rahoituksen taso turvataan tämän vuoden tasoisena. Nämä ovat niitä tekijöitä,

joilla pystytään turvaamaan kuntien peruspalvelut ja sitä kautta kuntapalvelujen saatavuus kaikissa kunnissa. Ne ovat siis osatekijöitä. Siinä mielessä hallituksen esitystä pitäisi pystyä tältä osin tarkistamaan.

4 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiutisoinnin yhteydessä ja myöhemminkin muodostui julkisuuden kautta sellainen kuva, että hallitus olisi palauttamassa tehtyjä leikkauksia erityisesti opetustoimen osalta. Tästä ei ole kyse. Opetustoimessa ainoastaan ennen vuotta 96 valtion säästötoimenpiteiden vuoksi säädetyt yksikköhintojen alennukset ehdotetaan purettaviksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja opetustoimessa ei vanhoja valtionosuusleikkauksia siis vuosille 96—98 pureta milteään osin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni keskustan vastalauseeseen sisältyvä kuntien harkinnanvarainen avustus on myös erittäin tärkeä, sen tason säilyttäminen. Nythän kuntien talouden tilanne on hyvin paljon eriytynyt. Hallintovaliokunnassa on saatu kyllä selkeä kuva siitä, miten hyvinvointipalvelujen, peruspalvelujen toteutus on erilaistunut kuntien talouden eriytyessä. Tästä syystä olisi, arvoisa puhemies, ollut tärkeää, että nelivuotistarkistuksen kustannuskompensaatio olisi hyvitetty jo ensi vuoden budjetissa kokonaisuudessaan ja että muutoinkin ylisuurten valtionosuusleikkausten tasoa kyettäisiin nyt parantamaan ja näin turvaamaan kuntien edellytykset tuottaa tarvittavat peruspalvelut kuntalaisilleen.

5 Aulis Ranta-Muotio /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sen lisäksi, mitä keskustan edustajat ovat todenneet tarkistuksen siirtämisen epäedullisista vaikutuksista kunnille, kuten vastalauseessa on todettu, keskustasta ei myöskään hyväksy oppisopimuskoulutuksen ottamista mukaan valtionosuuslakiin, koska sitä ei mielestämme voi siirtää kuntien harteille. Kuten vastalauseessa on esitetty, olemme sillä kannalla, että oppisopimuskoulutuksen osalta jatkuisi entinen käytäntö.

6 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Ne puheenvuorot, jotka viittaavat siihen, että valtion pitää huolehtia omista osuuksistaan, ovat aivan oikeita. Kuitenkaan se huomio ei ole mielestäni objektiivinen, jos todetaan, että tämä takaa kuntien peruspalvelujen tason ja säilymisen. Meillä on paljon kunnia, joilla olisi taloudellinen mahdollisuus ylläpitää hyvää peruspalve-

lua. Ne eivät sitä tee. Tämä on juuri se kuntien eri asema, mihin täällä viitattiin.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Hallituksen esitys laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 180/2000 vp

Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 12/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Säästäkseni puhemiestä, ettei hänen tarvitse kehottaa minua siirtymään puhujakorokkeelle, jos en pysty tiivistämään kahteen minuuttiin, halusin tulla ihan lyhyesti käsittelemään hallituksen esitystä laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta.

En halua sinällään puuttua varsinaisesti lain sisältöön. Tämä on hyvin pitkälle teknisluontoinen laki, jossa määritellään nimenomaan siitä, millä tavoin vaarallisia aineita pitäisi kuljettaa, niitten pakkauksista ja säiliöistä jne. Osittain tämä perustuu myöskin direktiiviin.

Arvoisa puhemies! Kun valiokunnan puheenjohtaja ei ole paikalla, haluaisin nimenomaan kiinnittää huomiota siihen, minkälainen on lakiesityksen valmistelutaso.

Arvoisilla edustajilla on edessään liikennevaliokunnan mietintö 12 näiltä valtiopäiviltä. Mietinnössä kuten myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu, että lakiehdotuksessa on poikkeuksellisen paljon annettu delegaatiovaltaa, lähinnä asetuksenantomahdollisuuksia. Siellä on lueteltu valtioneuvostolle 43 sekä liikenne- ja viestintäministeriölle 17. Lienee ennätys omassa lajissaan. Lisäksi 24 § luettelee jotakuinkin yksityiskohtaisesti maan ja taivaan väliltä kaikki tapaukset, joissa tavallaan annetaan vielä

valtuutus omassa pykälässään. Jos katselee niitä muutoksia, joita liikennevaliokunta joutui tekemään sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta oli jo antanut lausuntonsa, niin voi sanoa näin, että ei voi kuin hämmästellä sitä, että lainvalmistelussa ei ole selvitetty näitä asioita tarkemmin. Joitakin pykälä on lähes kokonaan jouduttu nimenomaan näitten seikkojen johdosta kirjoittamaan uusiksi. Mielenkiintoisia mielestäni ovat myöskin ne toteamukset, joita perustuslakivaliokunta on todennut asetuksenantovaltuuksien täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Osassa ei ole lainkaan osoitettu, millä tavalla toimivalta jakaantuu valtioneuvoston ja liikenne- ja viestintäministeriön välillä.

Lakiesityksessä ei myöskään ole ohjeistuksen vastaisesti mainittu juuri mitään säätämisyjärjestelyperusteista. Perustuslakivaliokunnan lausunnossahan todetaan nimenomaan se, että oikeusministeriö on uuden perustuslain johdosta antanut suosituksen, Lainlaatijan perustuslakiopas 2000 -nimisen opuksen, jossa käsitellään laajasti muun muassa perustuslain 80 §:ää. Tältä osin voi todeta ja hämmästellä yhä edelleen sitä, miten voidaan hallituksen esitykset antaa näin puutteellisina ja mitä oikeuskansleri tekee valtioneuvoston istunnossa, jos asianomaisen viraston henkilöt eivät käy lävitse hallituksen esityksiä silloin, kun ne annetaan. Toisaalta, kun oikeusministeriön edustaja oli valiokunnassa kuultavana, se oli hämmästyttävä lista, jonka hän esitti muutoksiksi.

Liikennevaliokunta esittääkin lausumaehdotuksen, että eduskunta edellyttäisi, että liikennevaliokunnalle annettaisiin ensi vuoden loppuun mennessä selvitys valtuussäännösten mahdollisista päällekkäisyyksistä ja siitä, miten valtuussäännöksiä on käytetty, ja että tarvittaessa valmisteltaisiin uusi esitys, jolla päällekkäisyydet poistetaan. Olen aivan vakuuttunut siitä, että lakiehdotukseen on jäänyt huomattava määrä päällekkäisiä valtuuksienantomahdollisuuksia.

² **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuunneltuani ed. Vistbackan puheenvuoroa voin lyhyesti todeta, että eduskuntahan on aiempina vuosina useaan kertaan eri yhteyksissä kiinnittänyt valtioneuvoston huomiota säädösvalmistelun tasoon. Siellä on ollut käynnissä myös asianomaista jatkuvaa koulutusta ja kehittämishankkeita. Olen havainnut, että edelleenkin useiden ministeriöiden valmistelemissa hallituksen esi-

tyksissä on suuria puutteita. Ilmeisesti käsittelyssä oleva hallituksen esitys vaarallisten aineiden kuljetuksista annetun lain muuttamisesta on kuitenkin tässä mielessä ollut eräänlainen pohjanoiteeraus. Tässä viitattiin muun muassa siihen, että lakiesityksen perusteluissa ei otettu kantaa myöskään sääätämisyjärjestyskysymyksiin millään muotoa. Mielestäni tämän tyyppiset perustavaa laatua olevat puutteet tulisi kyetä korjaamaan. Myös eduskunnan johdossahan puhemiehen ja puhemiehistön taholla on tähän kiinnitetty huomiota. Mielestäni säädösvalmistelua tulisi ministeriöiden osalta kyetä valtioneuvoston piirissä edelleen terästäämään ja lainvalmistelun tasoa esitysten osalta parantamaan.

3 Raimo Vistbacka /ps: Arvoisa puhemies! Voi yhtyä pitkälle siihen, mitä ed. Väistö totesi. Vuosien saatossa tässä talossa on monta kertaa puututtu siihen. Se tuntuu ikävältä, koska valiokunnassa pitäisi voida keskittyä substanssiasioihin eikä seikkoihin, jotka kuuluvat perustuslakivaliokunnalle, lainsäätämisyjärjestyksiin ja muihin vastaaviin. Niiden ohjeistus tulee suoraan perustuslaista, ja edes niiden pitäisi olla kunnolla otettu hallituksen esityksiin. Tuntuu työ hieman turhalta, kun melkein kaikki pykälät joutuu tavalla taikka toisella muotoilemaan uudelleen.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

9) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 165/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 14/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 Pertti Mäki-Hakola /kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän eduskunnan huomiota siihen, että tässä on taas kerran kysymyksessä lakiesitys, joka murentaa yksityisyyden suojaa ja avaa yksityisten ihmisten tietoja julkisuudelle. Tässä kuitenkin on tilanne se, että koska meillä on säädös peruslohkojen ja peltolohkojen ilmoittamisesta, nähtävästi tämä palvelee tässä tapauksessa maanomistajaa siinä mielessä, että tämä helpottaa byrokratian hoitamista. Aion kuitenkin jatkossa kysyä maa- ja metsätalousministeriltä, onko vastaavanlainen peruslohkoilmoitusmenetely voimassa myös muissa EU-maissa. Hiukan epäilen, että näin välttämättä ei ole.

Muuten kiinnitän huomiota siihen, että valiokunta on joutunut tässäkin tapauksessa hiukan te-rävöittämään ja täsmentämään lakiesitystä ja poistamaan siitä virheellisyyksiä tai vanhentuneita ilmaisuja. Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että oleellinen osa tänä päivänä henkilötietojen laintasoisessa säätelyssä on säännös tietojen säilytysajoista. Valiokunta ei kuitenkaan puuttunut tähän, koska meille asian-tuntijakuulemisessa ilmoitettiin, että ministeriö on käynnistämässä maaseutuelinkeinorekisterilain kokonaisuudistuksen, jossa yhteydessä tämä asia on tarkoitus hoitaa. Kaiken kaikkiaan muuten hiukan tässäkin tapauksessa voi sanoa, että ehkä lainvalmistelussa on tullut pikkuisen kiire, kun lakiin on jäänyt vanhentuneita ja virheellisiä ilmaisuja.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

10) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 144/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän asian käsittely on ollut valiokunnalle kovin vaikea asia, koska hallitus ei ole millään halunnut ottaa huomioon sivistysvaliokunnan aikaisempia lausuntoja.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus oli esillä sivistysvaliokunnassakin jo vuosi sitten syksyllä. Hallitus ilmoitti vuoden 2000 talousarvioesityksen perusteluissa, että tarkoituksena on uudistaa ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä vuoden 2001 alusta lukien. Talousarvioehdotuksesta antamassaan lausunnossa sivistysvaliokunta suhtautui varauksellisesti mahdolliseen uuteen rahoitusjärjestelmään.

Sivistysvaliokunta käsitteli asiaa uudelleen hallituksen vuoden 1999 toimenpidekertomuksen yhteydessä ja antoi kertomuksesta lausuntonsa 21.6.2000. Valiokunnan kannanotto päättyi lausumaan, jossa edellytetään hallituksen huolehtivan siitä, että ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä pidetään nykyisellään ja sitä kehitetään erityisesti panostamalla arviointiin ja koulutuksen laatuun.

Hankintajärjestelmän toimivuudesta tehtiin myös eduskunnan edellyttämä selvitys. Muistion mukaan hankintatoiminnan toimeenpanoa ovat vaikeuttaneet ennen kaikkea käynnistysvaiheeseen liittyvät tekijät. Valiokunnan mielestä järjestelmä on alkuvaikeuksien jälkeen toiminut asianmukaisesti. Myös muut muistiossa todetut ongelmatekijät olivat valiokunnan mielestä koulutuksen ja rahoitusjärjestelmän kannalta toissijaisia.

Valiokunta korostaa mietinnössään sitä, että viimeaikaisissa yhteiskunnan ja työelämän kehittämishankkeissa, kuten elinikäisen oppimisen strategian toimeenpano, ikäohjelma ja tietoyhteiskuntahanke, sekä erilaisissa syrjäytymisen estämispyrkimyksissä on tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisessä asemassa ammatillinen aikuiskoulutus.

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosil-

le 1999—2004 todetaan, että osaamis- ja ammatitaitovaatimusten kasvu ja nopea sisällöllinen uusiutuminen, työvoiman ikääntyminen ja ikäpolvien väliset koulutuserot sekä eläkeikäisen väestön määrän kasvu edellyttävät koulutuspolitiikan painottamista elinikäisen oppimisen suuntaan. Edelleen kehittämisohjelman mukaan vapaan sivistystyön ja omaehtoisen aikuiskoulutuksen monipuolisella tarjonnalla vastataan aikuisten sivistys- ja osaamistarpeisiin. Koulutuksen työelämäyhteyksiä ja tukimuotoja kehittämällä pyritään siihen, että myös aikuisväestöllä on motivaatiota ja edellytyksiä hankkia ammatillista koulutusta ja kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan ja muuta osaamista.

Valiokunta pitää sinänsä hallituksen esityksen tavoitteita ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten rahoituksen turvaamisesta tärkeinä. Samoin valiokunta pitää hyvänä periaatteena sitä, että rahoitus suunnattaisiin pääosin tutkintotavoitteisiin, ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Valiokunta on aikaisemmin lausunnoissaan pitänyt koulutuksen laadun ja monipuolisen tarjonnan turvaamiseksi tarkoituksenmukaisena, että ammatillisen koulutuksen järjestäjäkenttä on monipuolinen. Keskeistä lisäkoulutuksessa on kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen. On löydettävä tarkoituksenmukainen ratkaisu koulutuksen tarvisijoiden todellisiin tarpeisiin. Hallituksen esittämän järjestelmän seurauksena poistuisi nykyisen lisäkoulutuksen tarjoajista noin 20—30 prosenttia. Vaarana tällöin on, että joillakin aloilla ei lisäkoulutusta olisi enää saatavissa lainkaan.

Valiokunta katsoo, että hallituksen ehdotus uudeksi rahoitusjärjestelmäksi ei ota huomioon sitä akuuttia tarvetta, mikä Suomessa on myös eittukintotavoitteiselle koulutukselle. Hallituksen esityksellä ei myöskään taata pitkäjänteisyyttä lisäkoulutuksen kehittämiseen. Koulutuksen keskittäminen ammatillisiin aikuiskoulutuskeskuksiin ja valtakunnallisiin erikoisoppilaitoksiin aiheuttaa myös alueellista ja alakohtaista epätasapainoa koulutuksen saatavuudessa. On vaarana, että koulutus keskittyy asutuskeskuksiin ja syrjäseutujen koulutustarjonta vähenee. Koulutuksen ostopöytäjärjestelmässä lääninhallituksilla on hyvät mahdollisuudet ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset tarpeet. Erityisongelmia aiheutuisi myös ruotsinkielisille lisäkoulutuksille. Ostopöytäjärjestelmällä on voitu turvata lisäkoulutuksen tarjoaminen myös syrjäseutu- ja saaristoalueille.

Hallituksen ehdottama järjestelmämuutos sellaisenaan olisi merkinnyt kuitenkin sitä, että huomattava osa nykyisistä ammatillisista lisäkoulutusta antavista koulutuksen järjestäjistä jäisi valtion rahoituksen ulkopuolelle. Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille ei olisi tarkoitus myöntää lupaa ehdotuksessa tarkoitettun koulutuksen järjestämiseen, lukuun ottamatta niitä poikkeuksellisia tilanteita, joissa mainitut laitokset olisivat nykyään ainoita merkittäviä lisäkoulutuksen järjestäjiä tietyillä koulutusaloilla.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksista voisivat ainoastaan sellaiset oppilaitokset, jotka ovat järjestäneet ammatillista peruskoulutusta tai merkittävästi ammatti- tai erikoisammattitutkintoa valmentavaa koulutusta, saada jatkossakin laskennallista valtion rahoitusta. Muille ammatillisista lisäkoulutusta järjestäneille vapaan sivistystyön oppilaitoksille voitaisiin ehdotettua rahoitusta kohdentaa vain koulutustarjonnan tasapuoliseksi turvaamiseksi. Ehdotettua laskennallista valtionrahoitusta ei olisi myöskään mahdollista myöntää sellaisille koulutusjärjestelmän ulkopuolisille yhteisöille, joilta lääninhallitukset nykyään ovat erityisistä syistä voineet hankkia lisäkoulutusta.

Valiokunta ei pidä oikeana tätä useiden koulutuslaitosten rajausta ammatillisen lisäkoulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Sen vuoksi valiokunta ei ole voinut hyväksyä hallituksen esitystä sellaisenaan. Monien hankalien vaiheiden jälkeen valiokunta on päättänyt hyväksymään lakiehdotukset, mutta pitänyt välttämättömänä, että myös ostokoulutusta jatketaan.

Valiokunta ehdottaa 11 §:ää muutettavaksi siten, että vain ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille myönnetään valtionosuutta lisäkoulutuksen järjestämiseen. Muiden lisäkoulutuksen järjestäjien valtionrahoitus määräytyy 43 §:n mukaisesti.

Valiokunta ehdottaa 43 §:ään säännöstä, jonka mukaan lääninhallituksille osoitetaan käytettäväksi tasoltaan 40 prosenttia ammatilliseen lisäkoulutukseen vuosittain varattavista määrärahoista. Lääninhallitukset ostavat ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoilla palveluja yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksilta, kuten kansanopistoilta, kansalaisopistoilta, opintokeskuksilta ja kesäyliopistoilta.

Erityisistä syistä, muun muassa erityisalan koulutustarpeesta johtuen, voivat lääninhallitukset ostaa koulutusta myös ammatillisilta oppilaitoksilta esimerkiksi silloin, kun ammatillisella oppilaitoksella on koulutustarjontaa syrjäseudulla ja koulutustarvetta on. Tällä määrärahalla ei voida ostaa koulutusta ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta ja valtakunnallisilta erikoisoppilaitoksilta, joiden koulutustoiminta turvataan pysyvästi ottamalla ne valtionosuusjärjestelmän piiriin.

48 §:ään valiokunta ehdottaa muutosta, joka vahvistaa lisäkoulutuksen alueellisesti tasapuolista jakautumista koulutustarpeen mukaan. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että ennen kuin ministeriö päättää, voidaanko koulutuksen järjestäjälle myöntää opiskelijatyövuosiin perustuvaa rahoitusta, asiasta hankitaan lääninhallituksen lausunto.

Lisäksi valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kaksi lausumaa. Valiokunnan mielestä aikuiskoulutuskenttää on välttämätöntä tarkastella kokonaisuutena. Lähtökohtana ovat henkilön itsensä sivistys- ja koulutustarpeet koulutustaustasta riippumatta sekä työyhteisö ja koko työelämän vaatimukset. Tällöin tulee tarkastella muun muassa omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta, henkilöstökoulutusta, maksullista täydennyskoulutusta ja työvoimapoliittista koulutusta sekä näihin liittyviä opiskelumahdollisuuksien edellytyksiä. Työhön tulee pikaisesti asettaa parlamentaarinen toimikunta, joka tekee koulutuksen kokonaistarkastelun pohjalta.

Lääninhallitusten jatkaessa lisäkoulutuksen ostotoimintaa niiden tulee myös panostaa toiminnan suuntaamiseen entistä laadukkaampaan koulutukseen ja siihen, että koulutustarpeisiin reagoidaan entistä nopeammin ja joustavammin. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on täydennyskoulutuksen kehittäjänä ja hyvien käytäntöjen levittäjänä tärkeä rooli, myös ammatillisessa lisäkoulutuksessa. Kysynnän ja tarjonnan kohtaamisessa on tärkeää myös oppilaitosten yhteistyö ja yhteishankkeina toteutettava koulutus. Lääninhallitusten tulee ostaa koulutusta edelleen myös yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta ja vapaan sivistystyön oppilaitoksilta.

Oleellisin ongelma ammatillisessa lisäkoulutuksessa on määrärahojen supistuminen. Valiokunta on useissa yhteyksissä viime vuosina ollut huolestunut ammatilliseen lisäkoulutukseen osoitettujen määrärahojen supistumisesta. Kui-

tenkin kiistatta omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen tarve Suomessa on viime vuosina lisääntynyt ja tulee jatkossakin olemaan suuri. Työllisyyden parantuessa työvoimapolitiittisen koulutuksen tarve laskee ja se kohdentuu entistä enemmän syrjäytymisen ehkäisyyn. Omaehtoisen koulutuksen tarvetta ei kuitenkaan opetusministeriön hallinnonalan määrärahoissa ole otettu riittävästi huomioon.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että lisäkoulutukseen osoitetaan lähivuosina riittävät voimavarat. Valiokunta on käsitellyt tätä asiaa hyvin monipuolisesti ja kuullut laajan joukon asiantuntijoita. Nyt muutettu esitys, jota voidaan kutsua yhdistelmämalliksi, on saatu valiokunnassa täysin yksimielisesti aikaan.

2 Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy kiittää valiokunnan puheenjohtajaa tästä erittäin laajasta ja ytimekkästä esityksestä. Voinpa sanoa, että tässä vaiheessa sivistysvaliokunnan seikkailut ovat saamassa onnellisen lopun tämän lakiasian yhteydessä. Toivon, että myöskin seuraavan lakiasian yhteydessä, joka meille on tulossa pöytään, toivon mukaan tulevana päivinä.

Yhdyn täysin puheenjohtajan esityksiin tässä ammatillisen lisäkoulutuksen asiassa sen kumminkin faktoja toistamatta. Erikseen on rahoituspuoli, josta oppositior ryhmä ei päättänyt vihdoin viimein tehdä vastalauseita, vaan palaamme tähän asiaan budjetin käsittelyn yhteydessä. Totean vain, että lisäkoulutukseen on tänä vuonna käytettävissä vajaat 500 miljoonaa markkaa. Määrärahat ovat puolittuneet vuodesta 97. Samalla työvoimakoulutuksen määrärahat ovat vähentyneet noin 300 miljoonalla markalla. Työ- ja opetushallinnon aikuiskoulutusmäärärahat ovat siten supistuneet lyhyessä ajassa, riippuen laskutavasta, noin 900 miljoonaa markkaa. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen vaje on jäämässä kuluvaan vuoteen ja koulutustarpeisiin nähden selvästi alimitoitetuksi. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, ihan niin kuin valiokunta lausumassaan toteaa, toivon, että tähän rahoitukseen palat-taisiin tasoittavassa mielessä ennemmin kuin lähivuosina, mieluummin jo ensi vuoden aikana.

3 Jukka Gustafsson /sd: Arvoisa puhemies! Alkuun nyt vielä voimavaroista ja resursseista, koska se on kuitenkin nyt käsiteltyssä olevan asian kaikkein merkittävin kohta. Kysymys on jo

nimeltään rahoituslaista, mutta sanoisin kyllä nyt myös vahvasti ääneen sen, että ydinkysymys suomalaisen aikuiskoulutuksen ja nimenomaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kohdalta, pääongelma, on resurssien jatkuva niukkeneminen.

Voisin suorastaan ilmaista itseäni niin, että tekisin tässä yhteydessä varsinaisen hätähuudon, etten kutsuisi sitä sotahuudoksi, näiden voimavarojen parantamisen puolesta. Käytin sanaa sotahuuto sanan syvällisemmässä mielessä, koska arvostan vieläkin erittäin paljon Pelastusarmeijan työtä, jossa on suurenmoinen pyyteettömyys ja ihmisrakkaus, ja sen takia sana sotahuuto on nyt tässä oikeassa kontekstissa.

Voisin käydä lävitse merkittävän määrän erilaisia tunnuslukuja siitä näkökulmasta, miten resurssit ovat vähentyneet, ja mikä vakavinta, tilanteesta, jossa tarve koulutukseen on säilynyt suurena. Totean tässä yhteydessä sen, että Suomen työttömistä, joita edelleen on noin 225 000, puolet on pitkäaikaistyöttömiä ja heidän ammatillinen pohjakoulutuksensa on erittäin vähäinen. Oecd:n tekemien tutkimusten mukaan Suomi poikkeaa merkittävästi monista muista Oecd-maista. Meillä on nimittäin koko ajan kasvamassa nuorten ja vanhempien ikäluokkien välinen koulutustasokuilu. Myöskään tätä tilannetta ei ollenkaan paranna se, että myös työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rahoitus laskee kuluvaan vuoteen nähden 9 prosenttia eli 78 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisen yhteydessä olemme peränneet sitä tasoa, joka nyt olisi noin kohtuullisen riittävä tämän merkittävän koulutuspolitiittisen tehtävän suorittamiseksi. Ainakin minulle — ja uskon, että myös valiokunnan jäsenille — on syntynyt varsin yksimielinen näkemys siitä, että riittävä rahoituksen taso vuositasolla on vähintään 600 miljoonaa, jopa 700 miljoonaa markkaa. Nyt ensi vuoden valtion tulo- ja menoarvio pitää sisällään luvun 406 miljoonaa, ja siihen on nyt tuponeuvottelujen yhteydessä sovittu 80 miljoonan markan tasokorotus. Oma näkemykseni on se, että kun tämä lisäesitys eduskuntaan jossakin vaiheessa tulee, meidän on vakavasti siinä yhteydessä vielä harkittava sitä, voisimmeko me nostaa sen resursoinnin lähemmäksi niitä lukuja, joita tuossa äsken esitin.

Minulle tämä asia on erittäin vakava myöskin sen takia, että suoraan sanoen minua rasittaa älyllisesti ja poliittisesti tavattomasti se epärehellisyys, mikä liikkuu ammatillisen aikuiskoulutuk-

sen tarpeen ja resursoinnin välillä. Juhlapuheissa paljon puhutaan, kuinka tärkeää on elinikäinen oppiminen, elinikäinen kasvatus, ja kuinka tärkeää on pitää työvoiman jatkuvasta uusintamisesta huolta. Mutta silloin, kun puhumme koulutuksen resursoinnista, nämä juhlapuheet helposti unohduttavat. En tämän asian tiimoilta nyt juurikaan kohdentaisi sormeani opetusministeriön suuntaan. Tilannehan ensi vuoden budjetin kohdalta on se, että opetusministeriö on kuitenkin voimakkaasti tehnyt resurssilisäyksiä koskien niin esiopetusta kuin yliopistojenkin määrärahoja, joskaan siltäkään osin ei riittävästi, mutta tässä ovat tulleet vastaan budjetin kehykset, reunaehdot.

Mutta koulutuspoliittinen kokonaisuus, sen arviointi ja päättäminen kuuluu sivistysvaliokunnalle ja viime kädessä Suomen eduskunnalle. Meidän on tältä osin myöskin uskallettava ottaa tämä vastuu, koska on tärkeää nyt huoltaa keskiikäinen väestö ja tarjota heille mahdollisuuksia ammattitutkintojen suorittamiseen mutta myöskin yleissivistävään koulutukseen, jotka ovat tällaisia portaita uuden ammatitaidon hankkimiseen.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja ed. Dromberg aivan oikein puheenvuoronsa loppupuolella totesi, että valiokunta on tehnyt myöskin muutoksia hallituksen esitykseen. Me kannoimme aidosti huolta siitä, että niin tärkeä ja oikea on lain tavoite vahvistaa ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten asemaa. Opetusministeri ja opetusministeriö on tältä osin oikeassa, ja tämä on myöskin kirjattu valiokunnan mietintöön: "Valiokunta pitää sinänsä hallituksen esityksen tavoitteita ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten rahoituksen turvaamisesta tärkeinä." Jatkuu myöskin siihen, että on tärkeätä, että rahoitusta suunnattaisiin pääosin tutkintotavoitteiseen ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Me halusimme tämän rinnalla myöskin turvata ja kiinnittää vahvasti huomiota ei-tutkintotavoitteiseen omaehtoiseen koulutukseen juuri niistä syistä, joihin äsken viittasin, että monet aikuiset eivät välttämättä ja heti halua lähteä ammattitutkintokoulutukseen tai suorittamaan edes välttämättä osia ammattitutkinnosta vaan heille on tarjottava mahdollisuus juuri sen kaltaiseen koulutukseen, johon heidän oma elämäntilanteensa ja tarpeensa ikään kuin viitoittavat tietä. Sen takia valiokunta teki puheenjohtajan esittelystä muutokset, jotka osoittavat resursseja ja

voimavaroja nykyisen tyyppiseen läänien suoritamaan hankinta- ja ostotoimintaan.

Koska myöskin asiantuntijakuulemisen yhteydessä kävi vahvasti ilmi, että hankintajärjestelmä on toiminut varsin hyvin, ehkä tältä osin haluan eduskunnan pöytäkirjoihin lukea yhden asiantuntijalausannon. Tämä on Tampereen sosiaalialan oppilaitoksesta: "Oppilaitoksen näkökulmasta nykyinen järjestelmä on toiminut hyvin. Lääninhallituksen kanssa tehtävä yhteistyö ammatillisen lisäkoulutuksen hankinnassa ja toteutuksessa on sujunut erinomaisesti. Sieltä saatu palvelu ja ohjaus on ollut todella hyvää. Lääninhallitusten ratkaisuihin on näkynyt alueellinen asiantuntemus ja joustavuus vastata nopeisiin tarpeisiin (esim. pienten kuntien työyhteisökoulutukset)." Toivottavasti uudistuksessa säilytetään lääninhallituksen asiantuntemuksen käyttö, kuten esityksessä annetaan ymmärtää, ja tätäkin asiaa valiokunta ihan pykälämuutoksissa halusi vahventaa, koska lääninhallitukset toimivat laajassa mielessä myöskin tällaisena asiantuntijaelimenä.

Muutokset ja lisäykset, joita sivistysvaliokunta teki, tehtiin vakavan harkinnan ja arvioinnin jälkeen. Kuitenkin pidän itse myöskin jatkotilanteesta hyvin tärkeänä, mikä on myöskin valiokunnan mietinnön ja hengen mukaista, että turvaamme jatkossakin ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten riittävän ja tarkoituksenmukaisen resursoinnin. Me päädyimme resurssien jakamiseen, jolloin 60 prosenttia osoitetaan ammatillisiin aikuiskoulutuskeskuksiin ja 40 prosenttia muuhun, lähinnä ei-tutkintotavoitteeseen, yleissivistävään koulutukseen. Tätä asiaa pitää jatkossa tarkasti seurata, ja niin kuin puheenvuoroni alussa totesin — jos ed. Väistö malttaisi tarkasti kuunnella ja ottaisi vaarin myöskin vivahteista, joita sanoin — puhuin alussa resurssien niukkuudesta, meidän täytyy nyt hyvin tarkasti vaalia sitä, että ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten asema myöskin jatkossa tulee riittävästi turvattuina huomioiden myöskin sivistysvaliokunnan tärkeän tahtotilan, että tärkeää on turvata omaehtoisen aikuiskoulutuksen kokonaisuus, koska se on ydinkysymys.

Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutuksen ja omaehtoisen aikuiskoulutuksen ongelma on ollut resurssien jatkuva pienentyminen. Minua henkilökohtaisesti myöskin jossain määrin vaivasi se, että hallituksen monilta kohdin hyväänkin esitykseen sisältyi se, että hyväksyttiin lähtö-

kohtaisesti niukkenevat resurssit. Oma näemykseni on, että esimerkiksi meidän hallitusohjelmamme ja opetusministeriön kehittämissuunnitelma vuosille 1999—2004 peräävät aivan muuta kehityssuuntaa. Sen takia sosialidemokraattinen sivistysvaliokuntaryhmä ei voi ikään kuin tätä lähtökohtaa hyväksyä, ja haluan sen myöskin ääneen sanoa, koska tämä on myöskin balanssissa sen kanssa, mitä kehittämissuunnitelmassa todetaan: "koulutustarjonnan riittävä taso aikuisväestön osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaamiseksi, työllisyysasteen nostamiseksi sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja yhteiskunnan koheesion edistämiseksi".

Kun nyt kuitenkin kehitys on tältä osin ollut laskeva ja ristiriidassa todellisen tarpeen kanssa, valiokunta päätyi arvioimaan siihen, mikä esitys tuli myöskin aikuiskoulutusneuvostolta, että olisi syytä tällaisen työryhmän tai toimikunnan hakea sellainen kestävä resursoinnin taso, jolla päästään eroon vuosittaisesta ongelmasta, joka on sitten kohtaantunut eduskunnassa sillä tavalla, että resursseja on koko ajan vähennetty. Pitäisi päästä sellaiseen sitovaan poliittiseen asiakirjaan ja päätöksen, jolla myöskin koulutusorganisaatiot ja -tahot voivat uskottavasti muutaman vuoden eteenpäin suunnitella toimintaansa, eikä niin, että on tällainen nafti vuoden suunnittelu-jänne. Itse koen, että se on myöskin tärkeä henkinen ja poliittinen tuki, jonka tässä tapauksessa sivistysvaliokunta haluaa ojentaa omaehtoisen aikuiskoulutuksen resurssien turvaamiseksi, koska olemme ymmärtäneet näin. Kokemus osoittaa jo ennen ministeri Raskia, että tilanne on ollut samanlainen kokoomuslaisen opetusministerin kohdalla, että resursseja on leikattu. Tämä kehityssuunta pitää saada nyt pysäytettyä.

⁴ **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä positiivista on ollut pyrkimys vakiinnuttaa rahoitusta nimenomaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja erikoisoppilaitosten toiminnan kohdalla. Varapuheenjohtaja Gustafsson mainitsi niitä haasteita nimenomaan aikuiskoulutuksen saralla, joiden rahoituksen vakiinnuttaminen on hyvä ja välttämätön tavoite. Toisaalta hyvää on myös se, että painopisteenä hallitus näkee tutkintotavoitteisen toiminnan. Tosin sivistysvaliokunta halusi laajentaa tavoitetta puhtaasta tutkintotavoitteisesta toiminnasta laaja-alaisempaan, enemmän koulutuksen ja työelämän muutoksen tarvetta

vastaavaan suuntaan. On ymmärrettävää, että hallituksen esityksessä on otettu tavallaan tämän keskitämistie, kun ajatellaan, että määrärahat ovat vähentyneet noin miljardin tasosta 400 miljoonaan markkaan. Tämä logiikka on sinänsä ymmärrettävää, että halutaan pistää tavaltaan munat yhteen koriin, jotta saataisiin parempi tulos. Mutta sivistysvaliokunta näki koulutuspoliittisista syistä johtuen tämän perustulokinnan, peruslogiikan, hieman toisella tavalla. Meille oleellista on se, että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta pystytään antamaan useammissa paikoissa kuin pelkästään valtionosuusjärjestelmän piirissä olevissa oppilaitoksissa. Tämä mahdollistaa nimenomaan paremman kysynnän ja tarjonnan toteutumisen.

Sivistysvaliokuntaa huoletti erityisesti se, että hallituksen esittämällä muutoksella poistuisi 20—30 prosenttia nykyisistä koulutuksen järjestäjistä. Tämän lisäksi valiokunnan esittämä malli olisi mielestämme alueellisesti oikeudenmukaisempi ja parempi. Tämä ei tarkoita rahan syytämistä tai jakamista puhtaasti aluepoliittisin perustein, vaan se tarkoittaisi sitä, että lääninhallituksilla olisi edelleen nykyisen kaltainen mahdollisuus arvioida paikallisia koulutustarpeita ja suunnata osa rahoituksesta sitten tämän logiikan mukaan. Näin ollen voidaan katsoa, että valiokunnan mietinnössä oleva muutosesitys on joustavampi ja, uskon myös niin, vastaa paremmin tämän päivän työelämän tarpeita.

Mielestämme ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ei pidä myöskään kategorisesti sulkea pois ammattikorkeakoulujen ja korkeakoulujen tarjoamaa ammatillista lisäkoulutusta, koska myös akateemisella puolella on tarvetta lisäkoulutukseen ja uuden opin hakemiseen.

Vaatus parlamentaarista toimielimestä, joka arvioisi ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuutta, on tarpeen. Jos ajatellaan, että meillä on tällä kentällä toimijia esimerkiksi omaehtoinen ammatillinen lisäkoulutus, josta nyt puhutaan, henkilöstökoulutus, maksullinen täydennyskoulutus ja työvoimapolitiittinen koulutus sekä näihin liittyvät opintotutkimuodot, on varsin perusteltua käydä hyvin seikkaperäinen selvitys läpi siitä, mikä on yhteiskunnan rooli ammatillisessa aikuisten kouluttamisessa, mihin koulutusmuotoon olemme valmiita pistämään veromarkkoja ja mihin koulutusmuotoon oletamme työnantajien sekä työntekijöiden itse panostavan omia resurssejaan.

Valiokunnan määrittelemä prosenttimalli, 60 prosenttia valtionosuusjärjestelmään ja 40 prosenttia lääninhallitusten hankintatoimen piiriin, noudattelee kutakuinkin nykyistä jakosuhdetta, vaikka nykyään tietysti jakosuhdetta ei ole mainittu laissa, mutta käytäntö on mennyt siihen, että noin puolet omaehtoisesta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta järjestetään aikuiskoulutuskeskuksissa ja erityisoppilaitoksissa ja toinen puoli niitten koulutusjärjestäjien toimesta, jotka nyt tässä valtionosuusjärjestelmässä jäisivät pois.

Täällä on puhuttu paljon resursseista ja varmasti ihan aiheesta. Olen miettinyt paljon sitä, että meidän tulisi rohkeasti pystyä arvioimaan työministeriön vähenevän koulutustarpeen vaikutuksia eri ministeriöitten budjettiraameihin. Näkisin itse hyvin mielelläni esimerkiksi sellaisen siirron, että kun työvoimapolitiittista koulutusta ei ole työttömyyden laskusta johtuen niin suurta tarvetta järjestää, tästä säästyvät kustannukset voitaisiin siirtää esimerkiksi opetusministeriön puolelle ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Toisaalta asiantuntijakuulemisessa tuli esille se seikka, että työministeriön järjestämässä työvoimapolitiittisessa koulutuksessa opiskelijat ovat muuttuneet ja heidän koulutustarpeensa ovat muuttuneet enemmän syrjäytymisen ehkäisyn vaatimaan koulutukseen. Tänä päivänä on meillä käsittelyssä lakiesitys kuntouttavasta työtoiminnasta. Eikö voitaisi arvioida niin, että se osa ihmisistä, joka nimenomaan tarvitsee tukea palatakseen jälleen työmarkkinoiden käytettäväksi, olisi sosiaali- ja terveysministeriön kaavaileman kuntouttavan työtoiminnan piirissä ja muu ammatillinen koulutus siirrettäisiin luonnollisesti opetusministeriön puolelle?

Arvoisa puhemies! Minusta valiokunnan muuttama lakiesitys on hyvin joustava. Se vastaa työelämän tarpeita ja on alueellisesti tasapuolinen. Uskon, että tällä järjestelmällä pystymme saamaan paremman lopputuloksen aikaiseksi kuin alkuperäisellä esityksellä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

kaannus, mikä on työvoimapolitiittisen koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen välillä, niin kuin ed. Gustafssonkin aika selkeästi puheenvuorossaan toi esiin tai asiat sekoitti. Kyse on myös siitä, millä tavalla valtion vähäiset varat jaetaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen välillä.

Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja toi esiin, vanha lääninhallitusten ostotoimintaan perustuva malli on ollut erittäin toimiva. Jotenkin itse olisin halunnut nähdä sillä tavalla, että vastaus olisi joko tai: joko lääninhallitustoimintaan perustuva tai puhtaasti valtionosuuksiin perustuva malli. Pelkään nimittäin sitä, että nyt, kun rahoitus jaetaan kahteen osaan, tätä 40 prosentin rahaa tullaan käyttämään hittikoulutuksiin, yksittäisiin kursseihin, joilla on kysyntää sillä hetkellä, mutta pitkäjänteisyys puuttuu. Tämän takia onkin ehkä järkevä valiokunnan lausuma siitä, että lähdemme selkeästi pohtimaan, mitkä ovat laajemmin koko ammatillisen lisäkoulutuksen kentän tarpeet, jotta näitä rahoja ei käytetä sellaisiin koulutusmuotoihin, joilla on kysyntää vain tietyllä hetkellä, mutta pitkä, jatkuva suunnitelmallisuus puuttuu.

6 Pekka Ravi /kok: Arvoisa herra puhemies! Kiinnitän lyhyesti huomiota kahteen seikkaan, jotka molemmat on kyllä noteerattu sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä että asiaan liittyvässä hallintovaliokunnan lausunnossa. Ne seikat ovat siinä, että koulutuksen järjestämisessä ja hankinnassa täytyy todellakin ottaa huomioon sekä alueelliset että yrityselämän tarpeet.

Jos nyt tarkastellaan suomalaista koulutusjärjestelmää kaiken kaikkiaan, se on hyvin kattava ja korkeatasoinen ja mielestäni elää nykyisin varsin hyvin ajan hermolla aina peruskoulutuksesta korkeammalle tasolle saakka. Määrätietoista vuorovaikutusta ympäröivään yhteiskuntaan on lisätty ja muun muassa työelämän yhteyksiä rakennettu kaikilla koulutuksen tasoilla. Tästä huolimatta minusta on erittäin tähdellistä korostaa koulutusjärjestelmän reagointiherkkyyden merkitystä nimenomaan elinkeinoelämän esittämistä tarpeista lähtien. Erityisen tärkeätä se on silloin, kun keskustellaan ammatillisen lisäkoulutuksen suuntaamisesta.

Lopuksi haluan todeta, että on erittäin helppo yhtyä monessa puheenvuorossa, erityisesti puheenjohtaja Drombergin, esitettyyn näkemyk-

5 Jouni Lehtimäki /kok: Arvoisa puhemies! Tämän asian käsittelyä on ehkä vaikeuttanut se-

seen siitä, että suuri ongelma ei ehkä niinkään ole ollut järjestelmän hallinnointi vaan kyllä se on ollut resurssien väheneminen. Jatkossa on ehdottomasti pystyttävä pitämään huolta siitä, että resurssit saadaan säilytettyä asianmukaisella tasolla.

7 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on ollut myös hallintovaliokunnassa lausunnolla. Kuten ed. Ravi totesi, mekin arvioimme niin, että järjestelmä sinällään ei ole ollut suurin ongelma syntyneeseen tilanteeseen. Enemminkin on kysymys siitä, että voimavarat on viety liian niukoiksi. Tämä on jotenkin hämmentävää, kun Lipposen hallitus on korostanut, aivan oikein, koulutuksen merkitystä ja myös elinikäisen oppimisen tärkeyttä.

Mielestäni nyt pitäisi selkeästi, kuten sivistysvaliokunta aivan oikein viitoittaa, kartoittaa koko koulutuksen tilanne ja tarpeet ja myös määrärahatarpeet, niin että oltaisiin pitävällä pohjalla eikä ajauduttaisi sellaiseen tilanteeseen, että järjestelmiä muuttamalla ikään kuin halutaan niukat voimavarat joihinkin haluttuihin suuntiin kohdistaa ja tällä tavoin saada asia näyttämään paremmalta kuin se todellisuudessa on.

Kysymys koulutuksesta on hyvin tärkeä ja vakava. Minusta täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja koulutuksen merkityksestä ja eritoten siitä, että meillä olisi osaavia ihmisiä kaikkiin tehtäviin ja että koulutus myös alueellisesti olisi kattava, koulutuksen saatavuus, ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus riittävä eri osissa maata, jotta turvattaisiin osaavan henkilöstön saanti työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin kaikkialla. Myös, korostan sitä, yleisenkin sivistyksen kannalta olisi hyvin tärkeää, että rahoitus olisi riittävällä tasolla.

8 Unto Valpas /vas: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnalla on ollut käsiteltävänä merkittäviä asioita tänä syksynä. Hallituksen antamaa korkeakoulujen kehittämislakiesitystä muutettiin valiokunnassa, josta oli seurauksena se, että hallitus veti koko esityksensä pois.

Nyt esillä oleva hallituksen esitys ammatillisesta lisäkoulutuksesta koki myös muutoksia valiokunnassa. Välillä jo näytti siltäkin, että valiokunta hylkää koko hallituksen esityksen. Molempien edellä mainittujen lakiesityksien vaiheet kertovat siitä, että hallitus ei ole riittävästi huomioinut eduskuntatyötä. Joidenkin valiokuntien

työskentelyyn hallitus ei näytä kovin paljon kiinnittävän huomiota, ei vaikka valiokunta hyvissä ajoin vaatii yksimielisesti hallituksen esityksiin oikeutettuja muutoksia. Tällainen suhtautuminen ei ole hyväksi eduskuntatyön ja demokratian kannalta. Vahvankaan laajapohjaisen hallituksen ei mielestäni kannata tulla välinpitämättömäksi tai ylimieliseksi eduskuntaa kohtaan.

Lyhyesti lisäkoulutuksesta: Hallituksen lakiesitykseen on saatu tarpeellisia muutoksia sivistysvaliokunnassa, aivan niin kuin on monissa puheenvuoroissa todettu. Koulutuksen järjestäjien määrää ei pyritä vähentämään, niin kuin hallituksen esityksessä aluksi oli tarkoitus. Maassamme pitää olla aikuisilla mahdollisuus kouluttautua monien eri koulutusjärjestelmien kautta myöskin haja-asutusalueilla ja kasvukeskusten ulkopuolella, aivan niin kuin valiokunnan puheenjohtajakin hyvässä puheenvuorossaan totesi.

Hyvän puolena nyt esitetyssä niin sanotussa yhdistelmämallissa on se, että ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten asema turvataan jatkossakin. Nämä ovat asioita, jotka olisi pitänyt vain huomioida heti viime keväänä, kun valiokunta jo päätti asiasta ja hallitukselle tiedotti. Näin ei käynyt, vaan nämä tarpeelliset muutokset tehtiin aivan viime tingassa.

Sivistysvaliokunnan mietintöön kuuluu lausumaehdotus, että hallitus asettaa pikaisesti parlamentaarisen toimikunnan selvittämään aikuiskoulutuksen koko kentän tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta. Tämä lausumaehdotus on merkittävä haaste tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Tässäkin lausumassa sivistysvaliokunta korostaa myös lisäkoulutuksen rahoituksen selvittämistarvetta. Aivan liian usein, kun teemme lakiesityksiä, unohtamme rahoituksen. Ilman rahoitusta ei saada laadukasta ja toimivaa lopputulosta. Näin on käymässä nyt tämänkin lisäkoulutuksen kohdalla. Voimavarat ovat viime vuosina jatkuvasti alentuneet. Toivotavasti kuitenkin tulevan selvityksen avulla voimme korjata tämän huonon kehityksen suunnan.

9 Osmo Puhakka /kesk: Arvoisa puhemies! Valiokuntamme puheenjohtajan puheenvuoro oli niin tyhjentävä ja asiantunteva, että siihen ei paljoa uusia näkökulmia voi kukaan tuoda. Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen sivistysvaliokunnan koulutuspoliittiseen linjaan, mikä

tämän mietinnön keskeltä nousee varsin vahvasti esille. Asiantuntijalausunnoissa totesimme valiokunnassa ja kuulimme, miten erityisesti palvelualalla on paineita tutkintopohjaiseen lisäkoulutukseen. Kun valiokunta avaa koulutusmahdollisuuden vapaalle sivistystyölle kansanopistojen, kansalais- ja työväenopistojen kautta, se on erittäin merkittävä työntekijöitten jaksamisen kannalta. Kun on mahdollisuus toteuttaa omia ajatuksiaan ja toiveitaan vapaan sivistystyön puitteissa, se on työssä viihtymisen ja elinikäisen oppimisen kannalta keskeisen tärkeitä.

Toinen asia, jota haluan korostaa, on mietintöömme sisältyvä vaatimus lääninhallitukselle laatutarkkailuun. Olen aivan samaa mieltä ed. Lehtimäen kanssa, että on mahdollisuus, ettei pitkäjänteinen koulutus tapahtuisi tai toteutuisi, vaan haettaisiin jostakin hittilinjoilta koulutusta. Tämä mietinnön lausuma kuitenkin edellyttää jatkuvaa seurantaa kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen ja koulutuksen laatuun.

Kun ajattelen keskustelua, mitä on käyty ja sivistysvaliokunnan poikkeuksellisen vankkaa yksisuuntaisuutta, toiveeni kohdistuu parlamentaariseen komiteaan, joka varmasti linjaa koulupoliittiset tavoitteet, mutta myös hakee rahoitusta, mikä on yksi tämän mietintömme keskeinen vaatimus aikuiskoulutuksen kannalta.

¹⁰ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta on tehnyt mielestäni hyvää työtä käsitellessään tätä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaa lakia. Mietintö on hyvin asiantunteva, ja tehdyt muutokset vastaavat sitä tarvetta ja painetta, mitä maakunnista tähän on myös ollut olemassa. Erityisen tyytyväinen olen siihen, että valiokunta on kiinnittänyt hyvin vahvasti huomiota myös syrjäseutujen koulutustarjontaan ja siihen koulutuksen keskittymiseen ja pelkoon, mitä siihen liittyy syrjäseutujen näkökulmasta, ja todennut, että koulutuksen ostojärjestelmässä lääninhallituksilla on hyvät mahdollisuudet ottaa myös alueelliset ja paikalliset näkökohdat huomioon. Se on siis tärkeä osa myöskin alueellista kehitystä ja alueellista kehittämistä, yritystoiminnan edellytysten rakentamista koko maan alueella. Tämä erityisen myönteisenä tunnustuksena valiokunnalle.

Täällä on todettu myös perustellusti viime vuosien väärä linja ajaa voimakkaasti alas määrärahoja ja aiheuttaa sitä kautta myöskin selkeitä ongelmia koulutustarjonnan ja -tarpeen osalta.

Valiokunnan kanta on tässä poikkeuksellisen vahva, mutta sanon, että oikea ja perusteltu. Haluan itekin korostaa sitä, että lääninhallituksissa on vahvaa asiantuntemusta tämän tehtävän hoitamiseen, ja se asiantuntemus pitää ylläpitää ja säilyttää sillä myös keskeinen rooli tässä järjestelmässä ja myöskin tasapuolisuuden turvaajana.

¹¹ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskeva lakiesitys keskittyy nimenomaan rahoitusjärjestelmän uudistamiseen. Edellä käytetyissä puheenvuoroissa on todettu, että perimmäinen ongelma on kuitenkin rahoituksen riittävyys. Minusta hallituksen esitys on lähtenyt enemmänkin ammatillisen aikuiskoulutusjärjestelmän pelastusoperaatiosta kuin kokonaisvaltaisesta tarkastelusta aikuiskoulutuksen ja nimenomaan lisäkoulutuksen kehittämiseksi. Sen vuoksi sivistysvaliokunnan mietinnössä on tehty erittäin arvokasta ja perusteellista työtä. Erityisesti haluan kiinnittää huomiota siihen, miten tärkeää on se, että annetaan eri kouluttajatahoille mahdollisuus osallistua lisäkoulutuksen antamiseen ja nimenomaan uusien käytäntöjen, uusien toimintamuiden, uusien toimintatapojen kehittämiseen. Tällä tavalla parhaiten pystytään ottamaan todelliset lähtökohdat ja todelliset tarpeet huomioon.

Se, että vihdoin on otettu esille kokonaisuuden läpikäyminen, on ehkä mietinnössä kaikkein tärkein ja arvokkain lopputulos. Siksi on tärkeää, että nyt saadaan aikaan parlamentaarinen komitea, joka todella ottaa käsiin elinikäisen oppimisen tuomat tarpeet. Nimittäin väistämättä, kun arvoisa ministerikin on paikalla, on sellainen tunne, että opetusministeriössä tämä asia ei ole tällä hetkellä hallinnassa.

¹² **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa puhemies! Niin kuin useaan kertaan on todettu, minunkin mielestäni sivistysvaliokunta on tehnyt erinomaista työtä ja saanut hallituksen esityksen muokattua sellaiseen muotoon, joka vastaa paremmin tämän päivän ammatillisen lisäkoulutuksen tarvetta ja toteutusmahdollisuuksia.

Valiokunta on edelleen todennut, mitä itse myös pidän tärkeänä, että aikuiskoulutuksen koko kentän tilanne on syytä selvittää ja sen perusteella päättää resurssien todellinen tarve ja oikea kohdentaminen. On varmasti syytä pohtia, niin kuin ed. Katainen totesi, myös työvoimapolitiittisen koulutuksen uudelleen suuntaamista ja

työnjakoa opetusministeriön tarjoaman koulutuksen kanssa. Mielestäni olennaista on kuitenkin, että aikuiskoulutuksessa otetaan riittävästi huomioon jatkuvasti muuttuvat työelämän tarpeet. Uskon myös siihen, että paikallisesti lääninhallituksissa parhaiten tunnetaan alueellisen koulutuksen tarve ja ennen kaikkea tarjonta, mitä alueella on.

¹³ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Ymmärrän niin, että ministeri Rask käyttää kohta puheenvuoron. Mielestäni on tärkeää, että ministeri nyt linjaisi osaltaan tilannetta ei yksin tämän lainsäädännön kannalta vaan myös siltä näkökannalta, miten valtioneuvoston piirissä nähdään rahoitustilanne. Jos tämän vuoden noin 850 miljoonan markan tasosta siirrytään ensi vuonna vajaaseen puoleen eli runsaaseen 400 miljoonaan markkaan, mikä se lopulta tuleekaan olemaan, eikö tämä todella merkitse koko ammatillisen aikuiskoulutusjärjestelmän täydellistä rapautumista? Mielestäni tähän ei kyllä ole tässä tilanteessa varaa. Hallituksen piirissä pitäisi nyt riipeästi ja myös eduskunnassa nähdä, että tällainen järjestelmän uudistaminen, joka sinällään voi olla tarpeen ja perusteltavissa, ei turvaa näitä resursseja eikä niitä turvaa sivistysvaliokunnan mietintökään. Siinä on hyviä periaatteita, oikeita tavoitteita, selkeästi sanottuja tavoitteita, mutta nyt pitäisi nähdä niin, että myös järjestelmän tarvitsemat voimavarat sisältyisivät ensi vuoden talousarvioon. Ehkä tähän ministeri Rask osaltaan voi nyt kommentoida.

¹⁴ **Opetusministeri Maija Rask:** Arvoisa herra puhemies! Tämän lakiesityksen käsittelyn suurin ongelma on ollut resurssipula. Kun olen tässä kuunnellut, sen ovat oikeastaan kaikki puhujat todenneet. Se on aivan ilmeinen, kun mietimme, että muutama vuosi sitten aikuisten ammatilliseen lisäkoulutukseen oli käytettävissä yli miljardi markkaa rahaa, ja rahataso on siitä pudonnut noin 400 miljoonaan markkaan.

Jos ajatellaan koulutuksen rahoitustilannetta kokonaisuutena, minusta tilanne kuitenkin vaikuttaa paremmalta kuin aikoihin, koska opetuksen yksikköhintojen jälkeenjääneisyyttä ensi vuoden budjetissa korjataan. Tietysti me kaikki tiedämme ja osaamme sen, että siitä yksikköhinnasta valtion rahoittama osuushan on 57 prosenttia. Mutta olkoot prosentit mitkä hyvänsä, se kuitenkin käytännössä tarkoittaa sitä, että opetuk-

seen on tulossa ensi vuonna kaiken kaikkiaan noin 800 miljoonaa markkaa lisää rahaa.

En tiedä, kuinka moni on huomannut sen, mikä on kirjattu tulopoliittisen ratkaisun yhdeksi osatekijäksi. Siellä todetaan, että jos tulopoliittinen ratkaisu saadaan hyvin käyntiin tai kootuksi, opetuksen yksikköhinnat, koko summa, joka hallituksen kehyspäätyksessä oli tarkoitettu palautettavaksi kunnille vuosien 2002 ja 2003 alusta, palautettaisiin vuoden 2002 alusta, mikä on aika iso asia. Näin on kirjattu valtioneuvoston tiedotteeseen liittyen tupoasioihin.

Sitten on tietysti paljon puhuttanut asia yliopistojen kehittämislain takaisin vetämisestä. Yliopistojenkin kohdalta on kuitenkin tosiasia se, että budjetti ensi vuonna nousee 6 prosenttia, se on 371 miljoonaa markkaa. Se, että hallitus veti esityksensä pois, johtui siitä, että — nythän ei käsitellä ensi vuoden budjettia — sivistysvaliokunta oli muuttanut esitystä niin, että vuoden 2002 rahoista merkittäisiin yliopistoille noin 1 000 miljoonaa markkaa. Pahimmassa tapauksessahan tämä olisi voinut tarkoittaa hyväksytyksi tullessaan sitä, että budjettiriihessä, kun vuoden 2002 budjettia käsitellään, kun niitä rahoja ei ole osoitettu yliopistoille, ne olisi pitänyt ottaa muualta opetusministeriön kehysten sisältä. Luulen, että sivistysvaliokunta ei varmasti sitä omassa mietinnössään kuitenkaan tarkoittanut, mutta arkirealismi kuitenkin on sitä ja sitä se olisi pahimmassa tapauksessa voinut tarkoittaa. Nyt on kuitenkin tarkoitus jo huomispäivänä, liittyen kehittämislakiasiaan, rehtorineuvoston puheenjohtajan Urosen ja opetusministeriön virkamiesten kanssa kokoontua ja katsoa, mitä asian hyväksi voidaan tehdä. Ei tätä asiaa tietenkään ole jätetty hoitamatta.

Lakiesitystä, joka meillä nyt on käsiteltävänä, en halua yksityiskohtaisesti käsitellä, mutta totean vain sen, mitä itse olen pitänyt lakiesityksen tärkeimpänä asiana: sitä linjakkuutta ja johdonmukaisuutta, joka on tässä koulutuksen tilanteessa saatava koskemaan myös aikuiskoulutuskeskuksia ja valtion erikoisoppilaitoksia, koska tämä järjestelmän muutos tarkoittaa sitä, että nämäkin oppilaitokset pääsevät valtion rahoituksen, valtionosuuden piiriin, niin kuin muutkin oppilaitokset. Aikuiskoulutuskeskusten opettajat ovat mitä suurimmassa määrin olleet pätkätyöläisiä, koska aikuiskoulutuskeskukset ovat olleet harkinnanvaraisen rahoituksen piirissä. Nyt näyttää siltä, että eduskuntakin on tähän pääty-

mässä, kun sivistysvaliokunta yksimielisesti tehdyt muutokset hyväksyy.

Aikuiskoulutuksen rahoituksesta haluan tässä yhteydessä todeta, että aikuiskoulutukseen ensi vuonna eli vuonna 2001 ensi vuoden budjetissa on merkitty 2,5 miljardia markkaa eli 2 500 miljoonaa markkaa rahaa. Nämä aikuiskoulutusrahat kohdistuvat yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisille oppilaitoksille ja muuhun lisäkoulutukseen, kuin mistä tässä laissa on kysymys, oppisopimuskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön.

Arvoisa puhemies! Olen todella tyytyväinen siitä, että sivistysvaliokunta kuitenkin päätti hyväksyä tämän esityksen yksimielisesti. Ne muutokset, jotka yhteistyössä loppuvaiheessa tehtiin, tyydyttävät kyllä niitä tarpeita, mitä aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen osalta sekä sivistysvaliokunnan puolelta että opetusministeriön puolelta on tuotu esille.

Kun lopputulos kuitenkin kaikesta huolimatta on näin hyvä, niin minulla ainakaan ei ole mitään tarvetta lähteä yksityiskohtaisesti käymään läpi, mitä kaikkia vaiheita tässä on ollut. Mutta sen haluan tähän loppuun todeta, että kyllä aikuiskoulutus ja sen saamat määrärahat kaiken kaikkiaan ovat tulevaisuudessa meille erinomaisen tärkeitä sen tähden, että erityisesti työllisyyden kannalta juuri ne työttöminä olevat aikuiset, joilla ei ole tutkintoa, ovat kaikkein heikoimmassa asemassa työmarkkinoilla. Tälläkin päätöksellä osaltaan heidän tilannettaan helpotetaan.

15 Jukka Gustafsson /sd: Arvoisa puhemies! Minusta oli tärkeää, että ministeri Rask käytti tuon puheenvuoron, jonka käytti, ja lausui tyytyväisyytensä nyt käsittelyssä olevaan rahoituslakiin ja myös niihin muutoksiin.

Peruskysymys ja ongelma, johon ministeri Rask viittasi, on nyt paljon puheena ollut resurssi-voimavarapula. Haluan tässä yhteydessä vielä ääneen todeta, mikä tästä laista riippumatta nyt on suurin murheenkryyni, ja se on se, että esimerkiksi meille yhteisesti tärkeissä ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa on jo nyt jouduttu lomautuksiin, irtisanomisiin, jotka koskevat suuruusluokaltaan satamäärin opettajia, pätkätyöläisiä jne. Eli on katoamassa sen tyyppistä tärkeää erityisosaamista, jolle olisi valtava tarve ja kysyntä kansalaisten taholta. Sen vuoksi halusin itse omassa puheenvuorossani nimenomaan nostaa vähän isommalla äänellä tämän hätähuodon

ja sotahuodon resurssien puolesta, kun tämä ei nyt vain kerta kaikkiaan istu tähän yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Minusta oli arvokasta, että myöskin kokoomuksen puolelta monissa puheenvuoroissa myönteisesti otettiin kantaa voimavarakysymykseen.

Mitä tulee yliopistolakiin, niin valiokunnalle ja ainakin minulle, ja uskon, että koko valiokunnalle on ollut itsestään selvää, että tämä lisämiloonaesitys, joka perustuu siihen pysyvään vaajeeseen, joka oli muodostumassa yliopistolaitokselle, on nyt asettunut 800 miljoonaksi. Se on tosi iso luku, meistä jokainen sen ymmärtää, mutta totta kai se oli tarkoitus kehysneuvotteluissa katsoa. Haluamme uskoa, että tulevaisuusbudjeteista, mahdollisista ylimääräisistä myyntituloista jne. voitaisiin tätä rahoittaa.

16 Kaarina Dromberg /kok: Herra puhemies! Kiitän ministeriä tästä käytetystä puheenvuorosta ja siitä tavasta, jolla voimme tässä asiassa edetä. Siinä mielessä painottaisin vielä kokonaisvaltaista selvitystä aikuiskoulutuksesta, sitä, että toimikunta asetettaisiin mahdollisimman nopeasti ja pystyttäisiin sitä kautta turvaamaan monipuoliset, erilaiset mahdollisuudet sen elinikäisen oppimisen saavuttamiseksi, jota tänä päivänä elinkeinoelämäkin odottaa meiltä täältä eduskunnasta, että me pystymme vastaamaan myöskin työelämän tarpeisiin.

17 Unto Valpas /vas: Arvoisa puhemies! Minäkin kiitän ministeriä tästä rakentavasta puheenvuorosta. Kysyisin kuitenkin vielä ministeriltä, vaikka tämä ei mikään kyselytunti olekaan: ovatko esiopetus ja yksikköhintojen korotus syinä siihen, että aikuiskoulutus on joutunut kärsimään? Toisaalta kysyn myös, kun näinkin mittavia uudistuksia viedään eteenpäin ja olen ymmärtänyt, että ihan tosissaan, tarkoitan tällä yliopistojen perusrahoitusta ja aikuisten lisäkoulutuksen rahoitusta: voidaanko näin mittavat hankkeet toteuttaa ilman, että raameihin joudutaan puuttumaan?

18 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa puhemies! Käytän tätä tilaisuutta hyväksi, kun itse ministeri on täällä mukana. Tässä edellä muuan muassa ed. Gustafsson tarkasteli sitä, miten rahoitus on ongelma nyt aikuiskoulutuksen alueella. Minä enemminkin kysyisin ja ihmettelen ääneen sitä, että puhutaanpa mistä koulutuksen alueesta hy-

vänsä, me olemme samalla tavalla resurssiongelmassa, rahoitusongelmassa.

Erityisen hämmennyneenä tätä keskustelua seuraan sen vuoksi, että tuntuu siltä, että jokaisessa hallituspuolueessa tämä ongelma hyvin tiedostetaan ja eri puolilta salia hallituspuolueiden edustajat tarttuvat tähän ongelmaan, mutta ihmettelen sitä, ettei asialle todella tehdä mitään.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelut-ta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

11) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 199/2000 vp

Talousvaliokunnan mietintö TaVM 38/2000 vp

Lakialoite LA 94/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 30, 112/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 38. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Mari Kiviniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Meillä on jälleen kerran käsiteltävänä laki kuljetusten alueellisesta tukemisesta. Tämä sama tuki ja laki ovat viime vuosina toimineet useaan otteeseen eduskunnan ja hallituksen välisen köydenvedon kohteena. Ei ole ollenkaan kunniaksi lainsäätäjille, että kuljetustuen jatkumisesta päätetään vuosittain epämiellyttävän poliittisen näytelmän muodossa.

Eduskunnan selkeä enemmistö on halunnut kuljetustuen jatkuvan viime vuosina. Hallitus on ollut tästä asiasta eri mieltä eikä ole sisällyttänyt budjettiesitykseensä tuen jatkamiseen tarvittavia määrärahoja. Eduskunnassa on jouduttu tekemään sekä laki- että talousarvioaloitteet tuen jatkamiseksi. Marras—joulukuussa hallituspuolu-

eiden eduskuntaryhmät ovat päässeet tuen jatkamisesta yksimielisyyteen ja laki tuen jatkamisesta ja rahat budjettiin on lopulta sisällytetty eduskunnan päätöksiin. Tällainen näytelmä on siis toistunut jo kolme kertaa, ja kyse on kuitenkin tuesta, jota eduskunnan enemmistö selkeästi kannattaa. Tätä toimintaa ei enää millään saa näyttämään hallituspuolueiden, kansanedustajien tai koko eduskunnan voimannäytöltä pahaa hallitusta vastaan. Nyt on kyse pelkästään saamattomuudesta ja päättämättömyydestä.

Hallituksella on ollut jo vuosia aikaa tehdä selkeä päätös tuen jatkamisesta tai lakkauttamisesta tai tuen korvaamisesta uudella järjestelmällä. Talousvaliokunta on myös aikaisempina vuosina kehottanut hallitusta toimiin ja päätöksiin. Kuljetustuen tarve nykyisessä muodossa tai sen korvaaminen jollain muulla tuella pitäisi nytkin, kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, selvittää. Toivottavasti hallitus ensi vuonna sen tekee, sillä tällaista näytelmää ei enää kertaakaan tässä talossa tarvita.

Arvoisa puhemies! Keskusta olisi ollut valmis kuusivuotisen lain säätämiseen, kuten ed. Karjalaisen ja yli sadan muun kansanedustajan allekirjoittamassa lakialoitteessa esitetään. Lähetekeskustelussa tämän lain osalta ja valiokuntakäsittelyssä ilmassa oli kuitenkin niin paljon uhkailua ja kiristystä, että halusimme varmistaa edes kuusivuotisen lain. On hämmästyttävää, että jotkut hallituspuolueidenkin edustajat halusivat vaarantaa koko tämän lain hyväksymisen. Meillä oli kuitenkin vastuuntuntoa, joten suostuimme, tosin lain kaatumisella uhkailun edessä, vastalauseestamme luopumaan.

Kuljetustuelle on ylipäänsä olemassa selkeät perusteet. Valiokuntakin toteaa ja pitää perusteltuna, että lain voimassaoloaikaa edelleen jatketaan. Kuljetustuellaan tasataan yritysten syrjäisestä sijainnista aiheutuvia suuria kuljetuskustannuksia ja tältä osin yritykset saatetaan kilpailullisesti tasa-arvoisempaan asemaan. On selvää, että kuljetustuki on ollut hyvä ja tarpeellinen täsmätuki, jota kannattaa jatkaa. Kuusivuotisuus olisi ollut perusteltua siksi, että nyt yrittäjät asetetaan kohtuuttoman epävarmaan asemaan. Tuen jatkuvuudesta ei ole monen vuoden epävarmuuden jälkeen vielä ensi vuoden aikana tietoa.

Valtioneuvoston kanslia asetti tämän vuoden alussa asiantuntijatyöryhmän, joka teki ehdotuksia alueellisen kehityksen edistämiseksi. Kyseessä oleva asiantuntijatyöryhmä katsoi, että edellä

kuvattu kuljetustukea koskeva menettely on ollut monessa suhteessa epäedullinen. Epävarmuus tuen jatkumisesta mitätöi sen vaikutukset yritysten sijoittumiseen, mutta tuen kustannukset säilyvät vuodesta toiseen. Tuo mainittu asian- tuntijatyöryhmä totesi myös, että tuen jatkoon suhteen olisikin tarpeen tehdä pidempiaikainen linjanveto samaan tapaan kuin Ruotsissa, jossa asiasta on päätetty vuoden 2006 loppuun asti. Mikäli tuen jatkuminen katsotaan perustelluksi, tulisi sen tason olla nykyistä korkeampi, jotta saavutettaisiin todellisia alueellisia vaikutuksia ja pienennettäisiin hallinnoinnin vaatimaa osuutta tuen kokonaiskustannuksista.

Arvoisa puhemies! Kuljetustukea siis edelleen tarvitaan. Hallituksen on vihdoin patistelu- jen jälkeen ryhdyttävä toimiin monivuotisen lain säätämiseksi.

² **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä olevasta hallituksen lakiesityksestä käytiin varsin vilkas ja osin tunteikaskin lähetekeskustelu, joka mielestäni kulminoitui kahteen asiaan, nimittäin lain esitettyyn yksivuotisuuteen ja toisaalta olettamukseen alueellisen kuljetustuen kilpailua vääristävästä vaikutuksesta. Olen valmis yhtymään talousvaliokunnan näkemykseen siitä, että tämän tyyppisissä asioissa yksivuotinen laki on liian lyhyt. Elinkeinotoiminnassa vakaus ja ennustettavuus ovat perusta, jolle toimintoja voidaan kestävästi rakentaa. Sen vuoksi olisin toivonut, että tänä syksynä hallitus olisi antanut useampiavuotisen lakiesityksen. Tämä esitys on kuitenkin parempi kuin ei mitään. Mutta toivon, että kauppa- ja teollisuusministeriössä aloitetaan välittömästi uuden, pysyvän lain valmistelu, jossa huomioidaan EU:n rakennerahastokaudet ja alueet, niin kuin valiokuntakin mietintönsä perusteluissa toteaa.

Tässä asiassa voisimme ottaa mallia Ruotsista, jossa tämän vuoden alusta uudistetun lainsäädännön mukaan alueellista kuljetustukea maksetaan vuoden 2006 loppuun saakka. Ruotsin vuositainen kuljetustukirahoitus on yli kymmenkertainen Suomeen verrattuna. Ruotsalainen yritys voi saada kuljetustukea myös maan rajojen ulkopuolelle suuntautuvista kuljetuksista ainakin Pohjoiskalotin alueella. Lisäksi muutkin rajoitteet tuelle ovat väljemmät kuin Suomessa; esimerkiksi raaka-ainekuljetukset ovat tuen piirissä. Tosiasiallisesti tällä hetkellä ruotsalaiset yritykset kilpailevat Ruotsin valtion tukemina ym-

päri Pohjois-Suomea ja osin Venäjällä puun hankintakaupoista epäterveellä tavalla. Muun muassa Koillismaalta ruotsalaiset yritykset kuljettavat raakapuuta Suomen poikki kotimaahansa aina 600 kilometrin etäisyydeltä. Suurin osa Suomessa kuljetustukea saavista yrityksistä on lisäksi vientiyrityksiä, jotka kilpailevat pitkien etäisyyksien olosuhteissa erittäinkin epäedullisessa suhteessa Ruotsin vastaavien yritysten kanssa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön teettämä tutkimus pk-yritysten logistiikan kehittämisestä antaa johtopäätöksenä kuvan, että kuljetustuki kohdentuu harvoille yrityksille ja että se ei vääristä kilpailua. Jälkimmäinen huomio on minusta oikea. Arveluttavaa on kuitenkin päätellä kuljetustukea saavien yritysten lukumäärän olevan sen alasajon peruste. Ennemmin on tarkasteltava tukea saavien yritysten palveluksessa olevien henkilöitten määrää. Kuten sanottu, alueellinen kuljetustuki ei vääristä kilpailua. Tuki maksetaan nimittäin kuljetussuoritteesta, ja se kohdistuu suoraan siihen lisäkustannukseen, joka yritykselle aiheutuu suurten etäisyyksien vuoksi. Kuljetustuki on EU:n hyväksymää kansallista harvaan asuttujen alueitten kilpailukykyä parantavaa tukea.

Minunkaan mielestäni elinkeinotukea ei yhteiskunnan tule maksaa sellaisilla alueilla ja aloilla, joilla markkinat toimivat hyvin ja uusia yrityksiä ja työpaikkoja syntyy luonnostaan. Mutta siellä, missä markkinapuutteita esiintyy, yhteiskunnan tehtävä on auttaa markkinoitten toimimista ja säilyttää jo valmiit työpaikat ja toimeentulo myös syrjäseuduilla. Kuljetustukea saavat yritykset ovat pk-yrityksiä, joiden varaan sekä alueellista työllisyyttä että muuttoliikkeen hidastamista on haluttu rakentaa. Kuljetustuki on vain yksi, mutta oikeaan osuva ja ennen kaikkea edullinen muoto pk-yritysten kilpailukyvyn säilyttämiseksi kaukana markkinoilta sijaitsevilla alueilla. Näillä alueilla tämä yritysryhmä on ensiarvoisen tärkeä, ja näille yrityksille kuljetustuki on kilpailutekijä. Parhailaan tätä korostavat voimakkaasti kohonneet polttoainekustannukset. Toivon, että tämä lakiesitys hyväksytään eduskunnassa hallituksen esittämässä muodossa, niin kuin talousvaliokuntakin yksimielisesti esittää.

³ **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa herra puhemies! Tyydyn lain sisältöpuolen osalta viittaamaan ed. Kurvisen ja myöskin ed. Kiviniemen puheenvuo-

roihiin. Minulla ei ole siltä puolelta paljon uutta sanottavaa.

Toteaisin kuitenkin sen, että minusta talousvaliokunnan pusertama yksimielinen mietintö on kyllä arvo sinänsä ja kertoo kaikkien osapuolten vastuullisuudesta tämän asian hoidon suhteen. Olisin itsekin mielelläni nähnyt, että tämä olisi voitu säätää pidempiaikaiseksi, niin kuin lähete-keskustelun yhteydessä totesin. Siinä mielessä valiokunnan mietintöön sisältyvä vankka velvoite hallitukselle, jossa lähdetään siitä, että on kerta kaikkiaan säädettävä pitempiaikainen laki tai sitten todella löydettyvä parempi järjestelmä kuin tämä, mikä minun mielestäni on vaikeaa, koska se paljon puhuttu logistiikkaselvitys ei oikein siihen rakennusaineita antanut.

Pidän myös arvokkaana sitä, että ne erilaiset näkökulmat, jotka lähete-keskustelussa tämän asian suhteen esiintyivät, eivät enää näy mietinnössä. Minusta nimittäin tässä ei sanallakaan enää kyseenalaisteta tarvetta kuljetuskustannusten alueelliseen tasaamiseen, ja se on minusta erittäin hyvä asia. (Ed. Kääriäinen: Palataan ensi vuonna!)

4 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Alueellisen kuljetustuen yksi näytelmä on taas päätymässä. Laki jatkuu vuoden, mutta kuten ed. Kääriäinen tuntui jo toteavan, asia tulee vuoden päästä taas uudelleen esille. Tässä minusta, arvoisa puhemies, on tämän tyyppisen toimintamallin suurin ongelma. Eduskunnan suuri enemmistö, kuten tämäkin mietintö osaltaan osoittaa, pitää kuljetustukea tarpeellisena. Se on sellainen alueellisen kehittämisen väline, joka kohdistuu oikein. Se on eräänlainen täsmäkeino, se ei vääristä kilpailua, kuten hyvin on todettu. Se on kokonaispanostukseltaan varsin vaatimaton, mutta niille yrityksille ja toimialoille, jotka sitä saavat, se on tärkeä tuki, jolla korvataan osittain niitä ylimääräisiä kustannuksia, jotka matkasta aiheutuivat. Totta kai on tärkeää kaikenlaista logistiikka-asiaa selvittää, mutta matkan aiheuttamia kustannuksia niillä toimintamalleilla ei mitenkään kyetä kokonaan poistamaan tai saattamaan yrityksiä samalle viivalle sijainnista riippumatta. Minusta tämä on yksi niitä hyväksyttävimpiä aluepolitiikan keinoja ja alueellisen tasapainoisen kehittämisen keinoja, mitä meillä on. Olisi ollut suotavaa, että nyt vihdoinkin olisi päästy pidempään voimassaoloon lain osalta, ainakin rakennuskauden loppuun saakka.

5 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa puhemies! Laki kuljetustuesta on erinomainen esimerkki vuosittaisesta näytelmästä, millä tavalla eduskuntaa aliarvioidaan, ja olen erityisen harmistunut siitä, että myös kokoomuksessa alistutaan tähän sosialidemokraattien johtamaan esitykseen. Nimittäin taitaa olla jo kolmas kerta, että hallituspuolueen kansanedustaja, sosialidemokraattien Tapio Karjalainen ensimmäisenä allekirjoittajana on tehnyt uudistusesityksen, ja tätä aina vuosittain käsitellään ja se rimaa heiluen hyväksytään näkemättä kuljetustuen todellista merkitystä. Kuljetustukihan luo mahdollisuuksien tasa-arvon eikä suinkaan vääristä kilpailua, jos me haluamme tarkastella sitä kansainvälisen toimintaympäristön muutosta, jonka osana ensisijaisesti tuotannollista yritystoimintaa harjoittavat yritykset joutuvat kilpailemaan ja selviytymään.

Tässä mielessä toivon, että vihdoinkin käynnistetään pysyvän lain rakentaminen. Näen, että vuoden päästä voimme päättää pitempiaikaisesta kuljetustukilaista, jonka valmistelun yhteydessä otetaan huomioon jo vuosia jatkunut sisällön rapauttaminen. Minusta on hyvä huomioida se, että meidän olemme kutistaneet kuljetustuen käyttömahdollisuutta sillä tavalla, että nyt ei enää ole kovin suurella osalla yrityksistä edes mahdollisuutta käyttää kuljetustukea. Minusta ed. Kurvinen hyvin viittasi siihen, miten Ruotsissa käyttö-tarkoituskina on laajemmalla pohjalla ja se palvellee näin todella yrityksiä ja luo ruotsalaisille yrityksille paremman kilpailulähtökohdan kuin suomalaisille yrityksille.

6 Juhani Sjöblom /kok: Arvoisa puhemies! Kuljetustuesta nykyiset selvitykset osoittavat, että sillä ei ole merkittävää vaikutusta kannattavuuteen. Se ei ole vaikuttanut yritysten sijoittumiseen. Nykyinen tukijärjestelmä ei tue osaamista tai yritystoiminnan kehittymistä. (Ed. Väistö: Väärältä joukolta kysytty!) Tänä päivänä on jo muita konsteja, millä yritystoimintaa syrjäseudulla hoidetaan. Norjassa kuljetustuki on tänä päivänä samaa luokkaa kuin Suomessa ja jatkaa laskuaan. Ruotsissa kuljetustuki on suuntautunut pääosin suuryrityksille markkamääräisesti.

Talousvaliokunnassa ei ole lakiesitystä käsiteltäessä ketään uhkailtu tai kiristetty. Mietintö on valiokunnalta tullut yksimielinen tulos, ja uskon, että hallitus tuo ensi vuonna perusteellisen

selvityksen logistiikan kehittämistä syrjäseuduille ja samalla sen haitoista ja hyödyistä.

vitsevat monivuotisen lain, niin kuin täällä on todettu.

Ed. Kallis merkitään läsnä olevaksi.

7 Jouni Lehtimäki /kok: Arvoisa puhemies! Olen periaatteessa ed. Sjöblomin kanssa samaa mieltä siitä, että kuljetustuki ei luo mitään uutta. Se ei luo myöskään uutta tehokkuutta. Ed. Kurvinen totesi kuitenkin kaikista olennaisimman seikan: kuljetustuki turvaa työpaikat Suomen rajaseuduilla. Tämä takia olen valmis kuljetustuen hyväksymään ja olemaan sen puolesta, kun asia etenee.

Kuulun kuitenkin siihen joukkoon, joka myöskin haluaisi nähdä, että vuosittainen show lopuisi ja saataisiin jokin pysyvämpi malli, olkoon se sitten pysyvämpi, pitkäaikainen laki tai uusi tukimuotojärjestelmä, jompikumpi, se jääköön hallituksen päätettäväksi. Odotamme mielenkiinnolla, kumpi se on tulevana vuonna.

8 Mirja Ryyänen /kesk: Arvoisa puhemies! Totta kai on hyvä, että hallitus tälläkin kertaa viimeinkin on suostunut jatkamaan kuljetustukilakia, ja oleellista on se, että on myöskin riittävät resurssit budjetissa toteuttaa lakia, toivottavasti jatkossa Ruotsin-mallin mukaisesti laaja-alaisempana kuin tällä hetkellä totuus on ja tämän lain puitteissa on mahdollista.

Haluaisin tämän lain yhteydessä korostaa sitä, että tätä tarvitaan todella laajennettuna myöskin käytännössä koskemaan koko tavoite 1 -alueen pk-teollisuutta. Nykyisen asetuksen rajoitukset ovat tässä mielessä kohtuuttomia ja perusteettomia. Toivottavasti, niin kuin lähes jokainen puhuja on todennut, pian päästään irti tästä poukkoilevasta käytännöstä niin, että alueilla myöskin yritykset voisivat luottaa siihen, että laki jatkuu ja toimii, että sillä ainakin osittain voitaisiin saattaa harvaanasuttujen alueitten yrityksiä jollakin tavalla tasavertaisempaan kilpailuasemaan. On aika kohtuutonta puhua tämän yhteydessä kilpailun vääristämisestä. Kilpailun vääristämisestä on se, että haittoja ei millään tavalla korvata, ja tämä laki on yksi väline siihen, että kilpailuedellytykset olisivat edes vähän tasavertaisemmat. Ennustettavuuden kannalta yritykset todella tar-

9 Pertti Turtiainen /vas: Arvoisa puhemies! Ehdotetun kuljetustukialueen ulkopuolisena edustajana otan myös kantaa myönteisesti ajatukseen, että kuljetustukea edelleenkin myönnettäisiin. Kyllä täytyy todeta, että tämä on ollut melkoinen näytelmä ja on tänäkin päivänä vielä vertaansa vailla.

Siitä, vääristääkö tämä kilpailua jollakin tapaa, olen sitä mieltä, että ei tässä mistään kilpailun vääristymisestä ole kysymys, vaan tämä on osoitus selkeästä tarpeesta ja mahdollistaa yritystoiminnan pohjoisella alueella. Onko se sitten Ruotsin-mallin mukainen? Sanoisin niin, että meidän ei kannata tähytä Ruotsin suuntaan vaan tehdä oma kotikutoinen Suomea koskeva malli, jossa pyritään saamaan yritykset tasavertaiseen asemaan, mitä on hyvin paljon korostettu täällä, että tasavertaisuuden pitää olla päällimmäisenä tässä. Silloin meidän ei auta minun mielestäni puhua Ruotsin-mallin mukaisesta esityksestä.

Sen, onko tämä jokavuotinen tapahtuma, olen ymmärtänyt niin, että muitten hallituspuolueitten edustajien taholta on aika selkeästi tullut esiin toisin, mitä viime viikolla puheenvuoroissa oli sävy, että ei auta puhua mistään rakennerahastokauden kestoisesta jaksosta vaan lyhyemmästä. Omalta osaltani olen ainakin sitä mieltä, mitä nyt tänään on tullut esiin, että rakennerahastokausi olisi sopivan mittainen kesto tälle ehdotukselle, ja tähän suuntaan pitäisikin toimia, että tämä olisi vuoteen 2006 asti voimassa.

10 Seppo Kääriäinen /kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on myönteistä, että kuljetustuki kaikessa vaatimattomuudessaankin jatkuu. Toiseksi on myönteistä sekin, että talousvaliokunta yksimielisesti, tosin selvitysmuodossa, viittaa jatkossa kuljetuslain tai logistiikkajärjestelmän monivuotisuuteen. Sekin on myönteinen asia. Pitää ottaa marjakin maasta, kun sen sattuu saamaan.

Kolmanneksi: kun kuljetustuki jossakin muodossa jatkuu sitten myös vuoden päästä eteenpäin, puhumatta Ruotsin-mallista sanottakoon, että Ruotsin tasoinen iskukykyinen täsmäase tarvitaan eroja tasoittamaan ja luomaan tällä tavalla kilpailuun tasavertaiset lähtökohdat kainuulaisen ja uusmaalaisen yrityksen välillä.

Neljänneksi: tärkeää on, että lakia sovelletaan Agenda 2000 -asiakirjan mukaisesti niin, että se koskettaa koko tavoite 1 -aluetta. Siis, ministeri Mönkäre, aikanaan töihin, kun tämä laki astuu voimaan, ja rahat käytössä ovat.

11 Antti Rantakangas /kesk: Arvoisa puhemies! Pitkät etäisyydet ja harva asutus eivät poistu millään siirtymäkausilla taikka vuoden tai kahden aikajaksolla. Ne ovat realiteetti Suomen aluerakenteessa. Se merkitsee sitä, että osalla yrityksiä tulee selkeitä kilpailuhaittoja siitä, että ne sijaitsevat tai sijoittuvat etäälle satamista taikka päämarkkina-alueista. Mielestäni sen vuoksi on perusteltua, että kuljetuskustannuksia eräiltä osin tasoitetaan kuljetustukijärjestelmän kautta. Täytyy sanoa niin, että kauppa- ja teollisuusministeriö osoittaa kyllä täydellistä piittaamattomuutta eduskunnan tahdosta, kun vuosittain tämä asia on täällä käsittelyssä ja nimenomaan yksivuotisena lakina. Se osoittaa sen, että kauppa- ja teollisuusministeriössä ei olla tai ei haluta olla ajan tasalla siitä hengestä, jota eduskunnassa tällä hetkellä on.

Mielestäni on välttämätöntä, että ensi syksynä aikaansaadaan laki, joka on vähintään vuoteen 2006 voimassa, rakennerahastokauden ajan, ja että kuljetustukijärjestelmää laajennetaan myös yritysten joukon osalta ja lisätään määrärahaa, joka olisi noin kymmenkertainen nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Silloin tällä järjestelmällä olisi vaikuttavuutta ja se loisi edellytyksiä myöskin etäällä olevien yritysten kehittymiseen ja uuden yritystoiminnan luomiseen. Silloin tulisi uusia työpaikkoja ja uutta osaamista myöskin vähän kauemmas.

12 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Täällä on moneen kertaan todettu, että tämä lakiesitys tukee alueiden tasapuolista kehittämistä. Tällä lailla todella tuetaan tai tasataan paremmin kilpailuhaittoja, jotka eittämättä syrjässä sijaitsevilla yrityksillä on.

Edelleen ed. Kurvinen selitti laajemmin ja totesi, että naapurimaassa Ruotsissa tämän lain vaikutus on tuntuvasti suurempi yrittäjille.

Ed. Sjöblomille toteaisin sen, että muistaakseni jo viime vuonna tämän lain perusteluissa viitattiin logistiikkaselvityksiin ja niin tässäkin. Käsitteäkseni ne eivät ole tuoneet mitään olennaista. Henkilökohtaisesti kyllä uskon, että tämä jokavuotinen näytelmä hallitukselle jo tavallaan

riittää. Uskon ja toivon, että hallitus tuo ensi vuonna sellaisen lakiesityksen, jossa voimassaoloaika on pitempi.

13 Bjarne Kallis /skl: Arvoisa herra puhemies! Kyllä kai me jokainen ymmärrämme, että kuljetustuki on osa aluepolitiikkaa ja kuljetustuki maksaa yhteiskunnalle, mutta meidän pitää olla valmiina myöskin maksamaan siitä, että yritykset muualla kuin Ruuhka-Suomessa ovat kilpailukykyisiä. Jos me haluamme, että yritykset ovat kilpailukykyisiä, silloin meidän pitää maksaa. Jos me emme halua sitä, me emme maksa, ja seuraus on se, että Ruuhka-Suomeen tulee enemmän yrityksiä.

Minulla oli tilaisuus olla läsnä Ruotsissa eräässä seminaarissa, jossa pohdittiin kuljetustukia ja tuotiin esille sen etuja ja haittoja. Siinä seminaarissa oli pääasiallisesti yrittäjiä mukana. Voi kyllä sanoa, että he totesivat yksikantaan: ilman kuljetustukea huonekalutehdas olisi siirtynyt Norrbottenista Skåneen, missä on markkinat. Tietenkin siitä on muitakin haittoja kuin se, että se maksaa. Mutta kyllä siitä on yhteiskunnalle myös suuria haittoja, kun muuttoliike asutuskuksiin vahvistuu. Kyllä yhteiskunnalliset kustannukset nousevat siinäkin tapauksessa melko suuriin summiin. Mutta eräs haitta, mistä myös on puhuttu, on tietenkin se, että kuljetukset ja lainausmerkeissä turhat kuljetukset rasittavat ympäristöä.

Mutta summa summarum. Jos haluamme, että muuallakin yritys on kilpailukykyinen, tämä on eräs keino saattaa ne kilpailukykyisiksi.

14 Jari Vilén /kok: Arvoisa puhemies! Hyvin usein vertaillaan naapurimaihin ja mietitään, minkä sen mallin pitäisi olla: Suomen malli, Ruotsin malli vai Norjanko malli. Mielestäni olennaista on se, että löydämme itsellemme sopivan mallin niiden resurssien mukaan, mitä meillä käytettävissä on.

Se, mikä kuljetustuessa on keskeistä ja mikä meidän tulee taata, on se, että meillä todellakin on tulevaisuutta ja jatkoa varten käytettävissä riittävän perusteellinen tutkimus, joka on pohdittu ja riittävän laaja-alaisesti katsottu. Mielestäni voi syystä kritisoida sitä tutkimusta, minkä kauppa- ja teollisuusministeriö teki aikaisemmassa vaiheessa, koska nyt me siteeraamme siitä eri kohtia, eri vaiheita tutkimuksesta.

Yksi kohta, mikä tutkimuksesta selvisi, oli myös se, että tuki ei vääristä kilpailua, mutta samalla me emme tiedä, mitä vaikutusta tuella olisi, jos se olisi volyymiltaan huomattavasti paljon suurempaa. Samoin unohtamme ne tosiasiat, mitkä tutkimuksessa on kuitenkin jo osaltaan saatu selville, että Norja todellakin on supistamassa malliansa. Mutta uusimmat tiedot Norjasta osoittavat sen, että osana uutta aluepolitiikkaa, johon liittyy se, että sekä Norjalta että Ruotsilta Euroopan komissio on kieltänyt alueellisten sosiaaliturvamaksujen porrastamisen, Norja on siirtymässä uudelleen painottamaan alueellista kuljetustukea kompensaatina tästä ja Ruotsi puolestaan on siirtymässä lähemmäs Suomen-mallia ja supistamassa tietyiltä osin kuljetustukivaihtoehtoa. Jokainen valtio etsii omaa vaihtoehtonsa. Mielestäni meidän tehtävämme on nyt etsiä meille parhaiten sopiva.

Mielestäni 2002 on tarkistusvuosi, kun hallitus on jo siihen sitoutunut, että silloin tehdään myös muut aluepoliittiset erityistoimet osana hyväksyttyä aluepoliittista toimintaohjelmaa. Tehdään silloin pitkäaikainen suunnitelma. Lappilaisethan ovat laajasydämissä, niin kyllä itsekin näkisin mielelläni koko tavoite 1 -ohjelman tähän mukaan kuuluvaksi, joten pohjoissavolaiset tervetuloa mukaan.

¹⁵ **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Vain ja ainoastaan näin laaja sateenkaarihallitus, mikä nyt on toiminassa, mahdollistaa sen, että hallitus pystyy pitämään eduskuntaa tavallaan "pilkkanaan", että teettää vuosittain tällaisen samanlaisen näytelmän näin yksinkertaisen asian kanssa. Eihän ole mistään kilpailun vääristämisestä kysymys, jos tässä maassa tasataan yritysten välisiä mahdollisuuksia. Jos se tuntuu tarpeettomalta, että yritysten välisiä mahdollisuuksia tasataan eli tehdään tavarasta suunnitteen saman hintaista satamassa, ja tämä kyseenalaistetaan, kyllä silloin täytyy kyseenalaistaa koko sosiaaliturvajärjestelmä. Sehän on yksilöitten välisten mahdollisuuksien tasaamista. Tässä vain tasataan yritysten välisiä mahdollisuuksia. Jos kerta kaikkiaan eletään kaukana, pakkasten, suuren lumimäärän ja muiden tällaisten ylimäärien kustannusten alueella, niin pakkohan niitä on tasata, tai muutoin on pakko tulla tänne etelään.

Kun aluepolitiikan perään yritetään oppositiosta kuuluttaa, niin hallituspuolueiden edusta-

jat hyvin herkästi sanovat, että eihän ihmistä voi pakottaa asumaan alueella. No, ei kerta kaikkiaan kenelläkään ole halua pakottaa ketään asumaan alueella, mutta nämä hallituksen toimenpiteet pakottavat ihmiset tulemaan pois sieltä, kun viedään entiset elinolosuhteet. Kyllä siinä mielessä jonkinlainen tasausjärjestelmä täytyy olla. Koska kuljetustukijärjestelmä on valmis, koettu systeemi, kyllä sitä voi aivan hyvin jatkaa, kunnes parempi keksitään.

¹⁶ **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa puhemies! Kuten edellisessä käsittelyssä totesin, alueellinen kuljetustuki on täsmäase, jolla voimme ottaa huomioon niitä ylimääriä kustannuksia, jotka aiheutuvat pitkistä etäisyyksistä ja näin turvata teollisuuden ja yritysten pärjääminen kovassa kilpailussa. Sitä tarvitaan.

On puhuttu näytelmästä. Minä peräänkuuluttaisin kuitenkin, että talousvaliokunta oli hyvin yksimielinen edellyttäessään hallitukselta, että se tekee esityksen, sen mukaisen, joka nyt on käsittelyssä, ja sai tästä myöskin aikaan yksimielisen lausunnon, jota nyt olemme hyväksymässä.

Yhdyn mielelläni ed. Vilénin esitykseen siitä, että myös Pohjois-Savon alue tulisi mukaan tähän. On jotenkin eriskummallista, että yksi maakunta on jäänyt tästä ulkopuolelle, kun muutoin ollaan kaikki samassa tukialueessa.

¹⁷ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Viime talvena, jo maaliskuussa tiesin tämän hallituksen jukuripäisyyden ja siksi tein toimenpideoitteen. Tarkat lukijat ovat huomanneet toimenpideoitepuolella sen, että tällainen aloite on jätetty. Jatkoa ajatellen toivoisi, niin kuin monet muutkin edustajat ovat toivoneet, että valiokunnan kannanotot toteutuisivat, että luotaisiin pysyvämpi järjestelmä.

Voisi ajatella jopa sillä tavalla, että — onko tässä mahdollisesti joku virkamies takana, joka on ottanut elämäntehtäväkseen saada ajettua tämän järjestelmän alas. Sen lisäksi, että etelän edustajat täällä kuitenkin ... nyt kun salissa ei ilmeisesti hirveän paljon Etelä-Suomesta ole edustajia, paitsi ed. Rakel Hiltunen, joka perjantaina käytti oikein hyviä puheenvuoroja, hän ymmärtää nämä ongelmat. Mutta muistan edelliseltä kaudelta, miten kyseltiin, jotta mitä tämä tällainen systeemi yleensä tointaa ja onko se nyt järkevää. Eikö firmojen pidä pärjätä ihan luonnostaan? Mutta kyllä me kehitysalueen ihmiset, tai

syryjimmässä asuvat tiedämme, että yrityksille tämä on hyvin tärkeä. Jos tukea ei tule, voi olla, että nekin firmat lopettavat, jotka — niitä on tällä hetkellä muistaakseni 277, mitkä ovat saaneet tukea. Se on aika iso porukka, jos nekin tänne Helsingin seudulle tuppautuvat entisten lisäksi, mitä lie asuntojonossa jo toistakymmentätuhatta ihmistä tälläkin hetkellä.

Tämä on hyvin pieni raha, mikä tähän satsataan. Toivoisi, että tätä voisi jopa tehostaa, niin kuin aikaisemmat puhujat ovat todenneet, laajentaa toimialaa ja isontaa summaa tietysti tähän siten jatkossa.

18 Unto Valpas /vas: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tähän tärkeään asiaan: kuljetustuki on yksi pieni, hyvä asia aluepolitiikan kannaltakin katsottuna. Tämän kaltaisia esityksiä tarvittaisiin hallitukselta enemmänkin niille alueille, joissa muuttoliike on todella varsin vakava ongelma. Siellähän on puutetta työpaikoista. Pitäisi kehittää keinoja, joilla näitä uusia työpaikkoja voitaisiin sinne saada, ja samalla tietenkin pitäisi turvata siellä olevien työpaikkojen mahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Tässä asiassa ihmetyttää vain se, kuinka vaikeaa on aina kuljetustukiasia saada täällä läpi. Tämä asia hoidetaan vähän niin kuin pihtisynnytyksenä täällä vuosittain.

19 Eero Lämsä /kesk: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti kuljetustukiasiaan: Niin sanottu lyhyt historiahan on se, että vuonna 95 Lipposen ensimmäinen hallitus esitti koko kuljetustukilain lakkauttamista. Se oli muuten erittäin kova väkän, että ei näin käynyt, että kuljetustukilakia ei lakkautettu, vaan silloinkin se lähti lakialoitteen pohjalta ja lähinnä niitten alueen edustajien voimin, jotka kuljetustuen tarpeellisuuden todella siellä alueella tuntevat. Tiedän myös Savosta yrityksiä, lähinnä betonialan yrityksiä, jotka todella haluavat siellä alueella toimia ja työllistää ihmisiä. Mutta muistan, kun valiokunnassa tätä asiaa käsiteltiin, ne toivat selkeästi esille sen, että jos kuljetustukijärjestelmää ei ole, ne joutuvat toiminnot siirtämään tänne etelään. Eli on ollut hyvin isosta asiasta kysymys näitten alueitten kannalta ajateltuna. Sirkustelu, mikä eduskunnassa on jatkunut vuodesta 95 lähtien, on kyllä erikoinen. Eli on joka vuosi jouduttu tuomaan lakialoitteen pohjalta tämä laki tänne. Sen jälkeen kun nimiä on saatu riittävästi aloitteeseen, halli-

tus on ominut itselleen kuljetustukilakiesityksen ja tuonut sen hallituksen esityksenä tänne eduskuntaan. Onneksi se on sitten hyväksytty. Mutta se, kun on puhuttu kuljetustuen jatkuvuudesta ja hallituspuolueitten edustajien toimesta tuotu monta kertaa esille se, että tämä täytyy nyt saada pysyväksi laiksi vähintään vuoteen 2006, niin sanon kyllä näin, että en usko, ennen kuin näen. Se ei ole tähänkään asti onnistunut ja siihen on koko ajan luotu painetta. Perusteita tähän on olemassa, mutta kyllä toinenkin Lipposen hallitus on ollut tämän asian osalta niin kovakorvainen, että ei ole asia edennyt muuta kuin lakialoitteen pohjalta.

20 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä sanoi, että eduskunnassa on aina käyty kova väkän kuljetustukilain yhteydessä. Sehän on totta. Mutta totta on myös se, että hallituspuolueiden jäsenet sen ovat tässä talossa aina ratkaisseet, etenevätkö nämä asiat vai eivät. On ollut mielenkiintoista nähdä, että keskusta omii myös itselleen. Totta kai ymmärrän sen, että keskusta on tämän asian kannalla ollut, toivottavasti kaikki keskustalaiset kansanedustajat. Olen ihmetellyt sitä, että tämä asia esitetään näin.

Itse asiassa olen sanonut jo aikaisemmin monta kertaa mielipiteeni, että logistiikkatuki ei tule kuljetustukea korvaamaan. Siinä mielessä kuljetustukilaki pitäisi tulevaisuudessa saada 2006:een asti voimassa olevaksi.

21 Jaakko Laakso /vas: Herra puhemies! Kun täällä epäiltiin, ettei etelästä löydy tukea kuljetustuelle, täytyy tietenkin sanoa, että etelässä olevien kansanedustajien mielipiteet tässä kysymyksessä vaihtelevat sen mukaan, kuka uskaltaa olla hallituksen politiikkaa vastaan, kuka ei, kun kysymys on hallituspuolueista.

Itse näen kuljetustuen tarpeellisuena ja olen kannattanut kaikki nämä vuodet kuljetustuen muuttamista pysyväksi. Täytyy sanoa suoraan se, että tähän on hallituspuolueiden sisällä ollut aina tällainen täky, että hallituspuolueiden kansanedustajat pannaan tekemään turhan paljon töitä sellaisen asian puolesta, joka kuitenkin toteutuu. Ilmeisesti se mahdollistaa myöskin sen, että hallituspuolueiden kansanedustajat eivät kiinnitä muihin asioihin kovin paljon silloin huomiota, kun huomattava osa työstä kuluu kuljetustuen ohella käytävässä välttämättömässä kamppailussa.

Periaatteellisestihan on kysymys siitä, että pääministeri Lipponen ja valtiovarainministeri Niinistö eivät kannata tämän kaltaisten järjestelmien olemassaoloa. Sen takia he pyrkivät tällaisista järjestelmistä eroon. Mielestäni hallituspuolueiden kansanedustajat voisivat ottaa näitä kahda herraa niskasta kiinni ja pitää huolta siitä, että tällaista näytelmää ei enää tulevaisuudessa eduskunnassa leikitä.

22 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Ed. Laakso totesi lopussa sen, mitä opposition edustajana ja maakunnasta olevana, Pohjois-Karjalasta olevana edustajana toivoisi. Hallituksen piirissä ja hallituspuolueiden piirissä pitäisi todella tämä asia nähdä oikeassa valossa ja myös asettaa oikeisiin mittasuhteisiin. Tästä on tullut sellainen keskustelunaihe, jonka varjossa monta muuta asiaa voidaan viedä eteenpäin ja kiinnittää huomio tähän, siis käytännössä tuki taaksepäin eli huonompaan suuntaan myös niitä muita asioita.

Ed. Huotari totesi, että oppositio ei tätä ole kyennyt hoitamaan tai että opposition vaikutus on vähäinen. Meidän tehtävämme on tuki pitää asioita esillä, nostaa esille ja keskusteluun. Ei meidän voimamme valitettavasti vielä riitä yksin näitä hoitamaan. Sen uskon, että meidän ryhmämme on tässä tärkeässä asiassa nyt, ja on ollut myös aiemmin, yksimielinen. Kysymys on siis pienestä markkamäärästä, tärkeästä rahasta sen saajille ja tärkeästä periaatteellisesta asiasta. Aikanaan, kun Lipponen ensimmäinen hallitus aloitti leikkaustoimensa, tämä raha oli 100 miljoonan markan tasolla. Se oli samalla tasolla kuin yksityistierahakin, josta myös on hyvin paljon puhuttu ja joka sekin on ollut hyvin tärkeä alueellisesta näkökulmasta katsottuna.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

12) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 160/2000 vp

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 12/2000 vp

Lakialoite LA 68/1999 vp, 134/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus ja valiokunnan mietinnössään ehdottama uusi toinen lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 Olli Nepponen /kok: Arvoisa herra puhemies! Nyt on käsiteltävänä siviilipalveluslain muutos, joka pitää sisällään eräitä hyväksyttäviä tarkistuksia, kuten sen, että siviilipalvelus voidaan aloittaa 18-vuotiaana. Tällä lailla lisätään siviilipalveluspaikkoja, mikä on hyvin tarpeen, ja myöskin se antaa mahdollisuuden maksaa korvauksia poikkeuksellisen korkeista kuluista, jotka siviilipalvelus on aiheuttanut. Se pitää myöskin sisällään siviilipalveluksen lyhentämisen 395 vuorokaudesta 362:een, mitä en voi pitää hyväksyttävänä.

On varmasti paikallaan lausua muutamia sanoja, kun en ollut lähete keskustelussa ja pitkän työuran aikana on myöskin kertynyt kokemuksia puolesta ja vastaan. Olen saanut kouluttaa suomalaisia miehiä tuhansia. Viimeksi Säkylän joukko-osaston komentajakauteni aikana yli 11 000 varusmiestä suoritti ansiokkaasti asevelvollisuuteen perustuvan varusmiesaikansa. Olen saanut myöskin määrätä kymmeniätuhansia miehiä ja myöskin muutamia naisia asevelvollisuuslain edellyttämään varusmiespalvelukseen ja kertausharjoituksiin. Mutta olen myöskin saanut vastaanottaa kohtuullisen useita hakemuksia siviilipalvelukseen ja tavannut useita miehiä ja käynyt heidän kanssaan keskusteluja.

Muistan hyvin nykyisen Siviilipalvelusmiesliiton puheenjohtajan Ranisen useat käynnit Säkylässä, Porin Prikaatissa, josta hänet aina sitten palautettiin jatkamaan siviilipalvelustaan. Ehkä viimeisin kokemus hänestä, joka ei ollut kovin mieltä ylentävä, oli se, kun hän muutaman mie-

hen kanssa yhdessä viimeistä kesävalaa vastaan-ottaessani yli tuhannen uljaan porilaissotilaan marssiessa ohimarssiin vajaat 50 metriä ennen ohimarssia vetäisi banderollin eteen, mutta onneksi poliisivoimat poistivat tuon joukon nopeassa tahdissa ja marssi jatkui. En kuitenkaan menettänyt yöuniäni, en provosoitunut, ainoastaan seuraavana päivänä, kun valtaehdet eivät puhuneet itse valasta juuri mitään, vaan banderollien levittämisestä. Mutta tapasin herra Ranisen, niin kuin hän minua kutsui herra Nepposeksi, parisen viikkoa sitten mielenosoituksen aikana. Mies oli muuttunut monella tavalla. En ollut tuntea pitkän parran takaa, vähän kasvaneen olemuksen takaa. Ehkä aika oli tehnyt tehtävänsä.

Ymmärrän myöskin heidän ajatuksiaan, mutta en kaikilta osin. Siviilipalvelus on osa laajaa asiakokonaisuutta, jolla on merkityksensä yleisen asevelvollisuuden toimivuudelle. Siviilipalvelus ei ole vaihtoehto, se on mahdollisuus suorittaa kansalaisvelvollisuus uskonnollisten tai eettisten syiden vuoksi muuten kuin varusmiespalveluksessa. Suomen turvallisuuspoliittinen linja on yleiseen asevelvollisuuteen perustuva, uskottava kansallinen puolustus. Yleinen asevelvollisuus loi Suomelle perustan selviytyä viime sodista, ja me tarvitsemme sitä edelleenkin mahdollisesti tulevaisuuden kriiseissä, joihin me varustaudumme ensisijaisesti puolustamaan omaa maatamme, mutta myöskin kansainvälisiin tehtäviin, joissa suomalaisilla asevelvollisilla on oma sijansa. Tätä linjaa ei tule vaarantaa pienen vähemmistöryhmän etujen epäoikeudenmukaisella laajentamisella. Palkka-armeija ei ole Suomen valinta. Me tarvitsemme asevelvollisuuteen perustuvaa armeijaa ja siinä tarvitsemme vahvan reservin, jonka keski-ikä on riittävän alhainen.

Varusmiespalveluksesta on hyötyä yhteiskunnalle ja siitä on hyötyä myöskin sen suorittavalle niin miehelle kuin myöskin naiselle itsellekin. Se totuttaa monesti nuoren säännönmukaiseen elämään ja valmentaa myöskin tulevaisuuteen. Varusmiespalvelus on monelle syrjäytymisuhan alaiselle nuorelle osoitus selviämisestä, osoitus itselle, osoitus myöskin muulle yhteiskunnalle. Usein pelko selviämisestä varusmiespalveluksen haasteista aiheuttaa myöskin ajatuksen ja allekirjoituksen hakeutua siviilipalvelukseen. Näin ei saisi olla. Muistutan, että Ilkka Taipale on monta kertaa peräänkuuluttanut sitä, että meidän tulisi pystyä viemään mahdollisimman moni

nuori asepalveluksen lävitse, koska se olisi heidän itsetuntoaan vahventava tekijä.

Oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus lain edessä edellyttää, että varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen rasitus on tasapuolinen kaikkia kohtaan. Palvelusaikaa voidaan verrata vain työpäivinä. Tältä osin lakiesitys ontuu. Kun otetaan huomioon, että siviilipalvelusmiehet pääsääntöisesti työskentelevät virka-ajan puitteissa, viikonloput vapaina ja käyttävät hyväksytyn 30 vuorokauden kuntoisuusloman, tällöin nyt voimassa oleva kolmentoista kuukauden siviilipalvelusaika merkitsee noin 178 työpäivän mittaista palvelusta.

Varusmiespalveluksen pituutta laskettaessa on otettava huomioon erityisesti yhä lisääntyvät maastovuorokaudet, joiden katsotaan vastaavan kahta työpäivää. Varusmiehet joutuvat olemaan kiinni myös viikonloppuisin ja pääsääntöisesti iltaisin. Näillä perusteilla on päädytty siihen, että kuuden kuukauden varusmiespalvelusaika vastaa noin 184:ää työpäivää ja siihen sisältyy 60 maastovuorokautta. Kahdentoista kuukauden palvelusaika vastaa noin 368:aa työpäivää ja sisältää noin 120 maastovuorokautta. Näin vertailu osoittaa, että jo nyt voimassa oleva siviilipalvelusaika on lyhempi kuin lyhyin varusmiespalvelusaika.

Liian houkutteleva siviilipalvelus aiheuttaa kansainvälisten kokemusten mukaan tilanteen, jossa hyvää henkilöainesta hakeutuu siviilipalvelukseen. Kansalaisten kosketus Puolustusvoimiin vähenee, ja maanpuolustuksen kokeminen yhteiseksi asiaksi vaarantuu. Uskottava kansallinen puolustus tarvitsee kansalaistemme yksimielisen tuen, ja se on juuri sen peruspilari. Siviilipalveluksen pituus on suurin houkuttelevuutta lisäävä tekijä.

Lain perusteluissa väitetään, että pidempiin varusmiespalvelusaikoihin hakeudutaan vapaaehtoisesti. Näin osittain onkin, ja nimenomaan hyvän varusmiespalveluksen aikana suoritetun motivoinnin ansiosta monen kohdalta he ovat valmiita jatkamaan esimiesten määräämää palvelusaikaa kuudesta kuukaudesta yhdeksään tai kahteentoista kuukauteen. Periaatteena on kuitenkin se, että sopivuuden mukaan niin mies kuin nainen määrätään hänelle kuuluvaan koulutukseen, oli se sitten kuusi, yhdeksän tai kaksitoista kuukautta. Olen tältäkin osin käynyt usein keskusteluita miesten kanssa, jotka ovat epäröineet, lähtevätkö he sinne. Keskustelujen jälkeen he

ovat selvästi todenneet, että he suorittavat kansalaisvelvollisuutensa niin kuin esimiehet ovat sen parhaaksi katsonet. Näin yli kolmannes nuorisosta palvelee kaksitoista kuukautta ja lähes puolet varusmiehistä palvelee enemmän kuin kuusi kuukautta.

Kuten alussa totesin, laki lähtee siitä, että siviilipalvelus edellyttää uskonnollista tai eettistä vakaumusta. Tämän vakaumuksen mittaamisetahan luovuttiin aikanaan ja mittariksi katsottiin juuri siviilipalvelusajan pituus. Hyvin usein nuo vaatimukset täyttyvät. On todella miehiä, joiden uskonnollinen ja eettinen vakaumus täyttyy. Mutta on valitettavasti myös miehiä, jotka joko pelosta, että eivät selviä, tai muista syistä menen siitä, mistä aita on matalin, valitsevat siviilipalveluksen. Näin ei saisi olla, vaan todella raskuuden pitäisi jakautua tasapuolisesti.

Katsonkin, että lakiesitys on pituuden muutoksen osalta huonosti valmisteltu ja perustelut eivät ole totuudenmukaisia. Katson, että olisi ollut parempi, että lakiesitys siviilipalvelusajan lyhentämisestä olisi tuotu samaan aikaan, kun ensi keväänä valtioneuvosto tuo puolustuspoliittisen selontekonsa tarkistuksen. Siviilipalvelus pituuskseen olisi voitu liittää paremmin koko puolustuksen kokonaisuuteen ja samalla olisi voitu pohtia paremmin siviilipalveluksen sisältöä, sillä sisällöltään se kaipaa uudistuksia. Siviilipalvelusta voitaisiin kehittää palvelemaan nykyistä huomattavasti paremmin siviilikriisinhallinnan tarpeita, joita Suomi peräänkuuluttaa kansainvälisissä tehtävissä sotilaallisen kriisinhallinnan ohella. Siellä me tarvitsemme myös osaavia miehiä ja osaavia naisia.

Yhdyn valiokunnan mietinnössä vastalause 1:n eriävään mielipiteeseen ja ehdotan, että 1. lakiehdotuksen 3 §, 14 §:n 1 momentti ja voimaantulosäännöksen 3 ja 4 momentti poistetaan ja 2. lakiehdotus hylätään.

Toinen varapuhemies: Yhden minuutin vastauspuheenvuoro, ed. Laakso.

2 Jaakko Laakso /vas (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ed. Nepponen toi varsin kiihottomalla tavalla esille ne argumentit, joilla puolustetaan siviilipalvelusajan nykyistä pituutta. On kuitenkin tietenkin joukko muita argumentteja, joiden lähtökohtana on nykyisen ajan lyhentäminen.

Silloin, kun siviilipalvelusaika oli huomattavasti vielä nykyistä pitempi, tämä kysymys totaali kieltäytyjistä nousi voimakkaasti esille. Silloinen puolustusministeri Elisabeth Rehn katsoi yhteistyössä puolustusvaliokunnan kanssa, että tämä ongelma on hoidettava. Silloin yksimielisesti päädyttiin siihen, että siviilipalvelusaikaa lyhennetään. Nyt totaali kieltäytyjäongelma on jälleen noussut esille, ja mielestäni yksi keino, jolla tämä ongelma on ratkaistavissa, on siviilipalvelusajan lyhentäminen nykyisestä. Siksi olisi sin valmis kannattamaan vielä tuntuvampaa lyhennystä kuin hallitus esittää.

3 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä siviilipalveluslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilipalvelusaika lyhenee nykyisestä 395 vuorokaudesta 362 vuorokauteen. Asevelvollisuuslaki määrittää jokaisen Suomen miehen velvollisuudeksi isäntään ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamisen.

Siviilipalveluslaki onkin luonteeltaan poikkeusjärjestely suhteessa yleiseen asevelvollisuuteen. Siviilipalvelus on perustuslain tunnustama laillinen valinta, joka perustuu uskonnon ja omantunnon vapauteen perustuslain mukaisesti. Poikkeusjärjestelyissä tehtävillä muutoksilla, kuten siviilipalvelusajan lyhentämisellä, on kuitenkin heijastusvaikutuksia varusmiespalvelukseen ja siviilipalveluksen suorittavien määrään ja siten olennaisesti yleisen asevelvollisuuden varaan rakentuvaan puolustukseen. Siksi puolustusvaliokunnan lausunnossaan esittämä näkemys siitä, että siviilipalveluksen kehittämisen tulee seurata vertailukelpoisesti varusmiespalveluksessa tapahtuvia muutoksia, on varsin tärkeä näkökulma.

Tämän vuoksi ihmettyttää, että hallitus on tuonut tässä vaiheessa tämän esityksen. Olisi ollut monin tavoin perustellumpaa todella ensi keväänä esiin tulevan puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä tehdä kokonaisarviointi, arviointi niistä järjestelyistä, jotka koskettavat varusmiespalvelusaikojen muutoksia, näistä kokemuksista, jotka ovat rakentuneet uusista varusmiespalvelusajoista ja samalla myös siviilipalvelusajkaan mahdollisesti tarvittavista korjauksista.

Siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen tulisikin kokonaisrasittavuudeltaan vastata mahdollisimman läheisesti toisiaan. Palvelusaikakysymystä on pohdittava kokonaisvaltaisesti otta-

en huomioon kaikki palvelusmuotojen väliset eroavaisuudet. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että palvelusmuotojen kokonaisrasittavuutta arvioitaessa merkityksellisiä seikkoja ovat palveluksen fyysinen ja psyykinen rasittavuus, palvelusajan pituus, työ- ja koulutusajan menetys, erottaminen perheestä ja muusta totutusta ympäristöstä sekä palvelukseen sisältyvät asuinpaikan valinnan ja liikkumisvapauden rajoitukset.

Mielestäni tämä monipuolinen tarkastelu ja arviointi on äärimmäisen tärkeä asia. Tähän liittyen on mielestäni olennaista muistaa myös se, että varusmiespalvelusajan uudistuksen myötä voidaan peruslähdekohtaksi hyväksyä se, että normaali varusmiespalvelusaika lähtee 12 kuukaudesta. Tämän 12 kuukauden asepalvelun suorittaa noin kolmasosa jokaisesta ikäluokasta ja tietty osa 9 kuukautta nykyisen käytännön mukaan ja tietty osa 6 kuukauden palvelusajan.

Näihin normaalipalvelusaikoihin ja -käytäntöihin verrattuna siviilipalvelus on varsin vapaita ja ilman erityistä valvontaa tapahtuvaa työtä. Siviilipalvelus suoritetaan usein kotipaikkakunnalla, josta seuraa, että siviilipalvelusmies voi majoittua hyvin useissa tapauksissa kotonaan. Siviilipalvelus toteutetaan lisäksi normaalien työaika- ja työviikkojen puitteissa, jolloin siviilipalvelusmiehen henkilökohtainen vapaa-aika sekä mahdollisuudet hoitaa henkilökohtaisia asioitaan ovat varusmieheen verrattuna huomattavasti paremmat.

Arvioitaessa palvelusaikojen pituutta on myös huomioitava, että siviilipalvelusmiehillä työpäivän pituus 13 kuukauden palvelusaikana on 7 tuntia 15 minuuttia vuorokaudessa. Palvelua on viitenä päivänä viikossa, sillä viikonloput ovat vapaita. Varusmiehillä, jotka suorittavat 6 kuukauden palveluksen, maastovuorokausia on 60, mikä tarkoittaa palvelusta 24 tuntia vuorokaudessa. Mitattaessa maastopäiviä työpäivinä pääesikunta käyttää arviota, jonka mukaan yksi maastovuorokausi vastaa kahta työpäivää. Vastaavasti 12 kuukauden varusmiespalvelun suorittavilla maastopäiviä on 120, mikä vastaa siis 240:tä työpäivää.

Näin arvioiden siviilipalvelusta suoritettava on 13 kuukauden palvelusaikanaan palveluksessa 178 työpäivää, varusmies 6 kuukauden aikana 184 työpäivää ja 12 kuukauden varusmiespalveluksen suoritettava 368 työpäivää. Heinäkuussa 1998 toteutuneen varusmiesten palvelusaikauudistuksen myötä keskimääräinen palvelusaika ly-

heni 9,5 kuukaudesta noin 8,5 kuukauteen eli noin 260 vuorokauteen. Tämän lisäksi meidän pitää huomioida reservin kertausharjoitusten vaikutus. Reserviläisten keskimääräinen kertausharjoitusvelvoite on 65 vuorokautta.

Aseellisessa palveluksessa ilman kertausharjoituksia on nettotyöpäiviä keskimääräisellä palvelusajalla 255 vuorokautta. Siviilipalvelusmiehellä todellisten palveluspäivien määrä on puolustushallinnon laskelmien mukaan 178 ja työministeriön laskelmien mukaan 263 vuorokautta. Viitaten edellä esitettyihin perusteluihin en pidä perusteltuna siviilipalvelusajan lyhentämistä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla.

Näiden perustelujen lisäksi haluan ottaa hyvin vahvasti esille sen ihan nuorten omiin kokemuksiin perustuvan seikan, mikä kasvatuksellinen merkitys varusmiespalveluksella on nuorelle itselleen. En malta olla, arvoisat kollegat, tässä yhteydessä kertomatta viikonloppuna käymääni keskustelua oman poikani kanssa, joka on parasta aikaa suorittamassa 12 kuukauden asevelvollisuutta. Hän kertoi omanaan, mutta myös monien, monien varusmiestovereidensa kommenttina nimenomaisesti kasvatuksellisen merkityksen, kertoi jopa näin, että on nuoria, jotka toteavat, että varusmiespalvelusaika on merkinnyt todella sitä, että he ovat löytäneet ryhdin omaan elämänsä.

Tässä mielessä on erittäin tärkeää, että me lainsäätäjinä näemme tämän merkityksen, näemme myös sen, että meillä vuosittain on noin 30 000 nuorta edelleen suorittamassa varusmiespalveluksen. Siviilipalveluskäytäntö, joka luonnollisesti säilyy poikkeusmenettelynä, koskettaa runsasta 2 000:ta nuorta. Tässä mielessä se, että me olisimme lyhentämässä tätä palvelusaikaa, on erittäin huolestuttava viesti suomalaiselle nuorisolle.

Tämäkin vuoksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 1 mukainen ehdotus.

4 Jaakko Laakso /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Karjula erehtyy perustavaa laatua olevassa kysymyksessä. Saattaa olla monen muunkin osalta, joka vastustaa hallituksen lakiesitystä, että tämä perustavaa laatua oleva väärinkäsitys on lähtökohtana, ja se on se, ed. Karjula, että teillä on käsitys siitä, että tässä on kysymys poikkeusjärjestelystä, että oikeus siviilipalvelun suorittamiseen tai oikeus

aseettomaan palveluun olisi poikkeusjärjestely. Eihän näin ole.

Suomen perustuslain 127 §:n 2 momentti takaa tämän. Aivan samalla tavalla te voisitte ottaa perustuslaista eräiden muiden pykälien osalta momentteja ja kutsua niitä poikkeusjärjestelyiksi. Eivät ne ole sellaisia, ed. Karjula. Juuri tähän väärinkäsitykseen perustuu se, että muka se on nyt vain tällainen olemassa oleva, vähän virheelinen ratkaisu. Se on muun muassa yksi perusoikeuksista voimassa olevien ihmisoikeussopimusten mukaan.

⁵ **Kyösti Karjula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri näin. Kyllä tämä on perustuslain mukainen järjestely, mutta joka tapauksessa meillä on lähtökohtana yleinen asevelvollisuus, joka koskettaa pääosaa suomalaisia nuoria. Siinä mielessä, ed. Laakso, jos ajatellaan, että runsas 5 prosenttia suomalaisista nuorista ikäluokasta suorittaa siviilipalveluksen, niin kysymys on tietysti mielessä kuitenkin poikkeusjärjestelystä.

⁶ **Pertti Mäki-Hakola /kok**: Arvoisa herra puhemies! Luojan kiitos, ed. Laakso, kyse on poikkeuksen käyttämisestä, silloin kun siviilipalvelukseen haetaan. Se varmentaa meidän valtakuntamme pysymisen kuitenkin Suomea.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta on ollut outo prosessi. Asia nostetaan esille hallitusohjelman ulkopuolelta. Hallitus äänestää lakiesityksen antamisesta äärimmäisen niukasti. Äänin 9—8 esitys päätetään antaa. Puolustusvaliokunta asiantuntijavalioikuntana päätyi lausunnossaan äänestyksen jälkeen esittämään lakiesityksen hylkäämistä. Mietinnön laatinut työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta puolestaan äänestyksen jälkeen esittää lakiesityksen hyväksymistä muutettuna. Valiokuntien lausuntoon ja mietintöön liittyy useita eriäviä mielipiteitä ja vastalauseita. Olisi toivonut, että hallitus olisi tässä vaiheessa vetänyt esityksensä pois, kuten täällä näköjään mahdollista on, ja näin asia olisi ratkennut. Näin näemmä ei kuitenkaan tapahtunut.

Itse asiassa meillä on hyvin vapaamielinen asevelvollisuuslaki. Asepalvelus on periaatteessa vapaaehtoista. Jos joku haluaa palvella aseettomana tai siviilipalveluna, hän voi sen tehdä, siinä ei paljon nykypäivänä vakaumuksia ja syitä kysellä. Asia oli ennen toinen, kun vakaumusta

yritettiin mitata, mikä varmasti oli aika mahdollon tehtävä, niin kuin ed. Nepponen totesi.

Kyse on suomalaisten nuorten miesten ja naisten — luoja kiitos, naiset ovat tulleet mukaan myöskin omalta osaltaan paikkaamaan tätä pientä vuotoa, joka tapahtuu — yhdenvertaisuudesta. Kuten puolustusvaliokunta on lausunnossaan todennut, siviilipalveluslaki on luonteeltaan poikkeava tapa yleiseen asevelvollisuuteen nähden. Poikkeusjärjestelyissä tehtävillä muutoksilla kuten siviilipalveluslain lyhentämisellä on, kuten ed. Karjula täällä lainasi, heijastusvaikutuksia yleisen asevelvollisuuden ja siten myös asevelvollisuuslain tarkoituksen toteutumiseen. Kun valinta on vapaa, on huolehdittava tasa-arvon toteutumisesta. Saatujen selvitysten mukaan, kuten täällä niin ed. Nepposen kuin ed. Karjulan puheenvuoroissakin esille tuli, nykyinen lyhennettykin varusmiespalvelus on rasittavampaa kuin siviilipalvelus. Kuten perustuslakivaliokunta aikoinaan on todennut, palvelusmuotojen tulisi kokonaisuutena vastata mahdollisimman hyvin toisiaan. Kun nytkin kokonaisuutena on varusmiehellä todettu isommaksi kuin siviilipalvelusmiehillä, ei ole perusteltua lähteä muuttamaan järjestelmää, ellei sitten lisätä siviilipalvelusajan pituutta. Joskus tuntuu siltä, että sitä aikaa pitäisi lisätä ja panna jokin sopeutusvaihe, että pääsisi takaisin siviiliin normaalijärjestykseen.

Meidän puolustuksemme perustuu itsensä, alueelliseen puolustukseen ja yleiseen asevelvollisuuteen. Viime viikon kyselytunnilla pääministeri itse ilmoitti näin olevan jatkossakin. Eduskunnalla ei ole syytä mennä tekemään päätöksiä, jotka vähimmäissäkään määrin olisivat omiaan rapauttamaan toimivaa järjestelmää. Sinänsä siviilipalvelusmiesten työtehtävät kaipaavat tarkastelua. Ed. Nepponen päätyi kriisijärjestelmien tarkasteluun. Itse olen miettinyt sitä, että kun on keskusteltu työvoimapulasta sairaaloissa ja vanhainkodeissa, nähtävästi olisi syytä priorisoida siviilipalvelusmiesten työtehtäviä ja tarkastella niitä uudella tavalla.

Kerrotaan, että fiksuimmat siviilipalvelusmiehet osaavat hoitaa asian sillä tavalla, että asuvat kotonaan, niin kuin lausunnossa on todettu, kulkevat palveluksessa kuin normaalit työntekijät ja samalla käyttävät ajan opiskeluun ja opinnäyteytönsä tekemiseen. Tunnen itsekin vastaavia tapauksia. Kun puhutaan työvoimapulasta meidän sairaaloissamme ja vanhainkodeissamme, olisi

hyvin perusteltua laittaa siviilipalvelusmiehiä entistä enemmän nimenomaan näihin tehtäviin tekemään todella siviilipalvelustyötä. Tältä paikalta kannatan ed. Nepposen puheenvuorossaan tekemää esitystä ja ymmärsin, että ed. Karjula oli samaa mieltä.

Eräs veteraani totesi viikonlopun aikana, kun kuuli, että täällä käsitellään tällaista asiaa, että muistakaa nyt siellä eduskunnassa, että jos meille olisi tulossa maahantunkeutuja tai sitä miettivä, niin maahantunkeutuja ei takuulla laske sitä, montako harjamiestä meidän rajallamme on, mutta hän joutuu laskemaan ja arvioimaan sen, montako koulutettua, aseissa olevaa miestä me pystymme rajalle asettamaan. Toivon, että eduskunta käyttää tässä järkeä.

7 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta päätyi äänestyksen jälkeen kannattamaan hallituksen esitystä siviilipalvelusajan lyhentämiseksi. Tässä yhteydessä haluan muistuttaa, että kysymys ei ole puolustuspolitiikasta, vaan kysymys on ihmisoikeuspolitiikasta, ja siksi tämä asia ei kuulu puolustuspoliittisen selonteon yhteyteen, vaan juuri tällä aikaa käsiteltäväksi, kuten sitä nyt täällä käsitellään.

Asevelvollisuuslakia muutettiin 1.7.1998 niin, että varusmiesten koulutus- ja palvelusajat lyhenivät. Noin puolet varusmiehistä suorittaa lyhyemmän palvelusajan, 180 päivää. Tässä yhteydessä olisi pitänyt tietysti olla looginen ja tarkastella myös siviilipalveluksen aikaa. Nyt lakiesitys on eduskunnassa ja kuultuamme asiantuntijoita, olemme päätyneet siihen tulokseen, että noudattaaksemme ihmisoikeussopimuksia Suomen tulee alentaa siviilipalvelusaikaa vähintään siihen, mitä lakiesityksessä on. Itse olisin ollut valmis menemään pitemmälle ja siksi esitänkin vastalauseen — täytyy tarkistaa nyt numeroa, mikä se on (Ed. Laakso: Lakialoite 134!) — lakialoitteen n:o 134 mukaisesti lyhennettäväksi siviilipalvelusaikaa enemmän kuin hallituksen esitys on.

Valiokunnassa keskusteltiin paljon rasituksen tasapuolisuudesta tai arvioitiin sitä, kumpi palvelumuodoista on rasittavampi. Siihen oli ainakin kaksi eri mielipidettä, eli Puolustusvoimat oli laskenut sen, että rasitus olisi asevelvollisuudessa huomattavasti pahempi, mutta siinä oli laskettu myös kertausharjoitusajat rasittavuuteen. Kuitenkin jokainen meistä tietää, että kertausharjoit-

uksia ei läheskään kaikille asevelvollisuuden suorittaneille tule, eli tämä on täysin teoreettinen laskelma, joka meille työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnassa esitettiin. Myöskään lausunnossa ei ollut huomioitu niitä muita rasisitustekijöitä, joita siviilipalvelusmiehet joutuvat väistämättä elämässään kohtaamaan, eli kun he hakevat määrättyihin koulutuksiin, asevelvollisuus aika voi vaikuttaa siihen tai se voi vaikuttaa, onko suorittanut asevelvollisuuden vai siviilipalveluksen.

Myöskin työpaikkaa hakiessa se voi vaikuttaa, ja olette varmaan kaikki lukeneet ne sähköpostiviestit ja muutkin asiantuntijalausunnat, joita tänne on tullut niistä ongelmista, joita siviilipalveluksessa tällä hetkellä on liittyen asumiseen, matkakustannuksiin ja muihin asioihin, muun muassa siihen, että siviilipalveluspaikkoja ei ole tarjolla joka paikassa, missä henkilöt asuvat, ei edes lähettyvillä. Teoriassakaan ei ole mahdollista, että kaikki siviilipalvelusmiehet voisivat suorittaa kotoa pitäen siviilipalveluksen. Sen lisäksi kaikki muut näyttävät olevan valmiimpia arvioimaan henkilön vakaumusta ja asettamaan sen kyseenalaiseksi. Onneksi tässä keskustelussa ei se ole vielä kovin voimakkaasti tullut esiin. Minusta on hyvin arveluttavaa, voiko toisen vakaumusta mennä kukaan ulkopuolinen tuntematta henkilöä ollenkaan, arvioimaan.

Selvitysmies, professori Jukka Kekkonen on selvittänyt siviilipalveluslakiin liittyviä ongelmia ja siitä on luovutettu jo mietintö 15.11.1999, mutta kuitenkin näitä muutosesityksiä ei ole tuotu eduskunnan käsiteltäväksi. Niinpä valiokunta kiirehtiikin näitä muutosesityksiä omassa mietinnössään.

Toivon, että asiasta voidaan keskustella täällä asiallisesti ja sellaiseen sävyyn, että pöytäkirjat ovat kaikkien kansalaisten luettavissa.

Toinen varapuhemies: Minuutin vastauspuheenvuorot, edustajat Nepponen ja Lehtimäki.

8 Olli Nepponen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotarille toteaisin, että kyllä on aina kysymys puolustuspolitiikasta, kun tarkastellaan, miten miehiä koulutetaan. Mainitsitte, että varusmiespalvelu lyheni. Keskimääräisesti kenties lyheni, mutta monen osalta piteni kuukaudella. Kun te totesitte, että ei niitä rasituksia lasketa, joita he kohtaavat esimerkiksi jossakin vaiheessa, kun hakevat työtä, silloin juuri vakaumus punnitaan.

⁹ **Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean aivan kuten ed. Nepponen, että kyse on myöskin puolustuspolitiikasta. Vaikka lähdeittäisiinkin siitä, että kyse on ihmisoikeuspolitiikasta, ed. Huotari varmaan kuitenkin tietää sen, että Amnesty International toteaa, että siviilipalvelus saa olla enintään puolitoista kertaa varusmiespalveluksen pituinen. Kun tällä hetkellä keskimääräinen varusmiespalveluksemme on kahdeksan ja puoli kuukautta ja se kerrotaan puolellatoista, päästään 12,75:een eli 13 kuukauteen. Se on täsmälleen se aika, joka meillä tällä hetkellä on. Minkä takia muuttaa lakia, kysyn.

¹⁰ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nepposelle sanoisin, että kysymys on tässä yhteydessä enemmän ihmisoikeuspolitiikasta kuin puolustuspolitiikasta. Myönnän sen, että totta kai vaikuttaa myös se, millainen palvelusaika on. Jos ne olisivat yhtä lyhyet, silloin saataisiin esiintyä sellainen tilanne, että joku voisi arvioida näiden kahden välillä. Mutta todellisuudessa tänä päivänä juuri sen vuoksi, että rasittavuus monilta osin on paljon kovempi siviilipalveluksessa, monet valitsevat kuitenkin varusmiespalveluksen ja joutuvat sen keskeyttämään. Jokainen meistä tietää ne prosentit, jos olette vierailleet varuskunnissa ja kyselleet vähänkään, minkälaiset keskeyttämisprosentit ovat. Ikävä kyllä, niitä keskeyttäjiä riittää.

¹¹ **Aulis Ranta-Muotio /kesk**: Arvoisa puhemies! Ihmettelen sitä, että hallitus toi tämän esityksen muutama kuukausi ennen puolustuspoliittista selontekoa. Mielestäni puolustuspoliittinen ulottuvuus on hyvin tärkeä tässä asiassa.

Puolustusvaliokunnan asiantuntijakuulemisessakin todettiin se, että kun edellisen kerran lyhennettiin siviilipalveluskestoa, kolminkertaisui siviilipalvelusmiesten määrä. Jos se on nyt yli 2 000, voisi arvella, että se voisi olla yli 6 000. Jos se on vuosittain tätä luokkaa, sillä on jo tiettyä merkitystä reserviasiaankin. Sitä olisi voitu puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä paremmin arvioida.

Mikään suunnaton kiire ei ole. Kun on sanottu, että Suomessa siviilipalvelus on nyt poikkeuksellisen pitkä verrattuna muihin Länsi-Euroopan maihin, Norjassa, jossa on varusmiespalvelusaika juuri sama kuin meillä, sama porrastus, on siviilipalvelu 14 kuukautta.

Kokonaisrasittavuusasiastahan on perustuslakivaliokunta todennut ja edellisessä puolustuspoliittisessa selonteossakin on todettu, että sen pitäisi olla kutakuinkin sama. Yhdyn niihin mielipiteisiin, joita täällä on esitetty, että se on kuitenkin, kun voi asua kotona ja tehdä siinä opiskelua osalla normaalin työviikon puitteissa, selkeästi helpompi kuin varusmiespalvelu.

Sisältöön puuttuisin niin, että enemmän sairalapalvelua, kriisiin varautumisen tapaista palvelua. Kristillisen ja remonttiryhmän esittämässä vastalauseessa todettiin kompromissina kertausharjoitus. Se on liian äkkiä otettu, paremmin tutkimatta esille. Aivan kuten puolustusvaliokunta lausunnossaan toteaa, se vaihtoehto pitäisi perusteellisemmin miettiä.

¹² **Esa Lahtela /sd**: Arvoisa puhemies! On aika merkittävä juttu, kun kaikissa maissa lailla uhoetaan sitä, jotta jos ei mene armeijaan, on pitkät siviilipalvelukset, tai jopa jos on kokonaan totaali kieltäytyjä, linnassa ollaan. Samanaikaisesti kuitenkin maailmassa neuvotellaan, millä tavalla saataisiin rauha aikaan. Ainakin semmoista tahtoa on ollut. Sitten tietysti on toisen näköisiäkin tahtoja olemassa. Suomessakin puhutaan puolustuspolitiikasta taikka Puolustusvoimista, useimmissa maissa kai on puolustusvoimat, niin minä olen ainakin ymmärtänyt. Hyvin harvoin minä olen kuullut, että on hyökkäysvoimia. Mitä me puolustamme, kun ei kukaan hyökkää tänne? Onko nimi väärä sitten? Meidän pitäisi muuttaa tämä varmaan, että Suomessakaan ei ole Puolustusvoimia vaan Suomen armeija, käydä puhumaan semmoisella nimikkeellä. Nimi on hämäävä siinä mielessä.

Itse olen työasiainvaliokunnassa ollut hyväksymässä hallituksen esitystä. Se meni äänestyksen jälkeen läpi, niin kuin hyvän hallituksen esityksen kuuluukin, jotta se menee hallituksen esityksenä läpi vielä siihen mennessä, niin pitkään. Toivon mukaan se menee tässä salissakin läpi. Minusta se esitys on sinällään hyvä. Niin kuin on kuullut tässä, toiveita on lyhyemmästäkin ajasta olemassa. Nyt siinä on vähän niin kuin kirkko keskellä kylää, jotta ei ole lyhyempi eikä ole se pitempi, vaan on välistä. Sehän on vuoden, 362 päivää. Vuosikin on aika pitkä aika. Minä en sillä tavalla ihan laske sitä rasittavuustekijänä. Vuosi on pitkä aika olla poissa. Se tarkoittaa, että ollaan työelämästä poissa. Tosin siviilipalvelusmiehet voivat paremmin opiskella, se on todettu

asiantuntijakuulemisessa. Ihan luonnostaan voidaan se tietää, koska se työ on vähän toisenlaista, se antaa paremmat mahdollisuudet. Mutta olen sitä mieltä, että sitä ei pidä mitata rasittavuutena, miten metsässä rämmittää ja ollaan siellä yötä. Koko ajattelu on ihan toisen tyyppinen, koska useimmat kieltäytyvät, niin ainakin olen ymmärtänyt, ovat sellaisia, jotka ovat kieltäytyneet vakaumus- tai uskonnollisista syistä. Raamattu nimittäin opettaa, että joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu. Se lieenee oikeutettua, että tällaista vielä uskotaankin ja tehdään sillä tavalla. Minusta heillä on aika luja vakaumus tai usko, jommin kummin, koska myös käyttäytyään sen mukaisesti. Kansanedustajista ei aina välttämättä voi sanoa samaa. Joskus olen kuullut puhuttavan toisella tavalla ja tehtävän toisella tavalla. Sen voisi politiikkaankin rinnastaa. Siviilipalvelusmiehet tai totaali kieltäytyvät ovat sinällään aatteessaan lujia.

Voi kysyä sitäkin, onko tämä ihan tasavertaisista, jos katsotaan Jehovan todistajia. Jehovan todistajat ja ahvenanmaalaiset vapautetaan kokonaan. Jos on ihminen, joka uskonnollisista syistä kieltäytyy — ei välttämättä ole uskovanenkaan, mutta on vakaumus — millä tavalla hän poikkeaa Jehovan todistajista, kun hänellä voi olla vielä vahvempi vakaumus kuin Jehovan todistajilla? Meillä on helluntailaisia ja kaiken näköisiä eri uskonlahkojen edustajia, jopa luterilaisia ja ortodokseja, jotka eivät ota asetta käteen eivätkä halua millään muotoa osallistua sen tyyppiseen palveluun, joka edistää sotimista. Luonnostaan tähän lainsäädäntöön rakentuu eriarvoistava tekijä. Ja jo mainitsin ahvenanmaalaiset: miksi he eivät tule mukaan, jotta olisivat samalla viivalla, vaan pääsevät vapaaksi?

Toivoisin, että esitys, kun tämä on vähän niin kuin kompromissi kaikkien ristiriitojen sisällä, kun huomenna äänestetään, lopullisessa käsitellessä menee tällaisenaan läpi.

Yksi asia, joka vielä unohtui. Joku on puhunut, että miehet ja naiset ovat tässä kysymyksessä tasa-arvoisia. Naiset ilmeisesti eivät pääse siviilipalvelukseen, vai pääsevätkö?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusukainen.

¹³ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela mainitsi, että siviilipalvelusmiehillä olisi mahdollisuus paremmin opiskella kuin varusmiehillä. Ehkä heillä on mahdollisuus opiskella, mutta myös varusmiehillä on mahdollisuus opiskella. Ruotuväki-lehden numerossa 20 tältä vuodelta mainostetaan otsikolla, että varusmies ehtii kirjoittaa väitöskirjankin, ja siinä kerrotaan muun muassa se, että tämä varusmies on saanut harjoitusvapaata väitöskirjan tekoon noin kerran viikossa ja hän on saanut yövapaita ja varusmiespalvelus ei ole merkittävästi hidastunut väitöskirjan tekemisen vuoksi. Minusta on ihan hyvä, että väitöskirjaa voi tehdä varusmiespalvelusaikana, mutta silloin ei pidä myöskään väittää, että siviilipalvelusmiehet voisivat paremmin opiskella, jos kerran varusmiespalveluksessa voi opiskella.

¹⁴ **Aulis Ranta-Muotio /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtela vaikutti varsin hyväuskoiselta siinä suhteessa, että aina on kyseessä vakaumus. Kysyisin kuitenkin ed. E. Lahtelan mielipidettä siitä, että kun edelliskerralla lyhennettiin palvelusaikaa, niin kolminkertainen määrä tuli siviilipalvelusmiehiä. Voiko vakaumus ajan lyhentämisen myötä niin voimakkaasti lisääntyä?

¹⁵ **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä sitä, miksi sillä tavalla tapahtui kuin tapahtui, että siviilipalvelusmiehet lisääntyivät, kun katsoo tilastoja. Mutta voi olla, että joillakin vakaumus ei ole ollut niin vahva.

Mutta siihen, mitä ed. Huotari totesi opiskelusta, niin vaikka olen sitä mieltä, että esitys on hyvä, niin kyllä kai se yksittäistapaus on tutkintojen suorittaminen varusmiespalvelun aikaan. Itse olen armeijan käynyt, eikä ainakaan silloin hyvin pitkiä tutkintoja joutanut suorittamaan. (Ed. Huotari: Siitä on aikaa varmasti!) Se on luonnollista, että siviilipalvelus sen mahdollistaa, koska kun mennään kämpille yöksi, niin totta ihmeessä voidaan paremmin lukea kuin kasarmilla. Kyllä siellä jätät sen verran häiritsevät, jos kävi lukemaan, että ei siinä hyvin syvällisiä opintoja voinut harrastaa.

¹⁶ **Leena-Kaisa Harkimo /kok**: Arvoisa rouva puhemies! Suomen perustuslaissa määritellään, että jokainen Suomen kansalainen on velvolli-

nen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä.

Näin itsenäisyyspäivän kynnyksellä ei voi muuta sanoa kuin että Suomen isänmaan puolustamisen tulisi olla kaikkien kansalaisten asia. (Ed. Laakso: Eivätkö siviilipalvelusmiehet puolusta isänmaata?) Uskottavalla maanpuolustuksella turvataan Suomen itsenäisyys, alueellinen koskemattomuus ja kansalaisten turvallisuus tarvittaessa sotilaallisia voimakeinoja käyttäen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi siviilipalveluslakia siten, että siviilipalvelusaika lyhenee nykyisestä 13 kuukaudesta 12 kuukauteen. Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilipalveluspaikka voidaan hyväksyä nykyistä käytäntöä kevyemmin vain työministeriön päätöksellä.

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvässä ensimmäisessä vastalauseessa sanotaan seuraavasti: "Siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen tulisi kokonaisrasittavuudeltaan vastata mahdollisimman läheisesti toisiinsa." Olen samaa mieltä. Tällöin on katsottava kokonaisuutta, johon sisältyvät suuret eroavuudet palvelusmuotojen välillä. Näitä eroja ilmenee muun muassa siinä, minkälainen on palveluksen fyysinen ja psyykinen rasittavuus, liikumisvapaus sekä varusmiespalveluksessa totaalinen totutusta ympäristöstä irtautuminen. Tässä ei siis olla asettamassa siviilipalvelusmiehiä eri asemaan vakaumuksen perusteella, vaikka joku näin väittääkin. Siviilipalvelus on varsin vapaata ja normaalia ja totuttujen työaikojen puitteissa tehtävää työtä. Lisäksi työstä saa usein arvokasta työkokemusta omalta alaltaan. (Ed. Laakso: Ei kuitenkaan opintoviikkoja!) Tätä ei varusmiespalvelus useinkaan tarjoa. Monesti siviilipalveluspaikka löytyy nuoren kotipaikkakunnalta. Varusmiespalvelukseen verrattuna siviilipalvelusmiehillä onkin enemmän vapaa-aikaa. Näin olen kannatan esitettyä 1. vastalauseetta. Siviilipalveluksen kestoa ei siis tulisi lyhentää lainkaan.

Arvoisa rouva puhemies! En voi hyväksyä sellaista vallitsevaa mentaliteettia, ettei kansalaisilla, yhteiskunnan jäsenillä, olisi velvollisuuksia. Monen asian yhteydessä tuntuu kuin tänä päivänä haluttaisiin ainoastaan nauttia oikeuksista, mutta oman kortensa kekoon kantaminen koetaan perin vaikeaksi. Miten Suomi makaa 20 vuoden kuluttua, mikäli kaikki pyrkivät ylittämään vain matalimman aidan?

¹⁷ **Jaakko Laakso /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin todeta kiistasta, joka koskee opiskelumahdollisuuksia, joihin ed. Harkimo myös viittasi. On aivan totta se, että monet siviilipalvelusmiehet kyllä opiskelevat, mutta ei pidä kuitenkaan yleistää. Täytyy sanoa, että monet siviilipalvelusmiehet ovat myöskin sellaisessa tilanteessa, jossa henkilökohtainen vapaus on suhteellisen rajattua ja opintumahdollisuudet ovat varsin olemattomat. On ennen kaikkea todettava se, että kun tällä hetkellä ollaan Puolustusvoimien puolella luomassa järjestelmää, jossa otetaan palvelusaika ainakin eräissä tehtävissä opintoviikkoina huomioon yliopistoissa, tällaista järjestelmää ei siviilipalveluspuolella olla luomassa.

¹⁸ **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olen jo lähete keskustelussa tuonut oman kantani esiin. Toteankin tässä ainoastaan kannattamani ed. Karjulan tekemää ehdotusta, että käsitelyn pohjaksi otetaan 1. vastalause, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että siviilipalvelusaika säilyy nykyisenä 395 päivää eikä lyhene, niin kuin hallitus ehdottaa.

¹⁹ **Juha Korkea-aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Aloitan toteamalla, että mielestäni tätä asiaa käsitellään väärässä tilanteessa, kun se on irrotettu varusmiespalvelun pituuteen ja sisältöön liittyvästä keskustelusta. Tämä keskustelu puolestaan, niin olettaisin, käydään ensi keväänä, kun eduskunta saa turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon, jossa kokonaisuudessaan silloin arvioidaan Suomen Puolustusvoimien tulevaisuutta ja tulevaisuuden tehtäviä. Mielestäni olisi ollut parempi, että tämä asia olisi otettu käsiteltäväksi ja ratkaistu tuossa yhteydessä.

Niin kuin hyvin ainakin nyt paikalla salissa oleville on selvää, Suomen puolustuksen tämän hetkinen ja näköpiirissä oleva rakenne perustuu asevelvollisuuteen. Itse asiassa se puolustusjärjestelmä, joka meillä on käytössä, alueellisen puolustuksen järjestelmä, ei ole millään muulla keinolla tosiasiaa järjestettävissäkään kuin yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen reserviin perustuvalla järjestelmällä. Tähän systeemiin on kuulunut ... Tämä on hyvin laajasti Suomessa hyväksytty peruslähtökohta ja on käytännössä merkinnyt sitä, että erittäin suuri osa ikäluokasta on halunnut myöskin suorittaa asevelvollisuuden. Meillähan tämä prosentti on korkea: 80 ja 90 pro-

sentin välillä. Taitaa olla lähempänä 90:tä. (Ed. Kekkonen: Ei ole enää!) — Joka tapauksessa verrattuna esimerkiksi Ruotsin tilanteeseen tilanne on aivan toista luokkaa, puhumattakaan niistä piirteistä, joita on näkyvissä Saksassa, Keski-Euroopan maissa, joissa yleisestä asevelvollisuudesta luovutaan.

Minusta kysymys tässä on kokonaisuudesta. Meidän pitäisi arvioida kysymystä nimenomaan Puolustusvoimien ja puolustusjärjestelmämme näkökulmasta. Sanon sen lyhyesti, asiaa tämän enempää perustelematta: Jos tämän järjestelmän perusteet murenevat, se käytännössä tarkoittaa myös sitä, että meidän liittoutumattoman politiikkamme perusteet murenevat. Eli jos meillä ei ole asevelvollisuuteen perustuvaa järjestelmää, käytännön vaihtoehto on sotilaallinen liittoutuminen, palkka-armeija ja toimiminen osana Natoa.

Näen siis tämän asian tässä laajemmassa kokonaisuudessa. En ole huolissani niinkään siitä, mikä on siviilipalvelusajan pituus, vaan ennen kaikkea siitä, jaksako asevelvollisuus kiinnostaa suomalaisia nuoria samassa määrin tulevaisuudessa kuin se kiinnostaa tällä hetkellä, kun tiedetään, että siviilipalvelukseen hakeutumisen peruste monessa tapauksessa ei ole se, että olisi eettinen vakaumus, jonka takia aseeseen ei haluta tarttua, vaan se, että erinäisistä siviilielämän tarpeista johtuen on ikään kuin mukavampaa suorittaa siviilipalvelus. Pitäisikin kiinnittää huomio siihen, minkälaisia toimenpiteitä tarvittaisiin asevelvollisuuden puolella, jotta sen suorittaminen kiinnostaisi enemmän kuin tällä hetkellä tai ainakin jatkossa kiinnostaisi enemmän kuin miltä kehitys nyt näyttää.

Kun todella tänä päivänä niin suuri osa ikäluokasta siirtyy siviilipalvelukseen ilman eettistä vakaumusta kuin nyt tapahtuu, vaikka palvelusaika on pitempi kuin normaali palvelusaika, se käytännössä tarkoittaa sitä, että tämä 13 kuukautta-kin koetaan helpommaksi, koetaan mukavammaksi tavaksi hoitaa tuo velvollisuus. Jos näin ei olisi, kun välttämättä taustalla ei ole eettistä vakaumusta, toki silloin varmaankin suoritettaisiin 6 kuukautta tai korkeintaan 12 kuukautta, mikä asevelvollisuus on. Näin minusta tämä sisäinen loogiikka puhuu sen puolesta, että tämänkin päivän tilanteessa tämä 13 kuukautta todella myös sen suorittajien näkökulmasta koetaan helpommaksi tavaksi selviytyä tästä kansalaisvelvollisuudesta. Mielestäni ei pitäisi tarkastella pelkäs-

tään siviilipalvelusajan pituutta vaan asevelvollisuuden sisältöä, arvioida kriittisesti tätä 6+12-järjestelmää ja arvioida myöskin sitä, millä tavalla erilaisia opintoasioita, perheasioita, olisi mahdollista sovittaa hoidettavaksi yhtä aikaa Puolustusvoimissa asevelvollisuuden suorittamisen kanssa.

Tähän olisi hyvä mahdollisuus ensi keväänä. Sen takia katsoisinkin, että tässä vaiheessa ei tätä muutosta tulisi tehdä, vaan pitäisi tarkastella asiaa kokonaisuutena silloin, kun meillä on käsillä puolustuspoliittinen selonteko ja siinä yhteydessä myöskin asevelvollisuuden sisältö, kesto ja siihen liittyvät muut seikat.

Ed. Skinnari merkitään läsnä olevaksi.

²⁰ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korkea-aoja provosoi minut tulemaan tänne puhujakorokkeelle.

Ihan ensin se, mistä olen täsmälleen samaa mieltä hänen kanssansa. Minunkin mielestäni oikeampi aika, oikeampi hetki tälle keskustelulle olisi ollut turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteys. Se tulee kuitenkin olemaan sillä tavalla kattava, että siihen mitä luontevimmin kuuluisi se pohdiskelu, mitä tänä iltana on käyty tästä asiasta.

Joka tapauksessa tämä esitys nyt täällä on. Hallitus esitti 12:ta kuukautta, puolustusvaliokunnassa valiokunnan enemmistö päätyi 13 kuukauden kannalle. Kaksi edustajaa, toinen vasemmistoliitosta ja toinen vihreistä, esitti 10:tä kuukautta. Eli hallituksen esityksen taakse jäivät puolustusvaliokunnassa ainoastaan sosialidemokraatit. (Ed. Laakso: Puhuja muistaa väärin, viimeisessä äänestyksessä vasemmistoliitto ja vihreät tukivat hallituksen esitystä!) — Ed. Laakso, minä en muistanut väärin, vaan kerroin sen prosessin, miten se eteni. Lopputulos näkyy papeista, mitkä pöydille on jaettu. Kyllä minä, ed. Laakso, tämän muistin, minkä te kerroitte.

Kun ed. Korkea-aoja äsken sanoi, että Suomen puolustus perustuu asevelvollisuuteen, niin kuin se on aina ennenkin perustunut, siinäkin hän on oikeassa, mutta ainakin ja ehkä enemmänkin kuin vivahde-ero on nykyisen asevelvollisuuteen perustumisen ja aiemman välillä yksinker-

taisesti siitä syystä, että armeija on tavattomassa määrin teknistynyt. On tullut aika, jolloin niitä tietoja ja taitoja ei ehdi oppia, mitä tämän päivän teknistynyt armeija vaatii, oikein niinäkään aikoina, jotka ovat pisimmät palvelusajat, niin kuin hyvin tiedämme ed. Korkeaajan kanssa, koska olemme asiantuntijoita tästä paljon kuunnelleet. Tietysti voi kysyä, mitä tekoa armeijalla on sellaisista henkilöistä, jotka eivät ole millään tavalla motivoituneet niihin tehtäviin, joita heille tarjotaan, mistä sitten seuraa, että he eivät ole halukkaita oppimaan niitä taitoja, joita heille opetetaan, mistä sitten seuraa monta muuta tekijää ihan kokonaisuudenkin kannalta. Niin kuin sanoin, minusta tässä on selvä ero menneisiin vuosikymmeniin nähden, ei luultavasti niinkään periaatteellinen ero kuin ihan käytännöllinen seikka, johon törmää varsinkin silloin, kun keskustelee ammattiupseerien kanssa.

Sitten ed. Korkeaaja esitti sen todella mielenkiintoisen näkökulman, että ammattiarmeija olisi samaa kuin liittyminen Natoon, liittoutuminen. Se on kyllä aika rohkea yleisty, ei todellakaan ilman perusteita, mutta tähän ajatteluun, mitä Suomessa nyt on harjoitettu viime vuodet, vuosikymmenet, se on hiukan liian karkea yleisty, jota on vaikea — en puhu hyväksymisestä, mutta oikeastaan vaikea edes hahmottaa, mikä on se logiikka, mikä johtaisi automaattisesti ammattiarmeijan liittoutuma-armeijaan. En oikein ymmärrä sitä, mutta ehkä asian näinkin voi nähdä.

Arvoisa rouva puhemies! Kun hallituksen esityksen taakse puolustusvaliokunnassa jäi neljä sosialidemokraattia ... (Ed. Laakso: Yksi vasemistoliihtolainen ja yksi vihreä!) — yksi vasemistoliihtolainen ja yksi vihreä, rouva puhemies — ja kun olin sosialidemokraattisen eriävän mielipiteen ensimmäinen kirjoittaja, joka eriävä mielipide oli synonyymi hallituksen esitykselle, minun sallittaneen hiukan perustella, miksi tällaiseen johtopäätökseen tulimme.

Perustuslaissa ilmaistu yhdenvertaisuusperiaate sekä Suomea sitovat kansainväliset ihmisoi-keussopimukset edellyttävät yhdenvertaista kohtelua eri palvelusmuotoja suorittavien asevelolisten palvelusehdoissa. Myös valtioneuvoston vuonna 97 hyväksymässä turvallisuuspoliittisessa selonteossa todettiin, että "siviilipalveluksen kehittämisessä on tärkeää huolehtia siitä, että palveluolosuhteet ja palvelusaika kehittyvät vertailukelpoisesti varusmiespalvelukseen nähden".

Heinäkuussa 98 toteutuneen varusmiesten palvelusaikauudistuksen myötä lyhin palvelusaika, jonka noin puolet miehistä suorittaa, lyheni kaksi kuukautta, pisin palvelusaika piteni kuukaudella. Keskimääräinen palvelusaika lyheni noin 9,5 kuukaudesta noin 8,5 kuukauteen. Niinpä oikean siviilipalvelusajan arvioinnissa tulee vertailla siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen kokonaisrasittavuutta. Sekä varusmiespalveluksen että siviilipalveluksen sisällä on kuitenkin niin suuria eroja, että palvelusten kokonaisrasittavuutta ei kyllä voida millään tavalla suoraan laskennallisesti määritellä.

Palveluksen kokonaiskestoajalla on merkitystä vertailtaessa palvelusaikojen rasittavuutta. Palvelusajan pituus ratkaisee sen, kuinka kauan asianomainen henkilö on poissa työelämästä, ansiomahdollisuuksista, opiskelusta ja miksei myös normaalista perhe-elämästä. Vaikka jotkut siviilipalvelusmiehet voivatkin asua kotonansa työpalvelusta suorittaessaan, ei kyseisestä mahdollisuudesta tule muodostaa yleispätevää sääntöä.

Arvoisa rouva puhemies! Muun muassa näiden seikkojen vuoksi hallituksen esityksessä esitetään siviilipalvelusajan lyhentämistä 395 vuorokaudesta 362 vuorokauteen. Edellä olevan perusteella me puolustusvaliokunnassa vähemmistöön jääneet katsoimme, että valiokunnan olisi tullut puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä sellaisenaan.

²¹ **Juha Korkeaaja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosella yritän logiikkaani vähän valaista. Minä ajattelen niin, että meillä Suomessa ei ole varaa kerta kaikkiaan, taloudellisia edellytyksiä, muodostaa sellaista palkka-armeijaa, joka yksin, joka ilman, että se olisi osa jotain liittoutumaa, voisi muodostaa uskottavan oman puolustuksen perustan. Tällä tavoin, jos asevelvollisuuteen perustuva järjestelmä murenee, se tarkoittaa myös sitä, että se murentaa pohjan, jolle meidän liittoutumaton, itsenäinen puolustuksemme rakentuu, ja tällä tavalla johtaa, näin uskon, ainakin pitemmällä aikavälillä, ja ehkä ei niin kovinkaan pitkällä, välttämättömyyteen liittoutua. Eli siis meidän pitää, jos haluamme järjestelmästämme pitää kiinni, puoltaa asevelvollisuutta.

22 Kimmo Kiljunen /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen totesi, että turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko olisi oikea hetki käsitellä siviilipalvelusajan lyhentämistä.

Arvoisa puhemies! Olisin eri mieltä tästä asiasta. Kysymys on siitä, että siviilipalvelusmiehet suorittavat tietysti juridisessa mielessä asevelvollisuutta, mutta he kieltäytyvät nimenomaan aseiden käytöstä puolustuspolitiikan välineenä. Näin ollen heidän lähestymistapansa ja siviilipalvelusjärjestelmän lähestymistapa on ihmisoikeusnäkökulma eikä puolustus- ja turvallisuuspoliittinen näkökulma. Sen vuoksi olisi väärä hetki käydä siviilipalvelusajan lyhentämisestä keskustelua, kun meillä on turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko täällä käsitellessä.

23 Esko Kurvinen /kok: Arvoisa rouva puhemies! Minun mielestäni hallitus turhaan hätäili tämän lakiesityksen eduskuntaan tuomisessa. Olisi ihan hyvin voitu käydä tämä keskustelu selonteon yhteydessä, jolloin tämä olisi liittynyt laajempaan kokonaisuuteen, osana siitä.

Nyt on mielestäni kuitenkin ainut kestävä perusta varusmies- ja siviilipalvelusaikojä tarkastellessa niiden rasittavuus, ei pelkästään kalenteriajan pituus. Palvelusaikakysymys onkin pohdittava kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon palvelusmuotojen väliset todelliset eroavuudet. Käytännön palveluksessa on tavattoman suuri ero, kun otetaan huomioon, että siviilipalvelus suoritetaan pääsääntöisesti virka-aikana, niin kuin normaalityötä suoritetaan. Näin laskettuna palvelusajaksi tulee 178 työpäivää. Varusmiespalvelus kestää puolestaan 184—368 työpäivää, kun otetaan huomioon metsässä vietetyt ajat. En näekään mitään perustetta tässä vaiheessa lähteä muuttamaan siviili- ja varusmiespalvelusaikojen keskinäistä suhdetta.

Kannatan käsitellyn pohjaksi valiokunnan mietintöön liitettyä vastalauseita 1.

Puhemies: Samalla kun toistan jo päivällä muistuttamani, että vastauspuheenvuoro ei ole niin sanottu subjektiivinen oikeus, myönnän edelliseen puheenvuoroon ed. Kekkoselle vastauspuheenvuoron.

24 Antero Kekkonen /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin ed. Korkeajalle. Hän sanoi äskeisessä puheenvuorossa

saan selvemmin sen, mitä hän sanoi samasta asiasta puhujakorokkeelta. Minä en näin lyhyellä varoitusaajalla nyt ryhdy hänen kanssaan siitä asiasta väittelemään. Hän esitti hyvin vakuuttavan näkökulman tähän asiaan.

Ed. Kiljuselle, rouva puhemies, minusta tämä on myös ihmisoikeuskysymys, mutta näillä kuukausimäärillä minä en näe sitä pelkkänä ihmisoikeuskysymyksenä, vaan se on myöskin puolustuspolitiikkaan liittyvä kysymys. Sen takia olisin pitänyt parempana, että tätä olisi käsitelty selonteon yhteydessä.

25 Olli Nepponen /kok: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotari otti puheenvuorossaan esiin, että kertausharjoitusvaikutus rasittavuuteen on vain teoreettinen. Se oli minusta väärä havainto. Jos me pääsemme kertausharjoitusten määrässä siihen, mihin nyt ministeriö on esityksessään lähentynyt, eli 30 000 miestä vuodessa koulutettaisiin, silloinhan me kertausharjoituksiin kutsuisimme saman verran kuin varusmiespalvelusta suoritaa. Hän nosti myöskin esiin sen, miksi ei ole toteutettu professori Jukka Kekkonen esitystä siviilipalveluksen järjestelystä. Moniko on sitä lkenut — tuskin kukaan tässä salissa. Itse olen lkenut ja pidän sitä hyvin yksipuolisena ja asenteellisenä esityksenä, joka ei täytä kaikkia vaatimuksia, mitä tutkimukselta odotetaan.

Ed. E. Lahtela peräänkuulutti, että kuka tänne oikein hyökkää. Tähän en lähde mitään sanomaan, vaan toteaisin, että kun vertaamme siviilipalvelusta ja asepalvelusta, onhan siinä meidän puolustuskykymme uskottavuudesta kysymys, ennaltaehkäisemisestä kysymys, moniko suomalaisista miehistä ja naisista suorittaa asevelvollisuutensa. Toistan vielä kuten ensimmäisessä puheenvuorossani, että minusta tämän lain muutos olisi pitänyt ehdottomasti sisällyttää tulevaan puolustuspoliittisen selonteon tarkistukseen, koska kysymys on kokonaisjärjestelmästä. Hyvin pienessä määrin, mielestäni tuskin ollenkaan, on kysymys ihmisoikeusasiasta.

26 Seppo Kanerva /kok: Arvoisa puhemies! Aika harmillista, että tällaiseen aikaan, kun on budjetti ja tärkeitä eläkeläisasioita käsiteltävänä, tuli tällainen nippeliasia esiin. Lienee samantekevää Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle koko Suomen kannalta se, onko siviilipalvelus 10 tai 13 kuukautta, koska siviilipalvelusmiehet eivät kuitenkaan saa asekoulutusta. Kunhan si-

viilipalvelus ei ole liian helppo ja houkuttele oikotiehen kansalaisvelvollisuuksien täyttämises-

Kun siviilipalvelusmiehet eivät ole vapautetut sodan ajan palveluksesta, surkuttelen sitä koulutamaton- tonta miestä, jolle kriisiaikana annetaan ase käteen. Vielä enemmän surkuttelen sitä joukko- osastoa, joka joutuu ottamaan tällaisen miehen riveihinsä.

²⁷ **Jaakko Laakso /vas:** Rouva puhemies! Täs- säkin keskustelussa ed. Karjula yksiselitteisesti ja eräät muut kansanedustajat epäsuorasti ovat antaneet Suomen perustuslaista sen kuvan, että maanpuolustusvelvollisuus, joka täytetään aseet- tomana tai siviilipalveluksessa, olisi poikkeus- järjestely. Näinhän asian laita ei ole.

Perustuslain 127 § puhuu maanpuolustusvel- vollisuudesta. Tästä maanpuolustusvelvollisuu- desta säädetään tarkemmin lailla. Maanpuolus- tusvelvollisuuden voi täyttää sotilaallisena maanpuolustusvelvollisuutena tai ei-sotilaallise- na maanpuolustusvelvollisuutena. Kysymys on oikeudesta, joka kansainvälisten sopimustenkin mukaan on olemassa. Täytyy sanoa, että esimer- kiksi Euroopan neuvostossa me käymme aika- moista kädenvääntöä tälläkin hetkellä eräiden, jo jäseninä olevien Euroopan neuvoston valtioiden kanssa, jotka ovat sitoutuneet ottamaan kansalli- seen lainsäädäntönsä oikeuden siviilipalvelus- ta, oikeuden vaihtoehtoisesta palvelusta, mutta jota on tavattoman vaikea saada kuitenkaan to- teutetuksi.

Täytyy sanoa, että Suomella on ollut aika mer- kittävä panos tässä toiminnassa kansainvälisten sopimusten muuntamiseksi kansalliseksi lainsäädännöksi sekä Yhdistyneissä kansakunnissa että Euroopan neuvostossa juuri vaihtoehtoisen pal- velun osalta. Tästä syystä on tietenkin yhtä sel- vää, että meidän on itse oltava uskottavia oman lainsäädäntömme ja sen toimeenpanon ja toteut- tamisen kannalta, jotta me voimme paremmin ja suuremmalla rintaäänellä puhua niiden maiden suuntaan, joiden lainsäädännössä tältä osin vielä on puutteita.

Ed. Kekkonen, näitä puutteita on vanhojen Euroopan neuvoston jäsenmaiden osalta, kuten esimerkiksi Kreikan, ja uusien Euroopan neuvos- ton jäsenmaiden, kuten Venäjän osalta. Kysy- mys on maanpuolustusvelvollisuudesta, näin sanoo perustuslain pykälä 127. Siviilipalvelu tai aseeton palvelu Puolustusvoimissa ei ole siis

poikkeusjärjestelmä, eikä se ole velvollisuuksis- ta laistamista, kuten täällä eräs naispuolinen kan- sanedustaja totesi. Se on velvollisuuden toteutta- mista. Sitä velvollisuutta vain toteutetaan eri ta- valla, vaihtoehtoista velvollisuutta toteutetaan eri tavalla kuin valtaosa Suomen miespuolisista kansalaisista. Naisillahan ei toistaiseksi ole kat- sottu vielä maanpuolustusvelvollisuudeksi ase- palvelun suorittamista tai vaihtoehtoisen palve- lun suorittamista.

Mikä olisi ollut oikea hetki tähän lakiuudis- tukseen? Ymmärrän ne perustelut, joita täällä on esitetty asian käsittelemiseksi eduskunnassa huh- tikuussa käsittelyssä olevan turvallisuuspoliitti- sen selonteon yhteydessä. Lähtökohtana edus- kunnassa on aikaisemmin ollut se, että oikea ajankohta on tietenkin silloin, kun varusmiespal- velusta koskevaa lainsäädäntöä muutetaan. Viime kerralla eli heinäkuussa 1998 eduskunta täs- sä suhteessa teki poikkeuksen, aikaisemmin läh- tökohtana on ollut se, että varusmiespalvelun kesto ja siviilipalvelun kesto kulkevat käsi kä- dessä ja siksi niitä käsitellään samanaikaisesti. Oikea ajankohta olisi ollut tietenkin heinäkuu 98, mutta silloin tätä asiaa ei kyetty käsittelemään.

Kokoomuslaisten kansanedustajien on hyvä tietää se, että kokoomuksen johdon taholta häm- mästeltiin sitä, että viime hallitusneuvotteluissa vihreät tai vasemmisto eivät nostaneet siviilipal- veluksen kestoja esiin ja liittäneet siviilipalvelun keston lyhentämistä osaksi hallitusohjelmaa. Täytyy sanoa, että itsekkin hämmästel- in. Kuvitte- lin, että joko vihreiden tai vasemmiston hallitus- neuvottelijat olisivat pitäneet tätä kysymystä tär- keänä ja ottaneet sen hallitusneuvotteluissa esil- le. Mutta valitettavasti näin ei tapahtunut, ja täs- tä syystä tätä lyhennystä ei ole hallitusohjelmas- sa. Tiedän, arvoisat kokoomuksen edustajat, että teidän hallitusneuvottelijanne ainakin jälkikä- teen ovat olleet sitä mieltä, että jos se olisi otettu esille, niin lyhennyksestä olisi voitu sopia. Olisi mielenkiintoista ollut nähdä esimerkiksi ed. Mäki-Hakolan kiemurtelu täällä tilanteessa, jos- sa hän olisi painamassa nappia siviilipalvelus- ajan lyhentämisen puolesta. Olisin halunnut näh- dä sen. Ehkäpä tulen näkemään sen seuraavien hallitusneuvotteluiden jälkeen.

Engelma, joka meillä on edessämme, on se, että Suomi voi olla uskottava ajaessaan, ei vain tätä, vaan näitä muitakin lainsäädännöllisiä muu- toksia eräiden muiden maiden kansalliseen lain- säädäntöön, eli ajaessaan kansainvälisten ihmis-

oikeussopimusten velvoitteita eri maiden kansalliseen lainsäädäntöön, ja me tietenkin voimme todellakin, jos meidän oma lainsäädäntömme on kunnossa, esiintyä pontevammin ja uskottavammin.

Kun ed. Lehtimäki viittasi Amnestyn kannanottoihin ja totesi, aivan oikein, että Amnesty katsoo rangaistuksenomaiseksi siviilipalvelun keston silloin, kun se on yli 1,5-kertainen normaaliin tai perusasepalvelukseen nähden. Mutta, ed. Lehtimäki, te jätitte sanomatta, mikä on Amnestyn tulkinta Suomen lainsäädännöstä. Amnestyn tulkinta Suomen lainsäädännöstä on tällä hetkellä se, että Suomen lainsäädäntö on rankaiseva, rangaistuksen luontoinen. Ihan riippumatta, mitä mieltä me olemme tästä asiasta, Amnesty International on nyt adoptoinut mielipidevankeja. Silloin, kun tätä lakiesitystä käsiteltiin hallituksessa, näitä mielipidevankeja oli 11, ja tällä hetkellä 16. On hyvä myös tietää se, että Suomi on ainoa Euroopan unionin jäsenvaltio, jossa tällä perusteella Amnesty on adoptoinut mielipidevankeja.

Me voimme pitää tätä Amnestyn toimintaa vääränä tai oikeana, mutta se on kuitenkin se fakta, joka vaikuttaa esimerkiksi Amnestyn raporteissa suhteessa Suomeen. Tästä syystä esimerkiksi ulkoministeriössä on katsottu, että pitäisi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joilla tämä tavalla tai toisella korjattaisiin. Tästä syystä ulkoministeriö on lausunnoissaan muun muassa tätä lakiesitystä hallituksessa käsiteltäessä päätenyt siihen, että tätä kautta voitaisiin Amnestyn kantaan vaikuttaa ja muidenkin kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen kantaan, jos Suomen siviilipalveluksen kestoä lyhennettäisiin.

Viittasin, rouva puhemies, jo aikaisemmin vastauspuheenvuorossani siihen, että silloin, kun siviilipalveluksen kesto oli vielä nykyistä pitempi, niin silloinen puolustusministeri Elisabeth Rehn päätti yhdessä puolustusvaliokunnan kanssa löytää ratkaisun tähän paisuvaan totaali-kieltäytyjäongelmaan, joka silloinkin vaikutti kielteisesti Suomen kansainväliseen maineeseen. Yhteistyössä Aseistakieltäytyjäliiton kanssa käytävissä neuvotteluissa puolustusministeri ja me puolustusvaliokunnan edustajat kykenimme löytämään sellaisen ratkaisun, joka hetkellisesti tilanteessa, jossa asepalvelun kesto oli nykyistä pitempi, vähensi olennaisesti totaali-kieltäytyjien määrää. Kun ed. Nepponen viittasi Aseistakieltäytyjäliiton puheenjohtajan Kai Ranisen ulkonäköön, täytyy tässä yhteydessä kertoa, kun puo-

lustusministeri Rehn kertoi neuvotteluistaan Kai Ranisen kanssa, että ne olivat niin rajut neuvottelut, että Kai Ranisen korvakorukin löytyi hänen sohvan alta. Mutta tuloksia syntyi, ed. Nepponen, tuloksia syntyi.

Rouva puhemies! Täällä on keskusteltu myöskin siviilipalveluksen rasittavuudesta. On tietenkin totta se, että osa siviilipalvelustehtävistä ei ole rasittavuudeltaan verrattavissa esimerkiksi kaikkein rasittavimpiin varusmiespalvelustehtäviin. Mutta myös siviilipalveluksen sisällä tehtävät ovat hyvin erilaisia ja vaihtelevat, kuin myös varusmiespalvelun sisällä. On viitattu myös kotona asumiseen. Ongelmahan tässä on toisin päin. Jos lakia noudatettaisiin, valtiovalta olisi velvollinen, tai itse asiassa palvelupaikan järjestäjä on lain mukaan velvollinen järjestämään siviilipalvelusmiehelle asuinpaikan. Näin ei tällä hetkellä käytännössä tapahdu, koska siviilipalvelupaikan järjestäjillä ja viranomaisilla ei kerta kaikkiaan ole tähän taloudellisia varoja. Olisi mielenkiintoista nähdä, mihin esimerkiksi johtaisi eduskunnan oikeusasiamiehelle ja oikeuskanslerille tehty valitus siitä, että lakia tältä osin ei noudateta eli siviilipalvelusmiehille ei järjestetä mahdollisuutta asumiseen.

Mielestäni keskustelu on ollut kiihкотonta, jos sitä vertaa ensimmäiseen keskusteluun, jonka kävin lukemassa eduskunnan pöytäkirjoista, johon valitettavasti minulla ei ollut mahdollisuutta osallistua. Sanon kuitenkin vielä sen, että kun on puhe opinnoista ja siitä, että siviilipalvelusmiehet voivat palvelunsa aikana opiskella, ymmärän tietenkin, että ed. Huotarin käyttämä esimerkki siitä, että varusmiespalvelusta suorittava on tehnyt väitöskirjan, on poikkeuksellinen tilanne. Poikkeuksellista on tutkimusten mukaan myöskin se, että siviilipalvelusmiehet opiskelevat. Valtaosa siviilipalvelusmiehistä ei opiskele, ei voi opiskella.

Toisella puolella tietenkin on punnuksessa se, että parhaillaan on todellakin kehitteillä järjestelmä, jossa varusmiespalvelua korvataan opintoviikkoina yliopistossa. Luin aika mielenkiintoisen jutun juuri Ruotuväki-lehdestä, jossa esimerkiksi tarkka-ampujakoulutuksesta saa opintoviikkoja, koska tarkka-ampujakoulutus osoittaa, että henkilö on tarkka ja pätevä, pikkutarkka jopa. En arvostele tätä järjestelmää, totean vain, että sellaista järjestelmää ei ole siviilipalvelusmiehillä, vaikka he monissa tehtävissä palvelevat, ovat sellaisissa tehtävissä, jotka varmastikin

kelpaisivat jopa tutkintasuorituksiksi, eli tässä suhteessa tilanne on ongelmallinen. Monet siviilipalvelusmiehet joutuvat myöskin siviilipalvelusajan nykyisen keston takia siirtämään opintojensa alkua kohtuuttoman pitkälle, näin siksi, että nykyinen kesto on tässä suhteessa ongelmallinen.

Rouva puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan mietinnössä olevaan vastalauseeseen 2 sisältyvät lakiehdotukset. Ymmärsin, että ed. Huotari jo näin teki. Jos ed. Huotarin ehdotus tulkitaan pohjaehdotukseksi, siinä tapauksessa kannatan ed. Huotarin ehdotusta, mutta jos ei tulkita, että hän jo teki ehdotuksen, teen sen varmuuden vuoksi.

28 Juha Korkea-aoja /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien kunnioitus on asia, johon pitää suhtautua suurella vakavuudella tässäkin salissa, ja se työ, mitä ed. Laakso kertoi muun muassa Euroopan neuvoston tasolla tehtävän, on tärkeätä, ja meidän pitää pystyä oma pesämme pitämään sellaisena, että voimme esimerkiksi käydä. Kun nyt puhutaan meidän perustuslaistamme, siellä lähtökohta on, niin kuin oikein totesitte, että voidaan suorittaa myöskin asevelvollisuuden sijasta siviilipalvelus. Näin on, mutta se ei tarkoita sitä, niin kuin nyt tapahtuu hyvin monissa tapauksissa, että siviilipalvelus suoritetaan ei eettisen vakaumuksen takia vaan sen takia, että se on helpompi, siihen ovat siviilielämän asiat helpommin sovitettavissa. Ei tässä ole kysymys ihmisoikeudesta.

29 Jaakko Laakso /vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yritin äsken puheenvuorossani osoittaa, että nimenomaan nykyinen siviilipalvelusajan kesto luo ongelmia, mitä tulee opintoihin. En aio tässä yhteydessä perustella sitä pitempään.

Toiseksi voidaan tehdä aivan päinvastainen otaksuma kuin te, ed. Korkea-aoja, teitte. Eikö pikemminkin vakaumusta osoita se, että siviilipalvelusmiehet ovat valmiit olemaan runsaan vuoden palveluksessa, kun he kuitenkin mitä todennäköisimmin pääsisivät kuudella kuukaudella? Voidaan tämän kaltainenkin johtopäätös tehdä, että tämä pikemminkin osoittaa vakaumuksen lujuutta kuin sitä, että ei ole vakaumusta olemassa.

Haluun, rouva puhemies, vielä sanoa sen, että syy, miksi tuli tällainen rypäs viime kerralla, kun siviilipalveluksen kesto lyhennettiin, johtui sii-

tä, että tämän lain tiedettiin lyhentävän siviilipalveluksen kestoja ja monet lykkäsivät siviilipalvelukseen menoa päästäkseen kolme kuukautta lyhyemmällä ajalla.

30 Pertti Mäki-Hakola /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso puhuu vakaumuksesta. Voin ilmoittaa, ed. Laakso, että minullakin on vakaumus. Kun on vakaumus, ei tarvitse muuten kiemurrella minkään asian tiimoilta, ei tarvitse kiemurrella nyt eikä tarvitse kiemurrella jatkossa. Vakaumus merkitsee sitä, että ed. Mäki-Hakola ei näillä eväillä eikä näillä selvityksillä tule ikipäivänä äänestämään tämän tyyppisen lakiesityksen puolesta, ainakaan ed. Pertti Mäki-Hakola!

Toistan edelleen sen, että luojan kiitos, meillä on kuitenkin poikkeus siviilipalvelukseen hakeutuvat, kun suurin osa nuoristamme on valiojoukkoa, joka motivoituneena hakeutuu asepalvelukseen. Olen erittäin ylpeä pohjalaisista nuorista miehistä ja naisista, kun kuulin juuri sotilasläänin esikunnasta, että se joukko, joka sinne hakeutuu siviilipalvelukseen, on edelleen vähentynyt. Tiedän sen, että ed. Laakso varmaan takavuosina olisi erittäin paljon halunnut sitä, että meillä olisi ollut mahdollisimman paljon harjamiehiä tässä valtakunnassa korkeasti koulutettujen sotilaitten tilalla. Silloin olisi ehkä voitu toteuttaa niitä tarpeita, mitä, ed. Laakso, takavuosina tässäkin salissa oli.

31 Olli Nepponen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakso totesi, että siviilipalvelusaika lykkää opintojen aloittamista. Näin varmasti on, mutta niin tapahtuu myöskin pidemmän varusmiespalveluksen suorittamisen osalta. Jos esimerkiksi vielä on määrätty astumaan palvelukseen tammikuun saapumiserässä, kun edellisenä kesänä on kenties kirjoittanut ylioppilaskirjoituksissa, silloin se on puolentoista vuoden päästä aikaisintaan, kun pystyy kunnolla aloittamaan, joten ei tässä kovin suuria eroja ole siviilipalvelukseen nähden. Tämän vuoksi monen osalta juuri joudutaan määräämään pidempään palvelukseen, vaikka kenties olisi ollut ajatuksia selvittää kuudella kuukaudella. Tällöin asevelvollisuuslakia toteutetaan.

32 Kimmo Kiljunen /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eettinen vakaumus. On tuotu esille se, että siviilipalvelusajan lyhentäminen

voisi johtaa siihen, että ihmiset valitsevat siviilipalvelun sen vuoksi, että se olisi helpompaa ja eettinen vakaumus ei kestäisi. Entä, arvon edustajat, toisin päin? Toisin päin tilanne on yhtä lailla sen kaltainen, että kun eettinen vakaumus ei ole vahva sen puolesta, että katsotaan välttämättömäksi nimenomaan aseellinen tapa suorittaa puolustusvelvollisuutta, valitaan helpompi tie eli kuuden kuukauden palvelusaika varusmiespalveluna eikä oteta esimerkiksi pidempää siviilipalvelusta.

33 Jaakko Laakso /vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta on mielenkiintoista tietää, että ed. Mäki-Hakolan vakaumus on kuukaudesta kiinni. Toivottavasti teidän vakaumukseenne tulevaisuudessa laajentuu esimerkiksi eläkeläisten etujen puolustamiseen tai sosiaaliturvalikkausten vastustamiseen. Hyvähän jostakin on aloittaa, esimerkiksi kuukaudesta.

34 Jyrki Katainen /kok: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu on ollut, kuten ed. Laakso totesi, varsin kiihkeitä. Pidän varsin hyvänä, että tässä hivenen kiihkoakin tulee, koska on kuitenkin kysymys aika lailla tärkeästä asiasta kaiken budjetin käsittelyn lomassa.

Minusta ed. Korkea-aho totesi aikaisemmassa puheenvuorossaan varsin hyvin sen, että tulisi tarkastella kummankin palvelusmuodon sisältöjä. Tämä on oikeastaan ainoa tapa tarkastella tasa-arvoisesti molempia palvelusmuotoja. Meillä on lainsäädännön takaama oikeus suorittaa siviilipalvelus, mutta meillä on myös oikeus ja velvollisuus suorittaa asepalvelus, varusmiespalvelus. Oleellista on se, mitä kummankin palvelusmuodon sisällöissä on.

Itse tarkastelen kysymystä, kun olen sitä mieltä, että 13 kuukautta tulisi säilyttää siviilipalveluksen kestonä, ehkä jonkun mielestä kovinkin konservatiivisesti. Minusta tämä kuukausi on yksi kohtuullisen teknisuonteinen asia, jolla me pystymme tavallaan osoittamaan, että maanpuolustustahto, myös sotilaallinen maanpuolustustahto, on edelleenkin tärkeä osa Suomen puolustusta.

Täällä puhuttiin äsken palkka-armeijasta ja asevelvollisuusarmeijasta. Kun itse kuulun jälkimmäisen elikkä asevelvollisuusarmeijan kannattajiin, en pelkää sen hinnan, edullisuuden vuoksi vaan siitä syystä, että koen sen hienona arvona, jos me pystymme maattamme puolusta-

maan asevelvollisuuden kautta, koen, että molemmat palvelusmuodot, joista nyt puhutaan, voisivat olla rasittavuudeltaan ja ajaltaan edes jollakin tavoin yhteismitallisia. Tästä syystä koen, että 13 kuukauden mittainen siviilipalvelus ei ole millään tavoin ihmisten perusoikeuksia loukkaava eikä se myöskään ole vähäisessäkin määrin kohtuuton, kun lasketaan kokonaisrasittavuutta, kokonaispalvelusaikaa. Tämä tavallaan minun lähtökohdastani osoittaa sen, että me haluamme vieläkin sitä, että puolustusjärjestelmä pohjautuu asevelvollisuusjärjestelmään.

Tänä päivänä monet nuoret arvioivat eri vaihtoehtoja omasta elämäntilanteestaan lähtien, ei ehkä niin itsestäänselvytenä kuin aikaisempina vuosina. Siinä mielessä jokin pienikin eroavaisuus, esimerkiksi kuukauden ero palvelusajossa, vaikkei puhuttaisi kokonaispalvelusajasta tai verrattaisi rasittavuutta, voi olla ratkaiseva tekijä siinä, kumpi palvelusmuoto valitaan. Ehkä tästäkin asiasta voidaan kiistellä, mutta olen vakaasti sitä mieltä, että asepalvelus on rasittavampi ja tietysti kokonaisaikakin, joka siellä vietetään, on pidempi ja sen tulisi jollakin tavalla olla kilpailukykyinen.

Ed. Kekkonen totesi, että palvelusaikoja ja rasittavuutta on mahdoton määrittää tarkasti tai aukottomasti. Näin varmasti on, mutta minusta aika lailla maalaisjärjellä ajateltuna, kun vähänkin suhteuttaa esimerkiksi vastalauseessa olevia faktoja toisiinsa, pystytään kuitenkin näkemään ajankäytöllinen ja rasittavuudellinen ero kahden palvelusmuodon välillä.

Päätän puheenvuoroni siihen, mistä aloitin, elikkä näitä järjestelmiä tai niissä olevia ihmisiä on turhaa lähteä syylistämään tai arvioimaan. Kysymys on siitä, minkälainen järjestelmä halutaan säilyttää tai ylläpitää, miten sen järjestelmän ylläpitämiseen päästään, minkälaisia arvoja me haluamme tällä ratkaisulla viestittää.

35 Kimmo Kiljunen /sd: Arvoisa puhemies! Kysymys siitä, missä yhteydessä keskustelisimme siviilipalvelusajan lyhentämisestä. En heittänyt pelkäästään humoristisesta näkökulmasta sitä, että itse asiassa tämän keskustelun paikka voisi olla ihmisoikeusselonteko. Kyseessä on nimenomaan vähintään kahdesta eri näkökulmasta mitä suurimmassa määrin ihmisoikeuskysymys.

Ed. Laakso viittasi puheenvuorossaan siihen jo, että Amnesty International pitää meillä totaali kieltäytyjiä mielipidevankeina. Tältä osin Suo-

mi on niin sanotusti mustalla listalla koskien koko joukkoa mielipidevankeja, totaali kieltäytyjiä. Me emme voi Suomesta käsin asettaa sitä kriteeristöä, jolla Amnesty valitsee mielipidevankinsa ympäri maailman. Mitkään hallitukset, mitkään maat eivät sitä pysty tekemään, vaan Amnestyllä on omat kriteerit. Tämä väistämättä pakottaa meidät myöskin vastuullisina päätöksentekijöinä pohtimaan sitä kysymystä, onko Suomessa siviilipalvelusaika kohtuuttoman pitkä.

Toinen seikka, joka puoltaa ihmisoikeusnäkökulmaa, on luonnollisesti se peruste, jolla siviilipalvelusmiehet valitsevat asevelvollisuutensa suorittamistavan. He ovat lähteneet siitä liikkeelle, että he eivät hyväksy aseiden käyttöä puolustuspolitiikan välineenä henkilökohtaisesti ja sen vuoksi kieltäytyvät asepalveluksesta, värväytymisestä armeijaan. Tämä on myöskin tietenkin mitä suurimmassa määrin ihmisoikeuslähestymistapa. Mielipidevapaus Suomessa toteutuu ja toimii sitä kautta, että meillä on siviilipalvelus vaihtoehtona asevelvollisuuden suorittamiselle.

Täällä on nyt paljon pohdittu kysymystä siitä, mikä on oikeutettu tapa palvelun pituuden suhteen asevelvollisuuden suorittamisessa. Kun puhutaan niin sanotusta kokonaisrasittavuudesta, olen taipuvainen yhtymään siihen näkemystapaan, että kokonaispalvelusaika on se, joka määrittää ja rajaa nuoren ihmisen ajankäytön. Se määrittää sen elämänpuutteen, mihin voi henkisesti keskeisimmin panostaa. Näin ollen se, että palvelusmuoto voi intensiteetiltään vaihdella päivittäin verrattuna varusmiespalvelusta suorittavien ja siviilipalvelusta suorittavien välillä, ei ole ratkaisevaa vaan ratkaisevaa on kokonaisaika, jonka ihminen joutuu elämänsä aikana käyttämään erityyppiseen palvelusmuotoon, ja siltä pohjalta palvelusaikojen pituuksia joudutaan arvioimaan.

Arvoisa puhemies! Keskustelua on myös käyty laajemmin asevelvollisuusarmeijasta, yleisestä asevelvollisuudesta. Vaikka olenkin sitä mieltä, että tämä aihe ei kuuluisi turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteyteen, niin kuin jotkut ovat esittäneet, silti olisin esittämässä lyhyesti muutaman ajatuksen yleisestä asevelvollisuudesta, koska se kytkeytyy tähän, mistä on tänään keskusteltu useampaan kertaan.

Kysymys on Ranskan vallankumouksen lapsesta. Vuodesta 1789 lähtien yleiseen asevelvollisuuteen on rakennettu useimpien eurooppalais-

ten maiden armeijat, mutta toisen maailmansodan jälkeen ja ennen kaikkea viimeisen vuosikymmenen aikana asteittain Euroopassa ollaan siirtymässä pois yleisestä asevelvollisuudesta. Suomi ja Turkki ovat ainoita maita Euroopassa, joissa 80 prosenttia ikäluokasta värväytyy armeijaan, suorittaa varusmiespalvelun. Ruotsissa alle 50 prosenttia, Saksassa 40 prosenttia, Tanskassa 25 prosenttia miesikäluokasta suorittaa varusmiespalvelun. Selkeästi olemme tässä suhteessa jälkijättöisiä.

Mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka maailmalla ohjaavat ulos yleisestä asevelvollisuudesta? Tähän on viitattu, ja niitä tekijöitä Suomessakin vaikuttaa vähintään kolme.

Ensinnä on teknistyminen. Kuten muun muassa ed. Kekkonen ansiokkaassa puheenvuorossaan toi esille, nykyinen sodankäynti, Puolustusvoimat, on niin pitkälle teknistynyt, aseiden käyttö, että siinä vaaditaan jo ammatillista osaamista. Tuo aparaatisto ei voi enää pelkästään värväytyjien sotilaiden toimesta toimia.

Sama koskee kansainvälistä kriisinhallintaa. Sekin on yhä selvemmin sellainen osa-alue, jolla nimenomaan joudutaan käyttämään ammattinsa osaavia, professionaalisesti tehtäviinsä suhtautuvia sotilaita. Tässäkin suhteessa asevelvollisuusarmeija ei enää ole käyttökelpoinen instrumentti.

Kolmantena osa-alueena on myös kysymys tasa-arvonäkökohdista. Naisille mahdollistettiin Suomessa värväytyminen asepalvelukseen siltä pohjalta, että naisten pitää olla tasa-arvoisessa asemassa miehiin nähden. Tämähän ei ole tosiasioiden mukaista, koska jos otamme tasa-arvo-lähtökohdan käyttöön, niin luonnollisesti silloin myöskin miesten asepalvelun täytyisi olla vapaaehtoista, kuten se on naisilla. Tähän suuntaan ollaan liikkumassa.

Suomessa perusargumenttina, aivan oikein, on ollut se, että meillä on laaja, iso maa, vähäinen väestömäärä ja alueellinen maanpuolustusdoktriini edellyttää vahvaa reserviä. Sen vuoksi ammattiarmeija ei ole käyttökelpoinen, kuten ed. Korkea-osa puheenvuorossaan toi esille. Näin varmasti on. Mutta kysymys onkin asetettava näinpäin: Yleisen asevelvollisuuden ja ammattiarmeijan välissä on niin sanottu euroarmeijamalli eli valikoiva asevelvollisuus. Se on se lähestymistapa, johon Ruotsissa on siirrytty. Se on se lähestymistapa, johon Tanska on jo siirtynyt eli vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen. Siihen

suuntaan näkisin myös Suomessa olevan syytä siirtyä. Tämä antaisi liikkumatilaa aivan varmasti myös siviilipalveluksen käsittelyyn. Tästä näkökulmasta epäilemättä ed. Kekkonen on oikeassa, että myös turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä tätä kysymystä olisi voitu käsitellä. Silti painottaisin, että tässä on viime kädessä kysymys ihmisoikeuksista, ja olen vahvasti tässä mielessä hallituksen ja alkuperäisen esityksen takana.

³⁶ **Jaakko Laakso /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sain sen käsityksen ed. Kiljunen puheenvuorosta, että teidän mielestänne kriisinhallintatehtäviin soveltuu ammattiarmeija paremmin kuin asevelvollisuuspohjalla oleva armeija. Kokemukset ovat kuitenkin toisenlaiset. Muun muassa kokemukset Kosovosta osoittavat yksiselitteisen selvästi sen, että Suomen armeijan asevelvollisuuspohja, vapaaehtoisuus rekrytoinnissa kriisinhallintatehtäviin, mahdollistaa huomattavasti tehokkaamman ja asiantuntevamman toiminnan kuin taistelukoulutuksen saaneet ammattiarmeijat. Kenraali Nepponen voi jatkaa samasta aiheesta, koska tästä asiasta me olemme samaa mieltä.

³⁷ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta ed. Laaksolla ei olisi väärinkäsitystä, en ole sanonut, että ammattiarmeija olisi tehokkaampi kuin asevelvollisuusarmeija kriisinhallintatehtävissä. Olen todennut, että nimenomaan kriisinhallintatehtävissä tarvitaan ammattillisesti suuntautuneita sotilaita. Kysymys ei ole siitä, onko se vapaaehtoista vai eivapaaehtoista. Luontevaa on tietenkin, että se on vapaaehtoista, mutta joka tapauksessa näissä tehtävissä tarvitaan professionalismia eikä voida kuvitella, että vastavärväytyjä sotilaita voitaisiin lähettää kriisinhallintatehtäviin.

³⁸ **Seppo Kanerva / kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljuselle: Ihmettelen, mistä tämä nyt yhtäkkiä ihmisoikeuskysymykseksi tuli. Emmekö puhu siviilipalvelun kestoajasta?

Kysehän on yksinkertaisesti siitä, tulpataanko sotapalveluksesta pois haluavat riviin pitkällä palvelusajalla vai palvelusajan vaikeudella. Puolustusvoimien kannalta on samantekevää, kuinka paljon ne miehet ovat. Kun he eivät aseitten kanssa harjoittele, heillä ei ole käyttöä.

Tanskan-mallista haluaisin vielä sen sanoa, että viime sodassa Tanskalla ei ollut yhtään vartiolaivaa ulkona. Saksalaiset tulivat Grossenbrode—Gedser-lautalla Kööpenhaminaan, kävelivät kuninkaanlinnaan ja kertoivat, että maa on vallattu. Siinä on ed. Kiljuselle Tanskan-mallia.

³⁹ **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tulen korokkeelle, etten ylitä määräaikaa eikä tarvitse koputtaa.

Ed. Kiljunen aivan oikein totesi, että eettinen vakaumus lähtee siitä, että asetta ei käytetä. Näin on. Olen tavannut useita, jotka selvästi tunnustavat eettisen vakaumuksen, ja vastavuoroisesti kunnioitan heidän vakaumustaan. Mutta kun joissakin puheenvuoroissa tuotiin esiin, että Puolustusvoimat sijoittaisi tällaisia miehiä, joku joutuisi asetta käyttämään, Puolustusvoimat on siksi vastuuntuntoinen, ettei sijoita yhtään siviilipalveluksessa ollutta miestä sellaiseen tehtävään, jossa joutuisi käyttämään asetta. Pitkän urani aikana, kun olen hyvin paljon joutunut seuraamaan sijoittamista ja tuntemaan vastuuta, Puolustusvoimat ei ole sijoittanut yhtään ainutta siviilipalvelusmiestä kriisinhallintatehtäviin. Heille on tehtäviä väestönsuojelun ja muun parissa. Tämä pitää muistaa. Siksi vastuuntuntoinen Puolustusvoimat on suhteessaan myös näihin asioihin.

Jatkaisin siitä, minkä ed. Laakso totesi. Ed. Kiljunen mukaan nyt luovutaan yleisestä asevelvollisuusarmeijasta. Hän perusteli sitä teknistymisellä. Totta kai se on yksi kynnyskysymys meille. Siksi me haemme sotilasammattihenkilöitä. Siksi me haemme määräaikaista sotilaita huolehtimaan yhä enemmän teknistyvistä tehtävistä. Mutta meidän varusmiesaineksemme on niin pitkälle koulutettua, että lyhyessäkin palvelusajassa he pystyvät opettelemaan ne tehtävät, joita he apuhenkilöinä monessa suhteessa teknisissä aselajeissa suorittavat.

Erityisesti painotan juuri sitä, että kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä Suomen reserviläisistä muodostetut joukot ovat ykkösjoukkoja. Siksi tällä perusteella meidän ei tarvitse näistä luopua.

Jätän tasa-arvokysymyksen.

Alueelliseen puolustukseen liittyen: Aivan oikein ed. Kiljunen totesi, että me tarvitsemme siihen riittävän reservin. Mutta peräänkuuluttaisin samaa, mitä juuri valittu tuleva Puolustusvoimain komentaja alleviivasi. Me tarvitsemme riit-

tävästi nuorta reserviä. Siksi juuri asevelvollisuusarmeija on se, joka tuottaa, ja vanhempi väki vapautuu muihin tehtäviin. En missään tapauksessa valikoivaa asevelvollisuutta halua Suomeen.

⁴⁰ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ensinäkin sanoisin ed. Seppo Kanervalle, että tämä nimenomaan on ihmisoikeuskysymys. Se on ihmisoikeuskysymys, kokevatko siviilipalvelusmiehet rangaistukseksi sen, että heillä on niin pitkä siviilipalvelusaika, kun vuonna 1998 on lyhennetty tätä lyhyempää asevelvollisuusaikaa.

On myös ehkä epäilty täällä sitä, että suomalaisten nuorten miesten maanpuolustustahto aleni, jos siviilipalvelusaikaa lyhennetään. Minä en sitä epäile, koska uskon, että henkilöillä, jotka haluavat siviilipalvelukseen, on aito vakaumus siihen, että he eivät halua käydä armeijaa. Kysymys on nimenomaan siitä. Kun asun itse varusmiespaikkakunnalla, näen paljon nuoria miehiä, jotka ovat vapaaehtoisesti hakeutuneet asepalvelukseen. En ollenkaan epäile, etteikö Suomen armeijaan riittäisi edelleenkin henkilöitä. Kysymys on siitä, että niille, jotka eivät vakaumuksensa takia halua käydä armeijaa, annetaan tämä mahdollisuus ja sen ei pidä olla rangaistus vaan vaihtoehto.

Asepalveluksesta vapautetaan vuosittain esimerkiksi mielenterveyssyistä huomattavasti enemmän nuoria miehiä kuin siviilipalvelukseen osallistuu miehiä. Teidän pitäisi olla huolestuneita myös tästä määrästä. Pitäisi kysyä myös sitä, millaista politiikkaa tässä maassa pitäisi harjoittaa, että näitä mielenterveysongelmia ei näin paljon syntyisi kuin tänä päivänä syntyy. Monet joutuvat edellä mainituista syistä myös keskeyttämään armeijan. Tästä olen ollut erittäin huolestunut. Vuosittain, kun käyn Kainuun Prikaatissa vierailulla, joskus useammankin kerran vuodessa, muun muassa tästä asiasta keskustelemme, miten keskeyttäneiden määrä on lisääntynyt.

Tässä yhteydessä haluan kannattaa ed. Laakson käsittelyn pohjaksi tekemää ehdotusta. Aiemmassa puheenvuorossani hieman epäselvästi esitin vastalauseen ottamista käsittelyn pohjaksi. Se johtui siitä, että olin unohtanut mietinnön omalle pöydälleni. Täytyy sanoa, että en ole aikaisemmin myöskään vastalauseita esittänyt, että johtui tämä siitäkin, vaikka viisi vuotta olen tässä talossa ollut. Eli näin voi käydä.

Eli kannatan ed. Jaakko Laakson käsittelyn pohjaksi tekemää ehdotusta.

⁴¹ **Pertti Mäki-Hakola /kok** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarille vaan toteaisin, että minä olen samaa mieltä, että pitää olla todella huolissaan keskeyttäneiden määrästä. Pikkuisen kyllä epäilen sitä, että pääsetään nykyisin liian helpolla tässä maassa meidän nuoret miehet. Olen sanonut monta kertaa, että pitäisi syödä vähemmän pullaa ja enemmän ruisleipää, niin löytyisi pikkuisen eväitä tähän elämään.

Niin kuin joku sanoi, jos tämä menee siihen malliin, että täällä haetaan pelkkiä etuoikeuksia eikä olla valmiita ottamaan vastuuta, se on aivan selvä, mihin suuntaan se kehitys silloin jatkuu. Tämä oli erittäin hyvä puheenvuoro, ed. Huotari. Olen tässä asiassa ihan samaa mieltä, mutta ehkä me näistä syistä olemme pikkuisen eri mieltä.

Kainuun Prikaatissa minäkin sain onneksi käydä ja sain erittäin hyvän kuvan siitä, että meillä on vielä kuitenkin varuskuntia. Meillä on kouluttajia, jotka hoitavat erinomaisesti asiat ja tekevät hyviä miehiä meille tähän valtakuntaan.

⁴² **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakola oli sitä mieltä, että nuoret miehet pääsevät tänä päivänä liian helpolla. En tiedä, onko kysymys siitä. Ehkä henkinen rasittavuus tässä yhteiskunnassa tänä päivänä on kovempi kuin aiempina vuosikymmeninä on ollut. Eli silloin kyllä ruumiillista työtä jouduttiin tekemään jo pienestä pitäen enemmän, mutta tämän päivän vaatimukset tässä yhteiskunnassa ovat aika kovat. Ilmeisesti se on se syy, joka aiheuttaa mielenterveysongelmia enemmän kuin aiempina vuosina on esiintynyt.

⁴³ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minun puheenvuoroni olisi ollut replikointia äsken, mutta minä tunsin rouva puhemiehen syyttävän katseen. Ajattelin, että kun kello on jo näin paljon, niin kuljetan tätä keskustelua näin ikään kuin järjestäytyneemmin.

Itse asiassa ed. Laakso teki puheenvuoroni osittain tyhjäksi kertomalla sen, että ammattiarmeija ei ole kovin nerokas keksintö kriisinhallintaan. Siitä on ihan todellisia kokemuksia. Kosovo on erinomainen opettaja tässä suhteessa. Muutoin kyllä ed. Kiljusen puheenvuoron logiikka oli varsin kestävä. Hän puhui valikoivasta

asevelvollisuudesta. En ihan sitä pysty allekirjoittamaan, ja kun sanon näin, en puhu tästä asiasta ihmisoikeuskysymyksenä, ed. Kiljunen, vaan mitä suurimmassa määrin demokratiakysymyksenä.

Sitten loppuun: Ed. Korkeaon logiikka siitä, että ammattiarmeija lyhentää matkaa liittoutumiseen, se on perin kestävä logiikka. Siihen perustuen toistan sen, minkä olen jo aiemmin tänään sanonut, että tämän keskustelun oikeampi paikka olisi ollut turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä.

⁴⁴ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Toin jo oman kantani selkeästi esille, että olen hallituksen esityksen takana sen suhteen, että siviilipalvelusaika tulisi lyhentää 12 kuukauteen. Haluan nyt avittaa kollegoja Korkeaon, Nepponen, Mäki-Hakola, S. Kanerva, jotka muun muassa ovat voimakkaasti puhuneet 13 kuukauden puolesta. Haluaisin antaa teille yhden argumentin, joka voisi tässä tulla käyttökelpoisena kysymykseen ja jonka vuoksi siviilipalvelus todella voisi olla 13 kuukautta.

Olen vähän häkeltyneenä seurannut tätä keskustelua, koska täällä ei ole puhuttu palvelusten sisällöistä ja tavoitteista. Eräissä puheenvuoroissa kylläkin, mutta siviilipalveluksen osalta ei ole vakavasti puhuttu. (Ed. Nepponen: On puhuttu!) — Hyvä on, minä otan sen argumentin toisesta kulmasta. Jos siitä on puhuttu, ehkä tästä näkökulmasta ei ole puhuttu eli siitä näkökulmasta, että olemme muissa yhteyksissä puhuneet paljon siviilikriisinhallinnasta. (Ed. Nepponen: Juuri näillä sanoilla puhuin!) Siviilikriisinhallinnassahan on kysymys poliisitoimesta, pelastustoimesta, humanitaarisesta avustustoiminnasta, demokratian edistämisestä, oikeusavusta jne.

Arvoisa puhemies! Jos puhutaan vakavasti 13 kuukauden pituisesta siviilipalveluksesta, eikä olisi luontevaa miettiä sitä, että siviilipalvelusjärjestelmää osittain ohjattaisiin siviilikriisinhallinnan puoleen, jolloin aivan olennaisena tulisi koulutustehtäviä Suomen päässä, mutta myöskin toivoisin arvoisan edustajan tuovan esille, että siviilipalvelus tällöin voitaisiin myöskin suorittaa maamme rajojen ulkopuolella ulkomailla. Jos tämän puheenvuoron kuulisin arvoisilta edustajilta, saattaisin itsekin harkita vakavasti 13:a kuukautta, koska näen, että tehtävät ovat vaativia ja ne vaativat sekä koulutusta että käytännön toimenpanoa.

⁴⁵ **Juha Korkeaon /kesk:** Rouva puhemies! Tästä on hyvä jatkaa. Ed. Nepponen puheenvuorossaan viittasi tähän seikkaan ja perusteli sitä sillä, että asia olisi ollut hyvä käsitellä keväällä puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä. Juuri näin pitäisi tehdä. Meidän pitäisi siviilikriisinhallinnan puolta myöskin ensi kevään selonteon yhteydessä käsitellä niin kuin käsitelläänkin, ja siinä olisi ollut hyvin luonteva yhteys käsitellä myöskin siviilipalvelupuolta ja sen niveltämistä siviilikriisinhallintaan. Siihen voisi todella, niin kuin ed. Kiljunen sanoi, yhtyä. Se olisi tarpeellista, ja oikea aika olisi selonteon yhteydessä.

Haluan toiseksi kiinnittää huomiota täällä esiintyneeseen termiin "valikoiva asevelvollisuus", jolla ymmärsin tarkoitettavan sitä, että vain osa ikäluokasta suorittaisi asevelvollisuuden. Minä pidän sitä vaarallisena tienä. Kyllä perimmältään kuitenkin puolustuskäyvissä on kysymys siitä, miten kansalaiset ovat sitoutuneet isänmaan puolustukseen, ja sitoutuneisuus syntyy siinä, että niin Lahtiset kuin Koskelat kuin Lammit ovat mukana yhteisessä puolustuksessa. Tällä tavalla tällainen valikoivuus vie pohjaa pois tältä lähtökohdalta.

Puhemies: Kehotan nyt todella etenemään P-painikkeen kautta, niin kuin ed. Kekkonen viisaasti arvasi.

⁴⁶ **Jaakko Laakso /vas:** Rouva puhemies! Se, mihin mielestäni oikealta ja keskeltäkin on jätetty vastaamatta, on kysymys Amnestyn niin sanotuista mielipidevaangeista. Miten me pääsemme tästä ongelmasta eroon, koska se kiistatta tällä hetkellä luo Suomen kansainväliselle maineelle ongelmia? Annammeko sen olla vai ryhdymmekö itse joihinkin toimenpiteisiin? Se on se, mihin toivoisin vielä oikealta ja keskeltä otettavan kantaa, koska esimerkiksi me, jotka ed. Korkeaon kanssa työskentelemme kansainvälisissä järjestöissä, joudumme kohtaamaan tämän kysymyksen aika usein. Ymmärrän sen, että jotkut ovat 13 kuukauden kannalla, jotkut 12 kuukauden, jotkut jopa 10 kuukauden kannalla. En ole ihan varma, onko tässä yhdessä kuukaudessa todellakaan vakaumuksesta kyse. Saattaa niinkin olla.

⁴⁷ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korkeaon inspiroimana mieleeni tuli presidentti Mauno Koivisto, ja tämä on yksi näkökulma, joka siinä yhteydessä kun hän sen esit-

ti, vaikutti ehkä vähän leikkisältä, mutta siinä pillee tavattoman suuri totuus, kun hän sanoi, että — ja tämä liittyy valikoivan asevelvollisuuden käsitteen piiriin — on tärkeitä, että sotaväessä on myöskin sellaista väkeä, joka ei niin kauheasti tykkää niistä töistä, mitä siellä tehdään.

48 Olli Nepponen /kok: Rouva puhemies! Ed. Kiljunen ei todella ollut keskustelun alussa täällä, jolloin näin, että lakiuudistus olisi pitänyt ottaa käsittelyyn ensi keväänä, kun selonteon tarkistusta käsitellään, sillä siviilipalveluksen sisältö kaipaa todella uudistusta. Sen sisältöön meidän olisi tullut paneutua samanaikaisesti, kun tarkastelemme sen pituutta. Nimenomaan kun Suomi korostaa siviilikriisinhallinnan mukaan ottamista sotilaallisen kriisinhallinnan ohella, nyt olisi ollut tilaisuus myöskin liittää siviilipalvelukseen sellaista koulutusta, jota voidaan hyödyntää siviilikriisinhallinnan tarpeisiin. Tämä saattaa milloin tahansa olla edessä. Tässä olen lämpimästi samaa mieltä. Aivan sama ajatus tuli mieleen, presidentti Koiviston ajatus: me tarvitsemme kaikkia, monenlaisia mielipiteitä. Ei niin kuin täällä pääministeri Lipponen sanoi, ramboja. Kiirehdin äkkiä korjaamaan: emme tarvitse ramboja, he ovat vaarallisia ihmisiä puolustuksen parissa.

49 Kimmo Kiljunen /sd: Arvoisa puhemies! Jotta olisin täydentänyt, mitä ed. Nepponen toi esille, niin haluaisin myös tiedustella, että tähän ehdotukseen, että siviilikriisinhallinnassa käytettäisiin siviilipalvelusmiehiä, epäilemättä liittyy myös sisältöajatus, että siviilipalvelus voitaisiin suorittaa ulkomailla, eikö niin? Haluan tämän nyt tarkistaa, että me puhumme samasta asiasta, kun olen tietoinen, että samanaikaisesti edustamamme ryhmä on voimakkaasti vastustanut aikaisemmissa keskusteluissa tämän vaihtoehdon esille tuomista.

Kun ed. Laakso toi esille Amnestyn listat, joilla me olemme mielipidevankeinemme nyt kansainvälisen huomion keskuudessa, tämä on tietenkin meille tavattoman nöyryyttävä asetelma. Tiedämme, että meillä on perusteemme, mutta tiedämme, että Suomessa mielipidevangit-termin asettaminen totaalkielletyille jossain määrin on erikoista, kun se ei vertaannu vastaaviin mielipidevankeihin, joita on muualla maailmassa. Mutta tilanne on se, että näitä asioita ei voida määritellä kansainvälisesti luonnollisestikaan,

vaan tämä määritellään kansainvälisesti Amnestyn toimesta. Totta kai meidän on tehtävä voittavamme sen suhteen, että näiltä listoilta pääsisimme pois, ja jos yhdellä kuukaudella tämä voitaisiin ratkaista, niin eivätkö arvot edustajat myös kokoomuksen suunnalta voisi hyvin nähdä, että tässä on erinomainen kompromissi, jota hallitus esittää?

Puhemies: Kehotan nyt keskittymään tämän lakiehdotuksen käsittelyyn.

50 Jaakko Laakso /vas: Rouva puhemies! Mielestäni keskustelu on ollut asiallista. Haluan sanoa vielä sen, että itse pidän maan puolustamisena ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisenä sitä, että lainsäädännön antamaa mahdollisuutta vaihtoehtoiseen palvelukseen käytetään hyväksi. Se on isänmaallista toimintaa, se on isänmaan puolustamista. Pidän tätä keskustelua asiallisena siksi, että oikeastaan ainoastaan yksi kansanedustaja eli ed. Harkimo on väittänyt siviilipalveluksen olevan velvollisuuksista luistamista tai velvollisuuksien siirtämistä syrjään. Kaikki muut ovat muodossa tai toisessa kuitenkin olleet sitä mieltä, että myös siviilipalvelusmiehet ovat isänmaan asialla, jos saan vapaasti tulkita ed. Mäki-Hakolaa.

51 Juha Korkea-osa /kesk: Arvoisa puhemies! Kysymys mielipidevangeista ja meidän joutumistamme Amnestyn listoille on todella vakavasti otettava asia. Oma kantani asiaan lähtee siitä, että tarkastelisinme tätä kokonaisuutta sillä tavalla kuin täällä on esitetty ja mahdollisesti niin kuin jo esille tuli, että osallistutaan siviilikriisinhallintaan sillä tavalla, että tietenkin ensin on koulutus samalla tavalla kuin sotilaalliseen kriisinhallintaan valmistaudutaan ja sen jälkeen mennään maan rajojen ulkopuolelle. Suorittaan täällä asiaa koskeva koulutus ja sen jälkeen ollaan valmiita mahdollisesti sitoutumaan jatkoon. Tällä tavalla voitaisiin luoda kokonaisuus, jossa myös ne, joilla on eettinen vakaumus, todella voivat, niin kuin oikein on, suorittaa jonkin muun kuin aseellisen palvelun ja sitä ei suorittajien eikä ulkopuolistenkaan taholta koeta rangaistukseksi. On ilman muuta perustuslaillinen oikeus, että on mahdollisuus vakaumuksensa mukaan suorittaa jokin muu kuin aseellinen palvelus. Sitä minusta ei pidä kiistää.

Yleiskeskustelu päättyy.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Hallituksen esitys laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 184/2000 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 38/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan la-
kiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Yleisarviona laista toteaisin, että jos toteuttajat toimivat viisaasti, tämä antaa mahdollisuudet toimintaan, joka edistää vaikeasti työllistettävien työllistymistä avoimillekin työmarkkinoille. Jos toimeenpanijat eivät halua toimia niiden henkilöiden todelliseksi auttamiseksi, ja voisi sanoa vielä enemmän, jos heillä ei ole resursseja toimia niiden henkilöiden elämänhallengin parantamiseksi ja auttamiseksi polulla työelämään, joiden työllistämiseen tämä laki on tarkoitettu, niin tämä laki antaa mahdollisuuden heikkoon toimintaan. Tämä ei estä sitä. Tämä olisi voitu tehdä niin, että se olisi tukenut todella sitä, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten työllistymisen alkua taipaalle palata työelämään, vaikka sieltä olisi oltu pitkäänkin poissa, olisi voitu toteuttaa. Ehkä lopetan tämän filosofoinnin tähän. Kun aikaa kuitenkin on rajoitetusti, niin käyn läpi näitä asioita.

Olin kerännyt kuusi erilaista asiantuntijalausuntoa. Olen niistä neljä kantanut tänne mukani. Kun en ole erikseen kirjoittanut niitä sitaatteja, mitä täältä halusin ottaa, puheenvuoroni saat-
taa olla jonkin verran hajanainen. Mielestäni näissä tulevat ongelmakohtien ytimet esille. Nämä kaikki lausunnot ovat sellaisten tahojen, sellaisten henkilöiden lausuntoja, jotka itse ovat työskennelleet pitkään erilaisissa projekteissa tai kuntoutussäätiössä, niin kuin ensimmäisen lausunnon kirjoittaja. Hän toteaa, Kristiina Härkäpää, kehittämisspäälikkö Kuntoutussäätiöstä, että

kuntouttavan työtoiminnan pitäisi olla mielekäs-
tä, mutta ei kuitenkaan sellaista, joka korvaa vir-
ka- tai työsuhteista työtä. Sehän on onneksi tässä
laissa kielletty, että saa korvata. Onko tällaiseen
realistiset mahdollisuudet niin, että työ on henki-
lön itsensä kannalta mielekäs, mutta samalla
niin sanottua tekemätöntä työtä?

Tässä on mielestäni ydinkysymys, ja valio-
kunnassa moneen kertaan peräsimme, mitä kun-
touttava työtoiminta tarkoittaa. Määritelmät, jot-
ka laissa ovat, myöskin lain perusteluissa, eivät
ole tyhjentäviä, koska lakiin ei voi kovin tyhjen-
tävää määritelmää kirjoittaa, mutta myöskään
lain perusteluista ei todella löydy viisasten ki-
veä, käytän tätä ilmaisua — tietysti se on vaikea-
kin löytää — mutta täsmällisempää selvitystä sii-
tä, mitä tämän kuntouttavan työtoiminnan tulisi
olla.

Kaikkien lausunnonantajien huolena ovat ny-
kyiset projektit ja nykyisten projektien keinovali-
koima, kuten tuettu työllistyminen avoimille
työmarkkinoille, tuettu yritystoiminta, sosiaali-
set yritykset ja osuuskunnat, niin sanotut siirty-
mätyöohjelmat, työpartitoiminta, työnhakuklu-
bit ja niin edelleen, jotka ovat olleet monipuoli-
sia ja tähänne ensisijaisesti aitoon työllistymi-
seen, siis avoimille työmarkkinoille työsopimus-
suhteeseen työhön. Nämä lausunnonantajat pel-
käävät, että uusi lainsäädäntö vaarantaa näiden jo
hyviksi katsottujen käytäntöjen toteutumisen. He
pelkäävät niiden vesittymistä. Näinhän ei välttä-
mättä tarvitsisi tapahtua, mutta mikä on tämän
pelon mielestäni aiheellinen syy? Esimerkiksi
Vates-säätiöllä, joka myös järjestää vaikeasti
työllistettävien erilaisia projekteja ja erityisesti
tuettua työllistämistä, on aivan aiheellinen ja to-
della konkreettinen peruste tälle pelolle.

Tuettua työllistämistä on käytetty Suomessa-
kin muun muassa kehitysvammaisten ja mielen-
terveysongelmaisten työllistämiseen. Muualla
Euroopan maissa tätä on käytetty huomattavasti
enemmän. Nyt he toteavat, että tuetussa työtoi-
minnassa, joka siis tapahtuu työsuhteessa, näillä-
kin vaikeasti työllistettävillä, joilla on terveydel-
lisiä ongelmia, kehitysvammaisillakin on mah-
dollisuus työskennellä työsuhteessa. Ei se mi-
kään mahdollon ajatus ole, kuten kuntouttavaa
työtoimintaa koskevassa laissa annetaan ymmär-
tää. Vates-säätiö on muun muassa esittänyt Suo-
men kansalliseen työllistämisojelmahan sisälty-
neen sadan tuettuun työhön valmentajan palk-
kaamista. Siis vaikka on Suomen EU:lle antama

virallinen esitys, että Suomessa näin tehdään, kuitenkin hallitus on vetänyt nämä rahat pois, ja mitä ilmeisimmin juuri siitä syystä, että rahat tarvitaankin kuntouttavaan työtoimintaan. Tämähän näkyy työministeriön ensisijaisissa määrärahoissa muuallakin.

Kolmannen lausunnon valiokunnalle antoi Sampo Järvelä, joka itse on toiminut Kriminaali-huoltoyhdistyksen toteuttamassa mestari—kissäli-tyyppisessä projektissa Tampereella. Hän on näitä ongelmia ytimekkäästi lausunnoissaan kirjannut. Yleiset palvelujärjestelmät eivät tavoita syrjäytyneitä ja pystyvät myös harvoin motivoimaan. Syynä ovat muun muassa resurssiongelmat, yhteistyön puutteet, arvot, asenteet — asenteita ei voi liikaa korostaa — viranomaisjälkyys ja osaaminen. Kaikissa lausunnoissa tulee esiin sama asia: puuttuu osaamista, puuttuu resursseja. Pyritään nyt tarjoamaan massapalveluja, mutta ne eivät toimi. Laatu on avainsana ja se laatu on juuri se, mitä tässä ei pyritä takaamaan. Tässä pyritään massatoimintaan, kun katsotaan, millaiset resurssit tämän todella vaikean työn toteuttamiseksi on annettu.

Tarvitaan nimenomaan pitkiä, katkeamattomia, ohjattuja kuntoutus-, koulutus- ja työelämäpolkuja. On luovuttava toimenpidekeskeisestä ajattelusta. Se ei tuota pysyviä tuloksia. Niitä on kokeiltu. Tarvitsemme toimivia palvelukokonaisuuksia. Jotta näitä toimivia palvelukokonaisuuksia kyetään rakentamaan, se tarkoittaa sitä, että tarvitaan asiantuntemusta ja riittävät resurssit, jotta asiantuntevia henkilöitä on tarpeeksi. Koko maassa ei edes ole sellaista henkilöstöä riittävästi, koska olemme vielä ikävä kyllä aivan alkupoluilla toiminnassa, jolla pystyttäisiin työllistämään vaikeasti vajaakuntoisia ihmisiä. Tässä meillä on yhtälöä ratkaistavaksi, ja tämä hallituksen esitys ei sitä riittävästi ratkaise.

Esitystä on jokin verran valiokunnassa parannettu. Sitä olisi mielestäni pitänyt käsitellä perusteellisesti, samalla tavalla kuin asiakkaan asemaa koskevaa lakia käsitelimme. Jos se olisi johtanut siihen, että 20:tä pykälää 30 pykälästä olisi muutettu, niin se ei varmasti olisi ollut tämän toiminnan kannalta vahingollista, vaan päinvastoin, me olisimme voineet luoda pohjan, että kun laki tulee vasta syyskuun alussa voimaan, meillä olisi ollut riittävästi aikaa ensi vuoden alussa käsitellä asia loppuun. Olen todella pahoillani, että tämä väkisin vietiin valiokunnas-

sa läpi, ja katson, että tätä ei ole asianmukaisesti käsitelty.

Mainitsen yhden muutoksen, joka tehtiin. Täällä tehtiin onneksi sentään joitakin muutoksia pykälisiin, kaikki tärkeitä asioita. Itse pidän asiakasyhteistyöryhmän mainitsemista laissa hyvin tärkeänä. Vaikka ei tehty pykälään muutosta, korostettiin tukihenkilön käyttämismahdollisuutta. Työttömien valtakunnallinen järjestö nimenomaan ehdotti tukihenkilön käyttämistä silloin, kun mennään aktivointisuunnitelmaa laatimaan perustellen sitä näin: "Työttömällä tulee olla oikeus ottaa mukaan suunnitelman tekoon oma tukihenkilö, joka on mahdollisesti oma lääkäri, isä, äiti tai muu lähiomainen, työttömien yhdistyksen tukihenkilö tai henkilökohtainen tukihenkilö AA-kerhosta tai mielenterveysyksiköstä tai työttömien asiamies."

Juuri tämä on usein se ongelmakohta, että henkilö ei pysty itse ilmaisemaan itseänsä. Hyvin äkkiä, jos siellä on viranomainen, joka vain lukee pykälää eikä tunne elävää elämää, päädytään siihen, että tämähän on työhaluton ihminen. Voisin kertoa itse myös esimerkeistä, miten aina aamulla ennen kahdeksaa soittaa henkilö, että kun ei hän nyt voinutkaan mennä sinne, hän on koko yön valvonut ja häntä niin pelottaa. Ei sellaisella toiminnalla tätä 40-vuotiasta kahden lapsen äitiä saada koskaan menemään töihin, että hänelle vain ilmoitetaan aika, että sinne, vaan hän tarvitsee aivan erilaisen otteen.

Vielä sanon sen, mikä tulee näissä lausunnoissa esille, että juuri ihmisten terveydellisen rajoitteen ymmärtämistä ei sosiaali- ja työvoimatoimistoissa ymmärretä, kun siellä ei ole koulutusta siihen. Tämän vuoksi tämä, että tässä olisi mukana terveydenhuoltohenkilöstö, juuri tämä asiakasyhteistyöryhmä, on olennaisen tärkeää. Aika paljon on saatu väantää rautalangasta, miksi tämä olisi tärkeää. Mutta sanon, että on nyt päästy tässä eteenpäin niin, että saatiin asiakasyhteistyöryhmä tänne sisälle, mutta todella paljon on työtä edessä, jotta päästään toteuttamaan niitä hyviä tavoitteita, jotka tällä lailla on. Toivon, että saamme yhtä nopeasti kuin maksukatossa korjausesityksen eduskuntaan.

² **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puemies! Ed. Zyskoviczin toive on kuultu: sosiaali- ja terveysvaliokunta on venynyt. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei aina pitäisi antaa periksi!) Tämä laki on täällä ensimmäisessä käsittelyssä vain

muutama viikko sen jälkeen, kun tästä lähetekestustelun kävimme.

Toisekseen siteeraan jokseenkin yksi yhteen ed. Stenius-Kaukosta. Hän aloitti puheenvuoronsa näin: "- jos toteuttajat toimivat viisaasti, tämä antaa mahdollisuuden toimintaan, joka edistää vaikeasti työllistettävien työllistymistä avoimilekin työmarkkinoille." Olen täsmälleen samaa mieltä; paino on lauseen alkuosalla: "jos toteuttajat toimivat viisaasti".

Kun puhutaan työttömyydestä, kun puhutaan erityisesti nuorista työttömistä, ja kun puhutaan pitkäaikaistyöttömyydestä, on likipitään jokainen toimenpide, jolla pyritään heidän tilannettaan parantamaan ja sen tilanteen seurauksia lievittämään, kannatettava. Käsittelyssämme on laki, josta on syytä antaa myönteinen palaute jo sen vuoksi, että ristiriitaisesta valmistelusta huolimatta on päästy vaiheeseen, jolla ainakin pyritään toimiin, joilla varsinkin nuorten kohdalla päästään myös eteenpäin.

Hanketta voi pitää merkittävänä sikäläkin, että onhan tämä ensimmäinen esitys pitkään aikaan, jolla todella pyritään helpottamaan yksittäisen työttömän arjen ongelmia myös käytännön toimenpiteillä. 7 000 henkilöä päivässä, 20 000 henkilöä vuodessa ei ole vähäpätöinen luku silloin, kun kyse on todella henkilöistä, jotka eivät nykyisillä toimenpiteillä ole työn syrjään kiinni päässeet.

Hallituksen antaessa lakiehdotuksensa kuntouttavasta työtoiminnasta se herätti lukuisia kysymyksiä, joihin ainakin osan on myös löydetty vastaukset. Mistään yksinkertaisesta lainsäädännöstä ei ole kyse; onhan kohderyhmä usein moniongelmaista, ja jo elämän perushallintaan liittyvät asiat tuottavat vaikeuksia. Niinkin yksinkertainen asia kuin aamulla herääminen saattaa olla vierasta.

Lähtökohtana tulee kuitenkin kaikissa olosuhteissa olla työllistymisedellytysten parantaminen. Jokaisen tulisi pystyä työllistymään työmarkkinoille niin, ettei erityistoimenpiteitä edes tarvittaisi. Meillä on lukuisia toimia, joilla pyritään auttamaan tilanteissa, joissa työllistyminen ei ole onnistunut. Työvoimahallinnon käytettävissä on tänä päivänä niin palkkaperusteisia toimenpiteitä kuin yhdistelmäukea sekä lisäksi lukuisia toimia, joilla pyritään räätälöiden lisäämään työmarkkinakelpoisuutta.

On siis kuitenkin kyse henkilöryhmästä, joka on tavalla tai toisella pudonnut niin sanotusta

normaaliin kuuluvasta elämänrytmistä. On muistettava, että nyt säädettävänä oleva laki on valio-kunnan nimeämällä tavalla toissijainen, tai samaa asiaa tarkoittavana viimesijainen toimenpide. On siis ensiarvoisen tärkeää, että näin myös käytännössä on, sillä ei voi olla niin, että näihin viimesijaisiin toimenpiteisiin joudutaan sen vuoksi, ettei ensisijaisia toimenpiteitä toteuteta käytännössä riittävän tehokkaasti. On aivan oikein, että valiokunta edellyttää tämän asian seuraamista jatkossa.

Arvoisa rouva puhemies! Esitykseen siis jää väkisinkin kysymyksiä, joiden ratkeaminen selviää vasta lakia toteutettaessa. Kun tavoitteena on kuntouttavan työtoiminnan kautta parantaa työmarkkinakelpoisuutta, niin eräs lakiin jäävä epäilyksenalainen ongelma on se, että saattaa käydä niin, että joillekin tästä tulee niin sanottu putki, jolloin kuntouttavasta jaksosta siirrytään toiseen. Tämä on vastauksena siihen, mitä voi tapahtua, kun henkilö kuntouttavan työtoiminnan piiriin kuuluvana joutuu tai päättyy oman aktiivintisuunnitelmansa määräajan loppupuolelle. Tämä ei ole kenenkään etu, tämä ei voi olla tämän lain tarkoitus.

Toisekseen kysyn, onko lain henkilöstöresursit mitoitettu oikein niin, että lain henki ja kirjain toteutuu, varsinkin, kun esimerkiksi työvoimahallinnon henkilöstöresursseja ollaan paraikaa vähentämässä. Tästä seuraa se, että tämän lain piiriin saatetaan vyöryttää henkilöitä, jotka eivät sinne kuulu. Tähän viittasin jo aiemmin. 50 uuden sosiaalityöntekijän ja 500 uuden työtoiminnan ohjaajan lisääminen ei välttämättä ole riittävä henkilöstöpanostus semminkin, kun esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden löytäminen jo tänä päivänä avoinna oleviin virkoihin on olemassa oleva ongelma. Voi olla järkevää, ettei kuntouttavan työtoiminnan alainen työ ole niin sanottua tavanomaista virka- tai työsuhteessa olevaa. Jää kuitenkin kysymään, miksi on näin. Sanan "kuntouttava" alla tämä voi olla hyväksyttävä ja luonnollinen asia. Tavoitteena kuitenkin tulee olla kuntouttavan jakson jälkeen tai jopa kesken sen päästä tilanteeseen, jossa tehtävä työ täyttää palkkatyölle luonteonomaiset ehdot oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

Kuntouttavat elementit jäävät valitettavasti aktivointisuunnitelman laatimisen varaan. On ymmärrettävää, että lain tasolle vietynä näiden tekijöiden luetteleminen voi olla vaikeaa, mutta tästäkin huolimatta joutuu kysymään, millaiset

valmiudet nykytilassa on saattaa tämä laki täytäntöön nimenomaan kuntoutuksen osalta. Pelkkä työtehtävän osoittaminen ei riitä silloin, kun henkilön ongelmat ovat paljon syvemmällä. Tässä yhteydessä lienee hyväksyttävä se, että aika muovaa toimintatavat. Tästähän meillä on jo lukuisia käytännön esimerkkejä eri projektien muodossa ympäri maata, miten tämä asia on hoidettu.

Millaisiin tehtäviin nämä henkilöt sitten pääsevät/joutuvat? Lain perustelujen mukainen luettelo sairaaloiden, vanhusten huoltolaitosten ja päiväkotien avustavista tehtävistä tai kiinteistönhuollosta ei välttämättä ole loppuun asti mietitty. Itse jotenkin näen tilanteen niin, että ainakin alkuvaiheessa kunnat tulevat tekemään sopimuksia esimerkiksi suojatyökeskusten kanssa näitten työtehtävien aikaansaamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakia, sitä minäkin olen tässä matkan varrella lukenut. Sen 18 §:ssä säädetään: "Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön." Usein näin on, että nämä sanat tulkitaan valitettavasti tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään kirjannut näkyviin julkiseen valtaan kohdistetun velvoitteen mukaisesti, että kuntien on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Kunnat eivät varmaankaan ole laistamassa vastuutaan, mutta katson kuitenkin, että tänään ensimmäisessä käsittelyssä olevalla lailla valtio on siirtämässä vastuutaan työttömyyden hoidosta kunnille. Tämä on tämän lain suurin ongelma. Laskelmia siitä, mitä yksi päivä kuntouttavaa työtoimintaa maksaa, vaihtelee laskijan mukaan. Totuuksia on useita. Valiokunnan enemmistö tarkisti kunnille suoritettavaa päiväkorvausta aivan oikeaan suuntaan. Samoin valiokunnan mietintöön on liitetty lausuma, jossa edellytetään kustannusten seuranta ja tarvittaessa toimenpiteisiin ryhtymistä. Näihin asioihin nimenomaan lausuntonsa antaneista valiokunnista myös hallintovaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota.

Käytännön esimerkit kuitenkin puhuvat sen puolesta, että kuntien käytössä olevat taloudelliset resurssit eivät tule riittämään lain ja sen perusteluiden tarkoittamalla tavalla. Tämäkin laki-

esitys siis potee sitä samaa ongelmaa kuin monet muutkin eduskunnassa hyviksi koetut hankkeet, joissa on päämäärä hyvä, tavoite hyvä, mutta resurssit ovat riittämättömät. Toteuttaja velvoitetaan valtion taholta toimimaan ilman, että toimintaan on kohdistettu myös riittävät resurssit. Luodaan odotuksia, jotka eivät välttämättä toteutukaan.

Kuntalaisten hyvinvointi on kunnan intressissä. Kunnat kantavat ja ovat toki kantaneetkin oman vastuunsa. Me emme tämän vuoksi saisi tehdä hyvistä laista ainakin osaltaan mahoa vain sen vuoksi, ettei tosiasioita haluta riittävän laajasti tunnustaa. Edellä kertomani perusteella tulen tekemään lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä muutosehdotuksen siitä, että valtio kantaisi oman vastuunsa resurssien osalta nyt esitettyä tapaa todellisemmalla ja totuudenmukaisemmalla tavalla.

³ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tavoitteet ja päämäärä tämän lain osalta ovat todella hyvät ja kannatettavat. Lähtötilannetta laissa kustannustenjaon osalta valtion ja kuntien välillä voidaan pitää kohtuullisena, kun valtion korvauksilla ja valtionosuuksien lisäyksillä katetaan kuitenkin merkittävä osa tehtävien kustannuksista. Näin todetaan perusteluissa. Lakiesityksen mukaan kunnilla on oikeus saada toteutettavan työtoiminnan järjestämisestä valtiolta päiväkorvausta, johon valiokunta on esittänyt 10 markan korotusta verrattuna hallituksen esitykseen.

Toisaalta on todettava, että matkakustannusten korvaus kuuluu kunnille, eli kunta korvaa kuntouttavasta työtoiminnasta aiheutuvat matkakustannukset. Näin ollen kuulun niihin, jotka epäilevät, miten kustannukset sitten toteutuvat. Kunnat ovat tämän lain täytäntöönpanon suhteen todella hyvin erilaisessa asemassa. Kunnissa on erilainen työttömyysaste, sen rakenne on erilainen, ja kun viittasin matkakustannusten korvauksiin, monilla juuri korkean työttömyyden alueilla myös matkat ovat erittäin pitkät. Edellisissä puheenvuoroissa jo ainakin ed. Rehula viittasi hallintovaliokunnan lausuntoon ja varsinaiseen mietintöön, että kustannusten kehittymistä on seurattava tarkkaan. Jos ja kun ne muutuvat oleellisesti, välittömästi tulisi ryhtyä toimenpiteisiin. Tähän toteamukseen on syytä yhtyä.

Kuntouttavan työtoiminnan periaatteena on pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy, mutta käytän-

nössähän siihen osallistuvat juuri ne, jotka ovat todella näitä pitkäaikaistyöttömiä. Muihin ennalta ehkäiseviin keinoihin tulisi siis panostaa siten, että kuntouttava työtoiminta olisi todella viimesijainen. Valiokunta tähdentääkin mietinnössään sitä, että kaikissa niissä tapauksissa, joissa työvoimapolitiittisten toimenpiteitten käyttö on mahdollista, ne ovat ensisijaisia. Toisaalta se ei saa taas olla sillä tavalla viimesijaista, että siihen ei enää oteta niitä, jotka todella tarvitsevat tätä toimintaa. Oikeiden rajojen löytäminen käytännön toiminnassa on varmasti suuri haaste. Kun tätä työtä tehdään työ- ja virkasuhteiden ulkopuolella, se on toisaalta sinänsä hyvä, että osalta paperisodalta säästytään, mutta tietysti tulee mieleen silloin kysymyksiä siitä, kuinka paljon tähän toimintaan osallistuvien turvallisuudesta välitetään ja voidaanko taata se, että heitä ei käytetä sitten työvoiman korvaajina, tietynlaisena ilmaistytövoimana. Monesti esimerkiksi työmarkkinatukeya käytetään tavallaan näin.

Aktivointisuunnitelma on todella tärkeä. Lain 9 §:ssähän on yksityiskohtaiset perustelut. Ne avaavat sitten tavallaan, mitä aktivointisuunnitelma sisältää. Kuitenkin epäilen tietyllä tavalla 9 §:n toteamusta, että aktivointisuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa. Olisiko syytä ollut asettaa jokin minimiaika? Nimittäin ihmisten elämäntilanteethan muuttuvat koko ajan. Kuntouttavassakaan työtoiminnassa todennäköisesti tilanne ei säily entisenä. Kun tuo kehoitus on niin avoin, että "tarvittaessa", voi niin käydä, että suunnitelman uusimiseen ei nähdä tavallaan muutostarpeita. Voi olla haluttomuutta. Tietysti tässäkin varmasti on valtavasti eroja.

Tietysti tähän toimintaan liittyvät myös henkilöstöresurssit. Ne ovat suuri kysymysmerkki.

Todella hyvä ja toivottavasti myös käytäntöön joustavasti sovitettavaa on se, että kuntouttavan työtoiminnan alussa asiakas voi osallistua siihen omien voimavarojensa mukaan. Toivottavasti tämän toiminnan aikana on mahdollista myös keventää työtoimintaan osallistumista, jos esimerkiksi masentuneisuus tai muu mielenterveyden muutos aiheuttaa pitkäjänteiseen työtoimintaan osallistumiseen vaikeuksia. Voiko asiakas olla esimerkiksi pari viikkoa työtoiminnasta poissa, esimerkiksi laituskuntoutuksessa, ja sitten palata takaisin jatkamaan normaalisti? (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä voi, mutta saa pahimmassa tapauksessa nollapäivärahan tai kuntou-

tusrahan, eikä ollut valmiutta korjata!) — Kiitoksia, sain vastauksen.

Pitkän työttömyysajan jälkeen paluu työhön tietysti muodostaa suuren psyykkisen kynnyksen hyvin monelle, vaikka henkilö työhön haluaisikin. Kynnyksen madaltamista todella tarvitaan. Olisiko tässä oppipoika-ajattelu hyvä, kun ajatellaan nuoria alle 25-vuotiaita? Tässä tulisi mahdollisuuksien mukaan mielestäni menetellä niin, että varsinaista työntekijää ei korvattaisi kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla, vaan työntekijä olisi koko ajan tavallaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan neuvojana, tietynlaisena tukihenkilönä. Tietysti tässäkin on rahasta kyse.

Edelleen totean, että kuntouttava työtoiminta tietyllä tavalla on ehkä tarkoituksellisestikin jätetty melko avoimeksi, ja varmasti variaatioita ympäri maan on erittäin paljon. Kuinka eri kuntien tai työssäkäyntialueiden henkilöiden tasa-arvoisuus turvataan? Aktivointisuunnitelmaan kirjattavat asiat, joihin viittasin juuri äsken, ovat hyviä. On tärkeää, että tiedetään, minkä sisältöistä toiminta on ja miten se palvelee juuri asianomaista asiakasta. Asiakkaan valmiuksien ja voimavarojen mukaan tekeminen on varmasti hyvä. Kulloinenkin vointi tulee kuitenkin ottaa huomioon. Kuten totesin, tämän toiminnan tulee väistyä niin pian, kun muut toimenpiteet palvelevat asiakasta lain tavoitteen mukaisella tavalla.

On selvää, että kun kuntien sosiaalityöntekijöiden ja työvoimaneuvojien sekä toivottavasti tukihenkilöiden työt lisääntyvät — ne todella lisääntyvät — tämä edellyttäisi tietysti resursseja, uutta henkilöstöä. Epäilen, että läheskään joka kunnassa siihen ei ole mahdollisuutta. Onko näin, että tämä laki lisää vain työtä eikä tuloksia tule? Toivottavasti olen epäilyksessäni väärässä.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi kiinnitän huomiota tiedottamiseen, jota myös mietinnössä on käsitelty. Ne mahdollisesti moniongelmaiset ja vaikeasti työllistyvät sekä syrjäytymisuhan alaisena olevat henkilöt, joihin tätä lakia sovelletaan, tarvitsevat kaikki arkikielisen selkeän tiedotteen asiasta. Tiedotteessa tulisi käydä tämä asia selkeästi läpi. Tarvittaisiin esimerkiksi jokin kirjallinen tiedote. Viittaan lain 3 §:ään, joka on sellaista sillisalaattia, että ei missään mielessä sen tyyppistä tiedotetta pitäisi olla.

⁴ **Anne Huotari / vas:** Arvoisa puhemies! Olenaisista tämän lain onnistumisesta on se, miten

kunta, työvoimatoimisto ja työtön itse lakiin suhtautuvat. Jos ne kokevat sen ongelmana, tulokset jäävät laihoiksi. Jos taas kunta alkaa heti vuodenvaihteessa kumppanuusperiaatteella etsiä sopivia muotoja toiminnan toteuttamiseen, se voisi onnistua jo syyskuun alusta alkaen.

Tämä vaatii yhteistyötä monien eri tahojen kanssa, ja monissa pienissä kunnissa tällaista yhteistyötä on jo vuosikausia tehtykin. En usko, että niissä tulee kovinkaan suuria muutoksia siihen toimintaan, mitä tähänkin saakka on ollut. Luulenpa, että tämä tuo enemmän rahoitusmahdollisuuksia siihen, mitä aikaisemmin on ollut, tämän tyyppiseen toimintaan.

Yhteistyökumppaniksi tähän tulevat myös valtion virastot, mikäli niin halutaan. Esimerkiksi Ympäristökeskuksella on monta kertaa sellaisia työmuotoja ja työkohteitakin, jotka ovat sopivia juuri tälle kohderyhmälle, jos jollekin on selvinnyt, mikä se kohderyhmä loppujen lopuksi onkaan. Siihen palaan myöhemmin.

On oikeastaan mielenkiintoista miettiä, ketä tässä halutaan aktivoida. Tällaisen toiminnanhan pitäisi olla normaalia työskentelyä virastoissa, niin työvoimatoimistossa kuin kunnan sosiaali-toimistossakin. Ongelma on ollut se, että kummassakaan näissä ei ole ollut riittävästi voimavaroja tällaisen toiminnan toteuttamiseen, ja niinpä monet projektit ovat tehneet tämän tyyppisiä töitä.

Esimerkiksi mestari—kisälli Kainuussa on ollut hyvä esimerkki siitä, miten alle 25-vuotiaita, hyvin vaikeassa tilanteessa olevia nuoria on vapaaehtoisesti onnistuttu saamaan paremmin säännöllisen elämän piiriin, kuin pakolla siihen saakka heidän kanssaan on onnistuttu tekemään. Minä en usko pakkoon ja sen takia toivonkin, että kunnat kuitenkin ensin hakevat sellaisia muotoja, jotka ovat nimenomaan vapaaehtoisia ja tekevät niin mielenkiintoisia kokonaisuuksia näistä jaksoista, että nuoret haluavat itse tulla niihin mukaan. Esimerkiksi mestari—kisälli-mallissa on välillä ollut koulutusjaksoja ja välillä työjaksoja ja välillä on ollut kädestä pitäen opettamista siitä, miten esimerkiksi ulosottoviranomaisen kanssa neuvotellaan järkevistä maksusuunnitelmista, jos entisiä velkoja on sattunut kertymään.

Mestari—kisälli-periaatetta tässäkin voitaisiin noudattaa. Mikään ei estä kuntaa palkkaamasta esimerkiksi työllisyysvaroilla vanhempaa työtöntä kumppaniksi nuorelle ja auttaa heitä työskentelemään yhdessä. Uskon, että Kajaanin

mestari—kisälli-väki mielellään antaa vinkkejä siitä, miten tällainen toiminta voidaan järjestää, koska heillä on tästä niin hyvät tulokset.

Valiokunnan esittämän ponnen mukaan nimenomaan tähdennetään sitä, että kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu toissijaiseksi toimenpiteeksi, voi mainita myös viimesijaiseksi, mutta viimesijainen toimenpide on toivottavasti toissijaisen jälkeen eli työllistyminen työsuhteeseen, joka tässä ymmärtääkseni on myös tavoitteena. Kun olin näissä neuvotteluissa mukana, minulla oli välillä vähän epäselvää se, millainen tahtotila esimerkiksi kokoomuksella tämän kohderyhmän suhteen on. Että ponteen tuli sitten toissijaisuus näin voimakkaasti, ei ollut ihan itsestäänselvää koko ajan, ja pelkäsin, että tässä ovat jotkin muut tarkoitukset kuin mitä lakiteksti antaa ymmärtää. Sen vuoksi olen tyytyväinen siihen, että ponsi loppujen lopuksi kuitenkin täällä on.

Toissijaiset toimenpiteet eli kuntouttava työtoiminta eivät voi korvata ensisijaisia toimenpiteitä, ja ongelma onkin siinä, että työvoimatoimistolla on ikään kuin oikeus kieltäytyä tarjoamasta ensisijaisia toimenpiteitä, jos sillä ei ole siihen voimavaroja, niin kuin lakitekstissä sanotaan. Nyt pitäisi huolehtia siitä, minkä työministeri Filatov valiokuntakuulemisessa sanoi, että kaikille alle 25-vuotiaille löytyy työmahdollisuus. Toivon, että kunnat nyt huomioivat tämän työministerin antaman ilmoituksen ja ensisijaisesti huolehtivat siitä, että näille nuorille tarjotaan työtä. Nimenomaan silloin, kun aktivointisuunnitelmaa tehdään, kunnan tulee huolehtia siitä, että työtarjous on tehty, että kohderyhmä säilyy nimenomaan oikeana eli että kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuvat vain ne nuoret, jotka eivät pysty lähtemään työsuhteessa tehtävään työhön. Jos kysymys on tästä kohderyhmästä, silloin hyväksyn, että ilman tämän tyyppistä työsuhdetta tehtävää työtoimintaa voidaan toteuttaa.

Valiokunta mainitsee myös sen, että ensisijaiset toimenpiteet on toteutettava siten, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat vain ne, joiden työllistyminen sitä vaatii. On huolehdittava siitä, etteivät henkilöt siirty toissijaisten toimenpiteiden piiriin sen vuoksi, ettei ensisijaisia toimenpiteitä toteuteta tehokkaasti riittämättömiin resurssien tai hyödyntämättömien määrärahojen vuoksi.

Tänä vuonna käyttämättä näyttää jäävän yli 200 miljoonaa palkkaperusteisia työllistämisva-

roja. Aikaisempinakin vuosina tällaista on tapahtunut, ja voi tietenkin kysyä, että jokin tässä järjestelmässä mättää. Toivon, että ensi vuonna päästään järkevämpään toimintamalliin, ettei kävisi niin, että työvoimatoimisto perustelee, ettei heillä ole voimavaroja käytettävissä ensisijaiseen työllistämiseen, työsuhteessa työllistämiseen, ja samanaikaisesti saman työvoimatoimiston te-keskuksen alueella jää käyttämättä palkka-perusteisia työllistämismenoja ja niitä palaute-taan. Siis tällainen mielestäni ei voi olla mahdollista, että kuntouttavaan työtoimintaan ohjataan ihmisiä tällä perusteella. Se on selkeästi sanottu myös valiokunnan mietinnössä.

Valiokunta halusi myös korostaa asiakkaan asemaa ja uutta lainsäädäntöä, joka tulee 1.1.2001 voimaan, jossa lainsäädännössä oleva sosiaaliasiamies sidottiin tähän lakiin voimakkaasti nimenomaan mietinnön kautta. Eli siinä tilanteessa, kun henkilö joutuu kieltäytymään kuntouttavasta työtoiminnasta tai keskeyttämään sen, siinä yhteydessä olisi aina tärkeää antaa mahdollisuus henkilölle kääntyä sosiaaliasiamiehen puoleen, jos kysymys on jostakin sellaisesta asiasta, mitä henkilö esimerkiksi ei halua kertoa työvoimatoimiston virkailijalle, jos joku sellainen syy on siellä taustalla. Tämä on mielestäni tärkeä asia. Tässä kohden tätä pitäisi ehdottomasti noudattaa.

Sitten tullaan kuntien voimavaroihin. Eli tässä ehdotetaan 50 uuden sosiaalitoimintajärjestäjän palkkaamista. Tämähän on niin pieni määrä, että hetikään jokaiseen kuntaan tämä ei tuo uusia voimavaroja. Pitäisikin huolehtia siitä, että ei käy niin, että sosiaalitoimintajärjestäjät nyt tällä hetkellä tärkeäksi katsottavat tehtävät, esimerkiksi lastensuojelu- ja muut tehtävät, eivät tämän vuoksi tule huommin hoidetuiksi eli että sosiaalitoimintajärjestäjät joutuvat sitä työpanosta pienentämään.

500 työtoiminnan ohjaajan palkkaaminen on tietysti hyvä asia, mutta sekin on aivan liian riittämätön. Jos katsomme, että Suomessa on 452 kuntaa, niin jos jokaiseen kuntaan tulisi yksi, jäisi vielä vain vajaa 50 näihin kuntiin. Yksi ohjaaja ei millään ehdi tietenkään näitä kaikkia ohjata. Mielestäni sen pitäisi olla enemmän tämmöistä kuraattoritoimintaa, missä hän olisi ei käytännön työtä ohjaamassa, vaan näitä ihmisiä tukemassa näitten muitten asioiden kanssa ja näiden koulutustarpeiden kanssa kuin esimerkiksi varsinaisen toiminnan, jossa tämä henkilö on.

Korostan vielä sitä, että tämä on vapaaehtoinen yli 25-vuotiaille. Tiedän jo sellaisia ihmisiä, jotka haluavat hankkiutua tämän toiminnan piiriin. Toivon, että kunta antaa heille myös mahdollisuuden osallistua kuntouttavaan työtoimintaan, esimerkiksi sellaisille henkilöille, joilla puolison tulojen vuoksi työmarkkinatuki on jäänyt kovin pieneksi. Heille pitäisi myös kuntouttavasta työtoiminnasta antaa mahdollisuus palata työsuhteeseen esimerkiksi työllisyysmäärärahoihin.

Kuntien korvaus tässä jäi kovin pieneksi, mutta sitä saatiin valiokunnassa pikkuisen lisättyä. Toivon, että kunnat myös kantavat vastuuta. Kyllä tämä hyödyttää kuntia kaiken kaikkiaan, jos he pystyvät saamaan nämä ihmiset aktiivisten toimien piiriin. Kun kyseessä ei ainakaan Pohjois-Suomessa, voin puhua Pohjois-Suomen puolesta, niinkään ole se, etteivätkö nämä ihmiset itse haluaisi, vaan heillä ei yleensä ole ollut mahdollisuutta siihen. Toivon, että jatkossa ei luotaisi enää uusia tällaisia ilman työsuhdetta tehtäviä toimintamuotoja, vaan pääsääntö kuitenkin jatkossakin olisi se, että työt tehdään työsuhteessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

⁵ **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti vain näin loppuillasta: Hallituksen esitys ja valiokunnan hieman korjaama laki kuntouttavasta työtoiminnasta on asiana erittäin hyvä. Pitkään jatkuneen huonon työllisyyden aikana meillä on syntynyt sellainen porukka, joukko ihmisiä, nuoria ja vanhempia, joka ei ole vuosien tai ehkä koskaan päässyt kiinni oikeaan työhön. Tämä joukko on tottunut elämään sosiaaliturvan varassa, toimeentulotuella tai työttömyyden korvauksilla. Kun sitä on jatkunut tarpeeksi kauan ja kun ja jos tähän liittyy vielä vajaakuntoisuutta tavalla tai toisella, kynnys siirtyä oikeaan työhön on tosi korkea, vaikka työtä tulisi tarjolla. On todella hyvä asia, että heidän tilanteensa korjaamiseksi nyt tehdään jotakin. Tämä laki ei toki ole siinä mielessä autuaaksi tekevä, että kaikki ongelmat ratkeaisivat, mutta tämä on minusta erittäin hyvä alku, jota tulevai-

suudessa voidaan korjata taikka luoda jotakin uutta tämän lain antamien kokemusten perusteella.

En ryhdy tarkemmin ruotimaan läpi tätä lakiesitystä tai mietintöä. Pääosin olen itse ihan samaa mieltä kuin hallitus esityksessään ja kuin valiokunnan enemmistökin on. Mutta meidän tekemmme vastalause poikkeaa mietinnöstä kahdessa kohdassa. Ei ole oikein, että pääasiassa työllistämistä käsittelevän toiminnan kustannusvastuu tulee suurimmaksi osaksi kunnille. Valiokunta esittää, että kunta saisi työtoimintapäivästä 60 markan korvauksen. Hallituksen esitys oli 50 markkaa. Tämä ei ole riittävä. Muun muassa Kuntaliiton laskelmathan ovat aivan toiset. Tulemme esittämään tällä kohdalla yksityiskohtaisessa käsittelyssä 120 markan korvausta. On nimittäin ihan varma, että kunnat joutuvat jatkossa palkkaamaan lisää henkilöstöä työtoiminnan ohjaamiseen, enemmän sosiaalityöntekijöitä kuin lakiesityksen perusteluissa on esitetty. Joka tapauksessa työtoiminnan ohjaamiseen käytettävä resurssi on poissa siitä kaikesta muusta kunnan sosiaali- ja terveydenhuollosta, jossa kaikki tiedämme olevan tänä päivänä todellista resurssipulaa ja jossa työtä tekevät ihmiset todellakin tekevät sitä niska limassa.

Arvoisa puhemies! Kustannusasiaan liittyy myöskin matkakorvausasia. Laki tuo toimeentuloturvan piiriin kokonaan uuden käsitteen, matkakorvaukset kuntouttavaan työtoimintaan osallistuville. Ei ole perusteltua, että toimeentuloturvan aluetta tällä tavalla laajennetaan, etenkin kun edelleen on kysymyksessä lähtökohtaisesti työllisyyden hoitaminen. Nämä matkakorvaukset olisi maksettava valtion työllisyysmäärärahoista.

Kuten ed. Rehula äsken esitti, tulemme tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä nämä muutosehdotukset.

6 Jyri Häkämies /kok: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt nopeaa työtä, ja kommentoin lyhyesti muutamia kohtia mietinnöstä. Ensinnäkin mietinnössä puhutaan aika paljon ensisijaisuudesta ja toissijaisuudesta. Uskon, että kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että ensisijaisia ovat aktiiviset työnhakusuunnitelmat, aktiivinen työnhaku ja työvoimakoulutus, mutta nimenomaisesti tämän lain kohderyhmänä, niin kuin minä sen näen, ovat juuri sellaiset nuoret, jotka eivät ilman kuntouttavaa työtoimintaa tule ensisijaisten toimien piiriin. Lähdetään ihan pe-

rusasioista liikkeelle, niin kuin täällä on todettu, vuorokausirytmistä ja siitä, että aamulla herätään jne. Jos tätä kautta, kuntouttavan työtoiminnan kautta päästään tilanteeseen, jossa on realistista ehdottaa esimerkiksi työvoimakoulutusta, silloin on otettu oikean suuntainen askel.

Uskon, että huoli siitä, että toissijaiset toimet ohittavat ja syrjäyttävät ensisijaisia, on aiheeton. Minä ainakin uskon, että niin työvoimahallinnossa kuin sosiaalitoimen puolella on asiantuntemusta ja asiakkaan tilanteen ymmärtämistä niin paljon, että aktiivinen työllistyminen ei voi koskaan korvautua tämän tyyppisellä toiminnalla.

Toiseksi mietinnössä asiakkaan asemasta kirjoitetaan aika paljon, asiakkaan edusta ja mahdollisuudesta vaikuttaa työtoiminnan sisältöön. Totta kai näin pitää ollakin. Mitä mielekkäämpää kuntouttava työtoiminta on, sitä todennäköisemmin toimenpiteen kohteena oleva henkilö siihen sitoutuu ja sitä kautta varsinainen tavoitekin toteutuu, mutta tuntuu, että kun asiakkaan asema-kohtaa lukee, enemmän nähdään esteitä kuin mahdollisuuksia, ikään kuin hallintomme ihmiset menisivät ilkeyttään ehdottelemaan näille ihmisille toimenpiteitä, joiden taustalla kuitenkin, totta kai, on positiivinen pyrkimys päästä kiinni aktiivisyöelämään ennemmin tai myöhemmin. On hyvä muistaa, että jos on oikeuksia, on oltava myöskin velvollisuuksia. Mielestäni tässä on kysymyksessä eräs velvollisuus.

Kolmanneksi työvoimahallinnon resurssit. Mietinnössä on kannettu huolta myös siitä, kuinka tämä toiminta voidaan nykyresursseilla hoitaa. Itse näen niin, että ehkä tämä ensisijaisesti olisi sosiaalitoimen puolen tehtäviä, koska on tietysti selvää, että mitä enemmän tämän tyyppisiä tehtäviä työvoimahallinnolle lisätään, sitä enemmän se on pois ensisijaisesta eli primääristä toiminnasta, jota mielestäni ovat aktiivinen työnhakulitus, avoimien työpaikkojen välittäjien palveleminen ja työpaikkojen tarjoaminen työnhakijoille. Mikäli tämän tyyppinen toiminta laajasti lisääntyy, on vaarana, jos se vaaraksi koetaan, että työmarkkinat, työnhakulitus, enenevässä määrin siirtyy puhtaasti työvoimahallinnon ulkopuolelle työnantajien yksityiseksi toiminnaksi, enkä usko, että sitä välttämättä nähdään hyvänä. Tämä vaara on varmasti olemassa, ja uskon, että ennen pitkää tullaan siihen tilanteeseen, että työvoimahallinnolla on kaksi selkeää haaraa, joista ensisijaiseen tulee myös kiinnittää huomiota.

Arvoisa puhemies! Näen, että tämä esitys on oikean suuntainen. Se on askel siihen suuntaan, mihin hallitusohjelmassa monessa kohtaa viitataan. Työn tulee olla aina ensisijainen. Uskon ja toivon, että tälle esitykselle tulee myöskin jatkoa, että näitä toimenpiteitä enenevässä määrin kohdistetaan myöskin vanhempaan väestöön.

7 Pehr Löw /r: Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är i princip en bra lag som tvingar Arbetskraftsbyråerna och kommunernas socialkanslier till samarbete för de unga arbetslösa bästa. Samtidigt ställer man sig frågan varför man inte tidigare samarbetat tillräckligt inom ramen för gällande lagstiftning.

Som läkare är jag också kritisk till missbruket av ordet rehabilitering i lagtexten. De rehabiliterande elementen är mycket svaga, för om man kallar det här rehabilitering betyder det samtidigt att den allmänna uppfattningen om vad rehabilitering innebär förvrängs. Det är egentligen fråga om att återställa eller optimera en människas funktionsförmåga, och det är betydligt mera omfattande än vad som bjuds i den här lagen.

Egentligen borde lagen ha hetat "Lag om verksamhet i aktiveringingssyfte". Aktiveringen är i och för sig nödvändig och bra. En ung människa som kommit in i utkomststödsslussen mår bra av att ha ett dagsprogram, att stiga upp på morgonen och förhoppningsvis ha något att se fram emot. Görs aktiveringsplanerna ambitiöst och bra kan de säkert hjälpa en grupp människor att hitta en aktiv livslinje.

Propositionen utgår ifrån att Arbetskraftsmyndigheternas primära åtgärd alltid först skall användas, och först när dessa inte ger resultat gör Arbetskraftsmyndigheterna och kommunerna tillsammans med klienten upp aktiveringsplanen. Både regeringen och utskottet har enats om likalydande klämmor för att trygga denna tågordning.

Men hur är det om anslagen för primära åtgärder inte räcker till? Måste då långtidsarbetslösa gå med på en aktiveringsplan trots att de skulle vara villiga till primära åtgärder? Och sedan, varför har vi så stränga och stela regler för Arbetskraftspolitiska åtgärder att 180 miljoner mark inte har kunnat användas i år? Jag ser här ett element till oro också när det gäller verkställigheten av denna lag och en viss risk för missbruk.

Kommunerna är oroliga med tanke på Arbetsbördan och de låga statsbidragen för att ordna praktikantplatserna. 50 mark per dag och praktikant, som var Regeringsförslaget, förhöjdes till 60 mark. Men fortfarande har vi en finansieringsdiscrepan, som gör att kommunerna inte är helt samarbetsvilliga och det är synd. Jag hoppas ändå att kommunernas socialarbetare inser att det här är ett arbete för framtiden och orkar se positivt på denna del av socialarbetet.

Puhemies! Laki kuntouttavasta työtoiminnasta on askel oikeaan suuntaan pitkäaikaistyöttömi- en tilanteen parantamiseksi. Toimenpiteiden kuntouttava osa jää kuitenkin pieneksi, ja kunnat suhtautuvat nihkeästi uudistukseen. Työvoimaviranomaisten ja kuntien yhteistyö toivottavasti paranee uudistuksen ansiosta.

Asiakasta ajatellen toivon, että keppiä, siis etujen vähentämisenä, joudutaan käyttämään mahdollisimman vähän ja että siinä pystytään ottamaan huomioon asiakkaan kokonaistilanne järkevästi.

Fru talman! Trots vissa kvalitativa brister i lagförslaget anser jag att lagen bör godkännas. Den kommer säkert att hjälpa ganska många. Uppföljningen är viktig och utskottet föreslår därför en kläm om att regeringen före utgången av 2002 lämnar en utredning om reformens verkningar.

8 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva laki ja sitä koskeva mietintö ovat pääpiirteissään kannatettavaa asiaa. Kuitenkin, kuten aikaisemmin on käynyt ilmi, oppositiolla on kahteen asiaan vastakkaista sanottavaa. Muutama asia, joihin vain omasta puolestani kiinnitän huomiota.

Kuten ed. Stenius-Kaukonen toi esiin, asiakasyhteistyöryhmien osaaminen ja sen osaamisen hyödyntäminen suhteessa kuntouttavaan työtoimintaan ei tahtonut löytää oikeaa paikkaa tätä lakia käsiteltäessä ja sen yhteydessä asiantuntijoita kuultaessakaan. Tuntuu siltä kuin kohde-ryhmäkin olisi jonkin verran vielä kateissa. Itse vain mietin, että jos asiakasyhteistyöryhmän kykyä ja osaamista osattaisiin hyödyntää oikein, myös kohderyhmä löytyisi huomattavasti helpommin.

Edelleen toinen asia, joka jäi hiukan ohueksi. Sosiaalisten yritysten mahdollisuuksia toimia

kuntouttavassa työssä ei pohdittu riittävästi eikä siihen keskusteluun syvennytty. Epäilen, että aika monelle jäi epäselväksi, mikä koko sosiaalinen yritysmaailma on. Kuitenkin esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien kohdalla merkittäviä projekteja esimerkiksi Esr-rahoituksen mahdollistamina on ollut jo vuosien ajan käytössä ja ne ovat osaltaan samaa kuntouttavaa toimintaa, vaikkakaan eivät tämän lain mukaisia.

Se toteamus, että tämän lain nojalla syntyy oikeus aktivointisuunnitelmaan, oli tärkeä toteamus. Mielestäni on varmistettava, että ensisijaisiin toimiin on aina rahaa ja resursseja. Jos kyseinen henkilö ei työllisty, tämän lain mukaiset toimet tulevat vasta sitten. Olisi tärkeää, että kenellekään kuntouttavasta työstä ei tulisi 24 kuukauden pussinperä, josta ei pääse pois. Tärkeää on, että kun tämän lain nojalla työllistetyllä henkilöllä ilmenee voimavaroja ja valmiuksia, hän pääsee seuraavalle portaalle, siis ensisijaisten toimenpiteiden piiriin ja työllistyy aikanaan normaalisti.

Muutama asia: rahoitus ontuu, se ei ole riittävä. Varmasti tälläkin markkamäärällä, mitä nyt on hallituksen puolelta esitetty ja valiokunnassa siunattu, jotakin aikaiseksi saadaan, mutta rahoituskohdtaa joudutaan ennen pitkää pohtimaan uudelleen.

Toinen huomio: tätä työtä ei tehdä työsuhteessa. Kuten valiokunnassa moni harmitteli, sairastuminen tällaisen parin vuoden kuntouttavan työjakson aikana tarkoittaa nollapäivärahalle putoamista eli ei ole sairausajan päivärahaturvaa. Tämä ei tietenkään ole ainoa henkilöryhmä, jolla tällainen tilanne on. Kotona tehtävä työ ei tänä päivänä myöskään oikeuta minkään näköiseen sairauspäivärahaan, jos näin onnettomasti käy, että kotityötä tehtäessä sairastuu.

On tärkeätä, että on portaat myös ylöspäin ja että ne varmistetaan, että joka askelma pitää. Korostan asiakasyhteistyöryhmien toiminnan tehostamista ja niiden hyväksi käyttämistä kaikissa tilanteissa asiakkaan eduksi. Ennen kaikkea myös sosiaalisten yritysten aseman selkiyttäminen niin suhteessa lainsäädäntöön kuin yleinen tietoisuus tällaisesta yrittämisen muodosta myöskin kuntouttavana elementtinä tulisi selkeyttää.

9 Pekka Ravi /kok: Arvoisa rouva puhemies! Pidän esitystä tarpeellisena ja hyvään tavoitteeseen tähtäävänä, mutta niin kuin kaikissa hyvisä ja laajoissa esityksissä, niin tässäkin on monia

ongelmia. Itse haluan oikeastaan keskittyä yhteen ainoaan ongelmaan, joka minusta on noteerattu miltei kaikissa tämän asian käsittelyvaiheissa eduskunnassa ja mielestäni muodostaa loogisen ketjun, jossa oikealla tavalla on tämä ongelma noteerattu ja joka tasolla ikään kuin sitä ongelman tiedostamista syvennetty.

Lähden liikkeelle perustuslakivaliokunnasta. Perustuslakivaliokunta ei nähnyt tämän lakiesityksen säätämisjärjestyksen suhteen mitään erityisen suurta ongelmaa, mutta keskustelujen pohjalta lausunnon loppuun kirjoitettiin näkemys siitä, että kuntien valtiolta saama korvaus tähän toimintaan on säädetty kiinteäksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan on mahdollista, että kun tästä toiminnasta saadaan kokemuksia, ne voivat osoittaa, että kuntouttavan työtoiminnan keskimääräiset kustannukset muodostuvat olennaisesti suuremmiksi. Siitä seuraa tietysti loogisesti se, että valtion ja kuntien välinen kustannusjako muuttuu toisenlaiseksi kuin alun perin on arvioitu. Edelleen perustuslakivaliokunta totesi, että jos tällainen kehityskulku toteutuu, niin silloin kustannusten jako täytyy ottaa uudelleen arvioitavaksi.

Hallintovaliokunta täsmensi perustuslakivaliokunnan esille ottamaa ongelmaa ja korosti omassa lausunnossaan kustannusten kehittymisen seuranta ja edellytti toimenpiteitä, jos kustannukset nousevat arvioidusta ja siirtyvät liikaa kuntien maksettaviksi. Tässä yhteydessä otettiin myös kantaa, niin kuin täällä jo aikaisemmin todettiin, kuntien erilaiseen taloudelliseen tilanteeseen ja myöskin erilaisiin työttömyyden olosuhteisiin.

Kun tätä logiikkaa seuraa, minusta on erittäin miellyttävä todeta, että päinvastoin kuin monessa muussa tapauksessa, mietintöä tekevä valiokunta todella perusteellisesti katsoi tämän huolenaiheen, mikä oli mainittu sekä perustuslakivaliokunnan että hallintovaliokunnan lausunnoissa, ja sisällytti, niin kuin ed. Rehula aivan oikein totesi, tämän huolenaiheen ensimmäisen lausumaehdotuksensa loppuun.

Voin todellakin vahvistaa sen näkemyksen, että asiantuntijoiden ja nimenomaan etenkin sosiaali- ja terveysministeriön edustajien ja Kuntaliiton edustajien näkemykset tämän toiminnan kustannuksista erosivat kyllä todella paljon toisistaan. Vaikka siinä oli käyty konsultaatiota ja kirjeenvaihtoa, niin sitä yhteistä säveltä ei sitten millään ollut sieltä löydettävissä. Siksikin on mi-

nun mielestäni erittäin hyvä, että kustannusten kehittymisen seurantaan ja mahdollisiin toimenpiteisiin on kiinnitetty kautta linjan näin vakavaa huomiota.

¹⁰ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Laki kuntouttavasta työtoiminnasta, niin kuin täällä on todettu, on myönteinen. Tähän sisältyy tietysti niitä ongelmia ja epävarmuuksia, joita edellisissä puheenvuoroissa on käyty läpi. Kyse on tahdosta, millä tavalla kunnat suhtautuvat työllistämiseen ja löytyykö työllistämipaikkoja. Nythän tätä on sillä tavalla laajennettu hallituksen esityksestä poiketen, mikä on hyvä asia, että myös valtion puolella voitaisiin työllistää.

Tämähän on sillä tavalla hyvä asia, jotta nyt otetaan huomioon nämä henkilöt, jotka ovat tällä oksalla istuneet, eivät ole sijoittuneet minkään aikaisemman toimenpiteen ansiosta mihinkään, ei edes yhdistelmätukityöhön. Sen takia tämä on tärkeä. Nyt tavallaan yhteiskunta osoittaa tällä toiminnalla, jotta ollaan huolissaan ihmisistä ja halutaan pitää heistä huolta ja etsiä polku, jolla päästään, jos päästään, vielä työelämään.

Mutta niin kuin sanoin alussa, ensisijainen asia tässä tulee olemaan se, millä tavalla kunnissa suhtaudutaan, ollaan aktiiveja tukityöllistämisen osalta. Siinä on hirveätä kirjavuutta. Muun muassa maakunnassamme palautettiin monia miljoonia varoja viime vuonna takaisin työministeriöön, koska kunnat eivät halunneet työllistää, samoin oli toissa vuonna. Syy on se, jotta työllisyyslakia on muutettu sillä tavalla, että kunnakin joutuisivat osallistumaan työllistämiseen.

Tukityöllistämässä on kyse vielä siitä, jotta ne ihmiset tekivät ihan oikeita töitä; kunnat eivät vain laskeneet sitä työn arvoa, mitä ne ihmiset suorittivat. Tässä on nyt vielä enemmän syrjässä olevasta porukasta kyse, joka on tarkoitus saada työelämän piiriin. Todennäköisesti se työpanos ei ole vielä niinkään iso kuin normaalissa tukityöllistämässä. Sen takia uskon, jotta monissa kunnissa taas käydään asiasta kova kädenväöntö. Riippuu poliittisesta ilmastosta, riippuu asenteista, sosiaalisesta vastuusta, miten tämä koetaan. Minusta on ihan hyvä, jos kunnille heitetään velvoitetta, että pitäisi tehdä tällä tavalla ja olla aktiivi.

Minä väitän tässä, jotta vaikka valtio kokonaan ei sitä kustannusta maksaisikaan, siitä tulee olemaan kunnille hyötyä, jokaisesta ihmisestä, joka sieltä syrjästä saadaan aktiivitoiminnan pii-

riin. Etenkin nuori henkilö, jos jää pysyvästi sosiaalitoimen asiakkaaksi, tulee maksamaan paljon, tulee maksamaan pelkästään toimeentulotukena, mutta siihen tulevat monet muut asiat: terveyteen liittyvät ongelmat ja monet muut kustannukset, jotka pitkässä pelissä ovat hirveän kalliita. Sen takia kuntien pitäisi myös oivaltaa se juttu, että ei heti sanota, kun valtio ei maksa kaikkea, että ei tämä meitä niin kiinnosta. Ed. Stenius-Kaukonen taisi jutun aloittaa, olin työhuoneessani, ja hän kuvasi aika hyvin, että tässä on mahdollisuudet onnistua, mutta on myös mahdollista, että tässä ei hirveän hyvin onnistuta. Toivon mukaan onnistutaan.

Kun katsoo, mitä tämä kaiken kaikkiaan panoksena yhteiskunnalle maksaa, niin tähän sijoitetaan aika paljon. Tässä lukee, jotta pitää palkata 50 uutta sosiaalityöntekijää ja 500 työtoiminnan ohjaajaa. Ne on isoja määriä porukoita. En tiedä, millä tavalla ne sijoittuvat ympäri maata, mitä se tarkoittaa. Sinällään merkittävä satsaus hallituksen toimesta. Kun katsoo monia muita maita, vaikka Euroopan maita, ei siellä sillä tavalla ole oltu ihmisistä kuitenkaan huolissaan; Suomessa voidaan olla hyvillään, että kuitenkin suomalaisella, ollaanpa mistä puolueesta hyvänsä, on sosiaalista omaatuntoa kuitenkin aika pitkälle siinä, että halutaan pitää kansalaisista huolta ja katsoa, että kaikilla olisi kuitenkin suhtkoht hyvä olla täällä. Ei jätetä oman onnensa nojaan tuonne, vaan yhteiskunta on aktiivi ja menee vähän potkimaan sinne omaan koloon ja sanoo, että hei sun on lähettävä sieltä.

Siinä potkimisessakin pitää ottaa tilanne huomioon. Jotkut täällä aikaisemmin alkupuheenvuoroissa sanoivat sitä, että kun tämä koskee alle 25-vuotiaita pakottavana lainsäädäntönä, kyllä siinä vaaditaan semmoista moniosaajaa ja ihmisen psykologian tuntijaa, jotta ei turhan takia tehdä karhunpalvelusta: Vieroitetaan ihan syrjään ihmiset, jos käydään pakottamalla potkimaan liikkeeseen kuulematta, mitkä ovat ne syyt, miksi nuori ei ole päässyt ulos sieltä kolostaan ja yhteiskunnan rakentamistyöhön.

Uskon kyllä, että kun tässä on sosiaalityöntekijät mukana ja työvoimahallinnon ihmiset ja vielä voi tämä ihminen ottaa oman sananselittäjän mukaansa — valiokunta on tähän sen lisännyt — semmoisen asiantuntijan, joka tuntee tämän ihmisen taustan, niin uskon, että tästä tulee hirveän hyvä paketti. Jos ei itse osaa selittää, niin

kyllä kaveri selittää, miksi tässä tämmöinen tilanne on olemassa. Minä kannatan tätä.

En kannata vastalauseita, koska kunnilla kansa pitää olla vastuu työllistämisestä. Se on nimittäin liian helppo juttu, jos sanotaan sillä tavalla — tässä voi olla kyllä keskustan edustajilla ketunhantä kainalossa, koska monet kunnat ovat aika pitkälle kepun hanskassa — että kun valtio ei maksa näitä juttuja, niin ei meidän tarvitse työllistää. Tuli vain tässä mieleen ihan lopuksi. Kenelle työllistämisen tässä yhteiskunnassa pitäisi kuulua? Se ei kuulu yrityksille. Se tiedetään, että ne toimivat markkinaehtoisesti. Se kuuluu valtiolle ja kunnille minusta selkeästi. Sen takia kuntien on turha sysätä valtiolle pelkkää vastuuta tai valtion pelkkää vastuuta toisin päin kunnille. Se on yhteistyössä tehtävä. Sen takia eduskunnalla on vastuu tässä hommassa ja kuntien valtuustoilla. Se vastuu pitää meidän kyllä kantaa, oltiinpa kummassa päässä hyvänsä.

¹¹ **Juha Rehula /kesk:** Puhemies! Ed. Esa Lahetelalle kommenttina, että ilman minkäänlaista ketunhantää tässä jää kunnille aivan riittävästi vastuuta, kun ne löytävät ne 7 000 työpaikkaa, joihin nämä henkilöt sijoitetaan. Mutta se, miksi pyysin puheenvuoron: Kaikki kunnioitus edustajien Häkämies ja Ravi puheenvuoroille, mutta minusta on valitettavaa, että tähänkään keskusteluun eivät osallistu kokoomuksesta ne, jotka käytännössä linjaavat kokoomuksen sosiaalipolitiikan. Tähänhän me olemme tosin täällä jo tämän puoletoista vuoden aikana tätä eduskuntakautta tottuneetkin, mutta olisin todella toivonut, että olisivat tulleet julkilausutuksi ne tosiseikat, jotka kokoomuksen toimintaa tämän tyyppisten lakiesitysten kohdalla ohjaavat. On kyse siksi periaatteellisista asioista. Olisi ollut todellakin mielenkiintoista kuulla.

Toiseksi otan esiin vielä keskustelun ensisijaisten toimenpiteiden merkityksestä ennen tämän lain toteuttamista. Valiokunnan asiantuntijakäsittelyn yhteydessä nousi esiin se asia, jonka ed. Huotari otti tässä keskustelussa esiin: Kuluvalta vuodelta on jäämässä noin 200 miljoonaa markkaa työllistämismäärärahoja käyttämättä. Miksi näin? Se on jäänyt vähemmälle huomiolle. Kun tulen maakunnasta, jota rakenteellinen pitkäaikaistyöttömyys edelleenkin vaivaa, on meilläkin Päijät-Hämeessä jäämässä useita miljoonia markkoja kuluvan vuoden määrärahoja käyttämättä. Miksi näin? Kyse ei ole siitä, ettei-

kö olisi tarvetta, vaan siitä, että ylempien tahojen ohjeistusta on tiukennettu siinä määrin, että rahaa ei ole voitu käyttää siihen tarkoitukseen, mihin se on tarkoitettu. Niin kuin paikallinen työvoimatoimiston johtaja Pässilä sanoi, "jo nyt on jouduttu asioita katsomaan sormien läpi, jotta on saatu edes jotain aikaan".

¹² **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Rehula aivan oikeaan ongelmaan kiinnitti huomiota. Omalta osaltani aion puhua tästä laista vähän yleisemmin.

Suomi on ollut pitkään korkean työttömyyden maa. Ahon hallituksen aikana syntynyt lama ja ennätyksellisen suuri työttömyys ovat jättäneet pahat jäljet yhteiskuntaamme. Yksi seuraus tästä ajasta on pitkäaikaistyöttömien ja syrjäytyneiden aivan liian suuri määrä. Tällaista tilannetta ei maassamme ole ennen ollut. Tämän ryhmän työelämään saattaminen onkin suuri haaste yhteiskunnallemme. Kaikki keinot on otettava silloin käyttöön. Tässä mielessä hallituksen lakiesitys on askel parempaan suuntaan.

Kuntouttavasta työtoiminnasta ei saa tulla kuitenkaan mikään pakkokeino työttömille ja syrjäytyneille. Paljolti asian onnistuminen riippuukin siitä, miten lakia ryhdytään käytännössä toteuttamaan. Kuntakohtaisia eroja syntyy varmasti tässä toiminnassa, kun se aloitetaan.

Arvoisa puhemies! Kuntouttava työtoiminta on saatava toimimaan siten, että se nähdään mahdollisuutena niin kuntoutettavien kuin toiminnan toteuttajienkin taholta. Ilmapiiri toiminnan käynnistämisvaiheessa on saatava hyväksi, jotta asiassa voidaan onnistua.

¹³ **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomen keskusta kantaa huolta kaikkien kuntien tilanteesta eikä ainoastaan kepujohtoisten kuntien tilanteesta. Myöskin nimenomaan Pääkaupunkiseudun ja Helsingin tilanne on ehkä kaikkein kiperin. Kun katsoo työllisyystilastoja, kaikki luvut Helsingissä yhtä lukuun ottamatta paranevat tasaiseen tahtiin. Pitkäaikaistyöttömyys, yli vuoden työttöminä olleiden määrä, vähenee Helsingissä tasaiseen tahtiin eri kaupunginosissa, mutta yksi luku ei parane. Se koskee vajaakuntoisia. Tämä on selkeä viesti siitä, että tämä problematiikka esimerkiksi Pääkaupunkiseudulla ei ole mikään pieni asia Helsingin kau-

pungille. Täällä on lähes 5 000 henkeä syyskuun 2000 tilaston mukaan, joilla vajaakuntoisuus on syynä siihen, että eivät toimenpiteet onnistu.

Tässä kohdassa toistan sen, että tässä ei ole mikään kepun ketunhantä kainalossa -systeemi vaan tässä on aito huoli siitä, että näille henkilöille löytyy rappuset ylöspäin ja työelämään, jos se suinkin on mahdollista.

¹⁴ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ylä-Monoselle voisi vastata, koska hän ilmeisesti osoitti sanansa tänne meikäläistä kohtaan edellisen puheenvuoron johdosta. Vajaakuntoisuusongelma on koko Suomessa samanlainen. Tässä on käynyt kaikkien tilastojen mukaan sillä tavalla, että kun katsoo 90-luvulla, niin kun muu työttömyys räjähti käsiin, sen jälkeen vaikka muilla ryhmillä on parantunut työllisyystilanne, vajaakuntoiset ovat jostakin syystä jääneet sinne pohjalle eivätkä he ole työllistyneet oikein millään tavalla. Sitten on purettu vielä erinäköisiä sosiaalisia toimenpiteitä, jotta ei sen tyyppisiä työpaikkoja ole enää paljon tarjolla. Se on todellinen ongelma.

Kun puhuin, että kepulla on ketunhantä kainalossa, se vain perustui siihen, kun minä satun semmoisessa kunnassa asumaan ja ympärillä, missä asun, siellä on vielä enemmän, kepu jyrää mennen tullen meidät aina. Se tuntuu siltä aina, jotta sanellaan, koska meiltä vedettiin työllisyysvarat alas. Aikaisemmin tukityöllistettiin suhteellisen hyvin. Nyt ei ole työllistetty. Se näkyy sitten, jotta siellä on syrjäytynyttä porukkaa, joka tähänkin tulee sitten osallistumaan. Kannan huolta ihan oikeasti siitä, saadaanko rahaa sitten jatkossa, jos tähän lähdetään mukaan. Ensi vuoden budjettia ollaan tekemässä — en tiedä, pääsenkö itse värkkäämään, taitaa olla kaksi viikkoa aikaa, kun ensi vuodelle tehdään — sieltä on taas tukityöllistämisen varat näköjään jostain syystä kunnallisvaalien jälkeen vedetty aika niukille. Ketä muuta voi katsoa kuin enemmistöä, joka siellä valtaa käyttää?

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

14) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 69 ja 71 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 83/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 32/2000 vp

Lakialoite LA 196/1999 vp, 44/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 31, 162/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 14) asia.

15) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 106/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 15) asia.

16) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 103/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 36/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 16) asia.

17) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 104/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 37/2000 vp

Lakialoite LA 69/1999 vp, 54, 96/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 4, 53, 140, 145, 194/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 17) asia.

18) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 171/2000 vp, 35/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 18) asia.

19) Hallituksen esitys laeiksi yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n sekä työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 194/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 19) asia.

20) Hallituksen esitys laeiksi kansanterveyslain 14 ja 49 §:n, erikoissairaanhoidon lain 59 §:n ja mielenterveyslain 34 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 149/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 33/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 20) asia.

21) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 155/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 34/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 21) asia.

22) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 193/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 52/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 22) asia.

23) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 186/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 37/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 23) asia.

24) Hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 11/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 24) asia.

25) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 2001 ja 2002 koskeissa työ- ja virkaehtosopimuksissa

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 196/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 25) asia.

26) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 197/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 26) asia.

27) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 198/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 27) asia.

28) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan tilisäännön muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 4/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 28) asia.

29) Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 136/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 13/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asian kiireellisuuden vuoksi mietintö pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Keskustelua ei synny.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja mietintö pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.

Täysistunto lopetetaan kello 22.49.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen